

6.
N. II. 24.

SPLENDOR et GLORIA
DOMUS JOANNIÆ
Descripta ab ATHANASIO KIRCHERO Soc. Jes.
Amstelodami. Apud Joannem Janssonium à Waesberge 1673. cum Privilegio.

PRINCIPIS CHRISTIANI
ARCHETYPON
POLITICUM

SIVE

SAPIENTIA
REGNATRIX;

QUAM

Regiis instructam documentis ex antiquo
Numismate

HONORATI JOANNII
CAROLI V. IMP. & PHILIPPI II.
Aulici.

CAROLI Hispaniarum Principi Magistri nec non Oxoniensi Ecclesie Antistitis.

Symbolicis obvelatim integumentis, Reip. Literar. evolutam
exponit

ATHANASIUS KIRCHERUS è Soc. JESU.

AMSTELODAMI,

Apud JOANNEM JANSSONIUM à WAESBERGE. Anno 1672.

Biblioteca dell'Archiginnasio

JOANNES PAULUS OLIVA

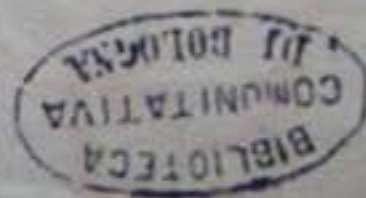
Præpositus Generalis Societatis JESU.

Cum Opusculum, cui titulus Splendor, & Gloria Domus Joannæ à P. Athanasio Kirchero nostræ Societatis Sacerdoti conscriptum, aliquot ejusdem Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi posse probaverint, facultatem concedimus, ut typis mandetur, si ita iis ad quos pertinet videbitur. Datum Romæ 20. Novembris 1669.

JOANNES PAULUS OLIVA.

Jussu Rmi. P. Mag. S. R. Apost. Fr. Jacinti Libellum vidi Splendorem, & Gloriam Domus Joannæ Auctore R. P. Athanasio Kirchero Societatis JESU, & cum nil repererim sanæ Doctrinæ, aut probis moribus contrarium, censeo esse opus dignum, quod in lucem prodeat. Datum in Collegio Romano Societatis JESU, die 3. Septembris 1666.

MARTINUS de ESPARTA Soc. JESU.

D. Antonius Joannius de Centellas Marchio de Centellas Militaris ordinis Calatrave Eques, Regii
Collateralis Status, ac Belli Consiliarius, Regens Cancellariae Regni Neap. Magnus Cancellarius & Medicinæ
Secretis consilius.

Illustrissimo atque Amplissimo Viro
ac DOMINO

D^o. ANTONIO JOANNIO
de CENTELLAS,
MARCHIONI de CENTELLAS,

*Ordinis militaris de Calatrave Equi-
ti, Collaterali Status & Belli Consiliario, necnon
Regenti Cancellariae & in Regni Neapolitani
regia Camera, quam Summariam vocant, supremo
locum tenenti, Domino meo colendissimo.*

* 3

ATHA.

ATHANASIUS KIRCHERUS
felicitem precatur.

Cæca procul dubio, Illustris-
sime Marchio, Mortalium
vita foret sine præteritarum
rerum memoria, quam tamen
qui tenuerit, priorum quo-
que vitam se vixisse poterit
existimari. Parum est in hoc Mundo cum
magna gloriæ acquisitione fuisse, aut Orbi
etiam quantumvis grandium rerum perpe-
tratione profuisse, si consopitam vetustate
temporum memoriam, veluti ex veterno
quodam in apertam lucem non eduxerit
sincera scribentium fides. Hoc Orientis
conditor *Alexander*; hoc *Cæsar*, hoc quivis
veterum Regum nobilissimi senserunt. Ho-
rum & ego impulsus documento, cum sua-
su imperioque tuo, tum virtutis alienæ
exemplo inductus, præsentis operis argu-
mentum aggressus sum, in quo Illustrissimo
Tuo conspectui præponitur avitæ JOANNIÆ
DOMUS Profapia, summus Familiæ Splen-
dor & Magnificentia, in qua Majores Tui
Heroes fortissimi non *Hispaniam* duntaxat,
sed

DEDICATIO.

sed & universam penè *Europam* rerum gesta-
rum amplitudine illustrarunt. Vix, scire
quantum? Vix fuit à quingentis annis in
Regno *Hispaniæ* tam nobilis terra marique
suscepta expeditio vix ullus tam urgentis
belli contra hostes motus exercitus, cujus
Archistrategi ex *Domo* JOANNIA, non pri-
mam semper victoriæ palmam retulerint;
Vix alligatam solennis pompa ad exteros
Reges & Principes, à Regibus *Arragoniæ*
Legatio peracta fuit, quæ non ad istiusmo-
di munus cum dignitate & Regii Nominis
existimatione peragendum unum ex JOAN-
NIA *Domo* peridoneum insolito selectu pro-
posuerit. *Hispaniæ* Monarchæ agrè alios,
quàm ex generosa hac progenie Viros tum
ingenio promptos, tum fide & integritate
notos ad Regiæ Domus magni ponderis
munia selegisse leguntur. Quæ uti in præ-
sentis Libri Systasi, magna rerum varietate
proposita sunt, ita iis recensendis diutiùs
immorandum non duxi. In solo incompa-
rabili *Domus* Tuæ ornamento HONORATO
JOANNIO, omnis mea desudabit scribendi
industria, in quo uti omnia ad æternitatis
famam

DEDICATIO.

famam conspirant, ita quoque eum vel nominasse tantum, sat laudasse est; & ut interim heroicas ejus & verè Regias animi dotes, profundam nimirum judicii in rebus decidendis acrimoniam, providi animi in consiliis dandis promptitudinem, miram in arte gubernandi, ingenii sagacitatem simileam; Quid in universa Artium Scientiarumque encyclopædia adeò impervium, reconditum & peregrinum ipsi propositum fuerit, quod aut nesciret? aut cujus nodum non solveret? adeò unamquamque earum sublimi perfectionis gradu possidebat, ut non in omnibus sed vel in unica excolenda excutiendaque, totius vitæ suæ cursum impendisse videretur. Parum dico, omnem admirationem superat, illum innata, quadam animi moderatione, in Deum fide, & in proximos charitate, varietatem sacrarum Scientiarum (quarum notitia cæterotum fastu, tum vani tumoris extollentiâ ut plurimum suos inflare solet) paranymphâ modestiâ tam felici consortio conjunxisse, ut & omnibus quibuscum necessitudinis lege conversabatur, rectè & inculpata

DEDICATIO.

pata vitæ exemplo prælucere; & tamen in sublimiarum scientiarum dissolvendis difficultatibus eum præberet ingenii vigorem & efficaciam, ut nihil se nescire sine fucotamen & vanæ ostentationis labe contestaretur, tanta propositi instituti constantia, ut nec Cæsaris gratia, non *Philippi* Regis Catholici ingens favor & benevolentia, non per honorificum munus, quo in *Caroli* Principis *Hispaniarum* morum artiumque instructorem gratiosa electione constituebatur, non Pastoralis Ecclesiæ dignitas, à consueta animi submissione, & à recta bene operandi intentione, in præposteræ vitæ semitas deterferit. Habes hic *Ill.^{me} Marchio* vivam virtutum omnium imaginem in *HONORATO JOANNIO* expressam. Quam Tu, pro magna mentis Tuæ capacitate non solum imitaris, sed & ad virtutum dictarum prototypon intentis animi oculis ita vivum earundem in Te ectypon jam dudum expressisti, ut inter *Domus* Tuæ Heroas unus haud immeritò annumerandus censearis. Testantur hoc magni ponderis munia à *Philippo* IV. Rege Catholico fidei Tuæ commissa;

**

missa;

DEDICATIO.

missa; quæ quanta fide, prudentia, quanta cura & vigilantia, unâ cum raræ doctrinæ, Legumque Civilium exquisita notitia obie- ris, scivit *Salamantica*, novit *Valentia*, *Neapolis* deprædicat, loquuntur indulta Regum, uberrimi Proregum favores & gratiæ Tibi in meritorum Tuorum cumulum congestæ; monstrant libri à Te publicæ luci commissi, luculenti exquisitæ scientiæ Tuæ testes. Sed ne ampliùs progrediar, Tua mihi modestia silentium imponit. Hoc unum à Te efflagitem, ut Opus hoc quaecumque tandem sit, in perpetuum *Domus* Tuæ honorem à me conscriptum, pro solita & insita Tibi benignitate acceptes, majores Tibi ob summa & nunquam interitura beneficia, debebantur gratitudinis demonstrationes; sed ut iis exprimendis linguâ verbisque impari me candidè fateor, ita illas non nisi tenui recognitionis penicillo adumbratas gratæ posteritati consultius transmittendas censui. Vale *Vir* inter paucos maxime, Vale longævus in annos, Deo, Regi, bono publico, Tibi. E *Collegio Romano* Kalendis Septembris

M. DC. LXVI

IN.

INDEX AUTHORUM

Qui in hoc Opere allegantur.

1. **A**lfonfus Garcia Matamoros, de doctis Viris Hispaniæ.
2. Andreas Escoto Peregrinus, in Bibliotheca Hispaniæ.
3. Alfonfus de Ulloa, in vita Caroli V. Cæsaris.
4. Alvarus Nunnez Cabeça de Vaca, in libro de deteptione fluminis argentei.
5. Andreas Resendius de Antiquitatibus Lusitaniæ.
6. Don Antonius Moralius, in Annot. Marginal. supralib. 4. Rhet. Ariæ Montani.
7. Alfonfus Oretanus, in epistola ad Patiecum.
8. Aubertus Mireus de Scripturis Ecclesiasticis in Vita Grudii.
9. Antonius Caçeres Patiecus libro de Prætura Urbana.
10. Don Antonius Augustini, in Vita sui fratris Cubicularii Imperatoris Caroli V.
11. Alvarus Gomez, in libro, cui titulus publica lætitia.
12. Benediclus Arias Montanus, Tom. 3. Poëmatum lib. 4. Rhetor.
13. Didacus Gracian, in Historia Thucididis.
14. Don Ferdinandus Nunnez de Guzman Pincianus, in Observationibus Plinianis.
15. Egidius Gonzales de Avila, in Theatro Ecclesiastico.
16. Ferdinandus Carrasa, Paraphrasi in Iliad. Homeri.
17. Franciscus Guzman, de Cœlibatu Ministrorum Altaris.
18. Franciscus Rivera, lib. de Translat. S. Eugenii Toletum.
19. Franciscus de Pisa in descriptione Civitatis Toletanæ.
20. Gaspar Escolanus, in Historia Valentina.
21. Gonzalus de Illelcas, in Historia Pontificum.
22. Hieronymus Quintana, in historia Antiquæ Nobilitatis Hispaniæ.
23. Hieronymus Samper. lib. cui titulus, Carolea.
24. Hieronymus de Contreras in Historia Philippi II.
25. Juannes Genesius Sepulveda, in Scholiis ad Aristotelem de Rep.
26. Juannes Perez de Castro, in Chronico Castellæ.
27. Juannes Christophorus Calbete de Estrella. lib. de Itineribus Philipp. II.
28. Don Joannes Vich. Litteræ.
29. Juannes Versoça, Lib. Epistolarum.
30. Juannes de Vergara. Litteræ.

** 2

31. Lu.

INDEX A U T H O R U M.

31. Ludovicus Vives. Tom. 1. de
Exercitatione lingue Latine.	42. Petrus Pantinus, in libro Pro-
verbiorum Græcorum.
32. Ludovicus Cabrera de Cordona,
in Historia Philippi II.	43. Don Petrus de Montoya, de
Episcopis Oxomensis Eccle-
siæ.
33. Laurentius Palmirenus, lib.
de Imitatione Ciceronis.	44. Reginaldi Poli, Litteræ ad
Honoratum.
34. Don Laurentius vander Ham-
men, in Vita Joannis de Au-
stria.	45. Rodericus Mendez Silva, li-
bro de Notitia eorum, qui
Principibus præfuerunt.
35. Don Ludovicus Zapata, en el
Carlos Famoso.	46. Terentianus Floeb, Litteræ.
36. Lucius Marinus Siculus, de
Viris illustribus Hispaniæ.	47. Valdaura, Litteræ.
37. Marcellus Cervinus, Cardi-
nalis postea Pont. Max. in
Epistola ad Honoratum.	48. Villalpandus, Litteræ.
38. Martinus Biciana, in Chroni-
nico Valentia.	
39. Michael Hieronymus Ledes-
ma, in Compendio Græca-
rum institut.	
40. Melchior Fuster, in Disput.
de Voluntate Dei.	
41. Nicolaus Nicolaius Grudius,
in Enchiridio M. S. de lau-
dibus Honorati.	

Litteræ Pontificum ad
Honoratum.

49. Pii Quarti.
50. Pii Quinti.
51. Marcelli II. adhuc Cardi-
nalis.
52. Philippi II. Litteræ.
53. Caroli Principis Hispaniarum
Litteræ.
54. Reginae Lusitaniæ. Litteræ.

INDEX CAPITUM
& PARAGRAPHORUM
hujus Libri

LIBER PRIMUS.

- CAPUT I. **Q**uem sibi author in hoc Symbolico numismate
cudendo scopum finemque præfixerit. Fol. 2
- II. Quænam à Consiliario regio, regiisque Principis Ma-
gistro ad regnum bene beateque administrandum
requirantur. 5
- III. Christianam & religiosam Politicam Principi, quam
maximè necessariam esse. 7
- IV. Numismatis, & in eo anterioris faciei expositio. 12
- V. Posterioris faciei expositio. 15
- VI. Explicatio Symbolorum, quibus admirabiles virtu-
tes & regnatricis Sapientiæ, morumque præstan-
tia Honorati Joannis exponuntur. 17
- §. I. Symbolorum, quæ viraginis propria sunt, expositio. *ibid.*
- §. II. Olivæ Symbolica expositio. 26
- §. III. Lyræ Olivæ apposita Symbolica expositio. 29
- §. IV. Serpentis tortuosi lyræ assistentis Symbolica expo-
sitiō. 34
- §. V. Idæx Sapientis Principis ἀκεφαλίστι. 38
- §. VI. Spe Finis. 39
- CAP. VII. Privata præcepta principi præscripta. 42
- VIII. Decas Parænetica documentorum Politicorum. 46
- DOCUM. I. Regni alicujus diuturna pax & beatitudo semper su-
specta esse debet. *ibid.*
- II. Regni alicujus felicitas in harmonico consistit Do-
minatoris temperamento, sine quo non nisi rui-
nam regni timere debet. 47
- III. Ad Regni felicitatem procurandam, vitiorum mo-
rumque pessimorum Typhonia hydra ita suppri-
menda, ut tamen debita cura & vigilantia Regno
non præjudicet. 49
- IV. Avaritia in Regibus ad tyrannidem viam sternit, ita
maximè abominanda est. 50

INDEX CAPITUM.

DOCUM. V.	Ubi honoris ambitio & invidia dominantur, ibi Regnum subsistere non potest.	52
VI.	Quomodo & quibus mediis Regnum tum juxta veterum Sapientum Ægyptiorum, tum & Christianæ Politicæ Leges perfectè stabiliri possit, & in sua integritate conservari.	53
VII.	Juxta humani Corporis membrorum unionem harmonicè accommodanda Reipublicæ Regnorumque administratio.	54
VIII.	Juxta partium in Mundano Systemate unionem & concordiam, Regni adaptanda est administratio.	56
IX.	Juxta Systema Hierarchicum ordo in Regni administratione constituendus est.	57
X.	Forma Regnum administrandi ab Ægyptiis usurpata.	60
CAP. IX.	Decas parænetica qua documenta circa consiliorum, & Regiæ œconomix rationem servanda exhibentur, ex implicita Numismatis significatione collecta juxta mentem Honorati.	66
DOCUM. I.	De Consilii ratione.	ibid.
II.	Dicafterium Consilii Ærarii Principis.	69
III.	————— ———— Pacis.	ibid.
IV.	————— ———— Bellici.	70
V.	————— ———— Comeatus & annonæ.	73
VI.	————— ———— Legum.	74
VII.	————— ———— Pænarum.	75
VIII.	————— ———— Præmiorum.	ibid.
IX.	Totam Regni molem pluribus committendam ne pauci moli succumbant.	76
X.	Consilii præfectos uni non pluribus tribunalibus præsidere debere.	77
	<i>Pyramis Polyglossa.</i>	78
CAPUT I.	Schema Hyeroglyphicum quo Honorati mens Sapientiæ conferta per analogicum quendam Symbolorum contextum: more veteribus Ægyptiis solito, exponitur.	79

INDEX CAPITUM.
LIBER SECUNDUS.

SECTIO I.

CAPUT I.	De Origine Domus Joanniæ in Græcia, & de Imperatoribus, Regibusque hujus Domus.	88
II.	De translatione Domus Joanniæ in Venetias Paduam & Neapolim.	92
III.	De translatione Domus Joanniæ in Cataloniam, Galliam, & Majoricas Insulas.	94
IV.	De translatione Domus Joanniæ in Valentiam, & de Viris illustribus hujus Domus in Valentino Regno.	98
V.	De translatione Domus Joanniæ ex Hispania in Siciliam.	105
VI.	De Familiæ Joanniæ in Regnum Neapolitanum translatione.	108
VII.	De Familia de Centellas.	117
VIII.	Dignitates & officia, Virorum Illustrium ex Domo Joanniæ, quibus sub regibus functi fuerunt.	119

SECTIO II.

CAPUT I.	De Vita, moribus, institutis, rarisque naturæ dotibus Honorati Joannii.	124
II.	De Illustribus Honorati Joannii natalibus, studiis, moribusque.	126
III.	De Honorati Joannii ex fama eruditionis omnigenæ ad aulam Cæsaream Regiamque promotione.	131
IV.	De sollicitudine Regis Philippi, qua Carolum filium suum Honorato instituendum tradidit.	134
V.	De Humaniorum literarum, artiumque tam liberalium, quam illiberalium, quæ in Honorato elucebant, peritia.	142
VI.	De egregia Honorati, in Theologicis & Philosophicis studiis peritia.	148
VII.	De omnigenæ Doctrinæ speciminibus Honorati.	152
VIII.	De moralium virtutum studio, vitæque integritate.	164

INDEX CAPITUM,

CAP. IX. De *Honorati* in Politicis & legalibus studiis peritia. 167
 X. In Mathematicis, linguarumque summa *Honorati* peritia. 170
 XI. De *Honorati* ad pastoraalem curam Ecclesie *Oxumensis* assumptione, & de confirmatione ejus literis Apostolicis. 175
 XII. De aestimatione *Honorati* in actionibus civilibus & Ecclesiasticis. 200
 XIII. Quantum Antiquitatum fuerit peritus *Honoratus*. 205
 XIV. De morte *Honorati Joannis*. 210

Doxologium Polyglossum Syncharmicum.

SYNCHARMA I. Latinum.	223
II. Græcum.	224
III. Hebræum.	225
IV. Hispanicum.	226
V. Italicum.	227
VI. Gallicum.	228
VII. Germanicum.	229
VIII. Arabicum	230
IX. Syriacum.	231
X. Chaldæum.	232
XI. Samaritanum.	233
XII. Coptum.	234

LIBER

LIBER PRIMUS
 ARCHETYPUS
 POLITICI.

Præfatio ad Lectorem.

Ustrum jam pænè labitur, Curiose Lector, quo Illustrissimus Dominus ANTONIUS JOANNIUS Marchio de Centellas, Equestris Ordinis de Calatrava, nec non supremus Regiæ Camerae Neapolitanæ, quam Summariam vocant, Præfectus, & Locum tenens, grande Domus Joannæ decus, & gloria, Numisma quoddam prægrande, miris Symbolorum Schematis adornatum ad me misit; cujus, uti ob abstrusam Enigmatum texturam, à nemine adhuc, uti scribebat; interpretatio tentata fuerat, ita meam quantumvis indignam personam, quam in abditorum hujusmodi hieroglyphicorum enodatione non nihil me præstare posse intellexerat, ut illud ab obscuritate, sub qua jam ad centum annos & amplius latitarat, vindicarem, summis apud me precibus institit; Ego verò, ne magni Viri preces irritas esse paterer, onus id interpretandi, quantum quidem ingenii mei tenuitas permetteret, me suscepturum pollicitus sum. Fateor sanè, hujus suscepti moliminis, in quo tot jam ingeniorum fervor desudaverat: rationem temerarii ausus præsumptione non carere; Verumtamen, quemadmodum in Niloticis Hieroglyphicorum monstris expugnandis complurium annorum exercitio, nonnihil validiorem me sentio, adeoque insitâ quadam in-

A

genii

genii pronitate in arcanos eorundem recessus investigandos, veluti ponderatione Numismatis, spe meâ exciderim, quin potius veluti quodam magnetismo, ad adeo excellentiam Symbolorum plena mysteriis arcana sacramenta exponenda attractus, tota animi contentione ultrò, commissio mihi negotio adhæserim. Sed relictiis ulterioribus verborum ambagibus, institutum ordiamur.

CAPUT I.

Quem sibi Author in hoc Symbolico Numismate cuedendo scopum finemque præfixerit.

Honoratus Joannius à glorioso Philippo II. Hispaniarum Rege in filii sui Caroli Magistrum & Doctorem, morumque formandorum moderatorem nec non in ipsius Regis Consiliarium jam electus, serio secum expendere cœpit ingentis momenti sibi concrediti muneris officium, quo nimirum ad tantum Principem, filiumque tanti Patris, tantorum Regnorum hæredem, cujus humeris magna Orbis Terrarum ponderis portio incumbere debebat, arte regnatrice adeo necessariâ imbuendum constituebatur. Uti erat prudentiæ prærogativâ, nec non acri iudicii dictamine à natura instructissimus, ita quoque potissimum mente sua, veram, fidam, exactam Monarchæ Christiani ideam, ad omnes justitiæ leges adaptatam expressit, politicis documentis, nec non ex omnium seculorum historiis, exemplis compilatam; Undè quâ, par est, sedulitate & diligentiâ, origines & fontes mutationis Regnorum, occasiones Monarchiarum cadentium, Regum, Principum, Rerumpublicarum ruinas, earumque causas intimè evolvit; ut tandem juxta hujusmodi con-

Causa & ruinas Monarchiarum. & causas expendere necessarium est.

conceptus archetypon rectè secum ponderans, nihil in præteritis annorum decursibus, vel ab origine Mundi actum fuisse, quod in posteris Mundi ætatibus, ob instabilem & corruptam humanæ naturæ conditionem, non eodem modo & accidisse, & accidere posse videbat. Quid enim, ut rectè sapiens, fuit? id quod faciendum est; & quid factum? id quod futurum est; quid ergo tantarum mutationum exemplo Regibus Principibusque vitandum, quid prosequendum; quid eligendum, quid reprobandum, quid iisdem semper similibusque intercurrentium morionum exemplis agendum, Principi ad complurium Regnorum administrationem jam destinato præscripsit, ut evitatis in exorientium seditionum motibus, iisque tempestivè avertendis, Regnum in quieto, tranquillo, & pacifico statu conservare posset: Optimè is norat politicos Mundi status ad unum pænè omnes, nescio quo fato, non quoad intrinsecam duntaxat, sed & quoad extrinsecam rerum constitutionem semper & obnoxios fuisse, & etiamnum esse, quod quidem ex adaptatâ politici, ad elementaris Mundi analogiâ, factorumque cum causis necessariis conubio, quàm luculentissimè deducebat: quemnam aiebat felicitatis statum sibi polliceri possint Regna; in quo ex continua Potentium æmulatione, livore, invidiâ, variisque suspicionum umbris, & quod pessimum est, pernicioso ambitionis æstro Grandium infatuantur animi? ubi reciprocis odiorum, insidiarum, offensionumque dissidiis in transversum acti subditi, novas seditionum machinas fabricare non cessant; ubi quisque destructionem alterius, suæ conservationis censet esse proprium; ubi non vere vivitur; ubi quisque suo emolumento publicum metitur bonum; ubi salutem propriam alterius duntaxat excidio meditatur; ubi omnis justitia torpet, omnis ordo, & disciplina dissipatur, abruptitur fides, laxata pie-

Passionum ferocia & variis Regna.

tas omnis, & erga proximum quemque humanitas plusquam barbarica feritate refrixerit. Pari pacto in Rebuspublicis id accidere quis ignorat? Quot Potentum Rerumpublicarum Catastrophas, quibus sortem mortalium fortunæ vicissitudo incessanter rotat, legimus? quot Imperiorum, ad quorum potentiam totus Terrarum Orbis trepidabat, everfiones miramur? quot Monarchias vixdum natas ac unâ extinctas, aut saltem aliò translatas novimus? & ubi victrix & formidanda potestas de devicto Mundo triumphare videbatur, ibidem ex civilium bellorum tumultibus, dum quisque ex Magistratibus summam rerum ambitiose sibi arrogat; tantum humani sanguinis cum infinita mortalium strage effusum sit; ut quemadmodum *Polybius* narrat, homines prope decissent, qui imperarent; quæ omnia ex Reipublicæ Romanæ, Imperiique vicissitudine, horrendisque stratagematibus luculenter patent. Quemnam Principem immunem à discordiis vicinorum? à technis dissitorum? ab odiis inferiorum consistere posse censebimus? qua arte defendere poterit se privatus quispiam à factiosis potentum consiliis? à seditiosorum conjuratione, à Magnatum populique discordiis, ab Archistrategorum perfidia, ab invasione exterorum, ac tandem barbararum gentium inundatione? quæ omnia longius prosequi non libet, cum qui historicorum omnium seculorum callet notitiam, ea ignorare non possit.

Hac itaque rerum consideratione eximius ille *Honoratus*, ut Regii sui discipuli animum ad continuam eorum ponderationem excitaret, cautelâ muniret, pectusque contra omnia adversa corroboraret, instruxit. Non stitit hic, sed artis hujus Regnatricis monita, & præcepta primò menti Principis, deindè quoque Numismati aureo, symbolicis adornato documentis ad perpetuam rei memoriam incidi curavit, uti in sequentibus patebit.

CA.

CAPUT II.

Quanam à Consiliario Regio, Regiique Principis
Magistro ad Regnum bene beateque administrandum
requirantur.

Primò videbat *Honoratus* ad sui muneris officium rectè administrandum, Historiam non sibi duntaxat, sed & Principi quàm maximè esse necessariam, utpotè quæ rerum in præteritis seculis actarum esset veluti speculum, & imago ex moribus & ingeniis hominum compilata, certum & infallibile actionum humanarum *μνημόσυνον* fida & prudens in omni deliberatione consultrix, in tranquillitate Magistræ, Dux in bello, in mari nauclerus, portus & perfugium hominum cujuscunque tandem conditionis fuerint; Leges agebat, nil aliud esse, quàm historias quasdam, sive sententias & opiniones antiquorum, & prudentium Legislato-^{Leges historia sunt.}rum, quibus urbes & civitates, dum tutè & sapienter regerent, suos cives æquâ justitiæ trutinâ in tranquillitate, & concordia servarent, quæ aliundè originem suam non traxerunt, quam vel ex fortunæ novercantis in Regnorum regnantiumque infelici dramate, vel ex prosperè, velificantis fortunæ secundis successibus; ut illa causas ponderantibus foret ad cautelam, hæc ad imitationem; siquidem Principes hisce veluti panopliâ quadam muniti, quomodo in Principatu gubernando, gerendo bello, Imperio tuendo, amplificandis juribus, se gerere debeant, cognoscerent.

Secundò. Politicæ veræ & Christianæ disciplinam prorsus sibi necessariam censebat, utpote sine cujus cognitione, nihil rectum, nil fructuosum, sive in dandis consiliis, sive in ani-

A 3

mo

vicissitudi-
nes rerum
humanarum.

Nemo Prin-
cipum secu-
rui esse po-
test.

Historia
speculum
rerum præ-
teritarum.

Leges histo-
ria sunt.

Politica
Christiana
Principi ne-
cessaria.

In quo con-
sistat felici-
tas Regni.

mo Principis rite informando constitui possit; hanc verò potissimam consistere videbat in tractatione artium tam belli, quàm pacis, aliarumque, quæ eò spectabant, considerationum; id est, quomodò, & qua ratione acquiratur, crescat, augeatur, perdaturque Principatus, quibus periculis sit obnoxius, quibus mediis, iis possit & debeat, ne detrimentum capiat, occurrere; præterea quibus vincendus legibus, quibus, ut bene beateque gubernetur, instrui debeat magistratibus: quantum deinde ad Principem rite instruendum, exacta polemicæ disciplinæ notitia conferat, recte nôrit, ut nimirum intelligat Princeps, quibus præsiidiis instructum oporteat esse militem, quibus centurionem, quibus Ducem, quibus armis debeat imbui, quomodo copiæ colligendæ, quomodo ductandæ, quomodo metenda castra, quomodo hosti occurrendum, quomodo canendum receptui, aut hostis fugitivus prosequendus; num in sustinendo bello sufficientem nervum obtineat: quot modis viisque cum colore & prætextu aliquo contra eum arma capias, qui adeo nullam magnamque hostilitatis causam præbuisse; quid postremo, præstetne exspectare adventantem domi, an foris aggredi hostem; quot res expediat considerasse prius quàm ad arma & bellum apertum veniatur; sine quorum quidem omnium notitiâ nec instruens, nec instruendus quicquam præstiterit, si non prius multorum populorum viderit mores, & urbes, ingenium & inclinationem hominum probè explorarit, totius Regni, aut Principatus quo ad situm munitionum, arcium, castellorum, portuumque maris, confiniumque locorum constitutionem, nôrit; quæ sine idiomatum cognitione frustra quis investigabit.

Varia Na-
tionum, in-
geniorum,
linguarum-
que notitia.

Consiliiarii
boni.

Tertiò. Consiliiarios bonos, justos, peritos, & conscientia præditos, Principi vel maxime necessarios censuit, qui non

non privatum, sed publicum Principis bonum unice quærent, ut nimirum non solum ament, sed etiam omni cura & vigilantia, omni priorum commodorum splendorisque sollicitudine deposita, publicum emolumentum procurent: Est enim hoc Platonis præceptum, quo dictas condiciones in Principe populorum rectore commendat: Amor enim boni communis semper est sollicitus, & diligens; sollicitudo autem nunquam quiescit, omnia rimatur, omnia peruestigat, nullius rei obliviscitur, omnibus semper, quæ necessaria arbitratur providet; imò qui in propriis bonis malint non nihil pati, quàm Respublicas in discrimen venire. Quod si fecerint, parva crescunt, parva conservantur, & sine aliquo incommodo & difficultate vivitur. Verùm cum hisce plena sint Politicorum Scriptorum monumenta; iis non immoror.

Bonum pro-
prium &
privatum
publico post-
ponendum.

CAPUT III.

Christianam & Religiosam politicam Principi quàm maxime necessariam esse.

Quemadmodum Deus Opt. Max. bonorum omnium fons est, & origo, ita quoque omnis mundanæ potentia gloria, divitiarum opulencia, Regnorum Imperiorumque constitutio Regibus haud quaquam propria virtute aut sapientia humanæ consiliis, aut incertis fortunæ casibus, sed omnia ex ineffabili Divinæ providentiæ thesauro profecta censerentur debent; ut proinde Religionis cultusque Divini Numinis unice Principibus cordi esse debeat, sine hac enim nulla est humanæ Societatis unio & concordia, nulla fides, nulla justitia, nulla virtus, sed fraus, diffidentia, licentia, & protervitas, verbo, inextricabilis & hominum re-

Politica Re-
ligiosa esse
debet.

rum-

rumque confusio; Sola itaque Reipublicæ vinculum, Re-
gnorumque firmamentum Religio est; qua nisi Princeps in-
structus fuerit, Regnum cum Regnatore mille scopulorum
præcipitiis ultimæ ruinæ expositum esse, innumerabiles nos
historiarum tragici eventus docent. Itaque Rex es? id a Deo
te habere agnosces, quod possides, tantòque majori te Reli-
gionis affectu Largitori Deo obstrictum esse scias, quanto ma-
jora opulentia, & sapientia charismata accepisti. Rex es?
ut bene feliciterque Regni molem sustineas, Deo, humili-
mentis devotione, supplicandum esse nôris, qui tollere po-
test, quod tribuit, & evertere te qui te sublimavit: Nam ut
recte Philosophus ad Alex. de Mundo: *Ἀρχαῖοι μὲν τῆς
λόγῳ καὶ πάτεσι ἐστὶν ἀνθρώποις. ὡς ἐν τῷ Θεῷ τὰ πάντα
ἐκ διὰ Θεῶ σωέσθηκεν.* *Vetus à majoribus acceptus hominibus ser-
mo est: omnia nobis à Deo & per Deum constituta esse.* Exinde
enim Heracleotica illa virtutum omnium Principibus con-
sentanearum, pietatis, modestia, clementia, justitia, forti-
tudinis, ac temperantia catena cœlitus demissa, adeò poten-
ter subditorum animos stringit, ut ex amore & veneratione,
qua Principem prosequuntur, ejus se voluntati imperioque
in omnibus non inviti subjiciant; neque enim sive exteri, sive
subditi fuerint eum facile lædere attentabunt, quem Numen
adeò amicum propitiumque habere videbunt. Non dicam
hîc de externæ felicitatis statu, quo Princeps Dei timore per-
cussus gaudet; cùm ex innumeris tum sacris, tum profanis hi-
storiis notum sit, Deum, qui se colunt, attollere, & piis, re-
ligiosisque Principibus, in magnis rerum deliberationibus,
dextrâ sua excelsa assistere, & tutari. Si verò quandoque
summâ adversitatum procellis urgeantur, id benignissimum
Deum, non nisi ad eorum in fide, ac religione constantiam
exerc-

*Timor Dei
Principi ne-
cessarius.*

exercendam, majoremque meritorum cumulum permittere,
notius est, quàm ut amplius diduci debeat.

Cum verò Religio inter duos scopulos, superstitionem, &
impietatem, media sit, quæ uti malorum omnium in Repu-
blica exorientium causa semper extiterunt, ita quoque Prin-
cipi utraque veluti perniciofa pestis vitanda est; & superstitio
quidem frequentior, impietas deterior; illa sub falso pietatis
prætextu, & desultoriâ quadam imagine timidis mortalium
pectoribus sese insinuans, uti purum putum humanarum men-
tium ludibrium est, ita quoque dici non potest, quantum
tum Principum, tum subditorum mentes infatuat, quantam
malorum iliadem secum trahant hujusmodi vanissimæ credu-
litatis phantasmata: hujusmodi sunt Astrologastrorum vanæ
pollicitationes, absurda Augurum, Sortilegorumque vati-
cincia, abdita Necromantarum, magicarumque artium Lati-
bula, Satânica *Ἰεργία* Cabalistarum & similia, quæ, uti
ex innumeris exemplis patet, hominum, Regnorum, Prin-
cipum, Subditorumque everfionis causa fuerunt. Deo de-
votus Princeps es? fuge Astrologorum prædictiones fatali
necessitati propinquas: puniantur sub sanctimoniam titulo Re-
ligionis veræ depravatores; sectare justitiam, & plenâ fidu-
cia Deo innitare; relinque vanas hujusmodi superstitionum
illusiones cœcæ gentilitati, Ægyptiorumque ridiculis cere-
moniis: Nemo magnanimus Princeps Christianus, & alta
meditans, tales subditos sibi velit, qui uti à Dæmone super-
stitiosis ritibus dementantur, ita quoque ad motus concitan-
dos, aut rebellionem proniores sunt. Legant qui volent,
quantos nullo non tempore in Republica tumultus excitârint
hujusmodi pseudopropheta! Quoties hi à Principibus Ro-
manis Græcisque, vel exilio pulsi, vel cæsi, vel violenter tru-
cidati, quoties etiam à Christianis Regibus sint! mirabitur,

*In politica
Christiana
duo scopuli
vitandi su-
perstitio &
impietas.*

*Divinate-
ria artes
vitanda.*

B

&

& vix credet, vel paucos superesse in semen; repullulant tamen haud secus, ac Hydræ capita, non nisi in Rerumpublicarum ruinam, & exitium; & ut Tacitus ait: hoc genus hominum semper proscribetur, & semper retinebitur. Sed de hisce modò satis.

Impietas si-
ne alicuius
vitandus.

Accedo ad alteram partem, quam Impietatem diximus. Grande, & ut ita dicam, malorum malum, cum homo à ratione, imò à Natura abit, contemptor Numinis, aut negator, quod ille asseruit, & hæc insevit. Eoque veniri solet, sive à superbia quadam, & rudi ferocia; sive à vitiorum magnitudine & cumulo, quæ animum manciparunt; Deum enim, dum se subtrahit, & nè eum timeat, spernit, atque unà præmiorum omnium futurorum pœnarumve à Deo factam pollicitationem pro nihilo habet; & sunt illi, quos Atheos, Libertinos, aut Statistas vocant, quos Princeps tanquam Deo, hominibusque exosos, à Regno exclusos, non nisi atrocibus flammaram suppliciiis è mundo tollere debet; occultum sanè malum, & in Aulis passim ingens pestis est, tantò sævior truculentiorque quantò occultiori justitiæ modestiæque amictu vestita, simpliciorum hominum mentes lethifero toxico violentius funestat; adsciscunt, huiusmodi impietati suæ fatalem quandam necessitatem, quâ omnium status mortalium sine ulla alterius Numinis providentia, tum in Mundi, tum in rerumpublicarum administratione leges transiguntur; dum Mundum fatali necessitate insipienter gubernari autumant: Christianus verò Princeps, quod impii, & ἀθεόσεβοι fatum fortuitum, & Casuale dicunt, illud, aliud esse nec posse, nec debere, quàm ipsum Divinæ providentiæ decretum, Principes sentire debent: Quid enim aliud est Fatum, uti Mutinus Felix ait, quàm id, quod de unoquoque nostrum fatus est Deus? non solum de unoquoque nostrum, sed & de rebus omni-

Fatalis est
esset vi-
sanda.

Fatum quid
sit.

omnibus, quæ sunt, fuerunt, erunt; is enim qui omnia fecit, dirigit eadem, movet, servat; pulchre sane Trismegistus: Καθάπερ ἰνὸς ἁγαθὸς τὰ ἐκὸς κὸς ἀεμα ἀσφαλίσω-
μῶν, καὶ ἀναδύσας εἰς ἑαυτὸν μήπως ἀτάκτως φέρῃτο.
Tanquam Auriga peritus curam hunc Mundi firmans in seipsum al-
ligat, nè incompōsitè, & sine ordine feratur; ita est, per causas me-
dias variè nexas prima illa causa omnia temperat suaviter,
prudenter, & utiliter moderatur, neque aliter credendum
est; ut proinde ex hisce Princeps edoctus à Deo scilicet, non
à fato, & se, & Regnum suum esse, sibi persuadebit, sine
cujus voluntate ne unicum quidem arboris folium deciduum
in terram labitur, sortium humanarum unicus Arbitrator & di-
rector; à Deo bona malaque externa esse, ideò nec in illis
elatè, nec in istis abjectè nimis agendum; constantia ubique,
& volens quædam Decreti divini obedientia necessaria est.

Atque hoc fuit politicarum virtutum Archetypon, quod
Honoratus, antequam Regii Magisterii officio præficeretur,
tanquam speculum ante se positum contemplabatur; Non
stabat hic prudens Magister, sed ut esset sua in Deum Re-
gemque fides cedro perennius monumentum totius Regna-
tricis Artis Principi adeò necessarium, paucis quidem, sed
quæ ingenio polleant, symbolis comprehensum aureo Nu-
mismati imprimi iussit, cujus interpretationem mihi com-
missam eà, quâ par est, fide & sinceritate modò exponere
aggredior.

Numismatis, & in eo Anterioris faciei
expositio.

Numisma sub amplitudine, quam intuemur, Regio jussu, anno ætatis HONORATI XLIX, uti in dextro manicæ limbo legitur, cusum fuit; cujus anterior facies effigiem exhibet laudatissimi Viri HONORATI JOANNII, ut hic in schemate vides: qui nobis hujus gloriosi The-

matis occasionem præbuit, sub hac verborum periochâ Numismatis limbo circumscriptâ: HONORATUS JOANNIUS CAROLI HISPANIARUM PRINCIPIS MAGISTER. Quantis verò animi dotibus fuerit à natura instructus ipsa ejus effigies, uti dici solet, ἐν τῷ τύπῳ demonstrat; in qua splendor majestatis cum sapientis animi ectypo veluti

Magnas
animæ dotes
monstrat
externæ ef-
figiei formâ.

con-

concertare videntur, ut quamnam superiorem æstimem, definire nesciam; & frons quidem præampla, & patula, quid aliud, (si Aristoteli credimus) nisi vastam magnæ mentis capacitatem indicat, & formam imperio dignam? quid aliud oculi, ignea quadam vivacitate pollentes arguunt, quàm igneæ mentis, & accipitrinam perspicacitatem judicii maturitati junctam, ad res magnas gerendas aptissimam? undè veteres Ægyptii Divinæ mentis omnia videntis aciem significaturi, eam sub accipitris volucris acutissimi visu hieroglyphico aptissimè exprimebant; imò Numen ipsum supremum, teste Eusebio, Accipitris capite signabant, quo Solis illius Supramundani omnia pervidentis providentiam indicabant; Nam ut rectè Eusebius: ὁ Θεὸς ἰερακὸς κεφαλῆ ἐχθ, ex Ægyptiorum dogmatis deprompto epiphonemate: hoc autem hieroglyphico exprimebant ea omnia, quæ in nostro Oedipo Ægyptiaco fusè exposuimus.

Frons quid
notet?

Oculi quid?

Per Accipi-
træ oculos
Ægyptii
Divinam
providen-
tiam nota-
bant.

Deus Acci-
pitris caput
habet.

Nasus Aquilini forma magnis Heroibus propria, certè non aliud notat, nisi, teste Philosopho, insignem prudentiam, atque rarum rerum publicarum dextrè & circumspectè gerendarum præsidium; quo à malo bonum, dextrum à sinistro, prosperum ab adversis separatum, atque quid obfuturum quid profuturum in Regiis magni momenti expeditionibus, quàm æqua maturi judicii trutina singula ponderanda expendendaque sint, præscribitur. Sed explicemus mysterium.

Nasus A-
quilinus.

B 3

Cer-

Certè sub adducti hic hieroglyphici Schematis figura *Aegyptii* aliud non signabant, quam primò universalem Supremi Numinis omnia moderantis in Mundo providentiam, quam fusissimè expositam vide in *Obelisco Pamphilio & Oedipo*; deindè veluti per analogiam quandam virum ad res magnas in Regnorum Rerumque publicarum administratione gerendas destinatum; quæ sane si ulli, certè *Honorato Joannio* cum primis adaptari possunt.

Sedet figura in solio quadrato, pulchro candidarum nigrarumque tesserarum contextu, cujusmodi & arma gentilitia *Domus Joannice* habent, adornato, ad imperturbabilem, tum in prosperis, tum adversis, animi constantiam indicandam; deindè quoque judicii acrimoniam, maturitatemque intellectus, quo bonum à malo, à luce tenebræ, verum à falso, quæ nigro-candidis quadratulis aptè notantur, discerni debet. In manu baculum tenet recurvum, potestatis authoritatisque indicium; curvus est, ut ostendatur, potestatem omnem à Deo esse, & applicandam dirigendamque ad bonum subditorum; pectore, pedibus, brachiisque nuda spectatur, ut eo amor, & benevolentia in subditos, candor animi, sinceritas sine fuce, ab omni fallitatis integumento liber notetur; brachium extensum habet, ut liberalitas & munificentia in omnes, pede nudo, ad in bonum subditorum exercendum promptitudo denotetur. Accipitrina facie constat, ut suprà dictum fuit, ad perspicacitatem intellectus significandam; Tutulum capiti impositum habet, Floridum, ut eo virtutum ex dictis virtutibus promanantium fructus signetur. Talis prudentiæ fuisse traduntur, *Suetonio* teste, *Julius Cæsar*, *Octavianus Augustus*, *Antoninus Pius*, *Cæsares*, ingentium gestorum gloria toti Posteritati memorabiles; ut proindè nec sine ratione *Honoratus* noster simili vultus prototypo præditus spectetur,

Julius Cæsar.
Augustus.
Antoninus Pius cujus forma.

tur, qui enim ad Regios animos moribus, artibusque condignè imbuendos unus electus fuerat, hisce ipsis veluti magnæ Artis gubernandi subsidiis, quibus eum natura instruxerat, carere non poterat. Reliquus corporis habitus, uti totus ad gravitatem compositus spectatur, ita quoque insignem animi moderationem modestiamque, quæ potiebatur, innuit, juxta illud.

Corporis habitus.

Quæ de te spes sit, signatur imagine vultus.
Atque talis hic spectatur *Joannius*, ut de eo, quod de *Alcibiade* refert *Æmilius Probus*, verificatum videatur. Nam in amplissima civitate summo genere omnium ætatis suæ formosissimus, ad omnes res aptus, consiliique plenus, disertus, & in dicendo potens, & tanta erat commendatio oris & Orationis, ut nemo ei dicenti posset resistere. Sed jam ad posterioris faciei expositionem calamum convertamus.

CAPUT V.

Posterioris faciei expositio.

EXhibetur in ea magna symbolorum argutè excogitarum congeries, quæ ceu quoddam Politicæ Artis Systema constituitur, ingeniosâ symbolorum architecturâ concinnatum, quo innuitur, queis Sapientiæ subsidiis cæterisque animi dotibus instructos esse oporteat eos, qui aliis rectè beatèque vivendi gubernandique normam tradere contendunt, præcepta dictant, & ad præcipitia errorum vitanda, modum rationemque præscribunt. Sed jam hæc, eâ, quæ par est, claritudine exponamus.

Politica Artis Systema.

Et prima quidem fronte, in *Numismatis* postica facie, non prorsus viri, neque omnino foeminae, sed gravitate conspicuæ Viræ

Viraginis forma. Viraginis eētypon sese offert; velato capite, sine capillis, amiētū per totius corporis ambitum, variis anfractibus deducto. Amiētū extremæ juxta vultum portiones nodo connexæ, è veluti capistro quodam ori inserto, nescio quod arcanum & quidnam summi in Sapientix schola momenti præ se ferat: Sinistra manu os indicat, digitoque silentium suadet, veluti magnum quidpiam indicatura; dextra manu collectas amiētus fimbrias constringit, cujus postea mysterium pandetur; Arcana præterea significatione non caret amiētus jam veluti vento agitati hinc inde diffluentis, modò multiplici plicarum compositione in ultimum vestimenti limbum descendens expressio, & quod alicui mirum non immeritò videri possēt, quidnam sibi velit, viraginei corporis membra amiētū partim tecta, partim ad nuditatem detecta, quemadmodum luculenter exprimunt, una ex mammillis nuda, altera cooperta, sed & dextri brachii dimidii nuditatem unà cum dextri femoris tibiæque nuditate, quæ eximiis mysteriis minimè carere censere debemus. Huic viragini appositam videmus oleam ramis undique diffusam, novis hinc indè germinum stolonibus erumpentibus, ad cujus truncum radici vicinum Lyram quoque appositam vides, & hinc tortuosum serpentem capite erecto, nescio quidnam molientem; Spectatur tandem ad sinistram abacus, è quo corona laurea dependet, cum hac epigraphe: SPE FINIS. Habes hinc Lector paucis Symbolorum in hujus Numismatis postica parte exhibitam descriptionem. Restat, ut quid tam inusitata symbolorum congeries sibi velit, amplissimo ratiocinio exponamus.

CA-

CAPUT VI.

Explicatio Symbolorum, quibus admirabiles virtutes & Regnatricis Sapientix, morumque præstantia Honorati Joannii exponuntur.

ANte omnia Viraginis hujus Symbolicæ status considerandus est; Continet hæc plura in se complicata sublimium Virtutum argumenta; hanc sequitur olea arbor sibi junctam habens Lyram, Serpentem voluminibus suis in multiplicis helices contortum, qui surrecto capite aliquid veluti moliri videtur; Cui tandem abacus hanc epigraphen continens SPE FINIS, Symbolico molimini veluti epiphonemate quodam, finem imponit. Singula hæc recensita symbola totidem paragraphis expediemus.

§. I.

Symbolorum, quæ Viraginis propria sunt, expositio.

Symbolorum in hoc Numismate talis connexio est; ut vir undiquaque eruditissimus, quemadmodum in anteriori magnæ mentis suæ statum, in sua materiali effigie signis ex physionomia desumptis pulchrè & scitè declaravit, ita in posteriori facie, quas animi dotes symbolico variorum sensuum involucro abdidit, non nisi sapientibus notas esse voluit: ac imprimis quidem viraginis eētypon sese offert,

Virago quid?

C

tutum

Regnatricis
sapientia
symbolum.

tutum adminiculis adornatam, ut quibus pro sua singulari prudentia Regios animos imbuebat, *Honoratus*, ipse iis minimè caruisse ostenderet; adeoque sub ipsis symbolis perfectum sapientis viri typum exprimeret, ut qualisnam, quem erudiebat altæ profapiæ Principem in regnandi arte esse deceret, quomodo se gerere oporteret, aptissimâ hac symbolorum tropologiâ exponeret. Viraginem posuit, nec virilem omninò, nec etiam fœmineum habitum præferens, aptissimum, uti dixi, idealis sapientiæ symbolum; est enim sapientia rerum Divinarum humanarumque scientia cognitioque, quâ intelligitur, quæ causa cujusque rei sit, ex quo efficiatur, quid in quovis negotio amplectendum, quid fugiendum, quid admittendum, quid omittendum, ad Divinæ imitationis archetypam formam constituta; Atque proinde duplex hic sapientia consideranda sit; una Theorica, sive Metaphysica, quæ circa altissimarum rerum causas versatur; Altera practica, quæ prudentia dicitur; atque hoc pacto hoc loco eam sumimus, utpote Regibus & Principibus, eorumque consiliariis & Magistris in politica rerum administratione propriam. Sed hisce jam præmissis, jam symbola ordine exponamus.

Cur sub forma androgyna exhibita sit virago.

Viraginem posuit, ut ostenderet, rigorem in Principibus humanitate quadam & affabilitate temperandum; ne rigor nimius in Tyrannidem, nimia verò mollities in morum perversitatem, atque impunem quandam peccandi licentiam degeneret, forsitan ab *Ægyptiis* id edoctus, qui Sapientiam ἀνδρόγυνον dicebant, utriusque sexus participem, quem admodum in *Oedipo* nostro, *Tractatu de Genealogia Deorum*, de *Arveri*, *Isi*, *Horo* & *Mercurio* ostendimus, quæ Numina *Ægyptiorum* sunt, & Sapientiæ præesse dicuntur. Nam quem-

admo-

Sapientia præfidi apud Ægyptios.

admodum rectè Lipsius lib. de sapientia: *Qui sapienter altis præesse vult, illum extrema rigoris cum quodam humanitatis sensu condire oportet, ne rigor sine affabilitate in rebellionem degeneret, nimia verò indulgentia dissolutionis portam aperiat.* Unde rectè *Numismatis* Author sub Viraginis fœminina forma blandos mores, per masculum verò animum ei insertum, morum gravitatem, ad omnem Justitiæ normam, compositam, qua imbutum esse vult Principem, scitè innuit; quod & vultus Viraginis maturitate & heroica quadam gravitate plenus sat indicat. Pedibus insistit saxo, ad constantiam & fortitudinem animi, quo quisque Sapiens instructus esse debet, contestandam: Nam ut rectè *Apuleius* de dogmate Platonis: *Vir sapiens nec contrahitur in adversis, neque in secundis effertur, inflexibilis fortitudinis petreæ insistens;* hanc & velatum amictu caput pulchre indicat: ne videlicet sapiens ulla mollitiei nota, quæ per fœminarum juvenumque calamistratos capillos noratur, se contaminet. Hinc & veteris *Ecclesiæ* usus, *Sylvestri primi constitutione* fœminis sine velato capite *Ecclesiæ* introire interdictus traditur. *Ægyptii* quoque Sacerdotes sapientiæ dediti, non nisi rasi sacrificia in fanis suis operabantur, ut fusè *Porphyrus de abstinentia animalium* docet, ne capillis, id est, vilibus animalium excrementitiis partibus, veluti immundi à Diis repudiarentur. Innuit hoc rectè *Cicero*: *Sapientis, inquit, est proprium, constanter, graviter, honestè, facere omnia, omnem superfluum victum amictumque contemnere;* & *Mænander Græcus* Author, nil adeò Sapientiæ contrarium esse dicit, quàm mollis in *Luxuriam* diffusus animus: *Μηδὲν ἔστι ἀνάντων εἶναι τῆ σοφίᾳ, ὅτι θυμὸς Μάλαξι.*

Saxo pedibus insistit.

Velatum caput.

Ecclesiæ usus.

Sacerdotes Ægyptii cur rasi sacrificia operabantur.

C 2

Tertiò.

*Nodus in
ora Viragi-
nis quid?*

Tertiò. Virago nodum in capistrum formam adaptatum ori insertum gestat, quo arcani consilii silentium rite exponitur, quæ virtus tantopere sapienti Principi necessaria est, ut sine ea nil recti confici possit. Quot Regna, quot Republicas, quot urbes insuperabili calamitate, ex inconsiderata verborum loquacitate in ultimam ruinam deductas legimus? Undè nulla major in sapiente Principe virtus, quam secreti consilii tenacitas, & esse potest, & debet, teste *Aristotele in Politicis*. Rectè igitur virago nostra mystica globum ori insertum gestat, digitoque silentia suadet: quo symbolo *Sigalionem* seu *Harpocratem* silentii apud *Ægyptios* Numen, scitè & eleganter Author indigitasse videtur; quem uti in *Obelisco Pamphilio fol. 415.* docuimus, supra Loti florem sub nudi pueri forma sedentem, levo digito ori admoto silentium suadentem signabant; undè & *Sigalionis* ἤτορ ἔστυαν, à tacendo, ei à posteris nomen inditum fuit; supra loti sedet florem quo abdita quadam allegoria, ex naturali Loti ad Solem sympathico consensu, sapientem semper animum ad Solem illum supramundanum exaltatum, & ab omnibus terrenarum cupiditatum quisquiliis abstractum habere debere notabant, & per nuditatem apte signabant; scuticam manu tenebat, & est ad pravas & sinistras animæ potestates, quæ sunt terrenarum cupiditatum illecebræ, omni conatu abigendas, elegans symbolum: digito silentia suadet, quo Sapientem silentii tum in publica rerum administratione, tum potissimum in sacro Religionis cultu peragendo tenacem esse debere, significabant; quod tanto studio observabant, ut, non dicam occultum in sacrificiis procedendi modum & rationem prodere, sed & vel ipsius Numinis, cui sacrificabant, nomen revelare, nefas esse ducerent,

*Silentii
Symbolum.*

*Sigalionem
sedet supra
Lotum.*

*Silentium
Principibus
necessarium.*

rent, non nisi morte expiandum. Quæ omnia quam fufissime in nostris operibus hieroglyphicis prosequimur.

Figmentum porrò hoc totum *Ægyptiacum* fuit, quod digito labris impresso silentium significarent de Diis immortalibus habendum, in quos ne licentiosi simus, à *Platone* legibus monemur. Sigillum hujus Numinis in annulis gestari solitum à veteribus, ea de causa tradit *Plinius*, ut silentium de agendis rebus indicarent. Unde & *Angerone* effigies obrecto obsignatoque ore, uti in nostra viragine patet, fuit apud *Romanos*, ut silentio involvendam suppressendamque innuerent, in cuius tutela Numinis urbs *Roma* esset, ob eam nimirum superstitionem, ne Tutelares Dii sacris quibusdam avocarentur devoverenturque. Hinc *Valerium Soranum* neci traditum constat, quod arcanum hoc propalare ausus esset; eaque de causa de

Harpocrates in sigillis gestari solitus.

Angerona silentii dea apud Romanos.

Valerius Soranus silentii ruptor occiditur.

C 3

Roma

Roma loquens ait: *cujus nomen alteri dicere arcanis ceremoniarum nefas habetur.* Hujusmodi silentium & taciturnitas in arcanis Principum consiliis ita etiamnum viget, ut ad id summo rigore tenendum etiam jurejurando obligentur.

Iterum, capite raso conspicitur, uti & velato Virago nostra, ne Deorum ex capillis, id est, vilibus animalium excrementitiis partibus, quas Deos odisse norant, eorum indignationem, loco propitiationis incurrerent. Capite globum gerit, quo monstrabant, sapientem æternarum immortaliumque felicitatum semper memorem esse debere. Recte igitur virago nostra globo ori inserto ad necessariam silentii observationem indigitandam exprimitur, juxta illud:

Namquam penituit tacuisse, sed esse locutum.

Innumera hoc loco de Pithagorici silentii custodia variis historiis comprobata, adducunt Authores, rectè Philosophus in Politicis, *Regem sapientem scire, bonum est, sed magis silentio linguam continere.* & Plautus in Epin. *Plus scire satius est, quam loqui, hæc enim sapientia est.*

Quartum Symbolum est indumentum viraginis, quo partim tegitur, partim eo sublato, nudiores dextrâ partes exhibet. Quid aliud per hoc indigitatur, nisi Politicus, hisce quoque temporibus, agendi modus, quo demonstratur Sapientem Principem, non omnia mentis suæ consilia revelare, sed majoris momenti designationes tectas tenere debere. Iterum oblocutiones subditorum, & publicas murmurationes, non nisi dissimulandi studio, cum tempore Sapientem Principem superare posse, si non nullos in Principe excessus à Subditis notatos ipse publica demonstratione emendare studuerit. Collum gulamque denudatam monstrare videtur, quo notatur, sobrietati & temperantiæ studio dedi-

tum

tum esse debere Principem. Mamillam dextram nudatam monstrat, quo innuit, charitatem, annonæ ubertatem munificentiam & liberalitatem, Principem cum primis decere; est enim liberalitatis symbolum turgens mamilla & non apud Græcos solum, sed & apud Ægyptios maximè symbolum fuisse beneficentiæ, rerum omnium ad humanam vitam sustentandam necessariarum, in præsentis figura patet; ubi vides Deam Nephtem titulo instructam pedibus brachiisque nudam ubere tumido expressam; quæ omnia symbola sunt Numinis benefici, quod abundantia & varietate rerum Mundo subvenire nunquam cessent. Sed jam ad nostra.

Quare verò alteram mammam tectam virago nostra habeat, explico. Tectam habet, ut subindè in beneficiando improbis, ne beneficiorum profusa liberalitate, deteriores fiant, se contineat. Modum erga homines non meritos, & vitiis subditos tenendum docet, quem mamilla sinistra tecta optimè exprimit; Quod idem demonstrat vestimentum, quod à sinistra veluti eventilationis defluxui permittit, at collecto limbo, quem manu dextra veluti constringit, remissionis modum tenendum docet, siquidem eventilatio indumenti, nonnullius licentiæ popularis permissionem indicat, quam ne in dissolutionis vitium degeneret, præscriptis legibus cohibendam esse signat. Vide figuram sequentem.

Quintò

Altera mamilla tecta quid?

Eventilatio vestimenti

Quintò. Quod verò fœmur dextrum cum tibia pedeque nudum, sinistrae verò veste coopertæ spectentur, mysteriis non caret.

*Prudenti
natura pro-
gressus per
lino.*

*Isidis & fœ-
mora par-
tem zella.
partem de-
tecta quid?*

in Isiacis omnibus actionibus, negotiorumque Regni publicis expeditionibus, prudenter, celeriter; nec non summa fide & iustitia procedendum esse, ne longiori negotiorum expediendorum mora subditis turbatis, calumniarum obtreccionumque occasionem præberent, nec non *Isidem* ad indignationem vindictamque moverent. Vide *Obeliscum Pamphilium* lib. 1. cap. de *Iside*. Atque huc forsân respexisse videtur hujus *Numismatis* author: quid enim aliud fœmur pedesque nudi ac detecti notare videntur, nisi celeres externorum negotiorum expeditiones, quarum pedes, quibus in hunc finem à natura institutis ad progrediendum utimur, Hieroglyphicum sunt; nè verò me-

mo-

moratæ negotiorum expeditiones temerè & cum inconsiderata quadam præcipitantia inconsultis prudentiæ regulis conficerentur, appositè sanè sinistrum fœmur pedemque viraginis tectum esse voluit; per nudos verò pedes qui vestimenti collectâ fimbriâ in fascem contortâ veluti stringuntur, celeriore Principum impetum in negotiis publicis inconsultâ prudentiæ regulâ decidendis, nonnihil cohibendum esse innui videtur, juxta illud: *αὐτὸς βραδέως, festina lentè*; uti verò negotiorum Regionum moles prægrandis est, & multis difficultatibus intricata, ita quoque multiplici virtutum subsidio Principem sapientem instructum esse oportet; quæ haud incongruè per vestimenti ad pedes usque protensi & multiplici plicarum serie distinctos ordines, ad publica negotia per pedes significata, ritè administranda, indigitantur, suntque illæ, quas Divus Ambrosius in epistola ad Simplic. Sapienti præscribit hisce verbis: *Sapientis, scilicet Princeps, non metu frangitur, nec potestate mutatur, non attollitur prosperis, tristibus non mergitur; ubi enim sapientia, ibi virtus animi, ibi constantia & fortitudo. Et alibi: Sapientis est, nihil per ostentationem fingere, sensum verbis aperire, vera ut sunt diligere, falsa devitare, bona gratis exhibere, mala libentius tolerare quàm facere, nullam injuriæ ultionem querere, justitiam perfectam omnibus administrare: eccè virtutes aptè Regi ad rerum administrationem necessarias; quæ quidem scitè per striatas fimbrias significantur, non secus ac magnus quondam Hebræorum Sacerdos, oræ sacerdotalis amictus 365. tot tintinabula, quot in anno dies, affixa gerebat, quo monstrabatur, nullum totius anni diem præterire debere, quo non vario hoc boni exempli sono, & populos, & unâ se ad divinarum Laudum, virtutumque studium excitaret. Sed hæc de Viraginis symbolis dicta sufficiant.*

*Cohibitio
impetus in
Principe.*

*S Ambro-
sius.*

Striata fimbria.

*Sacerdotis
magis apud
Hebræos
vestitus my-
sticus.*

D

S. II.

*Olivæ Symbolica expositio.**Olivæ quædam
Symbolum.*

Exprimitur inter cætera in Numismate Olivæ Arbor, quæ cum Pacis & Victoriæ symbolum sit, aptè sanè Sapientem Principem, pacis in suo Regno conservandæ quàm studiosis-

*Olivæ decor.**Pacis &
Victoriæ
Symbolum.*

simum esse debere, ostendit: Olivæ enim reliquas inter plantas suo decore conspicua perenni foliorum viriditate triumphat, certantiumque capiti haud vulgaria, ad vigorem animique robur concitandum, ornamenta suggerit; in victoriæ quippè signum, nobilem ultrò vincentibus coronam contexere venerabilis consuevit Antiquitas. In Olympiacis certaminibus, Victoriis ex olivarum sertis coronas datas fuisse,

Pau-

Pausanias auctor est. Apud Romanos, *Plinio* teste, qui minores, quos *Ovationes* vocabant, triumphos meruissent olearum corollis redimebantur; vel ab ipso *Hercule* ad istud tempus deducta consuetudine; Quin & Diis quondam, quas quisque in sua tutela esse vellet arbores concertantibus. *Quercus Jovi*; *Veneri Myrtus*; *Phæbo Laurus*; *Cibeli Pinus*; *Herculi (Populus alta comas)* placuit; *Minerva* relictis sterilibus & infrugiferis plantis, omnium humanæ necessitati maximè necessariam Olivam sibi elegit; juxta illud *Alciati*.

*Pliniana
Planta Diis
consecrata.*

*Quercus amica Jovi, potitur Pallas Olivæ
Hujus enim fructus dulcis & umbra placet.*

His igitur præmissis, jam quid *Author Numismatis* hac arbore intenderit videamus. Diximus Olivam Victoriæ Symbolum fuisse, & consequenter, Victoriæ Symbolum, ex qua pax consequi solet, uti ex Columba Noëmica virentem oleæ ramum gerente (quem omnes passim ferè Sacræ Scripturæ Interpretes, Pacis Symbolum dicunt) patet. Argutè itaque Sapientiæ Idææ Viragini, olivam apposuit, ut eâ innueret, Sapientem Principem, suo in Imperio & Regno, præ omnibus pacificum esse debere, id est, Pacis & Concordiæ amatorem. Nam ut rectè *Cicero*; *Nomen pacis dulce est, & res ipsa Reipublicæ salutaris*; *Pax est tranquilla libertas, nam nec privatos focos, neque publicas leges, neque libertatis jura cara habere potest Princeps, quem discordia, quem civium cædes, quem bellum civile deletat, eumque ex numero hominum ejiciendum, ex finibus humanæ naturæ exterminandum puto.* Habes itaque rationem, cur pax Principi tantoperè necessaria sit; quam aptè sanè *Tertull.* l. 6. describit.

*Olivæ va-
rietas in ore
Columba
Noëmi.**Cicero.*

D 2

Inter-

Interea pax arva colit, pax candida primum

Duxit araturos sub juga curva boves.

Pax aluit vites, & succos condidit uvæ,

Funderet ut gnato testa paterna merum.

Pace vident, vomerque vigent, ac tristia duri

Militis in tenebris occupat arma situs.

Jam videamus, quibus naturæ dotibus oliva instructa sit, ut ex iis juxta quandam, veluti analogiam Princeps sapiens virtutes paci comparandæ aptas animo suo, id est, Agro mentis implantare queat.

1. Oliva virore semper gaudet; Principem semper eodem animi vigore tum in seipso, tum erga subditos esse decet, servata perpetua legum ad exactam justitiæ normam conditarum, constantiâ nihil in iis mutandum, quod populo aut indignationem, aut mentium à Principe abalienationem causari possit; quod fit, si publicum bonum semper privato anteponat, si in seipso pacis studium componere & dissonos animi affectus ad consonum reducere studeat.

2. Oliva recisa non perit, semper novos & novos germinum stolones producit, ut appositè sanè Poeta canit:

Quin & caudicibus scdit mirabile dictu

Truditur è sicco radix oleagina ligno.

Quo innuitur, nullo Principem sapientem infelici rerum successu turbari, quin verò bellorum turbine concusso, omni conatu procurare debere, ut nova semper & novâ culturâ subditis bellorum incommodo attritis subveniat, damnis quæ incurrerunt, bonorum instauratione consulat; atque hoc pacto excisam olivam suæ fecunditati tranquilla pace fructuris restituet.

3. Oliva ex amaris fructibus pressis dulcissimum salutiferumque liquorem producit. Sapientis Principis est, curâ pater-

Proprietati
Olivæ.

2. Utilitas.

3. Proprietati
Olivæ.

paternâ & vigilantia calamitatum acerbiter in dulcissimum pacis statum reducere; quod fiet, si subditis de necessariis provideat, charitatis viscera expandat, afflictos consolatione animet, rigore in oleagineam quandam mansuetudinem relevato foveat; atque hoc pacto subditorum vulnera affuso benignitatis & clementiæ oleo sanet; eritque juxta *Osee* vaticinium quasi oliva gloriæ ejus.

Vides igitur olivam non solum pacis, teste Divo *Ambrosio* c. 19. de *Arca Noë*, sed & Misericordiæ symbolum esse,

vel ex ipso Græco nomine ἔλαιον, patet, quod & olivam & misericordiam uno nomine comprehendit, de quo multa pulchra & arguta Divus *Gregorius Homil.* 20. in *Euangel.* adducit: quin & *D. Augustin.* c. 1. *Joannis*, fructus olivæ charitatis signum his verbis docet: *Sicuti enim oleum nullo humore premitur, sed diruptis omnibus exilit & supereminet, ita charitas non potest premi ad ima, sed necesse est, ut ad suprema emineat.*

In cæmeteriis subterraneis *Romæ* ramis olivarum, qui passim parietibus depicti videntur, nil frequentius est, ut videlicet Pacis, Victoriæ, Charitatis, & Misericordiæ symbolis ante oculos expansis, ad harum virtutum exercitium continua meditatione veteres Christiani animarentur. Quæ virtutes cum sapientis Principis propriæ sint, rectè oleam sapientiæ typo junxit, veluti quandam virtuosam Principis ideam. Nunc ad alia.

§. III.

Lyræ Olivæ apposita symbolica expositio.

Namismatis Author, Olivæ, eleganti sanè fictione, Orphaicam Lynam apposuit, ut ostenderet, virtutes sub Olivæ proprietatibus analogicè expressas, sapienti Principi minimè sufficere, nisi eam in perfectam harmoniam,

D 3

ejus

Misericordiæ
Symbolum.

D. Gregorius
August.

In cæmeteriis
Romæ
Olivæ
Symbolum
spectatur.

Lyræ quid
notet?

cujus Lyra Symbolum est, coaptare norit, ad eum ferè modum, quò harmonicis modorum intervallis Mundus constitutus est. Est autem Harmonia proportio quædam, qua gravia acutis, dissona consonis, media inis summisque adeò miris vinculis ab artifice coaptantur concordanturque, ut inde suavissimam auribus sym-

phoniam educant; Neque enim sola consona, neque sola gravia, aut acuta sonorum intervalla gratam exhibent concentus & symphonix desideratam dulcedinem, sed artificiosa dissonorum cum consonis commistio & colligatio; ut in nostra *Musurgia* ex professo docuimus. Nam ut rectè D. Augustinus. *Ordinem seculorum tanquam pulcherrimum carmen quibusdam antithetis cohonestavit Deus, ut inde mirifica harmonia nascatur; sicuti enim contraria contrariis opposita sermonis pulchritudinem reddunt, ita quadam non verborum, sed rerum eloquentiâ contrariorum oppositione seculi pulchritudo componitur.* Quidnam autem hæc contrariorum miscella sibi velit, allegorico

Quid Heptachordum Orphicum.

quodam conceptu pulchrè per Lyram ἐπτάχορδον exposuit Author: septem chordis, ad septem Planetarum cursus, quibus Mundus in harmonico statu conservatur, id est, septem virtutibus necessariis prudentis Principis Lyram instructam esse docet; in hoc enim virtutum cœlestium harmoniam imitabitur, quâ intervallis conjunctis imparibus, sed tamen pro rata proportione distinctis, impulsu & motu orbium, mirabilis ille Mundi concentus efficitur, & allegorico quodam motu Principis animus in varias virtutum formas coapta-

coaptatur. Nam ut rectè quidam Licentius à Sixto in *Bibl. relatus*: Supremus enim rerum humanarum choragus.

*Aptavit numeros Cælis jussitque sonoros
Exercere modos, parilesque agitare choreas,
Quæ cernens sapiens sibi concordare studebit,
Sicque Deo dulces reddet virtutibus hymnos.*

Rectè igitur Principis Imperium Regnumque harmonicum esse debere, Lyra indigitatur.

Quicumque igitur Princeps gubernationem suam harmonicè juxta dicta attemperare statuerit, is procul dubio, omnibus dissonantiis sublatis perpetuam felicitatem affecutus dici poterit. Quod quidem temperamentum nihil aliud est, quam mediæ illa harmonica inter utrumque enorme veluti mediatrix quædam. Visa est hanc ipsa sagacissima natura agnovisse, dum singulis rerum classibus mediæ quædam interjicit; Singula singulis per hujusmodi mediæ veluti vinculis quibusdam, ut ordo rerum harmonicus conservaretur, connectens; medio enim sublato, jam totius harmonix decor, ut pereat, necesse est. Hic enim quemadmodum in humana fabrica quoties fatiscente spiritu naturali, & animalis deficit, horumque consensu mox & vitalis tertius, aut ex corde afficitur cerebrum, ex cerebro hepar aut ventriculus perturbatur; Hinc inter Medicos, varii varia consulentes, alii in caput mali conjiciunt causam, alii in ventrem, hepar, uterum aut lienem: cum interim sit unus effectus propter humorum duntaxat partiumque sympathiam multiplex, unde & illi continui defluxionum atque exhalationum circuli extremam minantur ruinam, nisi & medicamentis pluribus in unitatem comparatis, & uni toti & promiscuè partibus singulis consulatur. Ita nimirum in civitate, si quisque solum se sapere putet, si sibi consulat soli, & secum agi feliciter

Regnum ut persistat harmonicum esse debet.

Mediæ harmonica tenenda, juxta naturam prototypi.

Medicorum regula.

applicatio ad regimen politicum.

cen-

censeat, res ubi privatas in portu collocarit, fato interim
 communiore venturam procul perniciem non animadvertat;
 quodque, vel ex inflammato digito pedis subindè accensa
 febris, & cordis præcipuum viscus laboret, ex oculo incenso
 cerebrum inflammetur, ex Solis defectu Lunæque elementa
 turbentur; hujusmodi verò consensus primaria vincula sunt,
 ipsa religio, justitiæ leges & rerum omnium pro cuiusque
 statu vel ordine summa mediocritas. Modus autem, quo res
 dispersæ civium in unitatem denuò redigantur, primus est
 per illas naturæ communissimas leges, deinde civiles & muni-
 cipales primorum affectas; Accedunt hisce Medicinæ, Ju-
 risprudentiæ atque Theologiæ practicæ, juxta connexum il-
 lum perpetuum animorum, corporis atque fortunæ ferè com-
 munes leges, atque ab origine nobis insitæ notiones, qua-
 rum intuitu particulares canones fabricantur, cujusmodi sunt
 sequentes: *Non auferitur effectus non ablatâ causâ. Aclus omnis
 intemperantiæ & ἀνεργίας, vel in adstriictione nimia, vel fluore
 versantur, vel in excessu defectu nimio. Contraria contrariis cu-
 rantur. Similia similibus conservantur. Parva incendia magnas vi-
 res neglecta sæpè assumere, & ideò malorum principis occurren-
 dum. Turpe rescindendum, ne pars sincera trahatur. Extremis
 morbis extrema media adhibenda. Nullum violentum perpetuum.
 Moderatè durare omnem mutationem subitam ad contraria ma-
 ximè periculosum.* Hæc & sexcenta similia in monumentis ve-
 terum extant. Quæ considerare Principis est non circum-
 specti tantum, sed & supra omnem affectionem penitus con-
 stituti, quique instar Herois Semidei supra elementarem sor-
 tem & Sublunares turbines afflictis rebus turbatisque passim
 consulat, ipse in tranquillis positus extra anni Solisque vias
 neque amore privati boni, neque unius odio vel alterius,
 vel vindictæ studio propter offensam levem, in civitate aut
 Regno

Quibus
promeretur
regnum?

Axiomata
politica.

Princeps
impertur-
babilis.

Regno quippiam instituat, quod vel ab æquitatis lege pu-
 blica, vel clementiæ moderatione recedat: uno enim incon-
 veniente dato, plurima consequuntur; eadem passim finis
 est ratio, eorumque quæ ad finem diriguntur. Sunt autem
 & spes & metus tyranni potentissimi, teste Luciano, quibus
 ferè subjicitur Orbis hic universus, quibus omnis calamitas
 primùm, omnisque concussæ calamitatis cardo versatur:
 Nam horum impulsu ipsa dissolvitur unitas in multitudinem,
 consensus in dissensum, consona vertuntur in dissona: rerum
 omnium infandæ sunt vicissitudines, Legum judiciorumque
 plurimæ corruptelæ, & ex privati quæstus & commodi stu-
 dio calamitates publicæ, præsertim, si à capite, vel à præci-
 puis visceribus morbus incipiat; fitque postremò, ut qui vel
 Asiæ totius, vel Europæ, vel Africa Victores olim sunt cele-
 brati, Pompei, M. Antonii, Sillæ, Nerones, similesque inter-
 cutaneis tamen dissidiis miserrimè afflictis, & ab hoste do-
 mestico obsessi graviter, seipso vincere non potuerunt:
 evecti subitò, infelicitatis apice veluti collocati, postquam
 sui amplius non meminerunt, delapsi turpiter, & citius
 quàm conscenderant, vitam deinceps miserrimè in tene-
 bris luctuque traxerunt finieruntque.

Spes & me-
tus Tyranni.

Romano-
rum Prin-
cipum infe-
lix exitus.

Vides igitur, quàm pulchrè per Lyram Olivæ appositam
 pacifici & prudentis Principis statum in harmonico statu con-
 servandum descripserit. Concludimus tandem cum sequen-
 ti hexasticho, quo harmonici Principatus effectus scitè de-
 scribuntur.

*Orphaica ad Strepitum Cytharæ genus omne ferarum,
 Et volucrum placidè concinuisse ferunt.
 Agna Lupum baud timuit, Leporem fovere Molossi,
 Inter & Accipitres tuta Columba fuit.*

E

Discordes

*Discordes animos & agrestia pectora nodo
Mollit, & partes traxit ad usque suas.*

Sed jam è crebris voluminibus se evolventem serpentem,
nec non erecto capite contra viraginem aliquid veluti mo-
lientem, evolvam.

§. IV.

Serpentis tortuosi Lyræ assistentis symbolica expositio.

*Serpens vo-
luminibus
contortus
quid?*

Serpens apud Mythologos & Hieromantas Ægyptios, va-
rias significationes obtinet; quæ tamen non facile nisi ex varia

serpentis forma, situ, proprieta-
te, actione, cognoscuntur. Nos
Lectorem ad ea, quæ in *Hiero-
glyphicis nostris operibus* quàm fu-
sissimè de Serpentis significatio-
nibus adduximus, relegantes;
quid hoc loco in cyclica volumi-
na contortus serpens, quid ere-
cto capite sibi velit, exponemus.

*Fraudis &
doli archi-
telum no-
tat.*

Serpens in gyros varios circumvolutus, primò varias ma-
lignantis naturæ hominum in Aula Principum versantium
clandestinas artes & technas significat, quorum nonnulli va-
riis occultisque politicæ gyris in animum Principis sese astutiâ
plusquam vulpina insinuantes, Leges Christianæ Reipublicæ
perniciosas dictant, adulationibus mentem Principis inflant,
& ad perniciosam jactûs alex resolutionem tandem eò dedu-
cunt, ut Principis justitia in tyrannidem, mansuetudo & be-
nignitas in crudelitatem, liberalitas & munificentia in con-
clamatam avaritiæ turpitudinem, temperantia in propudio-
sum tandem luxuriæ monstrum degeneret; quæ aliud non

sunt,

*Adulatio
fraudulentis
quantum ma-
la auferat.*

sunt, quàm dissidiorum, rebellionum, Regnorumque in
ruinam vergentium seminaria. Quidam invidiæ & livoris <sup>Invidia pe-
stis in au-
lis.</sup>
æstro percussi, vel ob negatam iis à Principe gratiam, vel
ob officium quodpiam in Aula quod ipsi prætenderant, aliis
concessum, vel denique ob à nonneminè contumeliam ac-
ceptam ex injuria, veluti insanæ mentis æstro agitati prodi-
tiones movent, cives ad rebellionem sollicitant, jura Regni
legesque conculcant, similiaque conjurationis scelera sum-
mo Reipublicæ periculo moliantur. Quos elegantibus sa-
nè verbis Petrus Chrysológus. Hom. sub serpentis protopla-
storum astutia describit. *Vidit, inquit, Sathanas in serpentem* <sup>Petrus
Chrysoló-
gus.</sup>
*transformatus firmitatem fidei stabilitatemque, vidit eam dogma-
tum pietate septam, vidit eam bonorum operum fructibus abundan-
tem, vidit & invidit erecto serpentino capite insurgens rabie furo-
ris exarsit, ut scinderet concordiam, convelleret charitatem, dis-
solveret pacem.* His enim tota Regni harmonia, quam Prin-
ceps tanto studio politicæ Lyræ modulamine concinnarat,
ruit, rerum publicarum concordia dissipatur, susque deque
vertuntur omnia. Ab his itaque falsis politicorum persuasio-
nibus Principem sibi cavendum indicat, & sapientis vira-
ginis in numismate actus, quo manu fimbriam vestimenti col-
lectam serpentis molimina sibi adblandientis objectam quasi
indignabunda abigere, neque aures illi præbere videtur;
Atque hoc pacto pererudito sanè emblemate Principi contra
hujusmodi hominum monstra, ac Reipublicæ pestes reme-
dia præscribit; quæ haud incongrue in suis Odis prosequitur
Joannes Baptista Pittonius.

*Le velenose lingue, invide e preste
Come serpi a vibrare il fosco furore
Indarno sono e la vertu moleste
E cercan d'oscurar l'altrui splendore*

E 2

Queste

Queste al chiaro canal furon infeste
 Mà l'invidia non puo contra il valore
 Che egli divenne ogni hor piu saggio e forte
 E per giovar a noi non corse altra morte.

Quæ omnia pulchrè sanè *Ægyptii* nobis ob oculos ponunt per actiones *Osiridis*, *Typhonis*, *Isidis*, *Hori*. Per *Osiridem* sapientis Regis animum, quem semper ad Regni felicitatem attentum habet, innuunt; Per *Typhonem*, Tyrannum immanitate & belluina quadam atrocitate per fas & nefas sibi Regnum arrogantem, innuebant, undè illum veluti monstrum immane, nec non serpentinis pedibus manibusque formidandum, qui ex ore perpetuos flammæ globos evomeret, exprimebant. Per *Isidem* verò, Sapientis animi ideam, & per *Horum* Regnum variis hostium Tyrannorumque insidiis impetum notabant. Sed jam hæc explicemus.

Osiris sceptro in formam oculi concinnato sublimis, Architectonicus Regis cujuspiam omni virtutum genere instructissimi intellectus, sive ratio est, cujus bonitate, justitiâ, pietate, sollicitudine & religione, Regnum omni felicitate compleatur. *Typhone* verò contra, Rex notatur tyrannus, cujus pro ratione voluntas, justitiæ desertor, Regni inversor iniquus, priorum commodorum amator, subditorum oppressor, sanguinum diptas, totius iniquitatis officina; cujus ambitione, libidine, avaritiâ susque deque ferantur omnia, quique tandem convulsis justitiæ fundamentis, vastatisque Religionis propugnaculis, imperium in ultimum deducat exitium. Huic se *Isis* uxor *Osiridis*, id est, providentia, sive provida voluntas, seu prudens in omnibus progressus summâ curâ & vigilantia, & labore inde-

indefesso, ardente boni communis desiderio opponit; cujus perspicaci dictamine omnia Regia munia & ministeria rectè disponuntur, *Typhonis* machinationes explorantur, tumultus & seditiones civiles *Typhonis* malignitate abortæ maturè supprimuntur, atque extinguuntur. Quibus quidem sic prudenter constitutus, mirum non est, nasci *Horum*, pulchram illam politici Mundi harmoniam; quæ uti est ordinis disciplina, rerum amissis, actionum humanarum basis, conservationis mundanæ fulcimentum; ità, dum clementiam justitiæ pietatem fortitudini, modestiam magnanimitati necit, hoc idem præstare videtur in Mundo politico, quod in universi administratione Author Naturæ Deus, dum mala bonis, consona dissonis, summa proportionem temperat. Hinc *Typhonem* ab *Horo* filio captum, non quidem omninò liberum dimisit *Isis*, apprimè gnara, quantum adversarii alicujus zelus, Principis acuat ingenium, ad se quovis modo, contra technas & callidas artes adversæ partis defendendum.

Vidimus, quid quantumque Sapiens Princeps in rectè feliciterque gubernandi arte præstare, quibus emolumentis statum suum, per symbola *Numismatis*, ingeniosa allusione indigitatum stabilire debeat. Modò restat, ut symbolice adaptationis lectionem paucis verbis ad clariorem rerum notitiam proponamus, ut quàm idea ideato symbolorum contextui correspondeat, luculenter Lectori patefiat.

§. V.

Idea Sapientis Principis ἀνακεφαλαίωσις.

Quæ Numismatis Author Documenta politica sub allegorico quodam symbolorum contextu involuta, modò ab obscuritate evoluta, Principi servanda; apertis verbis præscribit; ut sequitur.

Quicumque ad gentes populosque gubernandos Divinæ providentiæ dispositione extollitur, huic quàm maxime competit, ante omnia sapientiæ regnandi ideam sibi oculis mentisque præfigat; ac primò quidem timore Dei, quod initium est sapientiæ, instructus esse debet, deindè occultorum consiliorum silentium omni studio excolat, omni rigore & crudelitate abjectà, viragineum animum, nec rigore asperum, nec blandimentis mollem induat; juxta illud Proverbiorum: (*Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitatur furorem.*) Sciat arcana mentis suæ consilia ita detegere, ut tamen opportunè quoque & dextrè ea sic tegere norit, ut præter seipsum, nulli nisi forsan fidei juramento adstrictis, in abdita mentis suæ penetralia aditum pandat; pravos intercurrentium consuetudinum abusus per *Πειραιαν* prudenti dissimulatione ita permittat, ut tamen vitiorum excessum data opportunitate ad mediocritatem reducat. In actionibus externis, negotiisque expediendis sit, sine præcipitantia, tamen celer, at juxta Solonis præceptum: *αὐθιγὸς ἔσθ' ἄρα*, id est, *lentè festinus*; matura deliberatione, quid amplectendum, quid fugiendum; quid admittendum, quid omittendum; quid profuturum, quid obfuturum decernat. Virtutibus ad hoc obtinendum congruis instructus sit. Pacis in Regno suo

suo procurandæ summo studio incumbat, quam obtinebit, si juxta harmonicas Mundi rationes architectonicum Dei intellectum secutus, eam maximà curâ & sollicitudine per Legum salubrium statuta excoluerit; Serpentina capita, perversa politicorum dictamina pestifero veneno conferta, canepius & angue excretur detesteturque; Adulatores, lividos & detractores profliget, & quosque clandestinis machinis, proditorumque enormi scelere obnoxios repererit, tanquam Reipublicæ pestes etiam è medio tollat, solius gloriæ Divinæ honori propagando intentus.

Atque hæc est sapientis Principis idea à Nobilissimo HONORATO JOANNIO, in hoc Numismate ingeniosa Tropologia expressa, quam quicumque Princeps sectatus fuerit, nax veluti consortio filiorum Dei junctam, tutam, tranquillamque nullis perturbationibus obnoxiam in Regno suo vitam immortalis laude confertam, peracturum nihil dubito.

Hanc itaque, uti est in Proverbiorum libro, *Sapientiam posside, arripe eam, & exaltabit te, glorificaberis ab ea, si eam fueris amplexatus, dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inclita proteget te.* &c.

§. VI.

S P E F I N I S.

Ultimum hujus Symbolici syntagmatis est Abacus quadratus, hisce verbis insignitus: S P E F I N I S. Quibus subobscurè significat *Author*, Quid sperandum sit, id finem sive exitum demonstraturum; cum enim humanarum rerum dispositiones incertæ sint & timidæ, neque quisquam

piam etiam sapientissimus nosse queat, utrum benè feliciterque ceptarum virtutum status duraturus sit; Nam ut rectè Sapiens Proverb. c. 9. v. 13. *Quis hominum poterit scire consilium Dei, aut quis poterit cogitare, quid velit Deus, cogitationes enim mortalium timide, & incertae providentiæ nostræ.* Sapiens se spe firmat, fiducia animat, mentem toto conatu ad bonorum in æterna beatitudine consequendorum excellentiam erigit; Nam ut rectè Euripedes: *ὅν ἐλπύζειν καὶ τῆς σοφίας ἐχέει βίον*; Sapiens vita spe confirmanda. Undè primo abacus ille coronâ, quæ ex angulo dependet, signatur; corona, victoriæ symbolum est, quâ non potitur, nisi qui legitimè teste *Apostolo*, certaverit; potietur autem eâ, qui vitam juxta symbolorum paulò antè expositorum documenta rectè & sapienter, quicumque tandem ille fuerit Regnorum dominator, transegerit; juxta illud *Apostoli*: *Cursum consummavi, fidem servavi, in reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus Judex.* Hinc in catacumbis Romanis vix sepulchrum videas, cui coronæ non appictæ spectentur, queis veteres Christiani sepulcra Martyrum adentes eorum ex hoc Mundo exitum victoriâ & triumpho gloriosum indicabant. Quod & in hoc abaco scitè sanè innuit hæc epigraphe *S P E F I N I S.* id est, coronæ; *finis* enim coronat opus, uti dici solet, & victoriâ sine laboribus & pugnis obtineri non potest; unde hæc epigraphe *S P E F I N I S,* haud incongruè quadrato seu cubo inscripta videtur, ut significaretur, spem sapientis non instabilem & fluctuantem, sed firmam solidamque esse debere, cujus quadratum sive cubus apud omnes emblematicæ doctrinæ Magistros symbolum reperitur; siquidem *spe finis* victoriæ, gloriæ, spoliiorumque, posthabito omni vitæ periculo Milites se pugnis & atrocissimis præliis committunt; Mercatores ultimos Mundi

ter-

terminos adeuntes feris Oceani gurgitibus *spe finis*, divitiarum accumulandarum cum vitæ bonorumque jactura, sese exponunt; Quid non agunt ambitiosi tumoris æstro perciti, ut *spe finis* honorum dignitatumque titulos consequantur; Quid libidinis monstra, ut *spe finis* rei amatæ pulchritudine potiantur. Aliter *spe finis* laborant Sapientes, oculis mentis in æternorum bonorum fœlicitatem conjectis, non in transitoriis, caducis, periturisque Mundi voluptatibus cor suum figunt, sed *spe finis*, seu coronæ beatæ immortalitatis, quæ totius sapientiæ, quam unicè in vita colunt, meta & ultimus terminus est, mentem in omnibus operibus suis erectam habent; hanc contemplantur perpetuo, hanc unicum laborum exanthlatorum bravium exspectant.

Atque hoc est, quod *Autor* hæc inscriptione indicare voluit. Atque adeò aliud nihil, nisi primo bonum publicum & Regni fœlicitatem per sapientiæ studium acquisitam *spe finis* signat: quam ego per acrostychidis lusum ità interpreto.

S P E F I N I S.

Quæ est

<i>Sapientiæ</i>	<i>Partiæ</i>	<i>Eductio</i>
<i>Salutis</i>	<i>Patriæ</i>	<i>Erectio</i>
<i>Supernæ</i>	<i>Pacis</i>	<i>Electio</i>
<i>Salutis</i>	<i>Publicæ</i>	<i>Exaltatio</i>
<i>Semitiæ</i>	<i>Pacis æternæ</i>	<i>Exoptatio</i>
<i>Secularis</i>	<i>Perturbationis</i>	<i>Evitatio</i>
<i>Scelerum</i>	<i>Publicorum</i>	<i>Exterminatio</i>
<i>Supracælestis</i>	<i>Paradisi</i>	<i>Exspectatio</i>
<i>Splendoris</i>	<i>Patriæ Cælestis</i>	<i>Excellentiæ.</i>

F I N I S.

F

CA.

Privata præcepta Principi præscripta.

Honoratus postquam ideales suos conceptus in præcedentibus exposuisset, modò ex magni nominis Authoribus præcepta, seu monita, quæ ad privatam Principis cujuscumque personam instruendam pertinent, præscribit; & sunt, quæ sequuntur.

Augustum Cæsarem tres de Regno Libros scripsisse Dion tradit: In his primum præceptum Regi, ut Deos colat atque veneretur: quos si quis impunè præterire posse putat, is eos aut pravos, aut stultos opinatur. Deinde homines curet atque amet, si & ipse redamari cupiat. Nam verisimile non est nec natura patitur, diligentem non diligi, cum videamus canes equosque, magistros, curatoresque suos circumcludere, eisque blandiri. Post hæc labores amplectatur, spernatque voluptatem, quæ inter cœtera mala possidentem se non diù perfrui sinit. At labor diutius laborantem sustinet atque adjuvat. Milites Commilitones appellet, hominumque se magis patrem, & pastorem, quam Dominum vocet. Domini appellationem non solum inter liberos, sed etiam inter servos fugiendam censeat. Sese magis multitudinis naturæ, quam suæ accommodet. Præterea liberalitate præditus existat, nec vereatur benignè faciendo sibi defuturum aliquid: cum ea sit conditio donantis, ut magis gaudeat, quam qui accipit. Præter omnia sit veritatis ac simplicitatis amicus, eamque uti regiam virtutem consecutetur. Astutiam verò ac fraudem, uti servilia putet: Nam vilia animalia, ea potissimè sunt, quæ insidiantur. Laborantium circa se hominum præsertim militum rationem habeat. Ad bellum omni tempore paratus existat; sic enim ipsius in sua magis fuerit potestate.

Plato

Plato in Critone Regnum probat unum totius orbis ad Dei ^{Plato.} similitudinem, ità tamen, ut in aliis locis dicat. Senatus auctoritas ad consilium adhibeatur. Ratio, quoniam nulla essent bella, nulli tumultus, dum unus omnium potiretur. Debet & pastoris modo præesse: sicuti apud *Homerum* scribitur, qui vocat *Agamemnonem ποιμήνα λαῶν*, id est, pastorem populorum. Nam & mitem, & ferè æqualem civibus se præbere debet, tantum justitiâ ac prudentiâ superiorem. Quod si quis reperitur hujusmodi, etiam si privatus sit, à Deo est Rex constitutus: Nam non populus causa gubernatoris sed contra gubernator causa populi fit. Præterea uti bonus Musicus debet in Republica cives instituere, ut inter modestiam, fortitudinemque quandam servent mediocritatem, veluti acuti, gravisque nervi concentum simul commixtum, ac temperatum, ut nè per nimiam modestiam imbelles adeò reddantur, ut quum opus fuerit, patriam viribus, & audaciâ non possint defendere, & ne rursus adeò audaces, ut pacis statum ferocitate perturbent.

Aristoteles in Politicis etiam ex omni Republica Monarchiam probare videtur, adhibito Senatu. ^{Aristoteles.}

Isocrates Orator vitam privatam ac principis duabus orationibus eleganter expressit, ad *Demonicum*, & *Nicolem* Regem. Ex hac ultima hujusmodi sunt verba conversa: *Amicos tibi delige, non omnes, sed nec cum quibus voluptaria, sed optima Regni perficias. Tales præpone negotiis, quæ ipse non cognoscis, ut pro eis, quæ illi gerunt, sis redditurus rationem. Fidos puta non eos, qui tibi blandiuntur, sed qui castigant. Da sapientibus loquendi libertatem de his, quæ ipse ignoras. Discrimen habe eorum, qui tibi cum benevolentia obtemperant, plus quàm qui cum adulatione, ne plus improbi à te ferant, quàm boni. Ama eos homines non qui in publico cum timore obtemperant tibi, sed qui pri-*

F 2

vatum

vatim fecum tuam magis animum, quàm fortunam admirantur. Sis exemplo modestie ceteris; Nam τὴν πόλιν ὁμοίεται τῆς δεξοῦς, id est, Principibus similis est mos civitatis. Quam Plato sententiam expressit: Tales solent esse cives quales in Republica Principes. Hos imitatus Epigrammatista:

Et, Domini mores Cæsarianus habet.

Prosequitur Isocrates: pluris existima bonam famam præ multis divitiis. Simile & huic Salomonicum: Melius nomen bonum, quam divitiæ multæ. Sallust. verò non longè ab his: Divitiarum & formæ gloria fluxa atque fragilis est, virtus clara æternaque habetur. Prosequitur etiam Isocrates: Quæ dicis aut recipis te facturum, tanquam rem sacram observa. Amicos tibi benevolentiam ac liberalitate para. Inimicos animi magnitudine subige ἡγάδην ἠδ' ὀνῶν ἄν ἀγάδην ἢ αὐτῶν. id est, ducas non ducaris à voluptatibus. Ex omni Republic. meliora ad imitandum tibi delige. Nihil iratus facias. Peccata citra merita plecte.

Kenophon. Xenophon. Sunt qui putent, Principem sumptibus, & victu, & lautitiâ præstare oportere: ego potius eum & prudentiâ & diligentiam laboreque cæteros antecellere debere existimo. Idem: præstat Regem gratiarum, quàm trophæorum hereditatem relinquere.

Diotimus. Diotimus: Tria Regi oportet esse: Religionem, iudicium, & exercitum. Primum, ad se probandum; secundum, ad suos continendos; Tertium, ad hostes propulsandos. Homerus duo præcipua tribuit Agamemnoni, hoc est; ἀμψότερον βασιλῆος τ' ἀγαθὸς κρατερὸς τ' αἰχμητῆς.

Gessit utrumque bonus Rex, idem & in agmine fortis.

Quod carmen Alexander Macedo semper commemorare solebat.

Thales.

Thales. Principis felicitas, ut senex secundum naturam in suo lectulo moriatur. Anacharsis: Si sapiens fuerit. Cleobolus. Si nihil his qui proximi sunt, credat. Chilo: Si non curaverit timeri. Pyttacus: Si ita Subditos disponat, ut timeant non ipsum, sed quæ sunt ex ipso. Socrates: Si sibi ipsi prius sciat imperare. Solon: Si Monarchiam Democratia proximam civibus reddat.

Demetrius Phalareus hortari solebat Ptolomæum Philadelphum, ut libros plures de Regno conscriptos perlegeret, quod in ipsis plura reperiret, quorum amici Reges vererentur admonere. Cæsar quoque Augustus, huic simile teste Tranquillo, excogitavit. Ex omnibus enim Authoribus utriusque linguæ tantum ea quæ ad Remp. administrandam pertinerent, excerpere solebat.

Hæc quidem commemorasse non abs re fuerit, ut hi qui quoquo modo præsidentes hominibus deligunt, sciant, quantum piaculi admittant, quantumvè extremo iudicio sint obnoxii, si libidini potius quàm conscientia servierint, quum non unum hominem, sed innumerabiles quandoque populos simul cum re Christiana præcipitent.

DECAS PARÆNETICA

Documentorum Politicorum

Quæ in expositi Numismatis Symbolis implicite continentur, & oretenus Philippo II. & Carolo ejus filio prælecta videntur ab Honorato Joannio illius Magistro.

DOCUMENTUM I.

Regni alicujus diuturna pax & beatitudo semper suspecta esse debet.

ITa humanæ conditioni comparatum est, ut nihil sub sole firmum, nihil stabile, nihil diuturnum nulla tam exactis legibus pax firmata sit, quæ non tandem suæ patiatur beatitudinis naufragium. Docet hoc ipsum *Osiridis Ægyptiorum* Regnum, totius fœlicitatis exemplar, quod tandem à *Typhone* subactum, de summo fœlicitatis fastigio, in ultimam confusionem deductum fuisse, memorant historiæ; ubi enim summa sine metu pax, ibi necessario securitas; ubi securitas, ibi liberior vivendi licentia; ubi hæc, ibi crescentibus longa pace bonis mox nascitur prosperitas, cujus comes luxus est; luxus invidiam, veluti lucem umbra sequitur; invidia, jurgia, dissidia, persecutiones ac bella movet; bella tandem, uti seditionibus & tumultibus intestinis omnia concutiunt, ita ultimum quoque Regno exterminium minitantur. *Typhon* exoritur, qui corpus *Osiridis* sive Regnum per seditiosorum hominum factiones, veluti in partes divisum, dum corpus unione suâ dissolvit, illud in perniciosam multitudinem distractum, tandem in ruinam ducit, quam haud dubiè incur-

reret,

Ægypti regnum prototypon regnandi.

Securitas fœcordiam in regno parat.

Typhon allegorice Tyrannus.

reret, nisi *Isidis* providentiâ, obortis Regno procellis, maturè consuleretur; nisi per *Horum* conclamatis penè rebus, consilio & prudentiâ, media pararentur convenientia, atque sic Regnum inducâtâ temperie, suæ Harmoniæ, id est, *Horo*, restitueretur. Interveniens in hujusmodi calamitatibus ut plurimum spe & metu, amore & odio, sicut in calamitate acerbissima, tanquam in fundo *Pandoræ* pyxidis subindè insit ardentissimus spei vigor. Nam uti infortunæ maximis blandimentis, rerumque uberrimo statu summus est metus, majori interdum afficiens cruciatu, quàm vel ex possessi perditione dolor afficiat; ità ferè extremum gaudii lætus occupat, & à lætus acerrimi puncto, fœlicitatis auspicia reducuntur.

Isis prudentia principii.

Horus mundus politicus.

DOCUMENTUM II.

Regni alicujus fœlicitas in harmonico consistit Dominatoris temperamento, sine quo non nisi ruinam Regni timere debet.

Porrò tam diù Respublica harmonicum statum conservat, quamdiù membra capiti, hoc est, subditi Principi, perfectiâ concordia & pace fuerint confœderata. Tota verò harmonia Imperii, & Republicæ mox destruitur, ubi dissidentia, dissidiumque, ubi Religionis mutatio, & animorum contra Principem factiones fuerint exortæ. Si præterea Princeps quoque in Tyrannum degeneret, subditorum bonum non quærat, si moribus & inclinationi subditorum non condescendat, si luxu, superbiâ & avaritiâ diffluat; si justitia seposita, omnia promiscue, & impunita quadam peccandi licentia confundantur; ubi non verè vivitur, ubi quisque suo emolumento bonum metitur publicum; ubi salutem propriam alterius duntaxat excidio meditatur, ubi omnis justitia tor-

Dissidia regnum destrunt.

Pessimi principia signa.

pet, omnis ordo & disciplina discerpitur, fides abruptitur, laxatur pietas omnis, ubi erga proximum quemque humanitas plusquam barbarica feritate refrixerit; dum enim unius Reipublicæ membrum, alterum alteri non compatitur, marcescit totum, atque in tabum diffluit, & sicuti corpus harmonicum mox destruitur, ubi vehemens humorum discrasia suas habenas laxaverit, ita Respublica ubi injuria Regum, morumque pessimorum consuetudo insurrexerit; contra, uti corpus per animam perficitur, ita Respublica per Religionem (loquor autem hinc de verâ illâ, & solum salutiferâ Religione Orthodoxâ Catholicâ.) Nam uti anima est tota in toto, & tota in quâlibet parte, ita ad harmoniam Reipublicæ conservandam, Religio una; uni ab omnibus fidei articuli, quos credant, tenendi & observandi sunt; sine quâ Religione, nec Princeps suum officium, nec subditi faciunt, sine eâ nulla Societas, quia nulla fides; non justitia, non virtus, sed fraus, licentia, protervitas, & uno verbo, hominum rerumque omnium nascitur confusio; & quemadmodum inter animam & corpus, ita inter Regem & subditos inter Principem & populum, summa debet esse conspiratio, sine qua merito totius civitatis fundamenta, veluti periculoso fulmine discinduntur. Nam quod Regnum tutum, cujus custos populi metus est? quæ civitas salva, in qua multitudo vi & armis suppressa vivit? ut igitur Respublica perfectè sibi consonet, tritonus tollendus, evitandus tritonus cum diapente, diatessaron cum semitonio aut ditono prorsus eradicanda, diapason cum diatessaron, similiaque maximæ dissonantiæ monstra omnibus modis fugienda, hoc est, dissidia, tumultus, morum pessimorum vigor, dictæ Religionis in varias hæreses discissio, haud quaquam permittenda; fuerunt enim hæc nullo non tempore, maxima ingentium cala-

Harmonia
necessaria
est.

Tertia mo-
der.

Juxta lyra
concinnatione chorda
politica
concinnatio-
na sunt.

calamitatum, everfionisque Regnorum Imperiorumque feminaria.

DOCUMENTUM III.

Ad Regni felicitatem procurandam, vitiorum morumque pessimorum Typhonia hydra ita suppressenda, ut tamen debita cura & vigilantia Regno non præjudicet.

Sub spe metuque, id genus alia multa conversionis seminaria in extremorum alterutro sæpius occultantur; nam & peccatis gravissimis, pœnitudo summa succedit; rebus præclare gestis, ut plurimum fastus & insolentia vel oblivio sui; urget unius gloriam alienus livor, infortunium levat commiseratio; egestati ingenium favet atque industria; opulentia inquieta sollicitudo, afflittit stultitiæ summa securitas; doctrinae vel sapientiæ, periculum multiplex, & arumnarum seges. Atque hoc est, quod *Isis Typhonem*, *Flori* fortitudine captum, non undequaque liberum dimisit, sed detinuit ad cautelam, tanquam curæ & vigilantia in Regno administrando incitamentum. *Typhone* enim prorsus extincto, Regnum socordia civium veluti concussum, suapte mole cadere necesse foret; sat Regni persecutio est; calcaria ad providè in omnibus vigilanterque agendum, sunt occultæ hostium machinationes, quibus fit, ut Regnum tandem pristino vigori restitutum consistat.

Verùm hanc fabulam *Osiridis & Typhonis* sub personâ *Jovis & Typhonis* exhibentes Poetæ, ad politicas considerationes hoc pacto traducunt. *Juno* indignata, quod *Juppiter Palladem* genuisset ex se, sine adjutorio suo, Deos omnes Deasque precibus fatigasse dicitur, ut *Pallas* sine *Jove* partum quoque ederet: victâ itaque importunitate *Junonis*, terram concussit, ex quo motu *Typhon* natus est, monstrum ingens

Fastus &
insolentia
impediunt
regnum bo-
num.

Sub fabula
Isidis, Ty-
phonis &
Flori pul-
chre expli-
catur.

Traditio
ad Politi-
cam my-
thologiam.

G

&

& horrendum qui & mox serpenti, uti belluini ejusdem mores ferebant, ad alendum nutritio datus est; postquam adolevisset, bellum Jovi movit, in quo & superatus victusque in potestatem Typhonis venit, qui & eum in humeros sublatum in regionem obscuram, desertamque transportavit, ibidemque nervis manuum & pedum concisis, mutilum mancumque reliquit. Mercurius autem nervos Typhoni suffuratos Jovi restituit. Juppiter vigori pristino restitutus, Belluam rursus aggressus fulmine verberavit; ex cujus sanguine serpentes nati feruntur: tum demum ruentem, fugientemque, Æthnam super eum jaculatus, monte oppressit. Hanc fabulam aptè sanè variæ fortunæ Regum & vicissitudini applicant. Reges enim Regnis suis non secus ac Juppiter Junoni, matrimonii vinculis juncti rectè censentur. Sed hæc fusius in sequenti documento declaremus.

DOCUMENTUM IV.

Avaritia uti Regibus ad tyrannidem viam sternit, ita maxime abominanda est.

Sed accidit nonnunquam, ut imperandi consuetudine depravati, & in tyrannidem vergentes, omnia ad se trahant, & contempto Ordinum & Senatus sui consensu, ex sese pariant: id est, ex arbitrio proprio & imperio mero cuncta administrant; id populi subindè ægrè ferentes, & ipsi moluntur caput aliquod rerum ex sese creare & extollere. Ea res ex occultâ sollicitatione nobilium & procerum ferè initia sumit, quibus convenientibus, dum populi sollicitatio tentatur, ex ea tumor quidam rerum (per Typhonis infantiam significatus) sequitur. Atque iste rerum status ab insita plebis pravitate & natura maligna (serpente Regibus infestissimo)

Proprio arbitrio Rex non debet decernere res.

Quid per serpentem caput erigunt?

mo) nutritur. Defectione autem viribus coalitâ, postremo res in apertam rebellionem erumpit; quæ quia infinita mala & Regibus & populis infligit, sub dirâ illius Typhonis effigie repræsentatur, in quâ centum capita, ob divitas potestates; ora flammantia, ob incendia; anguium cingula, ob pestilentias (præsertim in obsidionibus) manus ferreæ, ob cædes; ungues aquilini, ob rapinas; corpus plumis contectum, ob perpetuos rumores, & nuncios, & trepidationes, & hujusmodi. Atque interdum rebelliones istæ tam prævalidæ sunt, ut Reges cogantur, tanquam à rebellibus transportati, relictis Regni sedibus, & urbibus primariis, vires contrahere, & in remotam aliquam & obscuram provinciam ditionis suæ se recipere, nervis, & pecuniarum, & Majestatis accisis: Sed tamen non ita multò post fortunam prudenter tolerantes, virtute & industriâ Mercurii nervos recipiunt, hoc est, affabiles facti, & per edicta prudentia, & sermones benignos, reconciliatis subditorum animis, & voluntatibus, subindè alacritatem ad impensas conferendas, & novum auctoritatis vigorem excitant. Nihilominus prudentes & cauti aleam fortunæ tentare plerumque nolunt, & à pugna abstinere, sed tamen operam dant, ut aliquo facinore memorabili existimationem rebellium frangant. Quod si ex voto succedat, illi vulneris accepti conscii, & rerum suarum trepidi, primò ad fractas & inanes minas veluti serpentum sibilos se vertunt. Deindè rebus desperatis fugam capiunt. Atque tum demum, postquam ruere incipiunt, tutum tempestivumque Regibus est, copiis & universa mole Regni, tanquam Æthnæ monte, eos persequi & opprimere.

Typhonis descriptio.

In adversis quomodo Rex se gerere debent.

DOCUMENTUM V.

*Ubi honoris ambitio & invidia dominantur, ibi Regnum
subsistere non potest.*

Ex his patet, omnes qualescunque tandem illi sint status, mutationibus obnoxios esse; uti enim summæ contrarietati expositi sunt, ita continuo quoque rancore, æmulatione, invidiâ, suspicione, & ambitione laborant, continuis ardent odiis, insidiis, proditiõibus, bellis, offensis; inibi destructio alterius, cedit in augmentum & conservationem propriam; instrumenta, ex quibus construuntur stabilimenta quietis, ita sunt subtilia, ita delicata; ut, dum variis subiiciuntur eventibus, dum occultis causarum catenis connexa sunt, periculosis ad hæc improvisisque occasionibus substant, fieri non possit, ut non varias humanæ conditionis sortes experiantur. Quantas Rerumpublicarum mutationes, quot Regnorum everfiones, Imperiorum destructiones, Monarchiarum ruinas novimus, accidisse? Quis Principum adeo fœlix est, ut discordias, & τεχνάσματα vicinorum Principum, insidias remotorum evadat? quis à factionibus Potentum, à conjurationibus subditorum, à perniciosissimis populi seditionibus, à discordiis cognatorum, ab infidelitate gubernatorum Regni, à perfidiâ Principum militiæ, ab ipsorum militum rebellione, ab invasione exterarum & barbararum gentium inundatione se immunem exhibeat? Si potentiâ, robore munitus fuerit, plures contra se veluti factio agmine, concitabit; si inferior, exteri Principes in auxiliares manus invocati, demptâ libertate mox eum sui juris subji- cient; si debilis vel primo ictu convulsus, viribusque poten-
tiorum

*Mala quæ
ex rancore
& æmula-
tione regno
accidunt.*

Exempla.

tiorum in ultimum calamitatis barathrum præcipitatus, omnium bonorum jacturam faciet. Solus itaque is beati titulo existimabitur Princeps, qui bonitate causæ fretus, iustitiâ armatus, religionis ardente zelo impulsus, summâ intentionis sinceritate & rectitudine ab omni passionis impetu liber & solutus administravit. Hoc pacto, hisce mediis Isis infirma cæteroquin ac imbecillis sæmina, Gygantæam Typhonis immanitatem, Titanumque atrocissimas machinationes elusit, prostravit, ac Regnum penè extinctum suæ integritati restituit.

*Quomodo
se Princeps
contra dicta
mala gerere
debeat.*

DOCUMENTUM VI.

*Quomodo & quibus mediis Regnum tum juxta veterum Sapien-
tum Ægyptiorum, tum & Christianæ politicæ Leges
perfectè stabiliri possit, & in suâ integritate
conservari.*

Ægyptii profundissimis animi contemplationibus assueti cum admirandum quendam rerum ordinem in trium Mundorum, Archetypi, Angelici, & Sensibilis hujus Mundi ex astrorum orbibus, & elementorum quaternione constituti seriebus elucescentem adverterent, illud ceu unicum & oportunitum politicæ gubernationis exemplar ob oculos sibi propositum crediderunt. Supremum enim omnium Numinum Numen, Archetypus, inquam, seu Idealis Mundus, dum universum tantâ Legum æquitate gubernat, tantâ providentiâ disponit, tanto amore & benignitate conservat; quid aliud nobis exhibet nisi veluti quoddam Monarchici status absolutissimum exemplar? Quid Genialis, sive Angelicus in tot classes distributus, in tam varia munia & ministeria distinctus, tam admirabili Ordinum dispositione

*Cælestes or-
bita regni
constituendi
exemplar.*

*Mirus ordo
quo Deus
mundum
gubernat.*

conspicuis; in quo tamen variis atque disparatis dominii & subjectionis gradus sint, omnes tamen hoc unum satagere videntur, ut omnes unâ voluntate, & scopo concatenati, in universi conservationem conspirent. Quid, inquam, aliud nobis hoc ipso, nisi Aristocraticæ politix status designatur? cujus tota fœlicitas est unio & concordia optimatum; stabilitum ejus, boni communis in singulis cura & amor: Quid denique sensibilis hæc Mundi Machina ex astrorum orbitis, elementorumque corruptibilium mobili & instabili miscellâ composita, aliud nobis, nisi Democratici status, seu plebæi dominii statum proponit, tantò periculosiorem, quanto majori mutationi, & factiosorum hominum turbationi magis eum obnoxium videmus. *Ægyptii* itaque hæc attentius considerantes, illum non immeritò statum conservationi aptiorem censuerunt, qui Archetypæ Monarchiæ similior, & mutationibus minus obnoxius foret; in quâ cum Angelici Spiritus unius Monarchæ summi rerum Authoris nutui pareant, horum verò singulæ rerum Creatarum in hoc sensibili Mundo classes, absoluto & perfecto dominio subjiciantur; summo studio incumbabant, ut ad hanc Monarchici status, veluti ad exemplar quoddam suam adornarent Monarchiam.

DOCUMENTUM VII.

Juxta humani corporis membrorum unionem harmonicè accommodanda Reipublicæ Regnorumque administratio.

Quemadmodum enim in uno corpore physico, membrorum concordia & colligatione, actiones suas harmonicas mens exerit & perficit, unoque spiritu, eadem membra colligat; hæc secus unum Imperium dum potestate unius, vel pluri-

*Ægyptii
juxta Mo-
narchiam
coelestem &
elementa-
rem consi-
suebant.*

plurium unitorum in Republicâ regit, imperat, cuique providet, leges dicit, firmat concordiam, humanæque societati necessaria exequitur, communicat commercia, actiones & amicitias convenientibus præceptis, quæ vel natura, vel necessitas suadet, inviolata conservat; pulcherrimam in hoc Mundo politico, Mundo utriusque paulò antè descripto proprius analogo, harmoniam deducit; & sicuti in fidibus, & tibiis atque cantu ipso concentus est quidam tenendus ex distinctis sonis, quem immutatum ac discrepantem aures eruditæ ferre non possunt, iisque concentus ex dissimillarum vocum moderatione, concors tamen efficitur & congruens; ita ex summis, infimis, mediis, interjectis ordinibus ac sonis, moderatâ ratione civitas consensu dissimillimorum consistit; & quæ harmonia à Musicis dicitur in cantu, ea est in civitate, seu Republicâ, concordia, arctissimum atque optimum omni Republica incolumitatis vinculum, quod sine justitiâ nullo pacto esse potest: justitia autem, nisi ab authoritate alicujus, qui supremam habeat potestatem, dependeat, suum effectum consequi non potest. Quot verò Reipublicæ sunt species, tot debent esse supremæ potestates, in unaquaque una, sicuti in unoquoque corpore physico una, quæ imperat anima, una vitalium operationum, per totum corpus diffusarum moderatrix, non duæ; in Mundo unus Deus, qui ineffabili sua providentia omnia in eo, concentu moderatur & dirigit; duas autem in Republicâ potestates esse supremas, æquali potentiâ & imperio res administrantes, fieri non potest; cum supremum in suo ordine, priorem non admittat, nisi subordinetur ad aliquid; si duas constituas, jam dissonantia politici corporis in foribus est, dum civili corpore diviso, ex unâ duæ, ut sint Reipublicæ, necesse sit. Nec obstat supremam potestatem administratores, distributoresque ad-

*Harmonia
politica
quomodo
disponen-
da.*

*Sicuti cor-
pus regit
una anima,
ita politi-
cum corpus
unum ca-
pit.*

*Aristota-
lis.*

admittere plures; hi enim non supremam, sed unam omnes, ut in Aristocratia atque Democratia fit, habent potestatem; In Monarchia vero penes unum rerum omnium potestas est, a quo reliqui, qui sub eo Rempublicam, Principatum, vel Regnum per partes sibi creditas moderantur, pendent; suamque Rex per prepositorum ministeria, non secus ac vis animæ per totum corpus diffusaque membra, veluti per instrumenta quædam, suam exercet auctoritatem; sicuti harmonia in hoc unico consistit, ut una chorda aut fistula semper gravius aut acutius, & acutius *diabolus* sive tonatim sonet, ex quarum denique artificioso Symphonismo intenta melodia nascatur.

DOCUMENTUM VIII.

Juxta partium in Mundano Systemate unionem & concordiam Regni adaptanda est administratio.

Hinc summus ille rerum *Harmonista*, mox ac magnum illud Mundi systema harmonicum ineffabili quâdam Registorum varietate condidisset, veluti Archichoragus, singulis quibusque creaturis, cælis, elementis, animalibus, arboribus, frondibus, & fluminibus, reliquisque, quæ fecit, operibus, proprios sui generis principes & choragos constituit. Spectamus hujus rei necessitatem in omnibus penè rerum naturalium classibus; Homo dum nascitur, ne pereat, alio, qui ipsum dirigat, indiget; omnia animalia unus regit homo; hominem ipsum in eo divinius pars anima, in ipsa anima dux partes, irascibilis & concupiscibilis rationis dictamini subjici debent. Inter membra corporis, unum est præcipuum cujus arbitrio omnia reliqua moventur, sive illud sit caput, sive ut alii, cerebro cognatum cor: hoc pacto Angelis Angelum princi-

*Deus O. M.
singulis partibus mundi
suis præficit
magistro.*

Ordo a summo ad infima.

principem, Spiritibus spiritum, sideribus Sidus, Dæmonem Dæmonibus, avibus avem, bestiam bestiis, serpentem serpentibus, piscem piscibus, hominibus præfecit hominem, qui est verbum Incarnatum *Christus JESUS*. Sitque adeò imperare, regere, subjici, regi, & gubernati juris Naturæ, divinoque & humano gentium, & civili profus consentaneum. Certè cum mira hæc Mundi diversitas ex quatuor elementis, contrariarum qualitatum corporaliumque rerum substantiis consistet, nisi is certà subordinationis harmoniæ & symmetriæ colligaretur, certisque legibus subjectionis regiminisque temperaretur, pulcherrimum Mundi harmonicum corpus brevi consumi, necesse foret; nec enim possent partes tam diversæ in eo perseverare, si singulæ per se promiscuo & indifferenti regimine opera sua perficerent, quin potestas potestati æquali occurreret, perpetuâ discordiâ & irreconciliabili dissidio omnia possideret, alienaque quæ regere non novit, nec conveniunt, in suam perniciem usurparet.

*Discordia
vitas
di.*

DOCUMENTUM IX.

Juxta Systema Hierarchicum ordo in Regni administratione constituendus est.

Ordo itaque in omnibus necessarius est, ut pulchrè *Bonifacius* relatus à *Gratiano*: ab hoc, inquit, dispensationis divinæ consilio, gradus diversos & ordines constituit esse disjunctos, ut dum reverentiam minores potentioribus exhiberent, & potentes minoribus dilectionem impenderent; vera concordia fieret, & ex diversitate contextio, & rectè officiorum gereretur administratio singulorum. Neque enim universitas aliâ poterat ratione subsistere, nisi hujusmodi magnus eam differentiarum ordo servaret: quia verò quæque creatura in unâ eademque quali-

*Concordia
rerum ex
ordina.*

H

tate

tate gubernari, vel vivere non potest, cœlestium militiarum exemplum nos instruit, quia dum sunt Angeli, sunt & Archangeli, qui quidem non sunt æquales, sed in potestate & ordine, sicuti notum, differt alter ab altero: sicuti enim, ut supra quoque dictum est, ex diversi toni fidibus, melodia nascitur suavissima, ita Societas in Republica imperantium & obedientium; divitum, pauperum; nobilium, plebeiorum; doctorum, artificum, & id genus diversorum graduum, personarum, statuum, efficitur pulcher quidam concentus, concordia laudabilis, fœlix, & penè divina. Quod enim uni voci deest, ex alia suppletur, & quod uni deest, ab alia communicatur; neque enim bona harmonia nasci potest ex unius toni chordis, vel ex instrumento, cujus omnes in unisonum extensæ sunt fides. Ità Respublica consistere minimè posset, si omnes essent æquales; apparet harmonica hæc æqualitas ex ipsis diversis statibus, in quibus Divina providentia homines constituit, dum alium summum sapientiæ apicem attingere; alium omni virtutum genere refertum; alium nullo animi ornamento præditum esse: alium item ad summum dignitatis apicem, alium ad incitas & infimam paupertatem depressum, alium abundare, egere alium, alium divitem, pauperem alium, alium perpetuis deliciis opumque affluentia gaudere, alium perpetuis laboribus vitam miserabilem agere videmus. Cur itaque Bonitas Dei non omnes æqualis conditionis fecit? Hanc, inquam, mortalium sortem nobis objiciunt ii, qui omnem providentiam impiè negantes, omnia casu evenire arbitrantur; Quæro ego ex ipsis contra. Cur ipse Opifex non fecerit omnia animalia Angelos, aut omnes planetas Solem, sive omnia membra oculos? Si enim omnes artus essent oculi, ubi manus, ubi pedes, ubi os, stomachus, aliaque membra corpori necessaria? Et si omnes pla-

Concentus
rerum ex
ordine &
concordiâ.

Æqualitas
in Monar-
chico statu
non admit-
tenda.

planetæ Sol, ubi Luna, suscipiens siderum genituram, ut nobis partum edat? ubi Mars roborans, Jupiter æquans, Mercurius acuens, Saturnus consolidans, Venus amore connectens? Et si omnia animalia Angeli, ubi homo peculiaris imago Dei? ubi equi ipsum portantes? ubi boves & oves humani victus ministri, imò cibus? ubi animalia & jumenta, quæ ad Mundi ornatum, & hominis servitium-producta sunt? Sicuti igitur non est consonantia, si quilibet nervus instrumenti esset Nete, aut hypate, Mese aut paramese, vel quoddam hujusmodi ἰσόφωνον, cum ex paribus disparibusque chordis aut vocibus, prout harmonia Mundi requirit, consonantia generetur; si enim omnes Doctores, Sapientes, Principes, divites essent, Mundum perire necesse foret. In hac igitur diversitate ingeniorum, professionum, in hoc diverso fortunæ jactu politici Mundi symphonismus primariò consistit, & sicut in humani corporis structurâ, diversa membra diversis officiis destinata in bonum unum, bonamque conservationem individui conspirant, ita & diversa politici Mundi membra in Reipublicæ salutem, concordiaque conservationem conspirare debent; Quocirca totius humani generis pulchritudo in individuorum varietate est, quæ diversissima summus Moderator, in unius mystici corporis, sub Christo Θεανδρώπρω, harmoniam traxit. Quæ consonantia & Mundi, & politici corporis tantâ elegantia ac suavitate conducta est, ut nulla perfectior inveniri queat.

His igitur naturâ differentibus, assignata sunt dona varia; unicuique juxta propriam virtutem & dispositionem, quibus etiam præmia redduntur secundum opera ipsorum, proportione geometricâ, ut quæ sit proportio munerum ad munera, & meritorum ad merita, eadem sit proportio præmiorum ad præmia; atque hac proportione non Deus duntaxat red-

Mundi pul-
chritudo
in indivi-
duorum va-
rietate con-
sistit.

Proportione
Geometricâ
Principi
præmia di-
stribuere de-
bet.

60 ARCHETYPUS POLITICI,
det singulis præmia, sed & Respublica civilis; quæ Mundi,
imò Archetypus Mundi imago quædam est, gubernationem suam instituit.

DOCUMENTUM X.

Forma Regnum administrandi ab Ægyptiis usurpata.

*Monarchiam suam
quomodo
disponerent
Ægyptii.*

Quoniam verò, ut ad Ægyptios revertamur, maximi in benè beatèque instituendæ Monarchiæ ratione, momenti est, Archetypam rationem continuò ob oculos positam expendere, atque hinc juxtà intentam analogiam corpus politicum formare & elaborare. Ægyptii hujus tam divinæ artis minime ignari, statim à primis nascentis imperii incunabulis, universam Ægypti Monarchiam, ad totius universi normam & ideam, in certos quosdam Nomos, seu curias aut Præfecturas mysticâ quâdam & arcanâ ratione, uti in præcedentibus dictum est, diviserunt; quibus singulis totidem ex Optimatibus Sacerdotes, religione & Sapientiâ conspicuos, qui à nutu, & arbitrio Regis Monarchiæ dependerent, præfecerunt; quorum officium erat, populum, cui præerant, in cultu Deorum instruere, sacrificiorum ritus & cæremonias in Geniorum, qui Præfecturis præerant, placatione, sine quâ Regnum consistere non posset, inviolabili vigore servandas edocere; summo rigore in mores degeneres animadvertere; milites ad patriæ defensionem; agricolas ad agrorum camporumque humanæ vitæ pernecessariam culturam, opifices ad civitatum templorumque ornatum, ad civili denique necessitati, pro artis unicuique propriæ conditione, subveniendum excitare; omnes eos, qui rem suam præclarius egissent, oblatiis præmiis honorare; denique quotannis Regi de cunctis gubernationi eorum subiectis ritè administratis rationem

LIBER PRIMUS.

nem reddere. Sic fiebat, ut Regnum Sacerdotum operâ, quibus solis ad Regni successionem aditus esset, summo amoris affectu, unanimiq; omnium conspiratione administratum, in perpetuo vigore consisteret. Porro uniuscujusque Nomi præsidem Genium cognoscere & explorare discebant; quem cognitum, per rerum species ei analogas, sacrarumque sculpturarum apparatus, ità se flectere posse credebant, ut dum particulari inclinatione in commissi sibi Nomi curam & tutelam sese impendit, Regnum non tam humanâ, quam Deorum immortalium providentiâ administratum, sine ullo externæ invasionis metu, seipso consisteret; adeoque non privata tantum singulorum Nomorum Tempora, sed tota Ægyptus statuis supernarum mentium conspicuis, veluti totidem aris, Archetypus & Genialis Mundi Templum exactissimè exhiberet; in quibus continuis sacrificiis, hymnis, precibusque pro salute patriæ, & pro communium calamitatum procellis avertendis Numina sollicitabantur; siquidem nihil religione habebant antiquius, nulla res ardentius in sacris libris inculcabatur; quâ stante, stare Regnum, Genios naturali amore ad id conservandum succurrere; quâ per improbos mores vacillante Regnum diù consistere non posse, atque adeò Genios Regni sibi commissi tutelam curamque prorsus deserre opinabantur; quo factò, quid Regnum Geniorum præsidio destitutum, aliud, nisi ultimum exterminium expectare poterat. Si itaque Ægyptii etiam si veræ fidei lumine destituti in religionis negotio tamen tam solliciti ad regnum conservandum fuerint, quid Monarchiam Christianam deceat, indigitarunt.

*Amore defendenda
patriæ laborare debent.*

*Cultus Dei
& religionis
amor.*

Patet hinc, horrendarum nullo non tempore in Imperiorum statuumque mutatione catastropharum causa. Nonne Rex homo est cæteris hominibus similis? Videmus tamen omnes ei se summâ reverentiâ & timore subicere, quod quidem

Omnia subiciuntur homini.

dem fieri nullâ ratione posset, nisi Deus illi timoris sui characterem impressisset, quo Principi signato evecroque, cœteri timore quodam reverentiali, & occultâ quadam vi compulsi subsint. Quod totum per principatum illorum, supremorum Principum ordinem exequitur. Quod si verò per indignam, sceleribusque contaminatam vitam sibi Reges, Principesque tum Dei, tum Principatum influxui obicem posuerint, ecce protinus, veluti per peccata publica deleta in Principe character timoris Dei, populus à consono in dissonum deflectitur, rebelliones moventur, jugique Principis tanquam character timoris Dei indigni, fit abjectio: ut proinde mutationes Imperiorum, Regnorumque translationes, Principatum, Rerumque publicarum extirpationes, aliam, quàm diximus, originem non habeant; Meminerit igitur Princeps ita vitam suam instituire, ita justitiam & pietatem colere, ut Principatus sive præsidis Archangelos semper sibi propitios inveniat; utpote, sine quorum perpetua tutelâ & assistentiâ nec Regnum, nec Regnator subsistere queant. Eadem de causa Deus animalibus etiam ferocissimis characterem amoris impressit, ut videlicet homini, propter quem condita erant, subessent, eique obedirent. Videmus debiliorem robore puerum, vel ingentem Elephantum, ferocissimumque Leonem manuducere, regere, verberibus, & quocumque voluerit imperiosè ducere; belluamque ei in omnibus obedire, eidem se in omnibus submittendo. Certè non aliâ de causa, nisi quod ordinis ratio præscribat, & quia homini character timoris Dei impressus, omnia eidem subesse cogit. Eadem in ordine animalium spectantur; quod enim unum animal aliud timeat, & si robore & magnitudine multò eo inferius, (ut elephas arietem, galum Leo) causa est, quod sub præsidio sint ordinis altioris, cha-

*Ruina regnum
sede.*

*Exhortatio
ad Principem.*

*Character
divinus homini
impressus facit
hominibus
obedire animalia.*

characteremque principatus gerant, quem inferiora naturali instinctu dum cognoscunt, reverentur; Vides igitur quàm omnia mirabili nexu conjuncta consonent. Quia verò principatus terrenus dissonus ex se est, & deformis, nisi consonus sit in seipso, & cum aliis, & per hanc consonantiam, decorem, & pulchritudinem acquirat; ideo superiorum Ministerium, Principi necessarium est, & hoc virtutum efficit ordo, quarum favore comparatâ constantiâ ac robore, fortes contra vitiorum voluptatumque irritamenta effimur. Sed ut & contra has aëreas potestates invidiâ & malitiâ plenas prævaleamus, supercœlestium Divinarumque Potestatum præsidium nobis necessarium est; ne etiam Mundanis affectibus præpediamur; sed illos appetitui rationali harmonicè subjicientes, dominemur nobis ipsis, Dominationum assistentia nobis erat necessaria. Omnium itaque inferiorum obtento Dominio, restat ut ad Deum conversi ipsi soli vacemus; quod fit, si memoriam supercœlestium, per Thronorum subsidium, retineamus, eademque Cherubicâ illustratione contemplemur, donec cognato tandem parentique summo, Monadi divinæ per ardorem Seraphicum uniamur; undè quemadmodum per Angelicos gradus Opifex rerum in nos suâ virtute descendit, sic & per eosdem ad ipsum, à quo processimus, redeamus, veluti per quosdam virtutum gradus, quorum primus Rationalis Naturæ gradus, per sensus nos conjungit Angelis, imaginatio Archangelis, timor virtutibus, Potestatibus dolor de peccatis, Ratio Principatibus, ut enim hæc spiritibus, ita Ratio sensibus & affectibus præest; amor Dominationibus, Thronis intellectus, Cherubinis intelligentia, Spes denique uniat Seraphinis; hi enim proximè conducunt ad Deum, qui est spes omnium finium terræ.

*Virtutum
studium
Principi
necessarium
est.*

Vides

Hierarhi-
cus status
ad Deum
compara-
tus.

Vides igitur, ut Ministri hi ordines, *Harmoste* summo Tribunali assistentes, ut fidi sint, omnia in consonantiam cum Principe eorum deducere satagunt; præveniunt enim conjuncti psallentibus, & ipsi *ἀρμονία* *ἄρτες* tanquam cœlestis Odæi modulatores, omnes chordas Vocesque in summo illo Dei Monochordo adaptantes, ut illud reddant concinnum suavissimumque, ut si quæ sint inutiles fides, vel moduli dissentientes, eas abjiciant, rescindant, reprobentque, ne in Mundano, Cœlesti, vel humano polychordo aliquid dissonum reperiatur; gaudent itaque omnia movente Patre, teste *Dionysio*, à Deo siquidem moti movent orbem, & isti corpora nostra, cæteraque inferiora ad eam consonantiam disponunt, quam jubet ipse primus rerum omnium Motor.

CONSECTARIUM.

Falsis Poli-
ticorum sta-
tus est a-
theismus.

Patet hinc vana quorundam de grege *Epicuri* porcorum præsumptio, qui pernicioso ejusdem dogmate, veluti temulenti atque in transversum acti, ad *ἀπάθειαν* quandam, Mortalium animos redigere satagebant; cum enim animadverterent duos esse præcipuos hujus Orbis Tyrannos atque carnifices, spem scilicet & metum, ut pacarent hominum mentes, jam omni excusso Numinis metu (cui dum alligantur, putant quietas esse non posse) conati sunt rerum omnium, quæ quotidie spectarentur, naturales reddere rationes, atque ex uno cœlo per intermedias classes, factorum necessitatem demonstrare; quibus ne assentiamur temerè, purioris philosophiæ Antifites monent; atque ipsa veritas, seu *Christi* viva doctrina præmonstrat. Quanquam ex abundantia ejusdem bonitatis sinu, illa etiam contestantur, quæ quidem sensibus obvia, præter tamen communem Naturæ cursum, quam

quàm rarissimè fiunt. His enim ostenditur, Deum penes se alium habere Ordinem providentiæ suæ nobis occultum, cui sæpè consentit Ordinis characterissimus Mundanis rebus infusus, sæpè plurimum discrepat propter hominum necessitatem, atque ut Divinæ gloriæ Majestas libera, nullis Naturæ vinculis alligata, nullis circumscripta carceribus demonstratur. Neque verò à bono summo præter bonum aliquid fieri, aut dimanare credibile est, cum sit circulus bonus, à bono in bonum perpetuò revolutus, etsi ea, quæ sæpè obtingunt, pro meritis nostris, mala & tristitia vulgus existimet; Non inferunt Dii nobis injurias (ut *Jamblichus* ait) sed justa supplicia, quæ tamen finem optimum spectant, & multa nos latent peccata; quæ Deum minimè latent; Deus quoque quid justum sit, aliter sæpè perpendit, ad unam animam spectans; aliter ad totam cognationem animarum, & bonum universi.

Multa pec-
cata Princi-
pum propter
quæ Deus
punit nos
latent.

Undè nihil in hoc Mundo adeò fortuitum, sive prosperum illud sit, sive adversum videri potest, quod non in occultis Divinæ providentiæ penetralibus lateat reconditum; itaque neque subitanæ mirandarum rerum catastrophæ, improvisi Principum casus, familiarum extinctiones, barbarorum irruptiones, fatali cuidam necessitati subjici cense debent; Sed ex occultis Divinæ rationis seminariis originem suam ut plurimum habere, ut *Divus Augustinus lib. de civitate* pulchrè probat; quisquis verà Christiani nominis professione gloriatur, sentire debet; neque Deus, cujus natura bonitas est, tot malorum exorientium causa dicendus, cum hæc omnia jam in depravatâ humanæ voluntatis deliratione, Principum injustitiâ & atrocitate, cæterisque occultis delictis, ad tantam malorum iliadem paulatim disponentibus, præcesserint; Deserit Deus Principes,

Nil casu
contingit
in mundo
sine causa.

Deus non
est dicendus
causa ma-
lorum.

qui ab ipsis desertus est; pœnas infligit, quia ad hoc faciendum provocatur; Præsides Regnorum Angeli influxum conservativum suspendunt, quia qui præsunt, obicem, ne influant, ponunt. Cesset itaque in animis multorum, ni-mium implantata fatua illa de fatali necessitate opinio; quod fiet, si & nos, & nostra omnia Divino arbitrio absque ullâ vel perturbatione insigni, vel futurorum variâ sollicitudine commiserimus.

CAPUT IX.

DECAS PARÆNETICA.

Quâ

Documenta circa Consiliorum, & Regiæ Oeconomiae rationem servanda exhibentur, ex implicitâ Numismatis significatione collectâ juxta mentem Honorati.

Princeps sine Consiliis corpus est sine animâ; sine Consiliariis optimis & Sapientibus Princeps truncus est, omnibus membris mutilus; Nam uti rectè Sapiens ait: *Multitudo Sapientum Sanitas est Orbis terrarum.* Maximè itaque necessaria est Regi consiliorum exquisita constitutio per Sapientissimos, & experienciâ multiplici doctos Regii Solii Assellas.

DOCUMENTUM I.

De Consilii Ratione.

*Consilium est
omnis gratia
idem.* Est ergò Consilium Principi idem, quod omnes ipsius sensus, ipsius intellectus, ipsius memoria, ipsius denique oculi, ipsius

ipsius aures, vox, atque manus ipsius. Populo verò est pater, est tutor, est curator; idem & uterque tam Princeps, quàm & illud ejus consilium, personam in Terris referunt Divinitatis; Quo fit, ut bonum consilium, quandam veluti integram perfectionem, & Auctoritatem tribuat, ut sustentet & augeat populum; & uterque, Princeps inquam, & consilium, boni, fideles, & verè sint Ministri Dei. Ex adverso verò malum consilium obscurat, & in nihilum ipsum Principem redigit, & ceu quoddam saxum reddit; Quo olim aliquandò veteres *Romani* suo Deo Termine effingendo utebantur. Populus ipse dissipatur, & tam Princeps, quàm & ejus consilium fiunt *Deo Opt. Max.* rebelles, & mancipia Sathanae. Quæ quidem tales ac tantæ sunt res, ut nesciam, liceatne in hac vitâ spectare graviore. Quò magis etiâ dies noctesque ipsis invigilandum est Regibus, ut tale exquirant & habeant consilium, in quo nec vel minimum desiderari posse videatur. Mihi quidem, cui rationem, & experienciam, & Regulas maximorum Rectorum sequi placet, hæc stat sententia: Quod & si consilium Principis, non nisi existat unum, in quantum habeat caput, qui est Princeps, determinari nihilominus in partes multas illud oportere, quæ ipsæ non minus, quàm pedes, brachia, & alia membra Principi respondebunt; quæ licet loco, formâ, & officio disparia sint, unum constituunt, hominem; sic & consilium, quamvis, prout necesse erit, in multas dividatur partes, non plus quàm unum referet corpus, & declarabit unam videlicet, & bonam administrationem, & defensionem, cujus caput est Princeps, & ejus membra diversitas consiliorum. Undè qui assignare voluerit regulas, & ordinem alicujus boni consilii, cujuscunque Principis, antè omnia explicare debet, quot præfectis, quot à Secretis, quot scribis opus habere videatur.

I 2

Quas

Quas porrò prærogativas, & quantum habere debeant auctoritatis; quomodò conveniendum eis sit, quo loco, & tempore, quâ horâ, quomodò proponenda negotia, quibus reddendæ schedæ, quæ vulgò appellantur *Memorialia*; apud quos requirenda responsa; quâ ratione dicendæ sententiæ, & alia quàm plurima. Postremò necesse est, ut ostendatur, quomodò ipsa etiam consilia se mutuò ad evitandam negotiorum confusionem intelligant; & quo pacto tandem consilium in extremâ determinatione, antequam sequatur conclusio, informare ipsum Principem debeat, ad quem omnia necessariò referuntur.

Me quidem hunc Ordinem secutum, par erit à primâ parte sumere exordium, quâ planum fiat, quot Principi consilia necessaria sunt futura. Dico autem consilia non ore tenus ab uno arcanorum Regni gnaro viro prolata aut scriptis tradita; sed tribunalia diversa consiliorum, seu Dicasteria quædam, in quibus pro diversitate negotiorum diversæ consiliorum rationes adducuntur: Aliud enim est Dicasterium consilii œconomicum, aliud polemicum, aliud ærarii; aliud Dicasterium status Regni populorumque; quorum septem si Princeps constituerit, jam Regnum contrâ omnes potestatum contrariarum machinas, obfirmatum, solidatumque obtinebit.

Dico itaque, nec pluribus, quàm septem, nec etiam paucioribus esse necesse, pro toto, & integro ejus Imperio, Negotiis, Ministris, Munere & Auctoritate, si vult benè & citrà difficultatem administrare Principatum; Quorum eorundem consiliorum erit Ærarii primum, & ità quoque Dicasterium consilii ærarii nuncupatur.

D O-

DOCUMENTUM II.

I. Dicasterium consilii Ærarii Principis.

Cui cura incumbet omnium proventuum Principis, tam descriptorum, quàm extraordinariorum; & quomodò congregare, custodire, tueri, amplificare ipsos proventus oporteat. Quomodo etiam extraordinarii sint exigendi, undè, quo tempore: postremò, quâ ratione tributum ipsum impetrandum sit, & quo pacto imponi, augeri, & promulgari sine damno & querelâ populorum queat; Nec verò non, & illud animadvertendum est, ut etiam ea, quæ aut superflua, aut injusta, aut nociva & odiosa sunt, abrogentur. Huic eidem consilio, omnium tam belli, quàm pacis tempore, sumptuum Regionum incumbet cura; & ità quidem, ut modicè auferantur sumptus, alii autem, qui fuerint necessarii, augeantur: Regum namque opes non solum conquirendo ære, sed immoderato etiam demendo sumptu continentur; Sic, ut hoc consilium *Thesaurus* sit Principis, aut *Ærarium*, sicut olim *Romanis* antiquitè dicebatur; sine quo in quocunque tandem Principatu, Princeps egebit semper, & debita contrahet, & erit subjectis impetrandæ pecuniæ gravis, quæ & ipsa sensim minuetur, populi vero exarescent, & instar mortuorum penè reddentur.

Ærarium non immodicè sumptibus evadendum.

DOCUMENTUM III.

II. Dicasterium Consilii Pacis.

Alterum Consilium est pacis, quod erit illud quod vulgò, *Status*, seu administrationis appellatur; Continet quippè Gubernationem universam; quod unicuique pro eo, ut placuerit,

I 3

cuerit,

cuerit, appellare licitum sit. Ego Consilium Pacis nuncupo, cujus erit proprium circa civiles & Legum res, sive actiones occupari, inspicere Proreges, & Rectores, Correctores, Duces turmarum, quos vulgò *Campiductores* nuncupant, Castellanos, Præfectos, Consiliarios, & reliquos omnes Principis tam belli, quam pacis administratos, si rectè suo, aut verò seculis funguntur officio; si tempus eorum administrationis finitum est, qui eorum subrogandi sunt loco, & qui etiam excludendi: postremò, ne vel provisiones quoque, & expeditiones surreptitiæ fiant, est providendum. Hoc idem consilium Ordinarium, & extraordinarium sumptuum subducet rationes, si suo subministrantur tempore æquè bello atque pace. Quo magis dabit etiam schedas, quarum ratione apud Aërarij, de quo diximus, consilium tandem præstetur. Quod ipsum instar vasis erit alicujus, ad reolligendam in se, servandamque pecuniam, & ab hoc fiet distributio, mandato & potestate consilii pacis, sine quo, ne unus quidem tertius est absumendus. Hoc denique idem expendet, & perponderabit secum Consilium, quocumque incunda, & quocumque sit abruptenda pax, seu bellum oriendum, à quo alienior, & cum quo Princeps debet esse conjunctior: quocumque bonis verbis, tantum demptis rebus, & quibuscumque rebus ipsis uti expedierit, & in omnibus, quomodò, quantum, quando privatim, & quando publicè est progrediendum. Quo ipso erit hoc Consilium tanquam caput quoddam omnium reliquorum.

DOCUMENTUM IV.

III. Dicasterium Consilii Bellici.

Tertium est Consilium Bellorum, & sic omninò est appellandum. Huic intererit, quomodò Arces rectè muniendæ, erigen-

*De his consi-
derandum
quocumque pax
incunda
quocumque
rumpenda.*

erigendæque munitiones, quomodò tuenda sint confinia, quibus tam bello, quam pace præsidiis facta tectaque conservanda, & alia ejus generis plura habere debet explorata: id & exactè sciet Arma Armorumque genera, Exercitia, & omnem antiquorum rationem præliandi; quæ nimirum cum præsentis rerum temporumque statu & conditione comparabit; Intellet unius & alterius discrimen, Equitum turmas, & peditum cohortes suo ordine disponet: & quæ gens aut natio, quæve in re præstet aliis, & quæ denique his vel emendandis, vel immutandis via inveniatur, non ignorabit. Noscet egregiè sui Principis vires, & ejus hostium sive Adversariorum: & utraq; quantæ futuræ essent, si sociorum adjungerentur potentia, aut quantæ rursus, si illa desituerentur. Quid postremò in præsentis jam valeant, & quid progressu temporis valere queant, circumspiciet animo, tenebitque memoria, præterita sui Principis, & ejus Majorum bella, & prælia universa, quæ videlicet principia, progressus, consecutionesque, & eventus sortita sunt, & quid qualesque res & causæ ad dandas, & accipiendas utrimque condiciones, costraxerunt. Hoc idem consilium sui Principis hostium circumvicinos cunctos, socios confœderatos, & qui inimici esse possent, intelligendo assequetur. Nam demùm eo modo non difficile erit judicare, si majores hostium fuerint vires, ut potiùs, quam bellum poscamus pacem: & si erit secus, ut item contrarium experiamur. Et si sortè hostibus sumus inferiores, quibus rebus in armis, an verò usu & exercitatione bellandi, an Ducibus, an præfectis, an pecuniis, an opinione & famâ, an amicis & sociis, an comitatu, an rebus similibus, disquirendum. Omnibus autem his ritè examinatis, & perspectis, acutè & prudenter investigabit, quo pacto fieri possit, ut non solum nos ab hoste tueamur, sed adeò fati-

*Qua Princi-
pi cogno-
scenda sunt
in bellico
negotio.*

*Examinan-
da Hostium
vires.*

fatigemus atque debellemus ipsum hostem; Est enim certum, viribus & potentiâ præstare intellectum. At vero in Principatu, ubi horum reperitur nihil, errat Princeps perpetuò, quas-cunque tandem persequi res habeat apud se constitutum. Bel-lum extrâ tempus & rationem movet: administrare illud nunquam & multò minùs scit terminare: ad fortunam refert omnia, & casus in ipsius Consilio dominatur: ac ut denique aliquem vincat aliquando, uti nescit Victoriâ; sin autem vin-catur, dejicitur animo, ac quo se vertat, ignorat, & mulier-culæ instar, si non in hominum turbâ, saltem privatim secum ipse colluctatur. Atque ut id quod ei reliquum fortuna fe-cit, tueatur, & suam debilem & mancam quoquo modo sus-tentet, sive famam sive dignitatem, ad turpes condescendit conditiones aut induciarum, aut verò ipsius pacis. Quo loco risum movet audire voces inscientium, qui de fortunâ con-queruntur, & non intelligunt, exiguum ibi fortunæ festate locum, ubi viget prudentia; alii vero, ità visum fuisse *Deo Opt. Max.* testificantur. Interim autem ego de Divinâ pro-videntiâ non disputabo; Si tales non sunt Deo à Secretis, aut à Sanctâ Trinitate non acceperunt literas, quam habituri sunt certitudinem, ità habere rem se, quemadmodum ipsi asseverant? Nonnulli nostra causantur scelera, & hæc qui-dem veritas est ipsa; Nam errores Principum, & eorum perversorum Consiliariorum illa ipsa sunt scelera, quibus ad nostrum & eorum exitium præcipitamus. Sed ne multa, iterùm dicam, quod quodocunque tale, quale superius demonstravimus non habebit deinceps consilium, non mira-bitur adversa, & infelicia omnia in bello sibi evenire.

*Ubi viget
prudentia,
ubi fortuna
locum non
habet.*

Do-

IV. Dicasterium Consilii Comeatus & Annona.

Quartum est de Comeatu & provisionibus, & ità illud nuncupabo Consilium Comeatus. Huic cura incumbet pro-videndi & paciscendi de victu & comeatu, pacis & belli tem-pore, pro toto & integro Principatu, & idcirco oportet in numerato, descriptaque habere eum omnia ad suum munus pertinentia & Principatum; quantum nimirum habeat co-meatus, quantum ejus supersit, & quantum desit, quan-tum terrâ marique importetur & exportetur, & undè pro-mittitur, quo itinere, & quomodo, & quando affertur, & his similia.

Quicumque autem à Principe exportandi comeatus po-stulabit facultatem, sine hujus consilii scitu & voluntate eam non assequatur. Revera, si tale consilium, ut expedit, con-situeretur, neque bello, neque pace, deessent nobis neces-saria ad vitæ humanæ sustentationem: suppeditaremus adeò iis nostra, quorum amicitia & benevolentia indigemus. Iam verò dum illud desideratur, confunduntur omnia & quælibet provincia plurimas patitur difficultates. Malitia & avaritia paucorum necessarias surripit res, desumusque amicis, inimici verò magnitudine pecuniæ iis rebus aliquan-dò potiuntur. Undè nostri languent, & à nobis abalienan-tur. Ac denique illud etiam experimur, ut ob talis consilii penuriam, in iis Regionibus exoriantur bella, ubi neque equis, neque hominibus certa vitæ præsidia amplius relin-quuntur, & vix in bellum egredimur ipsi, ut nos deficient omnia, redeundum est domum necessariò, aut præter tem-pus turpis ineunda pax, sive induciæ cum Principis infamiâ,

*Sine annona
libertate
liqua omnia
nil profunt.*

K

miâ,

miâ, & erga eum offensio populorum: duo namque subjectorum benevolentiam Principibus conciliant: unum, cum à potentioribus tuentur, & vindicant suos: Alterum, cum illis benè cum iis conveniet, sine quibus commercia & negotiationes ipsorum agrè, & cum difficultate peraguntur.

DOCUMENTUM VI.

V. Dicasterium Consilii Legum.

Quintum est Legum, & ita appellandum est Legum consilium. Hujus incumbit curæ, audire, quibus functionibus, quibus Magistratibus, quibus Rectoribus, & cum quali & quantâ potentiâ & auctoritate Principatus indigebit. Istud adinveniet, qui desiderabuntur, novos, veteres verò vel superfluos abrogabit. Id habebit præterea onus condendarum, declarandarum, mutandarum, & delendarum Legum, & instituendarum, ut dixi, necessariarum. Hoc consilium erit ceu Pater & Defensor Legum, omnemque animi, seu mentis suæ in id intendet aciem, ut sine ullâ exceptione, re & veritate eis satisfiat. Propter talis consilii inopiam videmus in multis Regnis, & Urbibus, minùs Magistratum, quàm Reipublicæ expediret; ex adversus in aliis plures, & quod omnium est pessimum, alicubi reperiuntur illi sibi ipsi invicem contrarii, & repugnantes sunt Magistratus. Quod si non in rebus peræquè omnibus, saltem in aliquibus.

*Discordia
Magistra-
rum pess-
ima.*

Undè infinita mala, simultates, odia, hostiles civium erga se animi, contentiones, & litium controversiæ enascuntur. Quæ demùm conjurationibus & effusioni sanguinis, vel ipsius Principis, aut Imperii illius ruinâ, & in alios conversione terminatur; Multi autem ista non considerant. Et quæ

ma-

malorum semina uno anno jaciuntur, eorum messis super-
veniet in sequenti. Apparet igitur, quantum sit positum in
condendis emendandisque Legibus.

*Ingenia
mala, ex
contrarie-
tate na-
scentur.*

DOCUMENTUM VII.

VI. Dicasterium est Consilii Pœnarum.

Sextum erit Pœnarum; & ita appello Pœnarum consilium. Hoc omnia criminalia in se uno continebit, quantum spectabit personam ipsius Principis, pro re & occasione, aut viâ aliquâ incidente. Feret etiam sententiam in & de omnibus criminibus secundum illius urbis Leges, ubi committuntur.

DOCUMENTUM VIII.

VII. Dicasterium Consilii Præmiorum.

Septimum est Præmiorum, & ita consilium præmiorum illud vocabo. Huic intererit benè vel secùs merita omnium & singulorum non ignorare: vitam & mores, virtutes, gestasque res habere exploratas, adeò etiam illorum, qui ut non petant, propter sua rara & excellentia merita, præmia meruerunt. At verò maximè eorum, qui adeò etiam, ut eorum ratio habeatur instabunt. Nam si infligendæ pœnæ sunt malis; suo honore & præmio minimè etiam defraudare ipsam expedierit virtutem. Omnia autem præmia, quæ Princeps distribuit, ex consilio ipsius consilii id faciet, nec sine ipsius scitu & conclusione, hæc in parte aliquid aggredietur, aut terminabit.

Interim tamen, quod tale desideratur consilium, virtutem
passim in Aulis videmus, ut plerumque fit, viluisse. Omnia

*Virtus lite-
rata maxi-
mè Principi
estimanda
est.*

K 2

cedunt

Ex malâ di-
stributione
præmiorum
quanta ma-
la nascun-
tur.

cedunt favori aut nundinationi. E contrario homines nihili, Hypocritæ, Histriones, Sycophantæ, adulatores, plus experiuntur benevolentia, fiunt Principum familiares, aucupantur, & assequuntur facultates; Idoneus vero, & paulò obscurus, vel pauper homo in angulo delitescit, aut tardè & ægrè admodum virtutis suæ refert testimonium. Quid igitur sequitur? Boni aguntur in furorem, nonnulli moliuntur vindictam, vindicta movet factiones, pariunt turbas, cædes, tumultus, & Principis ipsius ac imperii ejus everisionem. Atque hæc quidem consilia sunt septem, ad quemlibet gubernandum necessaria Principatum, & id cum propter alias multas & justas causas, tum verò ideò maximè, quod in tali distinctione seu consiliorum divisione melius & facilius expediuntur negotia, & Princeps ipse non tantoperè occupatur, & distinetur, cum caruerit, tot tantisque curis rerum à se petitarum, aut petendarum. Ipsi etiam subjecti non tantam valetudinis, pecuniæ, facultatum patiuntur jacturam, dum exspectant decisiones causarum, etiam minimarum, & consilarii non habebunt tantum quod agant, distributis ipsis negotiis, & ab invicem inter illos separatis.

DOCUMENTUM IX.

Totam Regni molem pluribus committendam ne pauci mole succumbant.

Video quippè laboriosum instar mortis esse, tribus aut quatuor, aut etiam sex omnem molem imponi negotiorum, tam belli, quàm pacis, & pœnarum, præmiorumque, & nunc Reipublicæ curam, nunc ipsius comeatus, & sexcenta tam parva, quàm magna, tam levia, quàm gravia, tam
jocosa,

jocosa, quàm feria, divitum æquè & pauperum, quæ vel ipsa Magistrâ experientiâ, nec mediocriter quidem curari possunt omnia, ut omninò, qui hæc consiliariorum sui Principis non perspiciat, cæcus esse videatur. Qui autem perspiciunt, & non occurrunt, neque ut plura consilia constituentur, Principi suo fiunt auctores, ut eo ipsius negotiis meliùs atque faciliùs provideant: tales sunt avari, sunt ambitiosi, sunt vani, sunt damnosi Reipublicæ. Etenim nil aliud propositum magis habent, quàm ut adorentur, quàm ut se suosque ditent & extollant, etiamsi interim Reipublica nonnihil detrimenti patiatur. Materia hæc revera est gravis & ampla, sic ut in eâ fusius explicandâ, me oportet esse longiorem. Sed hæc interim, ex quibus reliqua possunt comprehendi, dicta sufficiant.

DOCUMENTUM X.

Consilii præfectos uni non pluribus tribunalibus præsidere debere.

Illud autem potissimùm considerare Principem par fuerit, ut unus aliquis consiliariorum, consiliis aliis ne se ipse ingerat, neque ab aliis misceatur. Exempli causa: Consiliarius qui erit Ærarii, omninò ad reliqua alia consilia se non admittetur; & quod de uno consilio, hoc & de aliis dictum volo, prorsus, vel liceat nisi unius consilii agere res consiliario nemini: alioquin plura consilia in unum redigerentur, & nihil eis aliud, quàm nomen vanum & otiosum restaret, & ipse denique infinitis difficultatibus & periculis exponeretur Principatus; undè majora quotidie & graviora damna exoriri oporteret, quibus commemorandis, nolo esse prolixior. Consequens proinde est, ut ordinandis his

septem ritè consiliis, à primo ad extremum considerentur omnia minutim in suis partibus, ponderibus, & circumstantiis, de quibus in illius capituli exordio est disceptatum. Quod ut adeò lucidius declaretur, in Libros septem dividi illud oportebit, & unusquisque Liber declarationem consilii unius continebit, in quem etiam adjumenta pro se uniuscujusque consilii includentur, & (ut aliquod in iis discrimen fuerit) consiliariis ferè omnibus convenient: dividere autem adjumenta boni consilii generatim. Atque hæc sunt documenta, quæ *Honoratus Joannius* Carolo Regio puero prælegit.

PYRAMIS POLYGLOSSA
Immortalitati

Celeberrimi Viri HONORATI JOANNII erecta.

Quæ

Viri super æthera noti πανσοφία ἢ πολυμάθεια
ob oculos ponitur curiosi Lectoris.

Προοιμιον.

Um in hoc Libello, eximius ille HONORATUS JOANNIUS Regiarum mentium Instructor sapientissimus, à viris sui temporis doctrinâ & sapientiâ celeberrimus, unâ cum familiâ suâ JOANNIA nobilitate juxta atque antiquitate celebri, ingenti laudum encomiorumque congerie exornatus fuerit; Restat, ut & ego Mercuriale hunc Sapientiæ acervum novâ laudum accumulatione locupletem, & augmentem, quod quidem per Pyramidem hanc polyglossam haud incongruè fieri posse cogitavi, ut quantum fuerit HONORATUS ille JOANNIUS, gratæ posteritati immoletur.

CA-

Schema Hieroglyphicum.

Quo

Honorati mens Sapientiâ conferta per analogicum
quendam Symbolorum contextum: more veteribus Ægyptiis
solito exponitur.

Schematismus hic Hieroglyphicus, summis mysteriis plenus, ex Nostro Theatro hieroglyphico extractus, per concinnam quandam symbolorum analogiam, qualis sapiens esse debeat; & quàm aptè HONORATUS hanc mystagogiam
pro

pro mentis suæ opulentiâ complexus fuerit, luculenter exponitur. Sed aperiamus arcanum.

Expresio
Schematis.

In hac mysticâ imagine primò *Harpocrates* sub formâ pueri sedentis, capillis ὀφιομόρφους, sive in Serpentes degenerantibus exhibetur, qui labiis digito pressis silentia suadet; alterâ manu facem præferens cum tribus capitibus papaveris, ex cujus capite auris, cui persex folium inseritur, cum sextilis Lunæ caractere, emergit; pharetra quoque post tergum cum arcu temerè projecto spectatur, cui ad latus

Sapientia
viri typus.

conjunguntur primò Noctua, cujus è capite egreditur auris, cui pariter persex folium inseritur; Deindè gallus, ut in supràposito Schemate apparet. Quo quidem nihil aliud *Hieronymus* indicare voluerunt, nisi veram Sapientis viri ideam; per *Harpocratem* iis, quæ vides, symbolis insignitum, indicatam. Sedet primò, quia sola sapientia quietem & tranquillitatem animi componit. Juvenis est, quia sapientia immarcescibilis semper floret & viget. Digito labra premit, quia sapientia non inter strepitus & tumultus, sed silentio, solitudine, secessu, & omnium rerum terrenarum contemptu comparatur; quæ per noctuam nocturnum & solitari-um animal pulchrè indicantur; gallum adjunctum habet, quia sapiens omnibus actionibus suis, ne præposteris finibus in transversum agatur, invigilare debet. Sinistro cubito galli guttur premit, ut ostenderet, quietem & otium contemplationis non interturbandum per importunas diurni temporis actiones, quarum gallus nuncius est, voceque ad eas excitare solet homines. Quemadmodum igitur *Harpocrates* digito labia sua premit, ita & gallo importuno quietis interpellatori guttur coërcet, quasi in gutture ejus jam vocem moliente, sentiretur tacitum quoddam & internum incitamentum. Aures, cui inseritur persex folium, capiti

Quid se-
sit?

Quid Ju-
venis?

Quid pres-
sit labi-
rum?

Quid no-
ctua?

Quid Gal-
lus?

Quid au-
ris persex
folio signa-
ta?

impo-

impositam habet, quod uti, teste *Horo*, linguæ, ita fructus ejus cordis figuram exprimit, quia Sapiens multum audire debet, & quod per linguam sapientis Magistri didicit, altè cordis penetralibus per frequentem contemplationem committere debet. Papavera præfert cum facie accensa, quia sapiens maximè in mortis, quæ per papavera signatur, & in supernarum rerum altissimarumque per faciem accensam indicatarum meditatione versari debet; pharetra post tergum, ac temerè projectus arcus indicat, quod quicumque Sapientia penetrabilia intrare vult, is amori rerum terrenarum ante omnia abrenunciare debeat; rerumque corruptioni obnoxiarum, quæ per Lunam & serpentem temporis caduci Symbolum, teste *Horo* indicantur, penitus oblivisci. Quæ omnia fuscè ex variis Authoritatibus comprobarem, nisi ea propriis istiusmodi symbolorum locis alibi explicassem, quare cò Lectorem remittimus.

Quid Pa-
paver?

Pharetra.

Quàm verò *HONORATUS JOANNIUS* hanc Symbolicam congeriem eximiis suis virtutum exemplis expresserit, jam quàm fuscissimè in hoc libello demonstratum fuit, qui & sæpius illud *Senecæ* animò voluisse videtur.

*Pulchrum eminere est inter illustres viros
Consulere patriæ, parcere afflictis,
Cæde abstinere, tempus atque turbido dare
Orbi quietem, sæculo pacem suo
Hæc summa virtus, petitur hæc Cælum via.*

Quibus virtutum ornamentis coruscans, adeò Orbi eluxit *HONORATUS*, ut vel ipsa Sapientia ei virtutum documenta dictasse videatur, ut ex sequenti *Prosopopæiâ* patet.

L

Pro-

Prosopopœia Sapientiæ ad HONORATUM.

Quæ

Abditi supràpositi hieroglyphici Schematis Sensus
apertis verbis exponuntur.

Fortune domitrix ego sum, scelerumque flagellum
Utque hominem tuler, superumque in teclareportem,
Incolamem, stygias omnes demolior arces.
Ars mea Mortales ad Olympica Regna, Deumque
Hortari, monstrare vias, quibus iter in altum.
Nescio delicias, nullum insidiosa voluptas
Mecum fœdus habet; mihi lis de limite Regni
Cum vitiis, multumque inter contraria pugno.
Me labor assiduus validam facit, otia frangunt,
Et quoties opus est, armis exterrita nullis
Congredior, vinci & succumbere nescia, siquod
Pondus ab adversis invictum est casibus æqua
Erudiens paucis, Dīs immortalibus ipsis
Per similem reddo, & tandem super æthera tollo.
Cordi sint insculpta tuo sacra Symbola Nili,
Cor lingue conforme tue, sit pectus apertum,
Abdita sed mentis tacito sub pectore condas,
Turbantes galli crocitatus gutture stringes,
Supernis accensa bonis, mens luceat Orbi,
Noctua solivagi verax Sapientiis imago.
Quidnam te deceat, suprà enarrata docebunt,
Mortis te memorem collecta papavera signant.
Pugnas cum vitiis conferta pharetra sagittis
Commotat; excelsâ mortalia temnere mente.
Hæc disces, sic dona Dei, sic semina morum
Sic semen virtutum animis Regalibus indes.

LIBER SECUNDUS,

SIVE

SPLENDOR & GLORIA
DOMUS JOANNIÆ,

QUO

Tum Viri gestarum rerum gloriâ
præstantes, tum potissimum

Maximum ejus Ornamentum, & grande
Decus

HONORATUS JOANNIUS
Oxomensis Ecclesiæ Antistes

Nec non

CAROLI PRINCIPIS HISPANIARUM
quondam Magister, unanimi Hispaniæ sui
ævi Scriptorum conspiratione,

Meritis Laudibus Literario Orbi ad
exemplum proponitur.

LIBER SECUNDUS,

Quo

DOMUS JOANNIÆ

Origo, propagatio, Heroum
gesta, & inter cætera HONORATI
JOANNII vita, mores, studia
exponuntur.

P R Æ F A T I O.

SI ulla res in hoc humanarum rerum theatro Mor-
tales ad ardua quævis & sublimia aggredienda &
perpetranda anxie sollicitat, eum ego acerrimum il-
lum gloriæ stimulum insatiabilemque perpetuandæ
memoriæ orexin esse asseram. Nam ut rectè Tul-
lius, Gloria est illustris & pervagata multorum grandiuoque vel
in suos cives, vel in patriam, vel in commune genus hominum
famâ meritorum, nec non consentiens laus bonorum, incorrupta vox
benè judicantium de excellenti virtute, quæ uti vera & luculenta
imago gloriæ, & individuus rectè factorum comes est, ita à nemi-
ne mortalium repudiari solet; non propter futuri spem beneficii, sed
ob multorum meritorum cumulum, ex fortium virorum gestis &
facinoribus acquisita; ut proinde nullam aliam laborum, quàm lau-
dis & gloriæ mercedem virtus, inter seculi cultores desiderare vi-
deatur. Cæsar cum apud Herculis Templum in Hispaniâ res
gestas ab Alexandro teste Plutarcho, in picturâ contemplaretur,
ingemuisse fertur, veluti ignaviam suam pertæsus, quod nihil tum
memoriâ dignum à se actum esset eâ in ætate, quâ jam Alexander

Stimulus
gloriæ causa
magnarum
actionum.

Julius Cæ-
sar.

L 3

Orbem

Orbem Terrarum subegisset. Notum illud apud Silium Hannibalis dum ad bellandum fortiter suos milites cohortaretur.

At mihi magna satis, sat vera superque
Bellandi merces sit gloria; Cœtera vobis.

A naturâ itaque ad fortiter operandum hic gloriae stimulus omnibus insitus est, cum nulla legantur grandium rerum molimina, heroicarumque actionum memoria, quæ non ab hoc originem suam sumpserint; & ex magnarum domuum Regiarumque familiarum primis incunabulis luculenter patet; ex quibus vel unus quispiam, qui tametsi ex infimâ sæpenumero hominum sorte natus, tamen ingenti animi fortitudine præditus, ob præstitorum in bonum publicum aut Regni beneficiorum varietatem, paulatim elevatus per gloriosos meritorum gradus ad supremæ dignitatis apicem, se suamque posteritatem longè latèque propagatam evexerit. Undè posterij hujus exemplo concitati, ex insito gloriae stimulo pari ausu conatuque ad ardua facinora perpetranda animum intendentes, tandem id affecti sint, ut Domus suæ nobilitatem ultra communem hominum sortem extulerint. Exemplis opus non est, cum illa ubique apud Historicos obvia sint.

Triplicem autem ad summum honoris cubnem semitam præscribunt Ethicæ Philosophiæ Magistri. Prima est vitæ sanctitas, quæ uti gloriae sublimi, quos decorat, suprâ Solis Lunæque vias ad ipsum Divinitatis thronum exaltatos per *ἁγιωσύνην*, continuo contemplationis studio, veluti similes Deo reddit. Itaque quoque Moralium virtutum metas longè supergressa altius assurgit, suos à terrenarum cupiditatum vinculis absolutos ibi figit firmiter, ubi sunt omnia. Altera est sapientia genuina sanctitatis soror, humanarum divinarumque rerum cognitio, & juxtâ hanc vitæ beatæ transigendæ institutio, de quâ in Proverbis Salomon: Beatus homo, qui invenit sapientiam, & qui affluit prudentiâ; melior est acquisitio ejus negotiatione auri & argenti, primi & purissimi fructus

Hannibalis
dictum.

Omnia ma-
gna ex inf-
mâ orta
sunt.

3. Gradus
ad gloriam.

Vitæ Sancti-
tatis.

Sapientia.

ctus

ctus ejus. Præstiosior cunctis opibus sapientia, & omnia quæ desiderantur, huic non valent comparari. Siquidem per hanc, uti alibi prosequitur; Reges regnant, & Legum conditores jura decernunt, Principes imperant, & potentes distribuunt justitiam; Orbem terrarum exemplis vitæ & disciplinæ morumque instruit, insigni præstantium rerum notitiâ intellectum imbuunt; voluntatem ad ultimi finis consecutionem allecitat; quo qui insigniter instituti fuerunt, præter immortalem nominis gloriam adeptam, in consortium filiorum Dei adscripti, finem ultimum consecuti sunt, juxtâ illud qui elucidant me, possidebunt vitam sempiternam. Tertia est Bellicæ virtutis gloria, quâ quicumque agitantur, illi pro bono communi, pro patriæ salute, pro Regni incolumitate, fortia aggrediuntur, & sine mortis formidine, ad prægrandium rerum executionem sollicitantur impellunturque, non aliâ nisi gloriae comparandâ, & quæ eam consequuntur, mercede contenti.

Atque hæc est trias illa gloriae & immortalitatis, quâ quicumque præclari in Orbe Viri unquam claruerunt, sive Domuum illustrium conditores, sive sanctitate & sapientiâ celebres, non nisi hujus virtute ternarii, nobilitatem ad posteros propagarunt. Est mirum sanè est, vel unicum virum sanctitate & sapientiâ, vel etiam rerum gestarum gloriâ inclitum, universam quampiam Domum non solum illustrasse, sed & ad immortalitatem usque exaltasse. Et ut innumera alia præteream. Sit exemplo nobis Illustrissima Domus JOANNIA; Non defuere in iis homines sanctitate incliti, sapientiâ clari, in expeditionibus bellicis contrâ Majoricam, Sardiniam, Siciliam, Neapolim Viri undiquaque celeberrimi. Quæ cum ita sint, jam ad dictarum rerum veritatem demonstrandam, ab ovo, ut dici solet, nobilissimæ hujus Domus originem ordiemur.

Bellicæ gla-
ria.

SE-

SECTIO I.

CAPUT I.

De origine Domus Joannia in Græciâ, & de
Imperatoribus, Regibusque hujus Domus.

Bergam.
lib. 11.
fol. 236.

Ducit Illustrissima Domus Joannia originem & principium vetustate clarissima ex Græciâ, ab Imperatore Michaële Joanne, quem Philippus Berganus quoque in supplemento sui Chronici universalis, & Philadelphus Munoz in suo Theatro de Nobilitate Siciliae, appellant Michaëlem Amoriensem à civitate superioris Phrygiae Amorio natalitatis suae incunabulis; Michaël quoque Balbus à blæxæ linguae vitio, in Ecclesiastica historia Baronio teste nominabatur. Erat hic Archistrategus, sive Ductor Exercituum Leonis Imperatoris, Hic Leo nescio, quo fato perduellium conjuratione ex Constantinopolitana urbe ejectus, unâ cum uxore filiisque in exilium exactus, ibidem vitam violentâ morte finivit; in cujus locum successit Michaël Joannius unanimi Imperii conspiratione in Imperatorem electus, & in Templo S. Sophiae, à Patriarchâ Diademate Imperiali condecoratus, ab universo populo Imperator Orientis proclamatus fuit 22. mensis Novembris, anno salutis nostrae 820, teste Ignatio istorum temporum scriptore apud Baronium Cardinalem. Erat Michaëli II. Imperatori filius, cui nomen Theophilus, quem anno 824. in consortem Imperii, & post mortem quoque in Successorem assumpserat, quemadmodum habetur ex literis, quas per Legatos ad Ludovicum Regem Franciae Imperatoremque Occidentis dederat, patet; quarum titulus iste erat: In nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti, Dei unius & veri, Michaël, & Theo-

& Theophilus fideles in ipso Deo Imperatores Romani, ad dilectum & honorabilem Fratrem Ludovicum, gloriosum Regem Francorum & Longobardorum: teste Baronio tom. 9. Anna-
lium, pagina 572, & 530, dicitur, quod Michaël cum filio Theophilo ad Eugenium II. Papam Legatos unâ cum sacro Evangelii codice gemmis, pretiosisque lapidibus quàm ornatis-
simo, præterea calicem cum patena ex auro obrizo constatam, insertis circum circa ingentis pretii lapidum pretio-
sorum cimeliis, miserit; inscripto quoque in eo, numero an-
norum imperii sui, eâ intentione, ut ea ad perpetuam memo-
riam offerentis Sanctissimo & Beatissimo Patri, & Principi Apostolorum Divo Petro conservarentur. Obiit hic Michaël Joannes Balbus Imperator hujus nominis II. Primo mensis Octobris, anno Domini 829. anno Imperii 9. & in locum ejus successit Theophilus Joannes filius, qui ductâ in matrimo-
nium Theodorâ, faminâ sanctimoniam clara, & post decem Im-
perii sui annos & quatuor menses obiit 28 Januarii: antequam verò moriretur, se in lectulo portari jussit ad Ecclesiam Magnauram nomine, & convocato Senatu & Proceribus, Illustri-
busque civibus, postquam ei tragicas suas calamitates, & cata-
strophas exposuisset, ab iis pro benevolentia, quâ eum prosequerentur, id unice expetiit, ut curam haberent tum uxoris, tum filiorum in legitimâ Imperii possessione eos defenderent, quod se præstituros etiam cum sanguinis effusione polliciti sunt; Quae omnia exactè apud Baronium Tomo 9. pagina 615. à Gennadio Patriarchâ Constantinopolitano in expositione Consilii Florentini secl. 5. descripta reperies; ubi visionem quoque deponit Imperatricis Theodora de salute Augusti mariti sui defuncti à Deo impetrata. Verba Gennadii citato loco sunt: Provoluta itaque Theodora ad iudicis illius tremendi pedes cum lachrymis deprecabatur pro viro suo, ad quam terribilis Iudex dixit: Mulier magna est fides tua,

Baron.
tom. 9.

M

tua,

tua, propter te, Sacerdotumque continuas deprecationes conjugii tuo do-
veniam. Eadem nocte, quâ tam ardentem *Theodora* pro conjugio
suo ad Deum preces effuderat, *Methodius* Patriarcha vidit An-
gelum in Templum intrantem, dicentem sibi, Episcopo exau-
ditæ sunt preces tuæ, *Theophilus* enim salutem obtinuit. *Theodora*
verò Augusta ob vitæ transactæ sanctimoniam post obitum, al-
bo Sanctorum adscripta 11. Febr. solenni festivitate colitur,
elogiisque metallo incisus unâ cum ectypis tum *B. Theodoræ*
tum *Michaëlis III.* & sororis *Theodæ*, magnificentissimè ador-
natis. Vide *Baronium citato loco*. Porro pro *Theophilo* post mor-
tem Patris cum adhuc minorennis esset, Imperium rexit
Theodora Imperatrix mater ejus anno 854. *Theophilus* jam
adultioris ætatis, & Imperio gubernando maturus, in ux-
orem duxit *Eudoxiam* Imperatricem, & uti erat martiali inge-
nii vigore præditus, ita statim comparato exercitu movit con-
trâ *Insulam Cretensem*, & *Thraciam* anno 867. deindè redux
Constantinopolim ipso die Pentecostes, ex singulari, quâ pro-
sequebatur *Basilium Patricium* camerarium suum, eum in fi-
lium adoptatum coronæ Imperialis participem fecit, ut cum
eo unitim Imperii sustineret gubernacula; Verùm uti huma-
næ felicitatis status diù consistere non potest, ita quoque ne-
scio quibus dissidiis inter *Theophilum* & *Basilium* Imperatores
exortis, astutiâ tandem, & vulpino calliditatis astu *Photii* ac-
cidit, ut suâ ejus, Imperator sententiam de adoptione *Ba-
sili* in consortem Imperii revocaret, atque *Basiliscum* in ejus
locum exaltatum, purpurâ vestitum, coronâque Imperiali
ornatum, Imperatorem proclamaret; undè inter *Basilium* &
Theophilum atrox mox hostilitas nata est; *Basilus* ob injuri-
am sibi illatam, ingenti conjuratione, nocte intempesta
cubiculum irruens, Imperatorem *Theophilum* violentâ manu
trucidavit anno 867. postquam Imperium rexisset 24 annos,
qui

qui & tyrannica perduellium factione promotus in ejus lo-
cum successit. *Basilus*, quemadmodum *Joannes Curopalates*, *Zo-
narus*, *Cedrenus*, *Baronius* referunt, posito sibi cognomine
Basilus Joannes, eò quod à *Michaële III. Joannio*, quem oc-
ciderat, in Filium adoptatus, Imperiique consortem fuisset;
quam historiam fuscè quoque descripsit *Ritonius Leontinus* in
historiâ de irruptione Maurorum in Siciliam, & *Philadelphus*
Munoz tom. 3. Theatri nobilitatis Siciliæ.

Non stitit hic adèò illustre principium *Domus Joannicæ*,
quæ uti habuit pro fundatoribus suis, Orientalis Imperii Cæ-
sares, rerum gestarum gloriâ celeberrimos, ita quoque po-
sterioribus seculis nullo non tempore iis claruit. Verùm ne
horum Cæsarum insignia gentilitia omittam, sic ea *Philadel-
phus Munoz* describit; *Speclabuntur in campo argenteo duo dracones*
coronati viridî colore expressi, sub formâ pugnantium, primus ense, al-
ter clavâ spectabilis. Post mortem verò Imperatoris *Michaë-
lis III.* *Domus Joannicæ* posterius rigorem & truculentiam *Basilii*
Imperatoris fugientes, unâ cum divitiis & opulentia pecunia-
ria, aliisque rerum pretiosarum cimeliis secum abductis, qui-
dam in *Graciâ*, nonnulli in *Italiâ*, ceteri in *Hispaniâ* tutiores
sedes constituerunt, ubi summo splendore, & magnificentia
videntes, Imperatoriam Domum, à quâ descenderant, qui-
buscunque poterant modis, conservare non destiterunt, in
Graciâ potissimum, ubi tunc temporis existerat soror *Calo*
Joannis Imperatrix, & vidua *Alexii* Imperatoris III. anno
1081, quæ nupsit *Gulielmo II. Duci Pullæ* filio *Rogeri III.*
uti refert *Michaël Riccius* de *Regibus Siciliæ* lib. 1. pagina
129, hisce verbis: *Apuliæ Principatum Gulielmus excepit filius*
Rogeri, *oppida Siciliæ cesserunt in Rogerii potestatem, isque Pa-*
schali Pontifici sex aureorum millia dedit in nervum belli contra
Antipapam Gibertum, pacemque ab eo impetravit; ipse quoque

Gulielmus Alexio Imperatori Constantinopolitano vitâ functo Calo Joannis sororem in matrimonium sibi duxit, atque in connubii dotem Constantinopolim, præfecturasque Apuliam, Calabriamque, quas Callixto ejus nominis I. qui Paschali successerat abiens commendavit, qui deinde anno 1203, ab Innocentio III. Pontifice Maximo coronam Regni Servix & Bulgarix accepit; alter Calo Joannes; uti legitur apud Bzovium tom. 3. Annal. folio 107. & post hæc alius extitit hujus nominis Calo Joannes Imperator Constantinopolitanus anno 1357. uti scribit Platina & Ciacconius in vitâ Innocentii III. Pontificis Maximi.

CAPUT II.

De Translatione Domus Joannix in Venetias, Paduam & Neapolim.

Inter cæteros familie Joannix posteros, qui ex Graciâ in Italiam, & hinc Venetias transmigrârunt, fit quoque mentio Theophylacti Joannis, cum Venetæ Reipublicæ gubernacula teneret Dux Participassius ad annum 912. Hic quatuor navium tum militibus, tum comeatu, quàm abundantissimè instructarum conductor destinatus erat ad succurrendum Constantino VII. Imperatori, à Bulgaris Adrianopoli obfesso; Erat autem Theophylactus primogenitus Sebastiani Joannii sive Zuan (sic enim Joannes appellare solebant Venetorum sive veteri Gothorum & Longobardorum idiomate) Ducis Venetiarum anno 1173. Principis heroicis planè virtutibus instructi; hic uti erat zelo Religionis, & fortitudine animi eximius, ita quoque Sedi Apostolicæ graviter laboranti magno pietatis sensu in periculoso illo Ecclesiæ schismate, quo Fridericus III. perduellis bellum contra Alexandrum III. Pontificem movebat; Pontifex siquidem Romæ à machinis Friderici minimè securus

securus cum sub peregrini, sive, ut alii volunt, coei habitu Venetias fugisset, & per Gallum quendam, Commodum nomine agnitus detectusque fuisset, mox re ad Sebastianum Ducem delatâ, hic nihil non egit, quàm ut eum eo honore, reverentiâ & veneratione exciperet, quam merebatur Papa legitimus & verus Christi in Terris Vicarius. Longum foret, totam historiam jam à tot Authoribus descriptam hoc loco reiterare: Sufficiat, Sebastianum Ioannium Ducem Venetorum, pro eâ qua in Sedem Apostolicam ferebatur, reverentiâ & veneratione, Pontificem exulem suæ Sedi restituisse, prætereà navali prælio Fridericum Imperatoris filium Ottonem devictum subjugatumque Pontifici reconciliaffe, atque ob reportatam in pelago victoriam die Ascensionis Christi sacro solemnem festivitatem desponsationis maris, quæ in hunc usque diem durat, instituisse, atque ab Alex. III. ob ingentem meritorum cumulum, primò perpetuo Venetorum Ducis titulo, deinde quoque; ingentibus honorum privilegiis, & Sebastianum Ioannium Ducem Venetorum, filiosque, ob pacem & concordiam Ecclesiæ eorum curâ & sollicitudine restitutam, condecoratum fuisse.

Anno itaque 1205. in Ducali Reip. solio successit Sebastiani filius, Petrus Zuan, sive Ioannes, teste Sansovino in Libro de origine Venetorum; & refert Philadelphus Munoz in suo Theatro eum Ecclesiæ S. Mariæ de Virginibus dictæ fundatorem fuisse; habebat is prætereà uxorem Constantiam filiam Tancredi Regis Siciliæ cujus sæcundâ progenie, nullo non tempore in Venetâ Rep. viri extitere, tum armorum, tum literarum gloria celebres.

In eodem Veneto Territorio, potissimum Paduæ dilatata Familia Ioannia anno 1308 dictæ urbis Præfectum habuit Reginaldum Zuan sive Ioannium, cujus filius Antonius in uxorem duxit Juliam Colaltam ex nobilissima familia sceminam, & Colaltus quoque reciproco matrimonio nupsit Mariæ Ioannix filix

Marci Joannii Procuratoris *S. Marci*, & Architalassi Classis Venetæ; Florebat tunc temporis & *Albericus Joannius* celebris *Parmensium* Capitaneus anno 1342.

Non defuerunt quoque *Neapolitano* Regno ex antiquissimâ hâc familiâ Viri celeberrimi, quos inter *Balthasar Joannius*, unus ex Consulibus urbis *Neapolitanæ* anno 1009, regente *Republicam Oligario Stellâ*, sicuti legitur in expeditione quâdam de Consulatus æqualitate, relata ab *Elio Marobione* in *Historiâ* suâ de familiæ capece, depromptâ ex *Pomponio Leto antiquario* quem deindè *historiæ* suæ inseruit *Joannes Antonius Sommontius* lib. 1. pag. 447. Munor quoque in suo *Theatro* meminit alterius cujusdam *Petri Joannii*, tempore *Gulielmi Boni*, Regis *Siciliæ*.

CAPUT III.

De Translatione Domus Joanniæ in Cataloniam, Galliam & Majoricas Insulas.

SI ulla *Hispanicarum* Provinciarum apud *Historiographos*, celebrem nominis famam assecuta est, sive in iis rerum gestarum gloriam, sive ex fertili solo copiosam rerum omnium ubertatem, sive denique populi multitudinem spectes, illam ego audacter *Cataloniam* esse dixerim; neque diffidebuntur ii, qui *historiâs* hujus Regni diligenter excoluerint; de cujus etymo nominis variæ agitantur scriptorum opinionones. Sunt qui eam à *Gothis* & *Alanis* derivant; uti enim ii ad primum in *Hispaniam* ingressum, tam armorum violentiâ occuparunt, ita quoque ab ipsorum nomine, *Gotalaniam*, ad perpetuam memoriam, appellandam censuere. Quidam verò contrâ, hoc nomen ei impositum fuisse referunt à *Carolo Magno* Imperatore, & Rege *Franciæ*, eò quod primus *Cataloniam*

Catalonia à Gothis & Alanis sic dicta.

loniæ Expugnator, possessorque fuerit *Augerius Catalo*, origine *Germanus*, sic dictus ab oppido *Catalo* in *Aquitaniâ* non longe *Tholosâ* distito, cujus *Præsidem*, & *Gubernatorem Pipini Regis Franciæ* jussu agebat. Alii aliter à diversis accidentibus dictam esse volunt. Fuit autem *Catalonia* omni tempore in *Hispaniâ* fecundissima hominum tum literis, tum exquisitæ nobilitatis, illustrium mater. Erat tunc temporis tota provincia sub jugo *Maurorum*, qui durâ servitute *Christiani* nominis gentem miserabiliter premebant; undè *Legatione* ad *Carolum Magnum* Imperatorem expeditâ, quâ *Christi* cultui addicti, quibuscunque poterant modis, *Religiosissimi* Principis animum, ut ad *Maurorum* tyrannidem coercendam, comprimendamque, auxilio subsidioque foret, sollicitarunt, qui tot tantisque devotorum precibus evictus, ingenti comparato exercitu *Mauros* adortus, *Cataloniam* haud sanè magno labore recuperavit. Scribit *Regino* *Historicus* apud *Zuritam*, *Exercitum* Imperatoris, ex innumeris gentibus, *Burgundis*, *Austrasiis*, *Bois*, & *Narbonensis Galliæ* Provincie, & *Auxitaniæ*, quam *Longodociam* vocant, populis, quin ex *Longobardiâ* accitis copiis, conflatum fuisse.

Anno itaque 785. *Girona*, & *Barcinon*, caput *Cataloniæ*, *Carolo* Imperatori & Regi se subdiderunt: Et quamvis postea anno 791. *Mauri* eam novo assultu recuperârunt, *Ludovicus* tamen *Pius* *Caroli Magni* filius, valido exercitu eam denuò è manibus *Maurorum* ereptam suæ jurisdictionis, & solenni pompâ, & triumpho *Barcinonem* ingressus, fecit; ubi & privilegio particulari per instrumentum, (quo *Cataloniæ* prima fit mentio) *Baroniam de Centellas* contulit *Coltaldo de Craon* anno 792. quemadmodum *Historicus* celebris *Iosephus Pellicerius de Touar* in *Ideâ* suâ de *Cataloniâ*, pagina 430. refert, quo libro quoque *Cataloniæ*, nomen antea, & *Romanis*, & de *Gothicis*

rebus

Catalonia à Catalone ejus primo expugnato- re sic dicta.

Catalonia celebris hominibus tum armis tum literis conspicuus.

Carolus Magnus Imperator Cataloniam expugnavit ingenti exercitu ex omnibus gentibus conflato.

Mauri eam recuperant. sed Ludov. Pius Caroli filius eam denuò expugnavit.

rebus Scriptoribus prorsus ignotum fuisse scribit. In crescentibus verò tunc temporis, magnæ nobilitatis hominibus, tum *Cataloniæ*, tum in aliis Regnis à Regibus eorum acquisitis, inter ceteras celebriores *Domus*, familia *Joannia* quoque computata fuit; quomodo verò ea in *Cataloniam* penetrarit, aperiam.

Domus Joannia quomodo in Cataloniam pervenerit.

Diximus supra in secundo capite hujus, persecutione *Basilii Orientis Imperatoris*, *Joannios* ex *Græciâ* expulsos, alias sedes quærere coactos fuisse, & alios quidem in *Italiam*, ejusque celebriores urbes, *Venetias*, *Paduam*, & *Neapolim*; alios in *Cataloniam* transmigrasse, quos inter ex *Græciâ* in *Cataloniam* profugos, primus fuit *Honorius Joannius*, qui ob stirpis suæ nobilitatem, & heroicas animi dotes, quibus instruebatur, à *Catalanis* mox in Capitaneum contra *Maurorum* insultus, jam victoriis celebris, electus fuit, anno 868, quemadmodum refert *Jacobus Marquiles* in *Chronico suo de Cataloniâ*; *Alexander* verò *Joannius Honorii* filius, glorioso patris exemplo stimulatus *Izar* Civitatem *Maurorum* expugnatam sui juris fecit, ex cuius dominio deindè, juxta relationem citati jam *Marquiles* & *Munoz*, insigne *Domui Joannia* incrementum accessit clarissimorum hominum, qui instar muri fortissimi *Maurorum* insultibus se opposuerunt; & fuerunt sequentes: *Honorius Joannius II. Gulielmus, Coroila, Sanctius, Nicander, Honorius III. Petrus Berengarius, Honoratus, Berengarius II. Raymundus, & Gulielmus Joannius*, qui omnes ab *Honorio, & Alexandro* filio descendentes mirum in modum se dilatantes, multarum urbium dominio potiti sunt.

Imò quicumque illustrium familiarum *Aragonie Valentie, & Cataloniæ* origines profecuti sunt Authores Genealogi, illi familiam *Joanniam*, sive antiquitatem, sive generis claritudinem spectes, utpotè rerum gestarum gloria reliquis ferè omnes semper prætulerunt, & in hac tempestate remanent in

in *Cataloniâ* hujus nobilissimæ familiæ Viri præstantissimi, qui ut pietatem & fidem in Regem & Patriam monstrarent, posthabitis propriis possessionibus, Dominiis, Dignitatibus, quin vel ipsa vitâ perpetuam insignem fortiter gestarum memoriam reliquerunt, inter quos extat *Henricus Joannius*, Eques Hierosolymitanus, Equestrium Copiarum Ductor, *Josephus Joannius* Equitum Magister, & *Joannes Joannius*, de quorum gestis lege Comitum de *Peralada* in Libro cui Titulus *Præfagia fatalia*; & *Alexandrum Ros* in *Historia de Cataluniâ defengada*.

Quemadmodum verò ex fœcundâ *Domus* propagine Viri ingenio, literis, armisque illustres continuo prodierunt, ita quoque multiplicata jam familia, quisque alibi fortunæ fabricam orditurus in diversâ *Galliæ*, & *Hispaniæ* Regna Insulasque adjacentes ad invicem separati novas condidère familiæ suæ colonias, atque ut à primis rem exordiar.

Petrus Joannius alter *Honorii primi* filius, & *Alexandri* frater, relicta *Cataloniâ*, in *Galliam* abiit, ut Imperatori *Ludovico II. Regi Franciæ*, obsequia servitutis offerret. Rex cognita Viri prudentiâ atque generoso pectoris heroici vigore, eum *Provinciæ Gallie Narbonensis* Governatorem præfecit anno 884. ubi novam *Domus* suæ fecit coloniam; ex hac enim processerunt successu temporis *Nicolaus Henricus, Theobaldus, & Oliverius Joannius* Capitanei clarissimi *Ludovici V. Regis Franciæ* anno 1232. Sic referunt *Munoz & Guagninus* in *Historiâ Franciæ*. Sed jam ad *Joannia Domus* in *Majoricis Insulis* propagationem progrediamur.

Cum *Majorica Insula* antiquis *Balearia* dicta, à *Mauris* incoleretur, illa uti littoribus *Hispaniæ* vicinior erat, ita quoque *Mauri* ejus indigenæ continuis excursionibus

N

pyra-

Propagatio Domus Joannia.

Colonia Domus Joannia in Gallia.

pyraticisque invasionibus ingentia nullo non tempore maritimis *Hispaniæ* populis damna inferebant, tot calamitatibus modum constituturus seriò coacto Primatum Consilio, quid agendum, & quibus modis *Maurorum* furori, machinisque contra *Christianos* motis obviandum foret, seriò secum deliberavit *Jacobus I. Aragoniæ Rex*, determinatumque fuit, *Insulam* validâ maritimæ classis undique comparatæ manu expugnandam esse, quod & brevi, Deo ausibus Regiis adspirante, magnâ felicitate ad votum omnium successit; siquidem expulsis *Mauris* Rex *Jacobus* post *Insulam* in potestatem suam redactam, novam *Hispaniarum* coloniam introduxit. Erat tum temporis in Exercitu nobilissimus Eques *Coma Joannius*, qui ob insignem, quam in illâ expeditione summâ fortitudine, & laude præstiterat operam, Regi cum primis charus erat; undè ex meritorum tanti viri recognitione impulsus, eum viginti duarum in isthac *Insulâ* possessionum Dominum hæreditarium, & legitimum constituit; atque ad eò hunc primum fuisse, Historici referunt, qui *Familiam Joanniam*, quæ jam à 434. annis in hanc usque ætatem durat, continuâ successione in *Balearicis Insulis* propagata fuerat. Quæ omnia fufius prosequitur *Joannes de Ameto* in *Historiâ Regni Majoricæ*.

CAPUT IV.

De Translatione Domus Joanniæ in Valentiam,
& de Viris Illustribus hujus Domus in Valentino Regno.

Jacobus I. Aragoniæ Rex, post *Insularum Balearicarum* acquisitionem ad *Valentiæ* Regnum, pari felicitate conquiriturum, animum cepit adjicere: Anno enim 1234. cum complura jam oppida circumjacentia Regni in suam rede-

Propagatio
Familie Jo-
anniæ in
Regno Va-
lentini.

redegisset potestatem ipsum Regni Caput adortus, obsidione cinxit anno 1238. quod & feliciter, uti refert *Antonius Beuterus*, auxiliaribus copiis tum Equitum Ordinis *Templariorum*, tum Ordinis, qui de *Calatrava* se vocant, expugnavit; quos inter præcipuè eluxit robur & fortitudo, teste *Joanne Sanchez* in vita *Alphonfi*, *Petrus Joannius Magnus* Magister Ordinis Equitum de *Calatrava*, tempore Regis *Jacobi*; & *Rodericus Joannius* Ordinis *Templariorum* Vicarius Generalis. Quæ omnia in *Genealogico Nobilitatis Siciliæ Theatro à Philadelpho Munoz* lib. 3. fol. 385. luculenter describuntur; Jungit hic hosce *Joannios Valentinos* originem suam traxisse à *Petro Joannio*, magno Magistro Ordinis de *Calatrava*, qui Regi *Jacobo* in Regnorum conquestione semper adfistebat.

In obsidione *Saguntinâ* sub *Aragoniæ* Rege *Jacobo I.* duo fratres fuisse *Ludovicum*, & *Petrum Joannios*, traditur, qui celebre fortitudinis exemplum posteris reliquere: Siquidem obsessæ Urbis statum recognituri, rustico induti amictu, nec non ad latentis doli suspicionem avertendam recentis tritici fascibus onusti, non tam confidenter, quam audacter urbem ingressi fuerunt, sed mox deprehensi, ac rigido torti examine, pro talibus, quales præ se ferebant, urbis exploratoribus cogniti, captique, *Turri Herculis*, (ita vocabatur carcer) inclusi fuerunt, ubi septendio sine cibo potuque commorati, solo spicarum, quas secum portarant frumentorum alimento vitam tolerantibus. Verum miserandum Captivitatis suæ statum considerantes, uti premens necessitas in omnibus ingeniosa esse solet, de modo se ex miserando hoc Captivitatis statu liberandi, anxie consultarunt, cum verò nihil occurreret eorum, quibus exitum sibi facere posse, sperabant præter duos, quos in fascibus tritici absconderant, pugiones, hisce paulatim murum subfodicare cæperunt, interim quibus

Ludovicus
& Petrus
Joannios
arduum
malintur
pro patria
salute sa-
ciant.

omnibus in hostium assumptibus toto conatu repulsandis distentis, uti non erat, qui curam captivorum haberet, ita illis paulatim satis temporis ad perficiendum, quod ceperant fodicationis opus reliquerunt; quod & feliciori sanè successu, quàm sperare poterant, ad finem perduxerunt; aperturà siquidem tantæ amplitudinis, quæ hominem capere posset, factâ, exierunt, atque inter civium tumultus incogniti, exploratisque prius viribus, & robore obsessorumque statu, deinde aliis militibus commixti callidè urbem egressi, modum, quo ex carcere evasissent, quæque viderant observârantque in Urbe Regi ordine exposuerunt, rationem quoque, mediaque, quibus & quo loco Urbs expugnari posset, suggesserunt, quorum Consiliis Rex acquiescens, tandem novo & vehementi impetu urbem aggressus, in suam tandem potestatem redegit; undè à Rege summis honoribus affecti, ad perpetuandam rei memoriam, ex gentilitio familiæ scuto sublatâ Aquilâ, duos leones auratos in campo cæruleo, quorum uterque fasciculum spicarum in manibus tenebat, posuerunt; Verùm horum filii successu temporis in varias *Hispaniæ* Regionibus dispersi, uti se ex *Ioanniâ Familiâ* esse testarentur, relictis leonibus spiciferis arma sua gentilitia novis differentibusque symbolis pro cuiusque ingenio immutantes, alii in honorem Sancti *Ioannis Baptiste*, ipsam Sancti imaginem, aut loco *Leonis* Angelum vexillo spectabilem, alii in honorem Sancti *Ioannis Evangelistæ* Aquilam posuerunt.

Atque ab hisce duobus Equitibus sanè clarissimis *Domus Ioanniæ* intrâ *Valentini* Regni Metropolitim traducta, mirificè se propagavit, diversis Regni statibus, & Dominiis in eorum potestatem redactis, ita quemadmodum supra citati Auctores ferunt, per 300 ferè annos *Ioanniæ Familia* præcipua *Valen-*

Arma gentilitia Domus Joanniæ eorumque origo.

Valentiæ urbis, & Regni munera, insigni splendore & magnificentiâ sustinuerunt, atque etiamnum hujus *Familiæ* posterii Comites de *Penalva*, ac Barones de *Tous*, Comites de *Cartes*, Marchiones quoque de *Centellas* in Regno *Neapolitano*, hujus *Joanniæ Familiæ* decorem insigni nominis celebritate, tueri non cessant.

Qui verò ex hâc *Familiâ* in Regno *Valentino* Equestri dignitate conspicui Viri superstites floruerunt, fuerunt *Petrus*, *Ioannes*, & *Bartholomæus Joannius*, quorum hic 1336. Quæstoris munere apud *Petrum IV.* Regem *Aragonie*, summâ laude, & satisfactione functus est. *Gulielmus Joannius*, eidem Regi in magni momenti expeditionibus, nec non in conquisitione *Cerdentiæ* anno 1356, quâ consilio, quâ subsidiis, profuit.

Eminuit & alius *Petrus Joannius*, majoris *Justitiæ* præses in Urbe *Valentiâ*, anno 1366, cui & nomine Regni ad fidem Regi præstandam pro honorificâ legatione functus, amandatus fuit; Porrò in solemni illâ celebratione nuptiarum, quas *Serenissimus Martinus* filius Regis, *Dux Montis Albi*, cum filiâ Regis *Franciæ Perpiniani* anno 1371, instituerat ex præcipuâ Regni *Valentini* nobilitate ad convivii sponalitiî festivitati adstendum, electi fuerunt duo Equestris ordinis Viri Illustrissimi, *Georgius Joannius*, & *Petrus Marrades*, *Pedro Juan* Cavaliere Valenciano hijo de *Gonzalo Juan* Sir con gran valor, y fidelidad en *Sicilia*, y en *Neopatria*, al Rey D. *Pedro IV.* de *Aragon*, anno 1382. Erat & alius *Petrus Joannius* in magno illo *Ecclesiæ Schismate* in anno 1398. Capitaneus militiæ pseudo-Pontificis *Benedicti de Luna*, celeberrimi nominis Viri, habebat is filium nomine *Alvarum Joannium*, qui Patri in officio succedebat.

Porrò post mortem *Martini* Regis, ad tumultus & seditiones populi, quæ ex novi Regis electione expedienda exortæ

fuerant anno 1411. ex præcipuâ Regni Valentini nobilitate novem viri, qui dissidiorum causas examinarent, animosque discordes ad quietam, & pacificam electionem disponerent, constituti fuerunt, quos inter unus fuit *Bernardus Ioannius*, Dominus de *Tous & Canet*: *Zurita* quoque celebris *Hispaniæ* Historicus refert, de *Marci Ioannii* Legatione, quam *Alphonsus V.* Rex *Aragonie* ad *Joannem Regem Castellæ*, anno 1425 instituit, alium ad istiusmodi magni ponderis munus magis idoneum, quàm *Marcum Ioannium* Equitem *Valentinum*, non invenisse.

Arx Civitatis *Xativa*, quâ Regnum *Aragonie* neque fortio-riorem, neque majoribus authoritatis titulis ditatam habuit, huic primus ex *Domo Ioanniâ* præfuit *Martinus Ioannius* anno 1426. cui in officio successit *Petrus Ioannius*, & postea *Martinus Ioannius*, quem *Ferdinandus de Aragonia*, Dux *Calabriæ*, filius *Federici* Regis *Neapolitani* constitutus anno 1512. *Philippus* frater *Martini Ioannii II.* Canonicus *Xativensis*, & à *Cubiculis Pontificis Alexandri VI.* fuit anno 1501. fatis functus. Longum foret, si ex hâc *Domo* Viros Illustrissimos, qui in Regno *Neapolitano*, *Alphonso* in bellis gerendis, sub *Fernando* Rege *Catholico*, & sub *Carolo V.* insignem quâ togâ, quâ sago operam præstiterunt; de quibus vide *Vicianam* & *Escolanon* in *Chronicis*. Extat *Neapoli* in sacello summi Tribunalis, quam *Vicariam* vocant, hodiè epitaphium *Francisci Ioannii*, qui dictum Tribunal, & deindè quoque *Balearium Insularum* Regnum Proregis titulo administraverat, sequenti verborum formâ concinnatum:

Ædiculam hanc refixo orbis Redemptore Petrus à Toledo Neapoli Præses in Regno, & Exercitus Cæsareæ Majestatis Vicarius Villæ Franchæ, & Marcus Vir non minus Iustus, quàm pius Ferdinando Figueroa, ejus Consiliario tunc auctore Francisco Joanne

Joanne de Torres à Latere Consiliario ac Magnam Curiam Vicaria Regente, nunc restituyente, ornatiorēque redolente condidit.

Ab hoc excellenti Viro prodiere *Carolus Joannes de Torres, Franciscus, Ludovicus Joannius*, horum primus Equestris Ordinis Sancti *Jacobi* Commendator, primus Comes de *Penalva*, Capitaneus peditum in statu *Mediolanensi*; filius verò ejus *Franciscus* unus è *Patriciis Valentinis*, qui Pater fuit nobilissimi germinis *Honorati Ioannii*, cujus causâ totum hunc Librum concinnavimus, totius *Familiæ Ioanniæ* Caput & Princeps, uti testatur *Vicianus* in *Chronico suo de familiis Valentie*, parte 3. fol. 150. ubi & dicitur, eum in civitate *Xativa* Sacelli illius *SS. Joannis Baptiste, & Evangeliste sacri*, jus patronatus tenuisse, undè in eo commune *Domus Ioanniæ* sepulchrum constituit. *Ludovicus Ioannius*, filius *Gasparis II.* Eques Sancti *Jacobi* Monetarie rei in *Palatio Regio* Præfectus compluribus annis terrâ marique *Philippo II.* Regi egregias animi sui dotes sat superque comprobavit. Extant *Literæ* dicti Regis ad annum 1589. in quibus eum Proregi *Siciliæ*, Comiti de *Alva* ardentè commendat, & est ea quæ sequitur:

Al Ill^{re}. Conde de Alba deliste Primo nuestro Virrey Lugartenente, y Capitan General del Reyno de Sicilia.

EL REY.

Ill^{re}. Conde Primo nuestro Virrey Lug^{te}. y Capitan General, en consideration de lo bien, que Don Luys Iuan sobrino de Honorato Iuan Maestro que fue del Ser^{mo}. Principe Don Carlos mi Hyo (que Dios aya) me avia servido desde el año de 73. en todas las ocasiones de mar y tierra que se ofrecieron hasta la muerte del Ill^{re}. Don Iuan de Austria mi

Herma-

Hermano, que aya gloria, y havi en dome aora representado el desseo, que tienede continuarlo en esse Reyno, y siendo me justo por lo que por su persona merece, y en memoria de los servicios defutio hazer por el todo loque huviere lugar oi lo he querido advertir por esta y en cargaros mucho le tengais por muy en comandado parale favorecer, y ocupar en las ocaſiones, que se ofrecieren de su profession conforme a su calidad, y suficiencia en que vos vieredes que sabra y podra mejor servir que yo olgare delo que por el se hiziere. Dat. en Sⁿ. Lorenzo all de Oct. 1589. yo el Rey.

Gaspar Joannius III. hujus nominis, Patri dignitate non inferior, Arcis S. Trinitatis in Rosas Catalaniæ oppido Præfectus, & Equestris Ordinis B^{te}. Virginis de Montessa, ejulque Religionis loco Catholici Regis *Philippi IV.* Promagister, Vicarii Generalis munere functus, & commendator in *Alcala de Gibert*, cujus merita prævidens *Philippus III.* & *IV.* frequentes literas ad eum, suæ in Reges suos fidei, ac in sincerâ officiorum, quæ ipsi commiserant, administratione, testes dederunt.

Porro ab hoc *Gaspare tertio* hujus nominis *Joannio* prodiere *Matthias Joannius de Centellas*. Ordinis Equitum de *Montessa*, & commendator d' *Alcala de Gibert*, & eximius *Antonius Joannius de Centellas* Equestris Ordinis de *Calatrava*, qui prædecessorum suorum secutus vestigia, eo semper officiorum splendore à Rege Catholico cohonestatus fuit, quem virtutum ac doctrinæ amplitudo, & munera, quæ magni sanè momenti subiit, veluti jure quodam postulare videntur. Splendet & is etiamnum primariis detentus officiis, Regiam cancellariam administrans, collateralisque uti vocant, Status, & Belli Regiæ Catholiciæ Majestatis à consiliis intimis, nec non Camera Regiæ, quam *Summariam* nuncupant,

cupant, Locumtenens, & ob ingentia Viri merita & beneficia Regno præstita modò Marchionis quoque titulo de *Centellas* exornatus, qui quantâ in æstimatione apud Regem Catholicum sit, ex literis ad eum datis patet.

CAPUT V.

De Translatione Domus Joannia ex Hispania in Siciliam.

Petrus Arragonia Rex in occupandis Sicilia & Sardinia regnis summâ curâ & sollicitudine subjugandis distentus, ut tandem quod intenderat, obtineret, numerosam militum classem adornârat, ad hanc adeò gloriosam expeditionem, cum ferè plerique ex nobilioribus Regni ambitiosè sese obtulissent, quos inter maximè eminuit *Joannes Joannius* ex *Valentiâ* ortus tum rerum gestarum gloriâ, tum heroicarum actionum præstantiâ celeberrimus. Undè Sicilia in potestatem Regis redactâ in meritorum recognitionem, magnis à Rege cumulatus muneribus sedem suam *Messana* fixit, ubi genuit filium nomine *Andream*, fortitudine animi Patri haud degenerem, cui *Fridericus II.* Rex ob res præclare in bello gestas in feudum concessit statum *Alfani*; qui vitâ functus post se reliquit *Peruccium*, quem & alii *Tuccium* vocant; hic genuit *Antonium*, *Philippum* & *Simonem*, qui sine prole Senatoriam dignitatem multis annis gessit in patriâ; *Simon* prius semper *Messanensis* status muniis honoratus genuit *Salvium* & *Tuccium*; *Salvus* Senatoriâ dignitate clarus anno 1462. genuit *Jacobum*, *Joannem*, *Paulum* & *Angelum Joannios*; *Jacobus* & ipse Senator anno 1517. genuit *Franciscum* dignitatis paternæ successorem anno 1562. Hic ex *Metullâ* uxore genuit *Cesarem*; & hic ex *Agathâ* filiâ

O

incliti

Andreas.

Peruccius.
Antonius.
Philippus.
Simon.Salvus.
Peruccius
II.
Jacobus.
Joannes
Paulus.
Angelus.

Cesar.

Franciscus incliti viri *Palmerii Franciscum*, qui ex *Cornelia* filia Baronis de *Baunio*, bis Consul in urbe *Messanensi*, tempore quo *Cicala Bassa* pyratice tyrannide mare *Siculum* infestans summo *Sicilie* damno, sulque deque vertebat omnia, ad tam perniciosos ausus retundendos in *Archithalassum* electus *Australia* littorum plagas, uti & *Boreales Petrus de Balsamo*, *Marchio de Limina*, unitis viribus valida 8000 militum manu, fugato *Cicala* Regnum ab exitio liberum immuneque reddiderunt. Fuit is deinde inter undecem viros *Congregationis Xenodochii* annumeratus; constabat dicta *Congregatio* ex precipue nobilitatis Viris, numero undecim, unde non incongrue undecem viri dicti, iisque Legibus muniebatur, ut neque pater cum filio, neque fratres duo, neque gener aut socer ei aggregari posset, & praeidebant duo summa Capita, *Prorex* & *Archiepiscopus Loci*. Sed ad rem nostram.

Congregatio Xenodochii Messane.

Franciscus genuit Palmerium, Caesarem, Antonium, Andream.

Congregatio Stelle quae navi.

Genuit *Franciscus* hic quatuor filios, qui in eximios Viros evaserunt, scilicet *Palmerium*, Baronem de *Solazzo*, *Cesarem*, *Antonium* Equitem S. *Joannis Hierosolymitani*, & *Andream*, *Palmerius* praeter honorifica quibus in patria fungebatur officia, *Generalis armorum Capitanei* munus obibat, deinde *Princeps Congregationis Stelle*, quae facultate Regia instituta fuit sub nomine *Stelle Orionis*, quem primum *Messane* fundatorem *Historia Sicula* conijcit; cujus caput primum fuit *Vincen-tius de Bononia* *Marchio de Marines*, & tunc *Urbis Messanensis* *Archistrategus*. Secundus fuit *Petrus Marchettus* Baro de *Veria*. Tertius, *Jacobus Merullus*. Quartus *Petrus Lora* Baro de *Moyo*. Quintus *Viccomes Rizzo*, Baro de *Muys*. Sextus *Petrus Balsamus* *Marchio de Limina*. Septimus *Joannes de Marchese*. Octavus *Remondus Marchettus* Eques *Melitenensis*. Nonus *Andreas de Ordaino*, *Marchio de Sorito*. Decimus *Petrus de Moncada* Baro de *Saponera*, & complures alii ex *Equestri nobilitate*

te Viri, quorum officium erat, auxiliariis undique adscitis copiis, civitatem ab hostium insurgentium vexationibus liberare.

Palmerius honorificis decoratus primi ordinis in *Messanensi* Civitate officiis, ex tribus uxoribus nobilitate illustribus, *Isabella Gioeni*; *Felicia* filia *Bartoli Averne*; *Anna Maria* *Baronissa de Solazzo*, filia *Francisci del Iudice* & *Agata Maria Minutoli*. Ex secunda genuit *Franciscum*, qui puer adhuc defunctus fuit; Ex tertia suscepit *Franciscum* & *Andream Joannios* & alias sex foeminas. *Andreas* Eques Ordinis S. *Joannis Hierosolymitani* praeclare semper & fortiter in expeditionibus maritimis se gessit. Porro *Tuccius II.* genuit *Nicolaum*, qui *Messane* Judicem egit, & *Joannem*, qui *Senatorem* ejusdem Urbis, & *Antonium* anno 1496. *Nicolaus* genuit *Marianum*, *Antonium* & *Metullam*. *Marianus* *Nicolaum II.* *Bernardum* & *Sebastianum Scipionem*.

Palmerius genuit ex 3. Uxoribus.

Ex 1. *Franciscum.*

Ex 2. *Franciscum Joannem.*

Tuccius II. genuit

Nicolaum

Joannem.

Antonium.

Marianus genuit.

Antonium.

Metullam.

Nicolaum II.

Bernardum

Sebastianum

Scipionem

hic.

Dominicum

hic.

Scipionem.

Placidum.

Vincen-tium.

Joannem

Teresiam.

Placidus genuit Vin-centium.

Josephum

& Jani-nam.

Salvus Joannius genuit.

Joannem

Paulum.

Angelum.

Joannes

Paulus ge-nuit.

Joannem

Arrigum.

Henricum.

Nicolaum.

Ex *Scipione Joannio* & Uxore ejus *Brigida Justiniana* suscepti fuerunt, *Dominicus Princeps di tre Castagne*, & *Placidus Princeps di Castrorao*, *Dominicus* in Uxorem duxit *Hieronymam Selvarezzam*, ex qua suscepit *Scipionem*, *Placidum*, *Vincen-tium*, *Joannem* Equitem *Hierosolymitanum*, *Teresiam*, quae postea cessit in matrimonium *Petro de Moncada* *Principi de Monforte*, & *Comiti di Sampero*, & alias duas filias.

Placidus *Princeps di Castrorao* in uxorem duxit *Antoniam Rao*, ex qua suscepit *Vincen-tium* *Principem* postea *di Castrorao*, *Josephum* & unam foeminam. *Salvus Joannius* genuit *Joannem Paulum*, & *Angelum* nobilitati inclitos; *Joannes Paulus* semper carus fuit *Hugoni de Moncada*, tunc temporis *Pro-regi Siciliae*, quem & ad componendas *Messanensis Civitatis* discordias, *Legatum* misit. A quo deinde producti fuerunt *Joannes Arrigo*, *Erricus*, & *Nicolaus* Eques *Hierosolymitanus*,

qui in expeditione *Zerbensi* dum fortiter pugnaret, vitam gloriosâ morte finivit. *Ioannes Arrigo* genuit *Iulium, Cæsarem & Marcellum*; hic genuit *Ioannem d' Angelo*, ex quo prodiit *Petrus Ioannius*, & ex hoc *Ioannes*, à quo familia *Ioannia* in *Panormitanam Civitatem* traducta inter præcipuas dictæ urbis Domus nobilitate semper eminuit, & matrimonii splendore, & officiorum, quibus fungebantur dignitate.

Quomodò verò hæc familia sese in *Regnum Neapolitanum* extenderit, ex Authoribus paulò antè allegatis manifestum faciemus. Sic itaque res sese habet.

CAPUT VI.

De familiae Joanniae in Regnum Neapolitanum Translatione.

CUM Reges *Arragoniae* multorum annorum decursu varias in *Italiam, Siciliam, Sardiniam* susciperent expeditiones, accidit ut bellicæ gloriæ stimulis impulsus complures ex equestri nobilitate Viri Regiæ Classi se jungerent, quos inter & *Joannios* fuisse, qui *Siciliâ & Neapoli* à Rege *Arragonie* in potestatem redactâ, amœnitate & ubertate locorum allecti, ibidem sedes per varios Matrimoniorum contractus figentes, tandem exarchatum adepti sunt. *Gaspar Escolanus* in *Historiâ Valentina*. Tambien inquit quedaren heredados desde estas guerras de el Rey don *Alonso* otros muchos Cavaleros Valencianos en el Reyno de *Napoles* por sus azañas; de los quales hemos echos comemoracion en esta Decada, pero por quanto de algunos de jamos de haçerla por no tener noticia, quando tratavamos de sus linages los inxiriremos aqui, en compaña de sus connaturales y payfanos. Destos fueren

Joannes
Arrigo
genuit.
Iulium.
Cæsarem.
Marcellum
hic.
Ioannem
d' Angelo
ex hoc
Petrus Jo-
annius,
qui propa-
gavit Fa-
miliam in
Panorma.
Anno 1570.

Propagatio
Familie
Joanniae
in Regnum
Neapolita-
num.

Gaspar E-
scolanus in
Historiâ
Valentiae.

fueren los exarques, *Monforios*, *Juanes*, y *Ciscares*. Los exarques posehen asta, aora, la Baronia de *Lauria*, y el Baron que oy es hacafado con hiia del conde de la *Saponara de la Casa de Sanseverino*: Los *Monforios*, que por corruptela llaman en Italiano *Monfolinos*, han tenido grande estado, que entaria mas de quince mill ducados al año, y fue el ultimo de esta Casa, *Don Ferrante de Monforie*, que murio en nuestros dias y se acavo en el la Linea masculina, Los del apellido de *Juan*, que daron *Castellanos del Castillo de Cosencia*, y sus decendientes son oy de las mas calificadas familias de a quella ciudad, finalmente los *Ciscares* tuvieron muy grandes heredamientos, y la caveza dellos fue Conde de *Ayelo* por alla.

Exarchatus
primi fuerunt
Monfolini, Jo-
annii, &
Ciscarii.

Sed hæc omnia fusiùs demonstrare possem, si & temporis angustia, & vastitas Operis non obstarent; quare qui ea penitiùs nosse desiderabit, is legat *Gasparem Escolanum* in *Historiâ Valentie, Catalaunie, & Majoricæ* Tomo 2. lib. 3. cap. 5. col. 336. *Comitem de Peralada* in *Libro de præfagiis fatalibus Catalaunie* cap. 13. pag. 120. *Alexandrum Ros* in libro intitulado *Cataluna desengañada* pag 450. *Philadelphum Minoz* in *Theatro Genealogico Siciliæ* p. 1. pag. 384. *Escolanum* in *Historiâ Neapolitanâ & Valentie* Tomo 2. l. 9. c. 34. ubi & recenset insignes ex familia *Joanniâ* viros, *Petrum Joannium* Magistrum *Ordinis de Calatrava*; *Rodericum Joannium* Equitem ex *Ordine Templariorum* & *Vicarium Magni Magistri ejusdem*: *Franciscum* Equitem *Ordinis Sancti Jacobi*, qui & *Regentem* egit *Magnæ Curie Neapolitanæ*, quæ *Vicaria* dicitur; deindè quoque *Prorex* & *Capitaneus generalis Regni Majoricæ*, ubi defunctus est. *Zurita* prætereà nobilis *Hispaniæ Historicus* l. 13. *Annalium* fol. 120. refert: *Marci Joannii* Legationem, quam fecit *Alphonsus V. Rex Arragoniæ*

Authores
qui de trans-
latione Fa-
milie age-
runt.

Petrus Io-
annius.
Rodericus.

Franciscus

Zurita
Chronista.

ad *Ioannem Regem Castellæ*, usus Oratore *Marco Iovinio* ad tanti momenti legationem unicè idoneo. Refert & *Munoz* eximium huius *familiæ* virum & Equitem *Ordinis de Montesa*, commendatorem *Alcalæ* & Vicarium generalem Regis *Philippi IV.* Veruntamen hos inter omnes, veluti inter viburna cypressus, rerum gestarum gloriâ **HONORATUS JOANNIUS CAROLI II. Hispaniarum Principis Magister & Episcopus Oxoniensis** in Orbe emicuit, cuius solius causa huius operis argumentum occupamus. Hic fratrem habuit *Ludovicum* Equitem *Ordinis S. Iacobi*, multis magnisque officiis à Rege Catholico condecoratum; ab hoc prodiit *Gaspar Iovinius* patri dignitate haud impar, *Equestris Ordinis Beatæ Virginis de Montesa* ejusque loco Regis Catholici promagister, & ab hoc eximius ille *Antonius Iovinius de Centellas* prodiit: Hic prædecessorum suorum secutus vestigia perhonorificis semper à Rege Catholico officiis cohonestatus fuit, eaque virtutum ac doctrinæ amplitudine, quam officia quibus fungitur, tanti momenti, jure quodam postulare videntur, & in Neapolitanâ curiâ in hunc usque diem splendet. Verùm ut veritas rei luculentius pateat, hic nonnullas Regias literas apponemus, ex quibus magna illustrissimi viri talenta, ingensque Regiæ Majestatis de eo concepta existimatio meridiana luce clarius patebunt.

Literæ Regiæ ad Antonium Joannium de Centellas.

EL REY.

Noble, Magnifico, y Amado Consejero. Hase visto vuestra Carta de 28. del pasado, en que me dais quenta del estado, que tiene la visita de la Casa de la Generalidad de esse Reyno, que os mandè cometer el año de 1651. como estan

Marcus Iovannius Legatus ad Regem Castellæ,

Honoratus Joannius.

Ludovicus.

Gaspar.

*Ultimus in-
sus fami-
liæ Dom.
Antonius
Joannius
Marchis de
Centellas.*

estan satisfechos todos los acreedores Censalistas, y otros muchos de aquella Casa, y que con el arrendamiento, que se hà hecho de los derechos viejos, se pagaran en adelante las pensiones de los censales dia por dia, como fueren cayendo, con que los censales, y Alvaranes se han reducido à su antiguo credito, y estimacion, y que quedais continuando algunas execuciones, y causas que ande producir considerables efectos; Y porque en carta à parte se os invia la orden, que me pedis, para librar a los Diputados una partida que ay en dinero, y otra en Alvaranes, en esta Solo se ofrece deçiros, que lo que aveis obrado es muy conforme a las experiencias, que tengo de vuestro cuydado, y direccion, porque os doy muchas gracias, y os encargo, y mando lo continueis, paraque se saquen los efectos, que deçis, y yo espero en que me servireis. Dat. en *Aranjuez*, a 8. de Mayo. 1654.

Yo el Rey.

EL REY.

Noble, Magnifico, y Amado Consejero. Hase recibido vuestra Carta de 9. de este, en que me dais quenta de la visita, que vos como Regente en essa mi Real Audiencia, y el Prior de *San Miguel de los Reyes* haveis hecho en el Collegio de *Corpus Christi* de essa Ciudad, y por lo que se hà dispuesto acerca de su gobierno, adorno, y aumento no solo en renta, sino tambien en el numero de Collegiales, Becas, y Cappellanes, se conoçe vuestro cuydado, y assi lo apruevo y os doy gracias por ello. Dat. en *Madrid*, à 18. de Junio. 1655.

Yo el Rey.

*Rex gratias
si agit de
visitatione
regni Va-
lentiæ, sum-
mâ vigilan-
tiâ & inte-
gritate per-
allè.*

*Gratias a-
git de opti-
mâ infor-
matione,
qua Regium
de statu ve-
gni certior-
rem facit.*

EL

EL REY

Uratia agit de alio negotio velle impeditu.

Noble, Magnifico, y Amado Consejero. Hase visto vuestra carta de 8. de este, en que me dais cuenta de lo que vais obrando en la visita de la Generalidad, y estado que tiene su desempeño, y me pedis licencia para yr librando siete mil libras que ay en la Tabla, procedidas de diferentes efectos de la visita a los Diputados, y a suelta suya como fuere necesario para pagar a los acreedores, y despues de daros gracias por el cuydado con que procedeis en estas materias, os concedo en virtud de la, presente la licencia que pedis para librar a los Diputados las referidas siete mil libras para la paga de los acreedores. Dat. en Madrid a 17. de Julio 1657.

Yo el Rey.

EL REY

In visita- tione parr- tis gratiam egit Rex.

Noble, Magnifico, y Amado Consejero. Hase visto vuestra carta de 5. del pasado, en que me dais cuenta de todo lo que haveis obrado en la visita de la Casa de la Generalidad del Reyno de Valencia, que os mande cometer el año de 51. que ha parecido aprobarlo, y daros gracias por el cuydado, y Gelo con que aveis procedido en esta Comission, que lo tendre presente en todas ocasiones. Dat. en Madrid a 6. de Noviembre 1660.

Yo el Rey

Antonii Joanni de Centellas promotus doctor.

Sed jam audiamus quam informationem Regi Catholico de magni hujus Viri naturæ dotibus ad ulteriorem ejus promotionem dederint primi consilii Assesores & Proreges Valentie, quorum nomina sequuntur.

CON.

CONSULTAS

De los Señores

VIRREYES de VALENCIA

El Exmo Señor Conde de Oropessa, y de Alcaudete, Marques del Villar.El Exmo Señor Duque de Montalto, y de Vyvona, Principe de Paternò.

Calificando los Servicios

Del Regente D. ANTONIO JUAN de Centellas.

Señor.

Informatio Prærogum de moribus, vita, habilitate ad Regem data.

Officia per- honorifica Antonii Joanni de Centellas.

Cura, diligentia, in exequendis negotiis.

Don Antonio Juan de Centellas Cavallero del habito de Calatrava vino del Collegio de Obiedo uno de los quatro mayores de la universidad de Salamanca a servir la plaza de Oydor Criminal de esta Real Audiencia, y ascendio despues a la Civil, que oy sirve juntamente con la de Afessor Real en la Orden de Montesa, y Consultor del Tribunal de la Santa Inquisition, y del Maestre Racional: y en el tiempo de mi gobierno puedo assigurar a Vuestra Magestad, que he experimentado en su persona grande aplicacion de suelo, inteligencia, y cuydado para todas las materias, que han corrido por su quenta, assi las peculiares de su oficio, como las extraordinarias, pues intervino con no pequeña utilidad del Real servicio en la Junta, que formè para el desempeño de la ciudad, y con no menor trabajo, y

P peligro

Tempus
contagioſa
luis Anto-
nii Charis-
ſi.

peligro en la que ſe hizo para las diſpoſiciones concernien-
tes a la ſanidad en el tiempo del Contagio; Serviendo en-
tonces el oficio del Regente por auſencia del propietario,
y el año paſado ſalio a la frontera deſte Reyno, ocupando
Cerca de mi perſona el pueſto de Auditor de la Capitania
General, y en todos eſtos empleos, y en las demas ocaſiones,
que ſe han ofrecido en eſte tiempo tan calamitoſo ha proce-
dido ſiempre con entera ſatiſfacion mia, y muy como ſe podia
eſperar de ſu capacidad, y de las obligaciones de ſu ſangre;
por lo qual, y por los ſervicios de Don *Gaspar Iuan* ſu Padre
Lugartheniente General de la Orden de *Monteſa*, de D. Ho-
norato *Iuan* Hermano de ſu Abuelo Obiſpo de *Osma*, y Maeſtro
del Sereniſſimo Principe Don *Carlos*, y por los de Don *Luis*
Iuan ſu Tio, de que ſe halla heredero, le tengo por merecedor
de qualquier honrra, y merced, que Vueſtra Mageſtad fuere
ſervido de haçerle, como tan juſtamente ſe la prometen de la
Real Grandeza de Vueſtra Mageſtad los que llegan a ſus pies
apadrinados de tales meritos, y tan ventajolos ſervicios.
Guarde Nueſtro Señor la Real Catholica Perſona de Vueſtra
Mageſtad como la Chriſtiandad à menefter. Real de *Valen-*
cia y Marſo 16. de 1649.

El Conde de Oropelſa, y Alcau-
dete, Marques del Villar.

Señor.

Don *Antonio Iuan de Centellas* Regente de la Real Audien-
cia deſte Reyno, es ſugeto de la calidad, letras y experiencia,
que varias veces tengo inſinuado à Vueſtra Mageſtad, y en
el tiempo de mi Gobierno hà aſſiſtido con particular atencion,
y fineza non ſolo a las obligaciones de ſu pueſto, pero à quan-
tos

tos empleos ſe le han encargado del ſervicio de Vueſtra Mage-
ſtad, moſtrando ſiempre particular deſuelo, y fineza en el, por
cuya atencion me hallè obligado a representar à Vueſtra Ma-
geſtad ſus muchos ſervicios en la forma que hiçe para la Fiſcalia
del Supremo Conſejo de *Aragon*, y oy de nuevo los acuerdo à
Vueſtra Mageſtad, ſuplicandole con todo rendimiento, hal-
len en ſu Real Clemencia la açeptacion, y el premio que me-
reçen. Guarde Dios la Catholica Real perſona de Vueſtra
Mageſtad, como la Chriſtiandad hà menefter. Real de *Valen-*
cia 13. de Julio 1654.

LUIS de MONCADA.

Señor.

Don *Antonio Iuan de Centellas* Cavallero de la Orden de la
Calatrava, Regente de eſta Real Audiencia recurre à los Reales
Pies de Vueſtra Mageſtad, ſuplicandole haga merced de la En-
comienda de *Bexis*, y *Caſtel de Caſtells* del miſmo Orden, que oy
ſe halla vaca. Entra (Señor) en eſta pretenſion con particula-
res meritos, y ſervicios de ſus Tios *Honorato Iuan* Maeſtro del
Sereniſſimo Principe Don *Carlos*, y deſpues Obiſpo de *Osma*,
de Don *Luis Iuan* Cavallero de la Orden de *Sant Iago*, y de
Don *Gaspar Iuan* ſu padre Cavallero de la Orden de *Nueſtra*
Señora de Monteſa, y Lugartheniente di Vueſtra Mageſtad en
ella; anade motivo a la gracia que pide la perdida que hà teni-
do ſu caſa en la renunciacion, que ſu Padre hizo de las Eſcriva-
nias de *Alicante* unico premio de los Muchos ſervicios del Obiſ-
po de *Osma*, en cuya recompensa ſe le diò la Encomienda de *Al-*
calà de Xibert, en el miſmo Orden de *Monteſa*, haviendo dexa-
do tambien para ello 200. ducados que tenia de renta ſobre
otras Encomiendas, y haviendo renunciado deſpues eſta

P 2

En-

Narrantur
magna in
bonum Re-
gis praeſti-
tis Antonio
Joannio de
Centellas
Officia.

Merita
Gaſparis
Iuan Anto-
nii Patris,
& Honora-
ti Joannii
Ludovicus
Acunculus
Antonii,

Encomienda en Don *Gaspar Mathias Iuan* su hijo, y hechole vuestra Magestad merced della, quedò desvanecida por su violenta muerte antes de un año, quedando sin la Encomienda que tenia en recompensa de las Escrivanias sin efecto la renunciacion, que avia obtenido por sus servicios, y sin logro el premio, que Vuestra Magestad fue servido darle por ellos, consideraciones que movieron el Real animo de Vuestra Magestad à mandar se le restituyese la Encomienda, recordandola con 200. ducados menos de renta de lo que avia gozado.

Don *Antonio Iuan* hà continuado, y continua el servicio de Vuestra Magestad con particular fineza, y atencion en los puestos de Oydor criminal, Oydor civil, y aora de Regente de esta Real Audiencia, hà servido la plaza de Asefor Real en la orden de *Montesa*, de Consultor del Tribunal de la Inquisicion, Consultor del Maestre Racional de la Real Corte, y de la Junta Real de repesallas, hà sido Visitador de la Ciudad de *Origuela*, y de las rentas Reales aplicadas a las fabricas de Yglesias en aquella Ciudad con muy particular fruto en uno, y otro, por su atencion, y desuelo; Hà asistido en mi tiempo en la Junta, que formè para la materia de servicios, obrando siempre con summa satisfacion en quantas diligencias se le han encargado.

Por todos estos motivos devo suplicar à Vuestra Magestad rendidamente se sirva concederle la gracia, que suplica, pues le juzgotan digno della, y de que la Real Clemencia de Vuestra Magestad premie sus servicios, y los de su cassa, mayormente teniendo esta Encomienda 1570. escudos de pension demas de los cargos ordinarios, que importan 626. sin las nueve lanzas que paga, con que viene à quedar de muy corto valor. Guarde Dios la Catholica Real Persona de Vuestra Ma-

Magestad como la Christiandad hà menester. Real de Valencia 8. de Octubre 1656.

LUIS DE MONCADA.

CAP. VII.

De Familià de Centellas.

Postquam *Ferdinandus* Rex Catholicus absolutum Dominium Regni *Neapolitani* armorum vi, operà fortissimi & celeberrimi Archistrategi *Gonzalvi Fernandez de Cordoua*, Ducis de *Terra Nova* in *Calabria*, multis terrà marique contrà *Gallos* obtentis victoriis acquisivisset, ipsumque *Alphonsum* adoptasset in primum Regem sub personà *Joannà* Reginà, ipsi quoque unà *Regni Neapolitani* plenam possessionem attribuit.

Celebrata fuit tam solennis adoptio anno 1420. die undecimà Septembris in *Castello novo Neapoli*, interveniente tanquam legato Regis *Alphonfi*, *Bernardo de Centellas* Barone di *Nules* in *Valentia*; ita *Pandolphus Colenuchos* lib. 5. de *Historià Neapol.* Hic fuerat Moderator *Alphonfi* Regis, eo tempore adhuc Principis & frater *Petri de Centellas*, Viri celeberrimi, qui fuerat trium Regum Cubicularius & Consiliarius, Generalis quoque Capitaneus *Triremium Valentie*; *Fernandi* primi Regis *Aragonie*; *Alphonfi V.* primi Regis *Neapolitani*, & *Ioannis II.* Regis *Aragonie*; quæ fusè deducuntur in Libro *Neapoli* edito, cui titulus: *Discertation Legal Historica de el Regente Don Antonio Juan de Centellas, Cavallero del Orden de Calatrava &c. fol. 37.*

Hi duo fratres *Bernardus* & *Petrus de Centellas* descendebant ab altero *Bernardo de Centellas Hispano*, qui anno 1015. titulo Comitis de *Modica* in *Sicilia* insigniebatur, unusque fuit ex iis, qui strenuè in acquisitione *Cerdene* se gesserant.

Atque hujus familiae *Centellas* truncus, & principale caput fuit *Cotaldus de Craon*, suam originem à primis *Galliae & Burgundiae* Regibus trahens, filius antiquorum Ducum *Burgundiae*; Hanc familiam propagare primum cepit in *Catalonia* occasione hæreditatis *Castelli, Varonia & Vallis de Centellas*, quam ipsi assignavit *Carolus Magnus* Regiis privilegiis munitam Kalendis Martii, anno 792. uti tradit *Philadelphus Munoz* in *Theatro Genealogico de Sicilia Tomo 1. l. 2.* *Barnardus* itaque & *Petrus de Centellas* fratres merebant sub *Martino Arragoniae* Rege, in expeditione contra *Siciliam* susceptà anno 1392. & sanè celebris illius *Victoriæ Sagunti*, sive *Molviedro* per campestre prælium in Regno *Valentiae*, obtentæ magna pars horum fortitudini, & in bellando dexteritati adscribatur; cum *Barnardus* esset Generalis anno 1412. ad faciliorem reddendam electionem, & ad stabiliendam coronam Regnorum *Arragoniae, Fernando I. & Alphonso Regni Neapolitani*, ipse magnâ sollicitudine peregit negotium. Fuit & hic unus ex tribus Generalibus exercitus, quem *Alphonsus* Rex in succursum *Neapolim* trans mittebat; ut vel hinc pateat, quam semper magnis muniis fuerint à Regibus adhibiti hujus familiae Heroes. Sed ut ad *Antonium Iuan de Centellas* revertamur.

Fuit is semper ob eximiam fidem, & rerum summi momenti tractandarum dexteritatem à Rege *Philippo IV.* magni habitus, uti ex superscriptis Authenticis apparuit; undè & in recognitionem meritorum, hoc eodem anno, quo hæc scribo filius ejus *Iosephus Joannius de Centellas* inter Aulicos pueros, quos *Meninos Reginae* vocant cooptatus, munus obtinet, non nisi primæ dignitatis *Hispanicæ* pueris concedi solitum; Sicuti enim Regi ab ineunte ætate semper adsistunt, ita quoque Regià familiaritate assueti, successu temporis, ad primæ dignitatis officia promoventur.

CA.

CAPUT V.

Dignitates & Officia.

Virorum illustrium ex Domo Joannia, quibus sub Regibus functi fuerunt.

Tres generales, sive Archistrategi Ordinum Equestrium milites.

Petrus Joannius Equestris Ordinis de Calatrava Magister. 1228.
 Rodericus Joannius Templariorum Ordinis Magister. 1228.
 Gaspar Joannius Regis *Philippi IV.* Ordinis de Montesa Pro-Magister. 1640.

Legati & Oratores Regum.

Marcus Joannius, Alphonsi V. Arragonie Regis, ad Regem 1425. Castellæ Joannem II.
Gellarbertus de Centellas, Iacobi II. Regis Arragonie, ad Albertum Regem, Neapolim. 1309.
Bernardus de Centellas ad Alphonsum V. Regem Arragonie, & 1420. ad Ioannam Reginam.

Proreges.

Gilbertus de Centellas, in Sicilia. 1440.
Bernardus de Centellas in Cerdona. 1421.
Gilbertus de Centellas Baro de Nules in Majorica. 1349.
Franciscus Joannius in Majorica. 1620.

Se-

Septem Capitanei Generales diversorum Exercituum.

1015. 1. *Bernardus de Centellas*, Comes de *Modica*, Adquisitor *Siciliae & Cerdene*.
1349. 2. *Gilbertus de Centellas* in *Majorica* Victor sub *Iacobo Arragoniae* Rege.
1343. 3. *Gilbertus. II. de Centellas* Baro de *Nules* in *Majorica* sub *Petro* Rege. In *Cerdene* expugnatione, & contra *Castellanos*.
4. *Gilbertus de Centellas* Vicarius Regis *Roberti Neapoli*, Vicecomes *Romaniae*, & Generalis exercitus in favorem *Florentinorum*.
5. *Bernardus de Centellas* Baro de *Nules*, Generalis exercitus in *Regno Valentiae*, expugnator Urbis *Mulvi*, Generalis exercitus in succursum *Reginae Ioannae*.
6. *Petrus de Centellas* Baro de *Almediaz* Generalis triremium *Valentiae*, sub *Alphonso V.* in acquisitione *Regnorum Sardiniae & Neapolis*.
7. *Franciscus Gilbertus de Centellas*, Comes *Oliva*, exercitus Regis *Alphonfi V.* & Generalissimus *Ioannis Primi*, Regis *Arragoniae*.

Officia & Munera, quibus functi sunt apud Pontifices.

Petrus Ioannius Capitaneus Militiae Pontificiae sub Pseudopontifice *Benedicto de Luna*.

Alvarus Ioannius Capitaneus Militiae sub *Clemente VIII.*

Philippus Ioannius Cubicularius *Alexandri VI.* Pont. Max.

Hieronimus de Centellas, Nuncius Apostolicus *Neapoli*.

Oe-

Oeconomiae Regum Praefecti.

Gilbertus de Centellas Praefectus Oeconomiae *Petri Regis Arragoniae*.

Gilbertus alter, à Cubiculo *Martini Regis Arragoniae*.

Bernardus de Centellas à Cubiculo *Martini Regis Siciliae*.

Petrus de Centellas à Cubiculo *Fernandi primi Regis Arragoniae. Alphonfi V. & Joannis primi*.

Franciscus Gilbertus de Centellas Comes de *Oliva*, à cubiculis *Joannis II. Regis Arragoniae*.

Honoratus Joannius Aulicus Caroli V. Imperatoris.

Christophorus Centellas Marchio de *Quirra*, Aulicus *Philippi III.*

Joachimus Centellas, Marchio de *Quirra*, Praefectus Oeconomiae Regis *Philippi. IV.*

Moderatores Principum.

Bernardus Centellas Moderator & Magister *Alphonfi filii Regis*.

Honoratus Ioannius Caroli Principis *Hispaniarum* Magister.

Episcopi.

Petrus de Centellas Episcopus.

Guilelmus Ramion de Centellas, filius Comitis de *Gajano*, Episcopus *Syracusanus*.

Hieronimus de Centellas Archiepiscopus in *Neapolitano Regno*.

Honoratus Ioannius Episcopus *Oxumensis*.

Tituli quibus insigniebatur Domus Ioannia.

In *Hispania & Italia*, Domus seu Familia *Ioan.* in *Valentia*, Comes de *Penalva*, Comes de *Carlet*, Viri de *Tous*.

Q

In

In Sicilia, Principes de Trecaſtaneis, & Caſtroraſo, familia de Centellas in Valentia, Comes de Oliva, Marchio de Nules.

In Catalaunia, Comites de Centellas, Marchiones de Quirra in Cerdena. Comes de Modica in Sicilia, Vicecomes Romanie.

Neapoli, Marchio de Cotron, Comes de Catanzaro.

In Caſtella, Comes de Noguera, & Comes Palatinus, &c.

Jungam hoc loco Decretum Regine Hispanie Regnantis, quo, dum hæc ſcribo, Antonium Iohannium de Centellas, ob ingentia merita & beneficia Regno præſtita, Marchionis titulo exornat.

Copia del Decreto de la Reyna Nueſtra Señora.

Teniendo confideracion a los meritos y ſervicios de Don Antonio Iuan de Centellas, Regente del Conſejo Colateral y Lugartheniente de la Regia Camera de la Summaria de Napoles, y attendiendo a ſu antigua Nobleza, y calidad de ſu caſa, le hago merced de Titulo de Marques en a quel Reyno Daraffele por el Conſejo de Italia en ſu Cumplimiento el Deſpacho que ſe a coſtumbra.

En Madrid 23. Iunio de 1666.

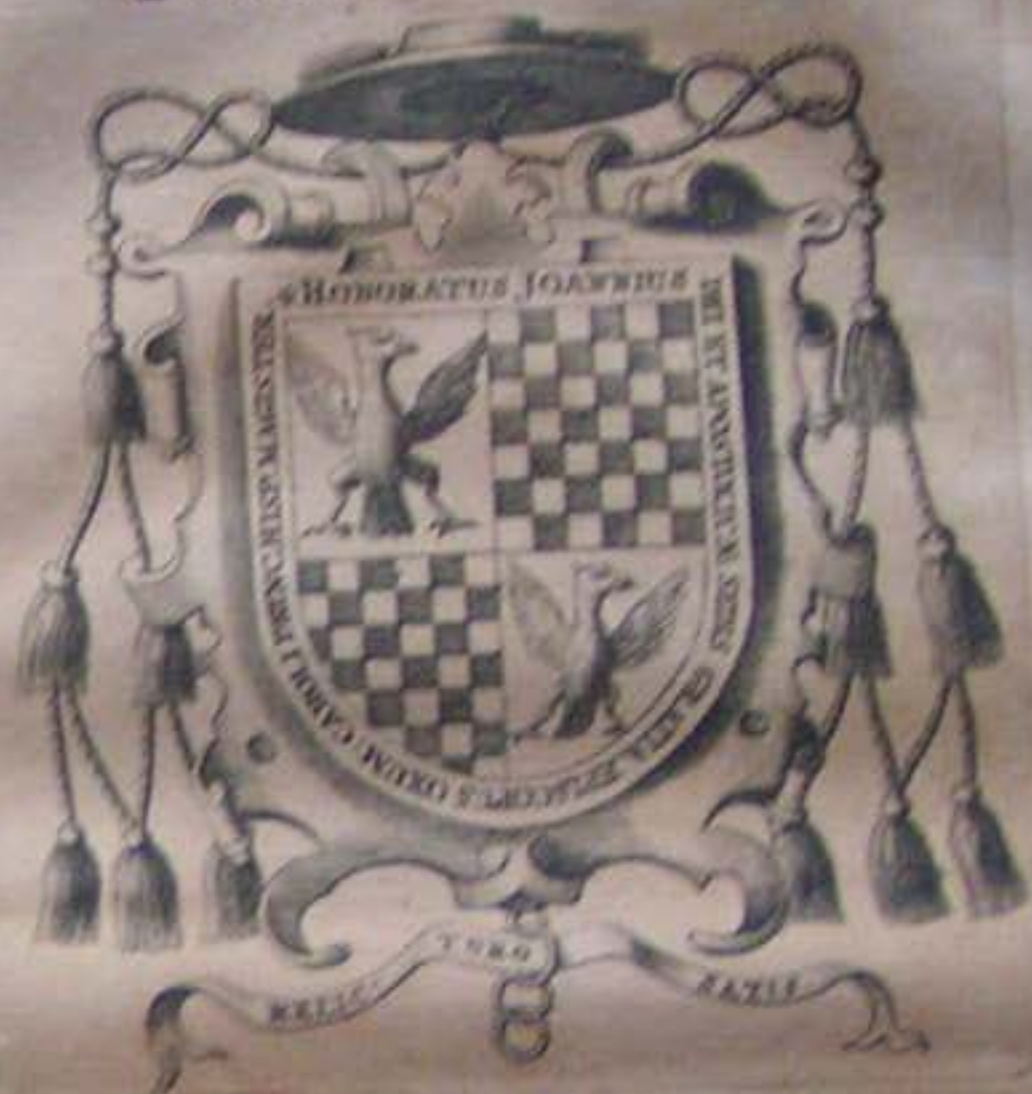
Publicoſe en el Conſejo en 1. de Julio 1666.

Hæc

HONORATUS IOANNIUS CAROLI HISP. PRINCIPIS MAGISTER.

*Hæc debemus virtutibus, ut non præsentibus
Solum illas, Sed etiam ablatas à conspectu colamus.*
Sæcra L. IV. de Benefic. c. 19.

Epigramma Tetrastychon

IN

HONORATUM JOANNIUM

Grande Decus Hispaniæ.

*Clara tot ingenis tantâ Domus inclita stirpe
Omnia in hoc unum desinit ingenium.
Cur steterint hic Fata rogas? Hæc perlege, dices,
Ingenium majus gignere non poterant.*

Q. 2

52-

SECTIO II.

De vitâ, moribus, institutis, rarisque naturæ dotibus *Honorati Joannii.*

P R Æ F A T I O.

Sententiâ sanè cedro digna, *μὴ δὲν τιμιώτερον ἢ χεῖρον.*
Nihil hominem tempore possidere pretiosius, à naturâ in humanarum actionum subsidium destinato. Quod si verum est; ô quàm angustî sunt fines, quàm strictæ metæ humanæ granditatis! quàm parvum, & exiguum est dominationis tam fugacis imperium! Si enim tempus contemplemur præteritum, certè illud nil aliud esse mihi videtur, quàm exanimis præteritarum nunquàm redeuntium rerum imago. Si præsens consideremus, id nihil aliud esse dicemus, quàm quoddam veluti præteritum inter & futurum indivisibile momentum, & purum nunc. Futurum censeamus non esse aliud, quam spem quandam vanam, inanem, & ut plurimum incertam & fallacem, fortunæ cujuscpiam, quam nunquàm consequimur, phantasma plenum sollicitudinis spe fultum. Quis itaque dicere posset, tempus solùm nostrum esse? ubi præteritorum memoriam tollit oblivio, præsentium fruitionem mors intercipit, in vanum nos sperare solatur futurorum ignota nobis certitudo. Nunc & post, non nisi momentaneum nobis præstant interstitium; & ut ille canebat

Non secus ac flumen; neque enim consistere flumen,
Nec levis hora potest, sed ut undâ impellitur unda,
Urgeturque eadem veniens, urgetque priorem.
Tempora sic fugiunt pariter pariterque sequuntur,
Et nova sunt semper; Nam quod fuit ante, relictum est,
Fitque quod haud fuerat, momentaque cuncta novantur.

Nè

Ne terreare Lector, hâc de temporis fugacitate, prælusione, est qui totius vitæ curriculo, eo perfectè gaudeat, isque est veræ sapientiae cultor, ejusque studiis perpetuò intentus: Sapienti quippè omnes temporum differentia simul sunt; gaudet enim præteritorum laborum fructibus memoria, vitæ bene beatèque instituendæ ratione præsentis temporis cursum metitur, & providæ mentis actionibus futurorum eventus cautè & circumspèctè disponit; ætatis suæ confinia cæteroquum angusta distendit, & quicquid in veterum Historicis præscorum temporum monumentis legit, sive bonum, sive malum, id prosequi, vel vitare satagit, vitam beatitudine confertam agit, amans sibi cœtaneos, amatusque ab omnibus; vitæ anteaclæ probitatem ac sapientiæ studium transmittit ad posteros, unicum illustrium virtutum præmium. Hoc veritatis luculentæ argumentum, quod primâ quidem fronte, errore, & vanitate carere non videbatur, maximè in Honorato Joannio, sapientissimo Viro verificatum dicere possumus. Quid enim ei magnum in rebus humanis accidere, aut in tam exiguâ vitæ brevitate humanisque studiis altum videri poterat? cui æternitas omnis totiusque Mundi magnitudo semper sat nota fuit, qui animo semper vigili ita excubabat, ut ei nihil improvisum, nihil inopinatum, nil novum atque idem accidere posset; ita in omnes partes animum intenderat, ut semper videret sibi & locum sine molestiâ & angore vivendi paratum, ut quemcumque casum fortunâ inveberet, hunc aptè & quietè ferret; Quæ quidem sapientia, uti in cæteros eâ destitutos homines non cadit, ita meritò omnium cæterarum virtutum complexum consumabat Quod jam Deo dante, exponendum duximus.

Solus Sapiens gaudet tempore.

Honoratu Joannius, quomodo & quàm bene tempus impenderit.

CAP. I.

De illustribus Honorati Joannii Natalibus,
studiis, moribusque.

Valentia citerioris Hispaniæ, maritima Civitas, Regni Valentini Caput, & Metropolis, & inter cæteras clariores Urbes, quæ vetustate, quæ nobilitate, nominisque celebritate, tum ob divitias & opulentiam, tum ob feracitatem, omniumque ad humanam vitam deliciosè sustentandam necessariarum rerum copiam & ubertatem, nulli secunda, quæ proinde nullo non tempore Historicis grande rerum in eâ gestarum thema dictavit.

Valentia dicta à Veteribus Romanis ad similitudinem Romæ, quam Valentiam in primâ Arcadum expeditione in Palatino monte positam, primò Valentiam à Latinis, deinde à Grecis Ρώμη, Roma, ob robur & fortitudinem, dictam fuisse, in Latio Nostro, fusè exposuimus. Quamvis verò complures hujus nominis Urbes in Hesperia, Africa, Italia, Gallia reperiantur, hæc tamen ceu nobile Hispaniæ decus, & ornamentum, ἡ δεύτερη Ῥώμη, præ cæteris omnibus post Romanam Urbem Valentia, sive Roma secunda appellata fuit, quam vide & apud Geographos, & apud Urbis hujus Historicos ingentibus encomiorum titulis descriptam.

Ex hac itaque Urbe, tanquam magnorum Virorum seminario, & Honoratus Joannius hujus operis argumentum natus fuit 14. Januarii, anno salutis nostræ 1507. ipso die, quo Ecclesia Sancti Honorati transitum celebrat, qui & ei nomen imposuit, sacro Baptismatis fonte tinctus in Ecclesia Sancto Nicolao Episcopo Sacra, juxta palatium paternum sita. Patrens ejus fuit Gaspar Iuan, mater Eleonora Scriva; De parentis

no-

nobilitate, prudentiâ, & magnificis Regni muneribus, quibus semper à Regibus condecoratus fuit, suprâ diximus; Mater ejus pariter ex Nobilissimâ Scrivarum familiâ natales suos fortita fuit, quæ ex Narbona in Valentinum Regnum transplantata eximios & magnificos produxit Viros, tum in Gallie, tum Hispaniæ Regno, rerum grandium executores, tum Legatione ad Reges, & Pontifices, tum bellicâ expeditione memorabiles, de quibus vide Vicianam & Escolanum Valentine Urbis Historicos. Fratrem habuit Gasparem Joannium, qui avitæ Domus splendore semper præcipuis Valentine Urbis muneribus præfuit; habuit & duas sorores, Isabellam Joanniam, quæ nuptui tradita Seraphino de Centellas, & Eleonoram Joanniam, quæ nupsit Francisco Borgia, familia toti Orbi jam celebri ex Civitate Xativa, oppido Valentine Urbi non procul distito; Ex quâ Callistus III. Pont. Max. originem suam traxit, qui primò nominabatur Rodericus Borgia, & fuit assumptus ad Pontificatum 13. Augusti, anno 1503.

Hinc prodiit Petrus S. R. E. Cardinalis de Catana, Franciscus Borgia Cardinalis Consentinus Camerarius & Thesaurarius Alexandri VI. Pont. Max. Iacobus Casa nova, Cardinalis de Monte Cælio. Mosen Philippus Joannius, Camerarius Alexandri VI. Papæ. Honoratus Joannius, Principis Hispaniarum Magister & Episcopus Oxumensis. Franciscus Borgia, Episcopus de Eiano, & complures alii Viri scientiis, armis, dignitate, & judicio celeberrimi & illustrissimi; ita Martinus Viciana; & tandem B. Franciscus Borgia III. Societatis JESU Generalis, vir sanctitate & sapientiâ toto Orbe Celeberrimus.

Hic Honoratus Joannius statim vel à teneris unguiculis, tot tantisque animi, corporisque dotibus instructus fuit, ut in eo elaborando expoliendoque, omnes, ut ita dicam, charites ambitioso ministerio, conspirasse viderentur. Erat enim exi-

miâ

Verma Ho-
norati di-
gna impe-
rio.

Amant lite-
rarum.

Conter sa-
batur cum
Viris Sa-
pientibus.

Pergrina-
tio.

Lovanien-
sium Aca-
demiæ
adit.

Magni quæ-
situs in hâc
pergrinatio.

miâ corporis pulchritudine, cui natura junxerat indolem blandulam, nec non mirâ comitate instructam, quæ ut gratiæ & favoris comites sunt, ita quoque in omnium oculis ferebatur; crescente verò paulatim ætate, potiore hominis partem excolens mentis ad alta semper & ardua, potissimum ea, quæ animum condecorare solent, aspirantis insitam pronitatem exerebat. Quocirca animum ad literarum bonarumque artium studia apponens, tantos brevi tamque luculentos in iis progressus fecit, ut sive humaniorum literarum peritiam, linguarumque varietatem, sive denique altiorum studiorum culturam spectes, nemini esset suæ ætatis secundus.

Et quemadmodum Virorum sapientiâ illustrium conversatione nil ei antiquius, nil optatius, dulciusque accidere poterat, ita quoque ad supremam Sapientiæ coronidem, tam acriter calcare instimulabatur, ut veterum Philosophorum exemplum imitatus ad perfectam Sapientiæ acquirendæ normam rationemque minimè se pertingere posse existimaret, nisi conceptam spem Exterorum hominum Sapientiæ studiis illustrium commercio literario solidasset. Unde Sapientiæ amore percitus, relicta patria, parentibus, amicis, in Belgicam Lovanensium accessit Academiæ, cujus tùm de Theologorum, Philosophorumque, tùm Juris-consultorum exquisita doctrinâ, celeberrima fama per orbem spargebatur, ubi inter doctiorum Virorum congressus, tùm ob eximiam, quâ pollebat, ingenii perspicacitatem & præstantiam, tùm ob summam in difficultatibus magni momenti dissolvendis peritiam, tantam nominis celebritatem adeptus fuit, ut non Belgiam tantum, sed & Germaniam, deinde redux in patriam, etiam Hispaniam & Galliam admiratione sui repleret. Fuerunt hæc semina in fecundissimum ingenii agrum projecta, quæ eam postea fructuum segetem produxerunt, quam cum admiratione in se-
quen-

quentibus percipiet Lector. Sed audiamus ea scitè sanè describentem Lucium Marneion Siculum, de Illustribus Viris in Hispania: Mas Joan Luis Vives natural de la ciudad de Valencia en qualquier genero de ciencia doctissimo, no veo a quien de vadar ventaja por muy docto que fuesse, porque qual sea en todas doctrinas, es testimonio Erasmo en sus escrituras, y tambien sus proprias obras, que ha escrito muy famosas. Gran nombre es tambien, y gran doctrina la que se suena de otro Valenciano, que se dice Andres Estraneo, cuyas obras (que no son aqui publicadas son avidas por maravillosas de sus familiares, y Varones muy doctos, dizen de mas desto que es Varon Estoico, de Sanctas costumbres, y vida muy honesta. Mas a estos dos Varones Valencianos que hemos nombrado, Honorato Iuan Mancebo muy noble, con grande estudio de dia, y de noche trabaja, seguirlos, y si fuere possible alcançarlos.

Verùm hæc omnia veritati conformia esse, testatur Alphonsus Garcia Matamoros in suo de Viris illustribus tùm Hispaniæ, tùm Valentiniæ Academiæ potissimum agit, ubi Joannium hoc tenore verborum describit: Nam, ut Joannem Gelidam tacitus præteream, quam magno Ludovici Vives testimonio, alterum nostri temporis Aristotelem liceret appellare; non equidem in vitis faciam, ut Nobilissimi Viri Honorati Joannis Equitis Valentini illam unam omnium rerum principem doctrinam, quæ sit claro homini digna, atque eo, qui in Republicâ velit excellere, quantum animo committi potero suspiciam & admirer; Siquidem præter literas Græcas & Latinas, & eas artes, quibus liberales doctrinæ atque ingenue continentur. Civili etiam prudentiâ usque adeò præditus est, ut controversas merito plusve literæ in hoc homine, animorum compositio, & recta animi moderatio valeant; Sic verò literarum studio & amore arsit, ut multos annos penè puer, procul à domo peregrinatus sit, varias terras ac regiones obierit, sejunctissimas

R

Provin-

In Aca-
demiâ Valen-
tini illius
magni no-
mini Viri
Ludovicum
Vives &
Andream
Estraneum,
quos Ho-
noratus ad-
huc puer in
Hispania
imitator

Honoratus
ambigenis
artibus lin-
guæ in-
fructus.

Provincias peragravit, multarum gentium ac nationum perlustravit arcana, quæ quantum bonis artibus & disciplinæ Civili attulerint commoditatis, sanè ipse quotidie ostendit in Aulâ Philippi Hispaniarum Principis; quocirca cum tam multa virtutis & doctrinæ hujus Viri, pro foribus Regiæ domus extent exempla, quid Serenissimum Principem nostrum retardet, non statim Carolum dulcissimum filium, hujus cum disciplinæ tum probitati committere. Hæc Matamoros: rectè & sapienter, quæ non possum non approbare, imò admirari in tantillæ ætatis ingenii solertiam.

Dignus qui præceretur Principi Carolo.

Causa cur Honoratus præceteris ad Magistrorum Principis selectus sit.

Quam, putas Lector, causam esse, quod in tot Academiis, in tantâ multitudine Adolescentum, in tantâ ingeniorum acerrimorum præstantiâ, in maximâ optimorum Magistrorum copiâ tanto tradendarum artium studio, tot propositis præmiis ac cellissimis Reipublicæ honoribus, solus tunc temporis eminuerit *Honoratus Ioannius*? Hujus rei causam ut pandam, dico.

Quotusquisque est, qui *Ioannii* exemplum secutus ex seriâ animi applicatione omittat studia delectationis? ludos, jocos, Sermones otiosos, etiam cum intimis & familiaribus deserat? labores susceptos verè toleret, vigiliasque sustineat? vitiorum, quæ juvenum propria sunt, irritamenta devitet, atque insigni quâdam animi moderatione, unico velut honoris Divini, & boni publici scopo sibi constituto studiorum cursum magna corporis animique contentione prosequatur? *Honoratus* noster ab ineunte ætate, hortatoribus, aut impulsore aliquo, qui stimulos & calcarea ad studiorum prosecutionem adderent, non egebat, sed naturali suâ propensione, modò virtutis actiones, modò literarum suscipiebat, ut nunquam illum nisi virtutum aut literarum exercitio versantem reperires; sic autem tempora vacandi literis & virtutibus partiebatur, ut cum de literis ageret, aut de rectâ animi compositione, virtutumque

Exatrum quam studio virtuti nulli alteri morosa vela xationi se dedit.

que studio, voluntas in utramque partem propensa comprobaretur. Quæ omnia insequentibus ex insignium scriptorum monumentis, patefient.

CAPUT III.

De Honorati Joannii ex famâ eruditionis omnigenæ ad Aulam Cæsaream Regiamque promotione.

Honoratus Ioannius ex Belgio aliisque peregrinationibus in Patriam redux, tot è vestigio, tantosque acquisitæ Sapientiæ radios à se diffudit, sibi que tantam nominis existimationem comparavit, ut inter primos sui temporis Theologos, Philosophos, Mathematicos, Jurisconsultos, Politicosque adnumeratus omnium Doctorum calculo, & merito suo primum suæ ætatis in literariâ palæstrâ solium adeptus sit; unde sui splendore luminis illustratâ Hispaniâ, & famæ magis magisque in orbem evulgatæ rumore, Gloriosæ memoriæ Carolus V. Imperator, illum ceu lucidissimum sidus Nobilissimæ Aulæ suæ Dynastis accensere non dubitavit: Erat enim moribus ad eò blandis, & venustus, tantâ comitate præditus, ut conversatione & modestiâ, variæ eruditionis & politicæ prudentiæ documentis conditâ, neminem non in sui amorem & venerationem traheret; omnis enim ejus cogitatio, motusque animi, aut in consiliis dandis capiendis que de rebus honestis & ad benè beatè que vivendum pertinentibus, aut in studiis scientiæ cognitionisque versabatur. Et inter Aulicos quidem, nonnullos Ethicis præceptis & legibus instruebat, quosdam in arte regnandi politicis, alios polemicis documentis imbuebat, omnes ad virtutum scientiarumque studia excolenda, verbo & exemplo suo animabat, in se, omnium quæ docebat eximiarum operationum prototypon exprimebat.

Honoratus inter ætatis suæ Literatos primus est habitus.

Carolus V. Cæsar enim inter Aulicos Nobilissimus adjectus.

Alios docet variis artibus.

Nunnius
Gusman.

bat. Sed audiamus *Ferdinandum Nunium de Gusman* Eques-
siris Ordinis Divi Jacobi militem, qui in observationibus ad
Plinii Historiam de eo sic loquitur: (*Hujus Correctionis*, (vide-
licet *Plinianæ*) auctor mihi fuit *Honoratus Janius* inter *Proceres*
Aulicos, majorum splendore, formæ dignitate, singulari doctrinâ,
admirandâ facundiâ, multisque aliis titulis clarissimus, ut maximo
jure videatur natura pretia secundum *Platonis* doctrinam in *Cra-*
tylo tantorum ejus meritorum *Honorati* nomen summo & incom-
parabili *Viro* indidisse.) Cui subscribit *Joannes Genesius Sepul-*
veda in Scholiis ad *Aristotel.* de *Republ.* *Honoratus Jo-*
annius Valentinus vir domi nobilis, *Græcæ & Latinæ* lingue do-
ctissimus cum quo propter egregiam ejus eruditionem & humanita-
tem libenter soleo sermones tum familiares, tum etiam literatos
conferre. *Ludovicus Vives* patriâ *Valentinus* celebris scriptor
Honoratus, inquit, *Joannius* civis noster adolescens ad maxima
natus, & vivit modò, & peragit quæ cœpit, futurum aliquandò lu-
men nostræ *Civitatis*.

Ludovicus
Vives.Matamoros
de doctis Vi-
ris in Aca-
demia Va-
lentinâ.

Cum itaque in Aulâ *Cæsaris* tanta sapientiæ specimina
monstraret, fieri sanè non potuit, quin merita ejus *Philippo II.*
Cæsaris filio non innotescerent; undè cum amplissimi muneris
honore condecoratum, nemini mirum videri debet Regem
Sapientissimum illum in *Caroli* filii sui morum & bonarum ar-
tium instructorem postmodum in utriusque emolumentum af-
sumere non esse dedignatum. Nam uti *Matamoros* ait: cum
multarum gentium Nationumque arcana perlustrasset, experimento-
que quicquid ad consummatissimæ eruditionis *Virum* quovis modo per-
tinere poterat, cognovisset didicissetque, ita iis instructus, quantum bo-
nis artibus & disciplinâ civili attulerit commoditatis, sanè ipse quotidie
ostendit in Aulâ *Philippi Hispaniarum Principis*; quare cum tam
multa virtutis & doctrinæ pro foribus Regiæ domus extent exempla,
nil sanè *Serenissimum Principem nostrum* retardare videbatur, quo-
minus

minus statim *Carolum* dulcissimum filium hujus cum disciplinæ,
tum probitati committeret, quemadmodum *Philippus* olim *Mace-*
donum Rex *Aristotelem Alexandro* filio tantæ *Spei* *Princi-*
pi doctorem accivit, à quo & agendi acciperet præcepta & loquen-
di; neque tam est his temporibus *Hispania* nostra bonis & eru-
ditis vacua & spoliata viris, ut non una *Academia Complutensis* de-
cem possit pro uno *Aristotele* magnos & incomparabiles præcepto-
res *Carolo* puero suppeditare. Hæc *Matamoros*.

Quomodò itaque in Aulâ utriusque & *Philippi II.* & *Caro-*
li II. ejus filii gesserit, quænam utrique documenta politica
præscripserit, in sequentibus opportuno loco patebit. Lubuit
hæc addere *Literas Alvari Nunnez Cabeza de Vaca*, in unâ *De-*
dicatoriâ *Libri* in quo fluminis de la *Plata* detectio descri-
bitur. Sic autem scribit ad *Carolium* Principem.

Encomendado à dos tan singulares artifices; Como
D. Antonio de Roxas, vuestro ayo, y Mayordomo mayor, y
Honorato Juan vuestro Maestro escogidos ambos para sus ofi-
cios, por manos del Emperador y Rey Principe (nuestros Se-
ñores) entre todos los Sabios y Cavalleros de sus Reynos, con
tanta diligencia, cuydado, y tiempo Como sus Magestades de-
vian tener en elegir personas tan suficientes, Como para enco-
mendarles la persona Real, criança, y enseñamiento de el ma-
yor successor de la tierra eran menester; porque *Don Antonio*
de Roxas y Velasco, demas de su muy antiguo, y muy illustre
linage (que tan grande ornamento es para los que estan tan
Cerca de los Reyes) su grande Christianidad, prudencia,
modestia, y experiencia en el servicio de las casas y personas
Reales, con todas las otras virtudes, y graçias, que son ne-
cessarias en Cavallero a quien tan importante negoçio se
encomendò; y la larga experiencia, que sus Magestades, de
su persona y costumbres tenian por aver servido tanto tiem-
po

Duo poten-
tissimum in
Aulam
Principis
Caroli seli-
gantur, ma-
gna nobili-
tatis & sa-
pientia Viri
Honoratus
Joan &
Antonio
Roxas.

po en oficio de tanta calidad, al Rey Principe Vuestro padre, y la buena cuenta que siempre de todo ha dado: con-
 striñeron a su Magestad a q̄. le apartasse de si, y le encargasse
 la criança de su hijo.

CAPUT IV.

*De sollicitudine Regis Philippi, quâ Carolum
 filium suum Honorato instituendum tradidit.*

*A rectâ in-
 stituzione
 Regis, tota
 Regni ad-
 ministratio
 dependet.*

*Sollicitudo
 Regis Phi-
 lippi filii
 sui Caroli
 bene in-
 struendo.*

CUM nihil sit tam necessarium Regis filio Regnorum
 Hæredi amplissimo, quàm recta instructio, circa omnia
 ea, quæ ad salutem populorum & rectam Imperii gu-
 bervationem quovis modo conducere videntur; cum ab hu-
 jusmodi instructione tota videatur pendere Regnorum Salus,
 & desiderata Rerumpublicarum prosperitas; qualibus enim
 Princeps moribus fuerit imbutus, quâ animi probitate excul-
 tus, tales ad Regis normam futuros populos novimus, juxtâ
 tritum illud: *Regis ad exemplum &c.* Cujus exempla, uti
 plena sunt omnium Historicorum monumenta, ita ea latius
 hic describere supervacaneum duxi. Cognovit hoc magni
 momenti negotium quàm optimè Religiosissimus Monarcha
 Philippus II. qui filium suum traditurus disciplinæ *Honorati*,
 dici vix potest, quàm efficacibus literis, quàm ardentibus
 precibus Magistrum ad rectè feliciterque suo fungendum
 officio sollicitaverit, quantis promissis egerit, ut filius in iis
 potissimum disciplinis excoleretur, quæ & timorem Dei, &
 Religionis amorem connexum haberent, nec non eas virtu-
 tes Regias, quæ ad tot Regnorum gubernationem, juxtâ de-
 bitas justitiæ leges administrandam unicè conferrent. Quæ ut
 luce meridiana clarius cunctis compareant, hic ipsas authen-
 ticas literas apponendas existimavi, ut Religiosissimi Regis pa-

paterna ergà filium instruendum cura & sollicitudo cunctis ad
 exemplum Regibus patefiat.

*Epistolæ Regis Catholici Philippi II. ad Ho-
 noratum Joannium filii sui Caroli II. Magistrum datæ, qui-
 bus ei idem filium suum ad omnem vitæ integritatem
 instruendum commendat.*

*Al amado nuestro Honorato Juan, Maestro del
 Infante Don Carlos mi muy caro, y amado hijo.*

*Litera Phi-
 lippi ad
 Honora-
 tum.*

EL PRINCIPE.

Amado nuestro, por lo que tengo conoçido de vuestra
 bondad, y letras, del tiempo que aveys estado en servicio del
 Emperador mi Señor, y mio, os he escogido para Maestro
 del Infante Don Carlos mi hijo, como os lo dira D. Antonio
 de Roxas. Yo os encargo mucho que trabajeys de sacarle tan
 aprovechado en virtud, y letras como lo deveys à la gran con-
 fiança, que yo de vos he hecho en nombraros para cargo de
 tanta importancia. De la Coruina a 3. de Julio de M. D. LIV.
 años.

Yo el Principe.

Perez Secret.

Interpretatio.

*Dilecte noster, memor bonitatis & peritiæ literarum, quas cal-
 lebas illo tempore, quo Imperatori Domino meo & mihi digna
 præstabas servitia eâ de causâ te in Magistrum Infantis Caroli
 filii mei elegi, quemadmodum tibi referet Antonius de Roxas,
 tibi que impono eâ quâ possum sollicitudine, ut allabores omni studio
 & con-*

*Sollicitudo
 Regis de
 filio suo in-
 struendo.*

& contentione, ut proficiat in virtute & literis, quemadmodum obligaris ob confidentiam, quam tibi exhibeo, atque hoc ipso demonstrato, quod te muneri tanti momenti præfecerim. Corunnæ 3. Julii 1553.

Sequitur altera litera Principis Philippi Regis ad Honoratum filii sui Caroli electum Magistrum, quâ Honorato denuò curam & diligentiam inculcat, in instruendo filio, methodo facili & captui ejus apta, sollicitatque ad frequentiam literarum, queis de profectu filii cæterisque rebus occurrentibus, Principem certiozem redderet.

Al amado nuestro Honorato Juan Maestro del Infante Don Carlos mi muy caro y amado hijo.

EL REY PRINCIPE.

21. Epist.

Honorato Juan Maestro del Infante, mi hijo vuestra carta de xxv. de Agosto he recebido, y holgado de entender que tuviesedes salud, y que huviesedes comenzado a leer al Infante: yo espero que lo hareys con tanta discrecion, y tan buena manera, que el venga a tomar gusto en ello, y aprovechar como yo deseo: assi os encargo que lo hagays, y que me aviseys particularmente de lo que se ofreciere, porque holgare de entenderlo. Lo que acerca de esto en vuestra carta dezis os agradezco mucho, que siempre conoci lo mismo de vuestra buena voluntad, y obras en mi servicio, y en esto se que lo hareys mejor, quanto va mas en ello que en otra cosa ninguna que se pudicisse ofrecer: lo que mas auria que dezir entenderays de Don Antonio. De Londres a quatro de Noviembre de M. D. LIV.

El Rey Principe.

PEREZ Secret.

Se-

Sequitur tertia litera Regis Philippi Infantis data 25 Augusti in qua multum gaudet literis ab Honorato datis de felici studiorum cum Carolo filio suo inceptorum progressu, ubi & Magistro Rex præscribit modum docendi, videlicet, ut primò illi prælegat Authores faciles & captui Principis aptos, ne ex altiorum Authorum prælectione Princeps territus unâ cum literis animum abjiciat; Literas Hispanico stylo exaratas suppono.

POR EL REY

A Honorato Juan Maestro del Infante Don Carlos su hijo.

EL REY PRINCIPE.

Honorato Juan Maestro del Infante Don Carlos mi hijo, ^{ul. epistola} vuestra Carta del ultimo de Deziembre recibi, y holgue de entender por ella de la cuenta particular que me days del principio de los estudios del Infante, y del discurso, y orden que pensays tener en ellos; lo que me parece sobre ello es, que por aora a los principios le deveys poner en los Autores mas faciles, porque la dificultad no le espante, o le haga a borrecer las letras; pero en todo me remito a lo que vos mejor os pareciere, pues sabeys lo que a su edad, è ingenio Cumple, y lo mediteys con vuestro buen juyzio, para satisfacer en ello a lo que se pretende en sus estudios, y a mi voluntad, que es la que teneys entendida, y aunque Don Antonio me escribe siempre, toda via holgarè de saber por vuestras Cartas lo que en esto huviere: de Hamptoncourt a vi. de Mayo M. D. LV.

El Rey Principe.

PEREZ Secret.

S

Se-

Sequitur Litera quarta data *Bruxellis* 2. May. 1556. quâ Rex summoperè lætatur ex literis *Honorati*, queis de Principis in studiorum prosecutione felici progressu Regem instruit.

POR EL REY

A Honorato Juan Maestro del Principe
Don Carlos.

EL REY

*Nil gratius
Regi accide-
re poterit,
quam de
filii progres-
su bonum
nuncium
audire.*

Honorato Juan Maestro del Principe mi hijo, vuestra Carta de *xxxxi*. de Marco recebi, y holguè con ella por las nuevas que me dais de los estudios del Principe mi hijo, y de lo bien que aprovecha, que no avia cosa que me pudiesse dar mayor contentamiento, que ver que del trabajo que tomays Sale el fruto que yo deseo. El servicio que me hazeys en continuarlo no es menester dezirlos, ni menos agradecer lo que escrivis, que aveys holgado de la renunciacion que su Magestad ha hecho en mi favor de todos sus Reynos, pues lo deveys a la voluntad que yo os tengo, y a servos tan buen vassallo, y criado nuestro. De *Bruselas* a 2. de Mayo. M. D. LVI.

Yo el Rey.

Por mandado de su Magestad.

GONÇALO PEREZ Secret.

Sequitur quinta epistola data 27. Julii 1558. quâ Rex postquam intellexisset fidem & exquisitam curam & diligentiam, quam in filio Regio instruendo exhibebat *Honoratus*, eidem mille trecentorum Ducatorum redditus annuos ex Archi-

Archiepiscopatu *Tarraconensi* & suprâ *Lagionensem* alios sexcentos assignat, plura imposteriorum daturum se exhibet.

POR EL REY

A Honorato Juan Maestro del Serenissimo
Principe su hijo.

EL REY.

Honorato Juan Maestro del Serenissimo Principe mi hijo, *v. Epistola* vilas cartas que me aveys escrito, antes, y despues de la que truxo *Zorita*, y por ellas, y su relacion he entendido el cuydado que teneys del serucio del Principe, y de su estudio, y exercicio, con que he holgado lo que es razon. Yo os lo tengo en mucho servicio, y aunque soy cierto que terneys este cuydado, Como siempre lo hazeys, os encargo de nuevo lo continueys, y que me aviseys: y en lo que os toca he tenido por bien de hazeros merced de mil y treientos ducados de pensión, y assentarlos sobre el Arçobispado de *Tarragona*, que *Redditus
annui assi-
gnati Ho-
norato A
Rege.* lors terneys a proposito, demas de los seyscientos que antes os avian señalado sobre *Leõ*; y en lo que adelante se ofreciere, siempre terne memoria de vuestra persona y servicios, para hazeros la merced que serà razon, y aya lugar. Y quanto a lo que el dicho *Zorita* me pidio de vuestra parte: Cerca de assistir, y estar con el Principe en la Missa, y al rezar, yo lo vere, y proveere en ello lo que convenga, y sea necessario. De *Mos de Henao* a *xxvii* de Julio. M. D. LVIII.

Yo el Rey.

Por mandado de su Magestad.

FRANCISCO de ERASSO.

S 2

Episto-

Epistola sexta data Bruxellis 31. Martii 1559. In qua de-
nuò commendat Principem filium *Honorato*, & præcipit, ut
diligenter observent eos qui frequenter agunt, & tractant
cum Principe curatque assignatorum reddituum bullam.

POR EL REY

A Honorato Juan Maestro del Serenissimo
Principe su hijo.

EL REY.

Epistola VI.

Honorato Juan Maestro del Serenissimo Principe mi hijo,
recibi la carta que me escrivisteys, en respuesta de la que os
escrivi con *Zorita* vuestro Criado, y despues llegò la de X. de
Henero, que truxo *Santoyo*, y por ellas, y lo que de palabra
me dixo, he entendido la salud del Serenissimo Principe mi
hijo, y lo que passa en lo de su estudio, de que se, que teneis
el cuydado que conviene: y assi os encargo lo hagays, aun-
que no salga tambien a ello, como seria menester, que toda
via aprovecharà; y a *Don Garcia* escribo previniendole de
que mire mucho los que tratan, y comunican con el Prin-
cipe, que seria mas razon, que lo persuadiessen a esto que a
otras cosas.

He holgado de que os determinasdes a mudar abito, como
escrivis que lo aveys hecho; porque serà mas a proposito para
el rezar, y assistir a la Missa, como lo tengo ordenado: escri-
vireys me siempre lo que os ocurriere, y sucediere.

En lo que toca a los setecientos ducados que os señalamos
sobre *Leon*, *Eraso* me dixo lo que cerca desto le escrivisteys, y
si se huviera acudido por vuestra parte al Cardenal de *Siguen-
ça*, se huvieran despachado las Bulas, y agora le torno a escribir
que lo haga, para que gozeys de la dicha pensión, desde el dia
que

Vult Rex
ut diligen-
ter obser-
ventur qui
frequenter
cum suo
agunt.

que el Obispo lleva los frutos de su Obispado, y quanto a los
mil y treientos ducados, que os señalaron sobre *Tarragona*, y
pedis se os permutassen sobre *Avila*, es cosa que non se podria
hazer, por estar repartido lo que sobre cada Iglesia se ha de
poner, y saberlo las partes. De *Bruselas* a ultimo de Março
de M. D. LVIIII.

Sequitur Epistola septima *Barcinone* data 21. Februarii
1564. In hac epistola Rex monstrat reverentiam & obedien-
tiam Sedi Apostolicæ debitam circa approbationem *Honorati*
ad Ecclesiæ *Oxumensis* Episcopalis muneris promotionem,
quam quia ad desideratum finem sine approbatione *Concilii
Tridentini*, tum temporis durantis, non se posse conducere vi-
deret, non obstante sufficientia doctrinæ, quam in *Honorato*
Orbis mirabatur; undè ne Concilii legibus & constitutioni-
bus suas præponere videretur, testimonium ab universitate
de moribus, vitâ & doctrinâ *Honorati* Concilio transmitti vo-
luit, ut hoc pacto legitima Sedis Apostolicæ & Sacri Concilii *Tri-
dentini* dispositione negotium expediretur; ex quibus hujus
Regis verè Catholici pietas & veneratio, quâ erga Sedem A-
postolicam ferebatur, luculenter patet. Sequitur epistola.

POR EL REY

A Honorato Juan Maestro del Serenissimo
Principe Don Carlos su hijo.

EL REY.

Honorato Juan Maestro del Serenissimo Principe mi hijo, *Epist. VII.*
ya terneys entendido lo que por uno de los decretos del *Conci-
lio de Trento* se ha ordenado, cerca de los grados, o testimonio
de universidad, que las personas proveidas a Iglesias Catedra-
les

S 3

les

les han da tener, y segun al aviso que tenemos de *Roma*, se ha diferido de proponer la Iglesia de *Osma*, a que os tenemos presentado, diciendo, que se ha de satisfacer a este decreto nuevo del *Concilio*, y a las calidades en el contenidas, y como quiera que en vuestra persona, siendo todo ello tan notorio, se pudiera bien escusar otra aprobacion, toda via, porque no puedan por esta causa hazer embaraço, ni dilacion; y porque Nos tambien queremos, que por nuestra parte no se dexen de cumplir, y executar lo dispuesto en el dicho *Concilio*, Nos ha parecido, que para satisfacer a todo, se de por essa *Vniversitad* el testimonio en el dicho decreto referido, pues le podran dar tan facilmente, y con tanto fundamento, y razon. Y assi escrivimos a la *universidad* la que va con esta, vos la hareys dar, si os pareciere ser conveniente, y este testimonio se Nos imbiará luego, para que se pueda imbiar *Roma*, y sacar, y despachar este negocio. De *Barcelona* a xxi. de Hebrero de M. D. LXXIII. años.

Yo el Rey.

FRANCISCO de ERASSO.

CAPUT V.

De humaniorum Literarum, artiumque tam liberalium, quam illiberalium, que in Honorato elucebant, peritiâ.

Quoniam humaniores literas plurimum ad mores formando Principe dignos conferre noverat *Honoratus Joannius*, omni studio & mentis contentione incubuit, ut omnes tam *Græcos*, quam *Latinos* melioris notæ *Authores* legeret, expenderet, optimatiam quælibet sibi quandoque

Obidientia
Regis præsti-
ta Concilio
Tridentino
circa appro-
bationem
eorum qui
ad dignita-
tes Ecclesia-
sticas pro-
moverentur.

que profutura adnotaret. Stylum scribendi Oratoribus proprium assequi omnibus modis laborabat; & quia sine Mythologicâ disciplinâ Oratoriam consistere non posse videbat, & illam toto peccore complexus, apologos fabulasque Poetarum non ad Physicæ duntaxat, sed & sub tropologico quodam sensuum integumento ad moralis & politicæ Philosophiæ præcepta & documenta translatis, singulari mentis industria adaptabat; Unde inter doctos & Literatos, Aulicosque eruditos, de hujusmodi argumentis dum misceret sermones, tanto rationum pondere ratiocinabatur, ut aures unâ animosque omnium ab ore ejus pendentium, heracleaticâ quâdam catenâ trahere videretur. Ad Physicum postea sensum singula veterum de Diis figmenta detorquens ad conjugium cœli & Terræ, ad ingentia, quibus Sol, Luna, Stellæ, elementaris Mundi œconomiz, influxibus suis præstant beneficia, cæteraque Naturæ arcana transferebat; adeoque nihil in naturâ rerum occurreret adeo exile, leve & vile, quod non ad invisibilem internumque animæ statum scitè & eleganter, juxta intentum analogiz filum adaptaret; summâ deinde voluptate perfundebatur, si aut numinosa veterum, aut ea, quæ ad præcorum Numinum genealogiam, ritus & caerimonias, similiaque antiquitatum, sive *Græcorum Latinorumve* monumenta spectarent, nonnullas reliquias obtineret; mirabatur eorundem exquisitam in Architectonicis modum & rationem; Sculptoriz pictorizque artis specimina, earumque præstantiam intimo mentis scrutinio ponderabat, differentiasque singulorum cum nostris, politissimo limatissimoque judicio discernebat. Unde quicquid in hoc genere esset curiosum, rarum, insolitum, id ad eum tanquam ad totius eruditionis oraculum ex omnibus partibus ferebatur. Sed ne quicquam meis verbis asseruisse videar, hujus rei testem sisto

Celeber-

Mythologia
Antiquitas
morum
tutus.

Ad Physi-
cum sensum
adaptat fa-
bulas.

Numinosa
veterum
monumenta
investiga-
tur.

Varia mili-
tationum
monumenta
ad ipsum
mittuntur
ex omnibus
partibus.

Celeberrimum Virum Benedicium Ariam Montanum, qui in quarto libro Rhetoricæ Hispanico metro sic de eo canit.

- „Repita con las obras los preceptos,
 „Que agora, ô DOCTO JOAN estan labrando
 „Tus sutilezas en tu pecho blando
 „Donde tu acierto con saber profundo,
 „Forjando agora un Rey, compone un mundo:
 „Da que facil me sea,
 „Permitete al Poëta, que oy emplea
 „Gustoso en sus aplausos, su fortuna,
 „De tantas que en ti ay ciencias, saber una,
 „Con que pueda logrando eternas palmas,
 „Los ingenios luzir, guiar las almas.
 „Y agora en tanto, que pintar presumo
 „Un Orador insigne, un sabio sumo,
 „Tu aspecto imploro, tu exemplar advierto,
 „Permiteme en tu imagen el acierto.
 „Que aunque no pueden bosquejar activos
 „Pinzeles muertos, a Colores vivos,
 „Y escribir la virtud que en ti se invoca
 „Me niegan Corto ingenio, y arte poca,
 „Con todo, si de mi arte son reparos
 „Tus sombras luzes, tus bosquejos claros,
 „Y fixa vista ofresco a tu semblante
 „Esto sera bastante,
 „O JOAN ILUSTRE, no para que fieles
 „Agoten tus aplausos mis pinzeles,
 „Ni porque yo presumo
 „Al valor de tus prendas darle suma
 „Sino porque en ti exprima mi conçeto
 „El exemplar de un Orador perfeto.

Honoratus
 doctus &
 subtilis in
 tantâ va-
 rietate
 scientia-
 rum, qua-
 rum vel
 unam pe-
 netrare,
 laudem æ-
 ternam me-
 ritetur.

Honoratus
 Orator per-
 fectus.

„Bien

- „Bien abra otros ingenios eminentes,
 „De impulsos mas ardientes,
 „De musa con mas rayos, mas serena,
 „De culto terso, de florida vena,
 „Que pasen con aciertos infinitos,
 „De tus hechos la copia, a sus escritos,
 „A la voz de tus glorias la armonia,
 „Y tu gran nombre quieran a porfia
 „Esplayarle en acentos dilatados,
 „Para que te conoscan admirados.
 „En quanto el Sol enjuga, y el mar baxa
 „Estraios Reynos, maravilla estraña,
 „Lidiaran porque logre su esperanza
 „Fama en tus prendas, lauro en tu alabanca,
 „Felices aplicando a rica siona,
 „De abundante materia, fertil pluma,
 „Sutil voz a alto punto,
 „Y anticipado premio a grave assionto,
 „Que en ti es forcoso tengan facilmente
 „La palma en mano, y el laurel en frente.
 „Mas no por esso quedo acovardado,
 „Pondre en menor ingenio, mas cuydado,
 „Si alienta mis temores, sutil musa
 „Cénida al heroe, y a la voz difusa!
 „Y con acierto dando a Febo espanto,
 „Logra tanto deseo, assunto tanto.

Pari eloquentiâ Ferrantes Carassa Marchio de San Lucido
 in paraphrasi Italicâ in Lib. 10. Homeri, præstantes Honorati
 dotes summis laudibus confertim profequitur.

Poi da un saggio Chiron Zunica detto
 Padre di duo famosi Cavalieri

T

Che

Gratia in
 explicandis
 rebus.

*Che serviranno al Tebro appo il sovrano
 Pontefice Romano, à pace, a guerra,
 Allevato sarà con somma Cura
 Ben, che non sia mestier d'ingegno humano
 Oprar in lui, sendo divino in tutto
 Che da se stesso oltra c' haurà per scorta
 De le scientie il chiaro Siliceo
 (Saggio Pastor pui degno di Toledo
 Chè l' gran Pontificato à de la Spagna)
 Aprenderà ogni scienza, ogni arte
 Pur ch' una volta sol oda parlarne
 Et haurà seco IL CANDIDO & GENTILE
 HONORATO GIOVANNI HONOR DE I SAGGI
 Et con quel tratterà la sovrà humane
 Scienze, & con qui chiari ingegni elatti
 Ch' amici fian de le virtute sovrane,
 Et oltra l' arme e le scienze illustri
 Gioia haura di vedersi sempre intorno,
 Consoli, Detta tori impressi in oro
 E, Cavalieri d' HONORATO grido
 Sculti in nobil metallo, e Imperadori, &c.*

Divinum quid in omnibus prabet.

Honoratus honor sapientum.

Alvarus Nunnez.

*Alvarus Nunnez in Dedicatoriâ Literâ Libri, que de dete-
 Etione fluminis argentei in Paraguavia agit, illum artium &
 scientiarum peritiâ omnes sui xvi Literatos superasse dicit.
 Verba Hispanico idiomate adnecto.*

„ Con el mismo zelo eligieron sus Magestades a HONO-
 „ RATO JUAN a quien encomendaron el enseñamiento y
 „ erudicion de V. A. por tener conoçida su mucha Christi-
 „ andad, virtud y letras de los muchos años, que en sus casas
 „ Reales ha servido, y particularmente el Rey Principe
 „ nuestro Señor en sus estudios; el qual despues de ser Caval-
 „ lero

lery muy Conocido del antiguo linage de los Juanes de Xativa, y de tener grande Cumplimiento de bienes naturales: su ciencia en todo genero de letras, es tanta y tan rara, que todos los verdaderamente doctos de este tiempo Italianos, Alemanes, Franceses, Flamencos, Ingleses, y Espanoles admirados han dado testimonio de su muy peregrino ingenio, y de el mucho y hondo Connoçimiento, que en los Autores Griegos, y Latinos, y en la Filosofia natural, y moral, y disciplinas Matematicas tiene: en todas las quales, como si las huviera aprendido en el tiempo de los antiguos (que ellas mas florecieron) satisface escribiendo, y hablando en ellas con la sinceridad de el estilo de los antiguos, a las particularidades, que solo en aquel tiempo, y de aquellos sus singulares Autores se podian satisfacer con tanta llaneza, y perspicuidad, que los que le oyen, si saben las ciencias van satisfechos, y fino las saben, las entienden, como si fuessen cosas muy vulgares, y llanas, y de entre manos. Por lo qual su conversacion es de grande gusto, y utilidad para todos los que le oyen, y muy abundantes de exemplos, y de grande erudicion; porque hablando familiarmente trae cosas de Autores muy aclaradas, que en ellos eran muy dificultosas; y no menos ciencia que esta tiene en los negocios humanos, en los quales por ser muy prudente, usa de la substancia de las letras, sin que ellas parezcan; todo lo qual V. A. experimentara en sus estudios, y ya se comienza a ver en su aprovechamiento: y assi libre de la dificultad, y aspereza de los principios por ser enseñado por Maestro de tantas letras, prudencia, y juyzio) llegara facil, y suavemente al colmo de la Christiandad, y ciencias, que su docil y excelente ingenio va, y sus Magestades desean, y estos Reynos han menester: Tales personas Como estas, y de tales dotes de ingenio,

Cognitio & Peritia literarum omnes sui xvi Literatos superat.

Omnigena scientia in fructus.

Audire ab omnibus libenter ab ingenium illi facundiam et in explicandis rebus ceteroquin desolatis, etiam facillitatemque.

Deus videtur Honoratum Principem eruditione dedit.

nio, y animo, convenia que Dios diessé en el tiempo que dio a V. A. para que guiasen su persona, y anima, y le compusiesen, y ordenassen de claras, y eternas virtudes. &c.

CAPUT VI.

De egregiâ Honorati in Theologicis & Philosophicis Studiis peritiâ.

Quemadmodum Honoratus Joannius in humanarum literarum studia, ita & in Philosophicas & Mathematicas disciplinas veluti pondere quodam ferebatur, quia tamen illarum Ope finem suum consequi minime se posse videbat; hinc summâ mentis contentione Divinarum Literarum scientiam humanis civilibusque ita arctè connexuit, ut in unâquaque omnibus penè docendi explicandique peritiâ suæ ætatis Doctoribus palmam præripuerit; Quod vel inde patet, quod ad eum tanquam ad omniscium Sapientiæ oraculum, difficillimarum quæstionum nodi, tum ex Theologicis, tum ex cæterarum artium & scientiarum latifundiis, à doctissimis & magni nominis Viris, nec non librorum splendore illustrium dissolvendi transmitterentur, qui sublimi ejus doctrinâ & ingenii præstantiâ confisi firmiter sibi persuadebant, id erroneum esse non posse: quod Honorati judicio limatissimo arbitrioque sedisset. Noverat enim instituti sui rationem, non nisi in rectâ animi cum Deo conformatione consistere, quam cum sine Theologicis principiis consequi non se posse videret, hinc omni conatu iis sese impendit, tanto sublimitatis provectu, ut non humano, sed Divino quodam instinctu subtilissimarum quæstionum exactam notitiam, omnium admiratione acquisivisse videretur. Undè ad eum tanquam ad oraculum non Theologiæ solummodò Scholasticæ, sed & quæ con-

Theologiam
juris præ-
sentia jun-
git.

Nodos diffi-
cultatum
in quibus
scientia sol-
vit.

Oraculum
Literarum

trover-

troversias cum Heterodoxis concernit quæstiones, dissolvendæ deferebantur; quæ scitè sane leguntur in tractatu quodam de Cælibatu Ministrorum Altaris, quem glorioso Honorati nomini inscripsit *Franciscus Gotmanus* ex Ordine S^{ti}. Dominici, Celebris in Hispania Concionator; sic autem ait: *Tanta ab ineunte Ecclesiæ ætate, Præsul observantissime, fuit Hæreticorum audacia, atque temeritas, ut in cælum haud vererentur spurcium os ponere suum, & suam maledicam in terram transire linguam, &c.* Cogitanti verò mihi quo Mæcenate labor meus per vastum hujus Mundi Campum à sugillatoribus & irrisoribus securus abiret, protinus in mentem venisti, & tamquam divino missus Oraculo extensis (ut ajunt) ulnis te omni polentem virtute recipi, tali enim Patrono certior factus quod ori quorum nativum est, aliorum scripta in sinistram interpretari partem ingenium silentium imponetur. Alacri vultu patrocini obsecro suscipias munus, ad quod obviandum cum inter cunctos vitâ & moribus ornatissimos, & literis omnigenis præclarissimos ornatior, & præclarior selectus Serenissimi Caroli Hispaniarum Principis Magistrum ageres, & ego Compluti cum idem Christianissimus Princeps ibidem cum sua remoraretur Curia guardianatum obirem quantum tibi fuerim obsequentissimus, & comilitonibus tuis charus, & potentissimo Principi gratus, meminisse juvabit. Vale Præsul religiosissime Oxomensis Sedis & decus & ornamentum. Toleti, anno Domini M. D. LXVI. Die verò Julii decimo.

Franciscus
Gotmanus
ad Honoratum.

Invenio quoque epistolam Marcelli Cervini Cardinalis, postea Summi Pontificis, in quâ æstimationem de Honorato sat superque manifestat.

T 3

Magni-

Magnifico & Reverendo D^{no}. Honorato Juan
Amico nostro carissimo.

Epistola
Cardinalis
Marcelli
Cervini pe-
tra summi
Pontificis.

Magnifice ac Reverende Domine. Accepi unà cum litteris tuis novum *Plinii* librum, qui mihi cum per se carius, jucundiusque fuit, tum quod de te. Quem ego plurimum amo, ac de quo per diu nihil audiveram, ea intelligebam, quæ maxime volebam. Quapropter quod de Libro tibi rescribam nihil aliud ferme est, nisi te humanissime, atque amantissime fecisse. Quod cum curasti tam diligenter ad nos proferendum. Illam autem partem epistolæ tuæ, quâ te purgas de litterarum intermissione, nec nosco, nec probo. Scis enim nullas mihi posse occupationes intervenire, quæ mihi tuas litteras legere impediant. Quare quod posthac hujusmodi excusatione utaris, nihil est. Præsertim cum & nobis in novo hoc legationis nostræ munere, vel potius onere *Tridentum* proficiscendum sit, ubi quanto longius a te abfuturi sumus, tanto magis tuas litteras desiderabimus, quas quamdiu ibi erimus (quod quantum planè esset omnino nescimus) crebriores quam adhuc fecisti exspectabimus. Da operam, ut valeas. Dat. Romæ x. Kal. Marty M. D. XLV.

Tuus Marcellus Card. Sanctæ Crucis.

Arias Montanus de Honorato Grensi loquens.

Quanti porro *Honoratum* nostrum fecerit celeberrimus ille ac πολυλόγος Arias Montanus *Bibliarum Regiorum à Plantino Antverpiæ* impressorum Regius præses, Tomo 3. Poëmatum luculentissimis sanè elogiis, quibus eum tantum non inter semideos collocat, demonstrat. Sed audiamus Panegyrica.

Quæ Cause, quibus eruere argumenta, locisve
Quâ serie inventis uti; quæ verba petisse
Conveniat, quibus exornent, & omnia formis
Diximus, & quales fines quæque ultima poscant.

Nunc

Nunc Oratorem qualem, quantumque patronum
Optemus, facile expediam tibi carmine tantum.
Tu que aded, quem nostra colit celebratque camera
Adsis præclarum cui dat sapientia nomen
Hesperix decus eximium DOCTISSIME JANI
Quem pietas, quem Sancta Deum reverentia magnum,
Efficiunt, quem rara facit doctrina colendum,
Qui cunctos virtute trahis, sermone disertis
Perducis, magnoque tibi conjungis amore.
Te expectata diu probitas est cognita multo
Tempore, & assiduo exemplo sapientia diva
Sublimem excelsis, JANI, posuere Cathedris,
Et formanda tuo exemplo monitisque dedere.
Pectora, mentem, animumque excelsi Principis in quem
Incumbet moderanda olim pars maxima Mundi
Namque ubi dispositis per Regia gesta, Philippus
Decedet serus terris, & Sydera tandem
Pondere lassatus rerum, melioraque Regna
Atque decus Cæli meritum, æternasque coronas
Sponte petet letus vitâ satiat & annis;
Carolus Imperii moles, & pondera Regni
Succipiet referetque & Avum, referetque Parentem
Hesperix desiderium, numen quoque duplex.

O tibi que doctum tentabant gaudia pectus
Cum celfo vectum curru grandævus alumnus
Cum videas nixum solus, cum sceptrâ tenentem
Cumque jam magni, duce te, moderamina Regni
Justitiam, atque fidem didicit, divumque timorem
Exercere paret, præceptaque sancta referre
Pectore quæ tenero nunc JANI sculpis, & altè
Insinuas, Regemque paras formare futurum

Laudatio
in Honore
tuâ nunc me
tamque in
tegritas.

De

Honoratus
Oratoris
facultati
exemplar.

Da facilem mihi Te, vatiq[ue] ignosce volenti
Artibus ex multis, quibus Tu maximus, unam
Dicere, & ingenuos animos, mentesque docere
Et patere hic dum Oratorem depingere conor
Te mihi presentem fieri, exemplarq[ue] colendum
Dede tuum. Nam si vultus, verosque colores
Expressisse tuos nobis jam fortè negatum
Ingenii culpa, exiguae, & virtutibus artis,
Si tamen, & primas umbras ductusque moremus
Invariata tuo figentes lumina vultu.
Hoc sat erit: non ut JANI Componere laudes
Et faciem finxisse ferar, sed ut optimè dicar
Ipse Oratoris posuisse exempla disertii
Iamque alii vates, quibus & natura benigno
Carmina concessit fluxu tua facta canendo
Effigiesque Tui veras miranda parabunt
Edere longinquis etiam spectacula Regnis
Aeternasque suo capiti peperisse coronas
Certabunt tua facta omnes, laudesque canentes,
Divite materia inventa, cumclisque parato
Munere, & ad facilem palmam laurosque vocante
Nec minor hæc sit cura mihi, si carmina Musæ
Uberiora dabunt, & tantis Commoda votis.

CAPUT VII.

De omnigenæ doctrinæ speciminibus Honorati.

PORRò, quantus fuerit Honoratus in bonarum artium
ency clopædiâ, non est, quod multis decantemus, de-
prædicarunt id jam alii ante me, Laurentius Palmyrenus,
qui in tractatu de imitatione Ciceronis, hæc de eo recitat.

Appar-

Apparuit jam tandem HONORATE, Vir amplissime dies ille
omnium qui à Gothicis temporibus Christiane Republicæ felicitis il-
luxerit, longè clarissimis, in quo ab incredibili hominum frequen-
tia exoptatum, afflictis Europæ populis insperatæ pacis nomen
excipitur. Assequuti tandem sumus pacem illam, quam apud Ari-
stophanem Trygæus è puteo extrahens, tantoperè commendat,
atque hanc ob causam solemnè adjecta precatione sacra ubique per-
aguntur, obortas præ gaudio lacrymas vix continent Viri togati,
optimi Cives, sanctissimi Sacerdotes, Legati Regum omnium,
quod hæc dies tranquillitati initium, & ærumnis finem allatura
videatur.

Cum igitur gaudiis, letitiâ, voluptate plena sint omnia, mi-
rum non erit, me immortaliter hisce omnibus gaudentem aliquid
supra vires aggredi, nam qui hæcenus Pisandro timidior fue-
ram, nunc audacter difficilissima quæque aggredior. Ignosce quæso,
Vir amplissime, huic meæ audaciæ, quæ ab immensa letitia pro-
ficiscitur; Noveram profectò quam religiose te tantum heroem
oporteret salutare, sed Carion Aristophanis coronâ ornatus
die festo liberè heroem suum Chremylum alloquitur, liceat ergò
servo tuo Palmyreno liberè tecum loqui hoc tempore, quo diem
festum ob novum & insperatum gaudium celebrat Hispania. Scio
sanè, quæ tibi adfero humilia esse & indigna oculis tuis: Sed præstat
hoc agere, quàm ingrato animo esse adversus illum, qui tot in me,
ac tanta beneficia contulerit; nam si à fratre tuo nobilissimo & pru-
dentissimo cum esset Consul Valentinus, minus illud publice inter-
pretandi linguas sum consecutus, totum hoc tibi acceptum fero,
nunquam enim ille hoc præbisset nisi plane cognosceret tibi Mæ-
cenati meo, illud gratissimum extra Controversiam ullam futu-
rum: Accedit etiam & humanitas, quam tum alias expertus sum,
tum quotidie Ludovicus Beltranus Philosophus diligentissimus,

V

olim

Palmyre-
nus de Imita-
tione Ci-
ceronis.

Summa de
Honorato
concepta
eruditionis
existimatio.

olim noster auditor, nunc tuus à secretis, suis ad nos epistolis mirabiliter representat, excitabit quoque nos totius antiquitatis indagator Hieronymus Albacarus Sacerdos in Templo maximo Cæsaraugustiano, commemorata tua in se benignitate. Sed quorsum tam multa congero? Nonne piaculum esset libellum nostrum de imitatione Ciceronis absque tuo nomine apparere; cum primus nobis Ciceronem præbueris, nam cum esses per annos aliquot cum amicis tuis Cardinalibus Sadoletto & Reginaldo Polo, Ciceroni additissimis, versatus; at mox patriam tuam Valentiam inviseres, primus auctor fuisti Laurentio Valentino Abati, ut Ciceronem amplecteretur. Huic successit magnus ille Andreas Semperius medicus; mox eloquentiæ & Philosophiæ Princeps, Petrus Joannes Nunnescius; te ergo auctore hi tanti Viri (atque ego homuncio cum his) Erasmus quem à præceptoribus suis acceperant, ita ejicere cœperunt, ut jam Ciceronem sequantur, colant, venerentur, ut omnium Disciplinarum parentem & Principem: Erasmus verò & Politianum, ut inutiles repudiant, oderint, detestentur. Tibi ergò jure hunc laborem dicamus, hoc est, aquas limpidissimas fonti purissimo acceptas ferimus tibi amplissime HONORATE, hunc laborem maxime eam ob causam cupimus probari, ut si qui verè judicare, aut propter imperitiam non possunt, aut propter malevolentiam nolunt, eos à consilio detrahendi tuâ deterreat auctoritas. Accipe ergò Clarissime & Illustrissime Vir, quâ soles benignitate, nostrum hunc laborem, quem tibi dicamus tamquam testem animi grati, & accepta à te beneficia libenter agnoscentis. Nolumus autem insignes res gestas Avorum tuorum Setabensium, ut alii solent in præfationibus commemorare quoniam tuis præclaris corporis atque animi dotibus, quasi obscuræ redduntur: tuas autem in Commentariis in Colloquia Vivis præceptoris tui copiosè prosequimur. Tu interim si hæc omnia probas, honores propemodum divinos existimabimus

mabimus nos esse consecutos Vale. Cæsar-augustæ Calendis Februarii, anno M. D. LX.

Tuus LAURENTIUS PALMYRENSIS.

Melchior Fusterus in Metropolitanâ Ecclesiâ Valentinâ Præpositus, in præfatione disputationis de Voluntate Dei, Honoratum super omnes istius sæculi Literatos quâcunque tandem scientiâ illustres extollit, sic autem loquitur.

Sit pro omnibus Illustrissimus HONORATUS JOAN, Episcopus Oxomensis jam antea per plures annos unus ex nobilissimis Dynastiis adstantibus Carolo V. Imperatori Austriaco; Maximo, & postea alterius Caroli Hispaniarum Principis, Philippi Secundi prudentis Monarchæ filii Magister, quem totus Orbis magnis præconiis buccinatur, quem sapientes sui temporis & mistologici clari consulebant ut oraculum; mirabantur ut virum cælitus delapsum; venerabantur ut prodigium scientiæ & probitatis. Prorumpunt in gloriosi & Illustrissimi viri, nec adhuc Pontificis infulscingentis verticem, encomia. Alonsus Garcia Matamoros in Academiis & doctis viris Hispaniarum in quintâ Classè Valentinorum testantis HONORATUM JOANNEM præter literas Græcas & Latinas, & eas artes, quibus liberales doctrinæ & ingenuæ continentur, civili etiam prudentiâ usque adeo ornatum extitisse (signa verba auctorum) ut nescias plusne literæ in homine, an morum compositio, & recta animi moderatio, formæque dignitas, & admiranda facundia valuerint: meritò (cum Ferdinando Pintiano addens Scotus) maximo jure videtur Natura præscia secundum Platonis cratulum tantorum ejus meritorum HONORATI nomen summo & incomparabili viro indidisse.

Melchioris
Fusteri de
Honorato
elegia.

Honoratus
habetur
Oratorum
scientia.

Vir Cælo
delapsus.
Prædignum
scientia.

Alphonfus
Garcia Ma-
tamoros.

Linguarum
Græcæ &
Latinæ per-
itia.

Honorati
nomen vi-
detur ipsi
divinitus
impositum.

Lucius Re-
sendius.Ludovicus
Vives.Laurentius
Palmyre-
nus.Mira Lau-
datione.Inter inu-
meros Hi-
spanici Vi-
ros, solus
Honoratus
fuit, qui
elegantior in
Principu
Magistrum

Prosequuntur & alias egregias tanti Viri dotes *Lucius Re-
sendius de antiquitatibus Lusitaniae lib. 3.* ubi eum prædicat Vi-
rum & natalibus, & luculenta eruditione nobilem. Noster
celebris *Valentinus Ludovicus Vives tom. 2. in præfatione ad
tract. de Officio mariti*, ubi eum prædixit futurum aliquando
nostræ civitatis lumen. *Laurentius Palmyrenus in libro Campi
eloquentiæ in præfat. ad tract. de Imitatione Ciceronis*, & HO-
NORATO nostro tribuit tanquam fonti purissimo limpi-
dissimas eloquentiæ aquas, quæ omnia jam Typis mandata
planè ostentant; quos flores legerint doctissimi & gravissimi
Viri, ut coronando eruditissimo Pontifici texerent corol-
las. Quid igitur de HONORATO; parem dicere leve erit
Corradam eloquentiæ gazas erit inane; accendam nitida
verborum lumina; nubila aparebunt, totum si in summam
Myrothecium Isocraticum attingam ejus laudes, non ex-
hauriam. Hoc unum non tacebo, nihil HONORATI sic
maturam & bene coctam sapientiam; nihil generosam &
inculpatam probitatem; nihil sic nitidum sanguinis splen-
dorem testari, quam post grave munus adstanti Impera-
tori *Carolo V.* designatum Principis Hispani Magistrum ab
Hispano Monarcha, sed à quo Monarcha? à *Philippo* pru-
denti, qui ad talem in eligendo, apicem conscendit,
quo paucissimi præteritorum Regum evasere, quique quo-
rumcunque sæculorum Regibus in Ministris præluxit,
quem eligeret, ad filium primogenitum, unicum hære-
dem bonis artibus & disciplinis imbuendum, institutorem,
qui attentissimè designabat; Principes ad Provincias, Præ-
tores ad populos. Prælatos ad Ecclesias; quisque & qualis
erat HONORATUS, ex hoc solo perpende, quod cum,
neque tam esset his temporibus (verba sunt *Alphonfi Garcia*)
*Hispania nostra bonis & eruditis vacua, & spoliata viris, ut
non*

non *Academia iona Complutensis*, decem possit pro uno *Aristote-
le magnos & incomparabiles Præceptores Carolo puero suppeditare*; à tali Rege ad tale Magistri munus tali Principi, HO-
NORATUS, adhuc & statu & habitu secularis, ex *Aula Re-
gia assumptus eruditissimis omnibus in Academiis sui temporis*, sit
Prælatus

Non intermittendum hoc loco duxi, metrum *Nicolai
Grudii Belgæ*, quo πολυσοφίαν Honorati tantum non ad
sidera extollit.

NICOLAUS NICOLAIUS GRUDIUS
BELGÆ,

AD

HONORATUM JOANNIUM VALENTINUM.

*Ex libro nuncupato Enchiridion, exarato propria ma-
nu Illustrissimi Episcopi Segobienensis, & Præsidis D. Didaci à
Covarruvias, & recondito in Bibliotheca Celeberrimi Collegii majo-
ris apud Salmanticenses Sancti Salvatoris, ab Illustrissimo ac
Reverendissimo Domino Episcopo Oventensi constructi.*

ME sine, ad Patrias redibis oras,
Atque arva *Hesperie* Beata teræ,
Qua serum posuit cubile *Titan*.
Fidus magnanimo Comes *Philippo*
Iberium decus unicum Virorum.
Quicumque *Aonias* amant choreas.

V 3

Docte,

Mira elegia
Honorato
data à Ni-
colao Gru-
dio.

Docte, & *Palladis* una cura JANI
HONORATE, animi mei voluptas,
Quo nihil doctius, eruditiusque
Aut *Tagus* colit, aut minax *Iberus*,
Quo *Valentia* gestiens alumno
Despectat reliquas superba terras:
Ac tecum *Hesperias* reviset urbes,
Qui te diligit, ut suos ocellos,
Et *Grais* bonus, & bonus *Latinis*
Jucundus simul & simul venustus
Gonzalus tuus, atque *Garfilasus*,
Et qui pro meritis tibi rependat
Amorem *Benavidius* perennem,
Et qui delicias tibi facetas
Augustissima domus dedit venustas
Facundus *Hieronymus Labellis*,
Et qui *Phœbicolas* viros honorat
Clarus artibus ipse mox futurus
Petrus ille *Abile* propago stirpis
Et tu flammigeri beata *Cœli*
Totam Regia se cui reclusit
Doctorem unice præpotentis aulae
: : : : : Pater, cui retrusa
Tot oracula præscium virorum
Datum, & *Verbigenam* expedire *Christum*,
Et notus *lepidis* simul *camænis*
Jucundusque simul, simul venustus,
Et *Grais* bonus, & bonus *Latinis*
Nostram qui solet approbare *Musam*
Nec lusus patitur perire nostros
Ditis gloria *Stella Barcinonis*

Sen

Seu mavult patrio sonare plectro
Doctos *Hendecasyllabum* *Lepores*
Seu gravis *Latio* intonat cothurno
Magni, postera quæ stupefcet ætas
Facta Principis, & sacros triumphos
Nec me monticulis *Deis* canentem
Inter *Najades* & leves *Napæas*
Nec muscosa per antra garrientem
Vocalem mutilata verba divam
Sub nigris frusticum audies latebris,
Nec per gramine prata mollicello
Umbrosis spatiaberis salictis
Parvus Guevara quæ virente ripa
Et pellucidulis decortus undis
Levi murmure, blandulum susurrat
Dulci & gutture personant volucres
Nec mecum *Zephiri* recentis auras
Captabis nemorum vagans opacus
Conis Pomiferum, vel inter alta
Quercus robora, patulasque fagos
Antiquæ *Sylvæ*, & cavos recessus
Sacratos *Veneri*, & novum *Deabus*
Latio & *Domino* novem *Dearum*,
Et qui corda ferit furore dulci
Æternum volucri sacros amor
Ergo cui potero meæ calores
Et questus legere improbos juventæ?
Nostris cui libeat vacare *Musis*?
Emendare meos cui labores
Seu quæ seria seu jocosa tracto
Ut nuper tibi? Dum mei pererras

Alsim.

Alfimbergiaci hortulos amœni,
 Et gratos teneris agros *Camænis*
 Inter murmura substrepentis undæ
 Seu quæ virgineæ dicata *Divæ*
 Quam penes nemorum manet potestas,
 Et quæcumque nemus colunt ferarum
 Senis exsilet illutosa cannis
 Seu quæ frigidulum citans soporem
 Horarum didicit notare cursus
 Seu quæ publica publicos in usus
 Deducta irriguo fluit liquore
 Quo sæpè à rapido levatus æstu,
 Fave dum posito sedet viator
 Fælices mihi comprecatur annos
 Aut qui cum salibus lepore tinctis
 Argutisque jocis, nec in facetis
 Alternare queam severa dicta,
 Hinc quæ *Socraticæ* tibi libelli
 Et partu celebris *Stagira* docto
 Præceptisque *Panacius* disertis
 Et scholæ *Argolicæ* verenda turba;
 Hinc penes locuplete liberalis
Arpinas *Latio* senex ministrat
 Nam te quis melius peritiusve
 Nexu flexibile, & tenace vinclo
 Tortos ancipitesque syllogismos
 Nodos irresolubilesque solvat?
 Extricetque sophisticas quærelas?
 Explanetve poeticos Libellos
 Deum progenies, Deumque amores
 Scito compositas tot, & fabellas,

Difficulta-
tum solutio.

mythologia.

Et

Et tot mystica sensa sub fabellis?
 Aut quid historię vetustioris
 Mores, nomina, temporumque lapsus?
 Orbis quis varios perindè tractus
 Leges, Imperium, Vagasque gentes,
 Duces, prælia, funera & trophæa,
 Montes, æquora, flumina, paludes
 Arces, oppida, viculos, colonos
 Ore doctius explicet rotundo?
 Aut quis dexterius certiusve
 Collapsos veterum gravique pressos
 Sub caligine procidentis ævi
 Nube, & temporis obrufos labores
 Si tu vindicat? eruit? Reponit?
 Sanat? Restituitque? reficitque?
 Primævo iterum polit nitore?
 Communis mercaris ut vocari
 Parens jam veterum novus virorum
 Quis *Mathemata* rectius, quis artes
 Callet omnigenas? Semelque totum
 Naturæ genium tenet potentis
 Tu tamen patrias redito ad oras
 Atque arva *Hesperie* beata terræ
 Qua serum posuit cubile *Titan*.
 Quo te *Carolus* Orbis Imperator
 Quo te magnanimus vocat *Philippus*
Neptuno, & facili favente Cælo,
 Tutus per tumidas veharis undas
 Vdæ ad litora rauca *Barcinonis*
 Stellam qua reducem suum manentes
 Conjux anxietate parvulique nati

Nemo ver-
lem solvit
difficultatem
in omni
scientia.

Historia.

Mathema-
tica.

X

Occur-

Occurrent bibulas ad usque arenas,
 Et ungent cupidi hinc & hinc lacertis
 Figent osculaque hinc & hinc labellis
 Spargent fronde solum simul virenti
 Nectent tempora floreis corollis
 Et mitti teneræ comas honore.
 Hinc mox ad patriam meabis urbem,
 Et *Valentia* te beata cernet.
 Fœlix illa quidem & beata Merce
 Quam metet procul, hinc *Eous*, illinc
 Mollis quos *Zephyri* fovent tepores
 Tot Virisque beata literatis
 Sed fœlix magis & magis beata
 Et tanto mage gloriola nato
 Magne, & collibus invidenda *Rome*.

Hinc tecum Comites eant amici,
 Hinc læti excipiant reversum amici,
 Stripatusque sodalium coronâ
 Vernantes oleas, & inter aureas
 Citros, floribus, usque candicantes
 Narrabis cupidis tuos labores
 Erroresque viæ laboriosos.
 Surite veteri meo sodali
Germanique animæ mei Secundi
Resendoque Sepulvedaque magnis
 Quorum nomina nulla tollet ætas.

Ac dum singula te juvat referre
 Et lugubria temperare lætis
 Forlan nec meminisse te pigebit
Alsumbergiaci mei venusti
 Ipse & pars fuero tuæ loquelæ

Sui,

Sui, & carmina Belgici Poëte
 Docto JOANNIUS approbavit ore.

Sed *Germania* te prius disertum
 Te *Saturnia* terra, terra vatum
 Te *Tybris* Pater, arduæque turres
 Urbis *Romule*, & superba *Templa*
 Patres *Purpurei* Sacer *Senatus*
 Et quem commiserans propinqua fata
 Telluris miseri & labantis Orbis
 Sanctæ Religionis & Ruinas
 Demisit Superis parens ab astris
 Rector *Christiadum* sagax *Julius*
 Facundo audiat ore disserentem
 Mireturque novum stupens leporem
 Protendatque tibi & smat benignus
 Sacratas sibi bassare plantas.

Quæ te cumque tamen tenebit ora
Iberum decus unicum *Virorum*
 Doctæ & *Palladis* una cura JOANNI
 HONORATE, animi mei voluptas,
 Præsens mi tua, & usque, & usque imago
 Obversabitur intimis ocellis,
 Hærescetque mihi intimis medullis,
 Sic te *Palladis* una cura JOANNI
 HONORATE libens honore honestet
 Magni *Carolus* Orbis Imperator
 Et bonus tibi nihil neget *Philippus*.

Nicolaus Nicolaius Grudius Belga.

Hunc secutus Illustrissimus *Oxomensis* Ecclesiæ Episcopus
Petrus Montoya, cujus encomia, quibus *Honoratum*

X 2

no-

Petrus
Montoya

nostrum penè ad sidera extollit, vide in sequentibus allegata.

CAPUT VIII.

De moralium virtutum studio, vitæque integritate.

Magni semper apud morum Magistros illud effatum Pythagoricum *ἡρώδη σεωπών*, momenti fuit, quo quidem unicè insinuabant, Moralis disciplinæ discipulos frustra laboraturos, nisi nexum illum artium scientiarumque cum animi probitate, omni gloriæ ostentatione proscripserint, conjungerent, hujus enim defectu solius, omnem reliquum in scientiis addiscendis conatum irritum evanidamque futurum. Frustra enim docere videtur, qui documenta virtutum tradita in se non exprimat, & pietatis probitatisque normam sibi ipsi non applicet. Vana est extrinseca virtutis ostentatio, & hypocritico non caret fuce, si quis interiorum animi timore Dei concussi cultum non adhibeat. Qualem sese *Honoratus* noster in hoc virtutum studio exhibuerit, omnia iis plena sunt, quæ de eo comperuntur encomiastica relicta monumenta: Hanc omnigenam quoque doctrinæ varietatem morum elegantiam junctam, scitè sane describit *Antonius Augustinus* Archiepiscopus Tarraconensis in vita fratris sui Hieronymi Augustini cubicularii Caroli V. Imperatoris. *Amicitias*, inquit, multorum doctorum virorum habuit Carolus Cæsar, inter quos fuit Romulus Amalæus, Ludovicus vires & Honoratus præsertim Joannius maxime carus, qui bonas literas bonis moribus è nobilibus viris conjunxit: quæ item testatur *Aubertus Miræus* in vita Nicolai Grudii, *Villalpandus* in epistola dedicata Lib. Concilio.

Virtus literis conjungi debet.

Antonius Augustinus de Honorato.

Aubertus Miræus.

ciliorum Toletan. *Alvarez Gomez* in panegyrico Martini Salicei in Archiepiscopum Toletanum assumpti alique complures quos longum foret, recensere. Erat enim uti Palmyrenus de eo refert, in actionibus cautus & prudens, in conversatione Principum ea depromebat, quæ ad Dei timorem incutiendum & ad Christianæ Religionis mores in animis audientium formandos, maxime conducere viderentur; erat Divinæ Legis, gloriæque ejus propagandæ ferventissimus Zelotes; vitæ immaculatæ & irreprehensibilis integritate omnium in se animos convertibat. Unum in eo admirabantur, quomodo in uno homine tantus artium, linguarum, scientiarumque complexus cum tam insolita modestia & incredibili animi moderatione consistere posset! Miratus inter cæteros hanc consummatam perfectamque polytophiam *Jason Vereia* in libro 4. Rhetoricæ *Aria Montani*, ubi Hispanico metro dotes ejus describit.

Morum probitas in Honorato.

Jason Vereia.

„Tu, pues, o DOCTO JOAN (que solo alcança
 „Credito en tu nombre la alabança.
 „Pues, digo, aunque mas busque al dezir modo,
 „En todo nada, y en tu nombre todo)
 „Inspira dando buelo a pensamientos,
 „Alas al coraçon, al pecho alientos.
 „Tu a todos dulcemente
 „Atrahes con virtud, y man valiente,
 „Gujas con eloquencia sus acciones.
 „(Que son rayos prudentes tus razones)
 „Y en ti unes con amor, que en noble pecho,
 „Quanto mas generoso, es mas estrecho
 „A ti el valor nativo, en que profias
 „Conocido a la luz tantos dias
 „A ti la suma ciencia, docto espanto;
 „Bien vista al esplendor de exemplo tanto,

X 3

Pergit

Pergit deinde demonstrare, quantà animi corporisque præstantiâ eum Virum instructum esse oportuerit, quem *Philippus II. Rex* in filii sui Magistrum, morumque instructorem elegerit.

Datum in Honorato existimatio evocato potest ex electione Philippi II. in filii instructorem.

„ Te erigieron, O JOAN, con buelò presto
 „ A esfera superior, a insigne puesto.
 „ Para infundir con el feliz modelo
 „ De tu sacro desuelo,
 „ Al pecho Regio, fofsegada calma,
 „ Luzimiento al ingenio, acierto al alma.
 „ De Principe instruido, y soberano
 „ Pues ha de dar al dictamen de su mano,
 „ El agua, el papel todo de sus playas,
 „ El ayre, plumas, y la tierra rayas.
 „ Porque despues que de *Phillippo* el braço
 „ Tranquilo añude al Orbe el firme lazo,
 „ Y digno ya de Reyno mas luzido,
 „ Canfado, y oprimido
 „ Por la gran pesadumbre el gusto amargo,
 „ De dilatada edad, de Imperio largo.
 „ Voluntario, y contento,
 „ Harto de vida, y de quietud sediento,
 „ Ciña sus sienes de immortales Zonas,
 „ Busque constelaciones por Coronas,
 „ Por fragil trono, sillas siempre bellas,
 „ Por vassallos estrellas,
 „ Descansos por desuelos
 „ Por triunfos glorias, y por tierras cielos
 „ Entonces *Carlos* por prudente assombro
 „ Al peso del gobierno darà el ombro;
 „ Siendo en vivo color, en igual Zelo,

„Copia

„ Copia del Padre imagon del abuelo
 „ Y *Espania* adorara dos Magestades,
 „ Vera en un simulacro dos Deidades
 „ O que gozo deshecho
 „ Ocupara los senos de tu pecho.
 „ A tu faber igualara tu gusto
 „ Quando en adulta edad tu alumno *Augusto*,
 „ De real plausiro en el tirado espacio,
 „ Las calles le veneren, y el Palacio
 „ Le vea ya con general abono,
 „ El cetto florecer, luzir el trono
 „ Y en sus felices Reynos, en su corte
 „ Atento exerça (siendo tu su norte)
 „ Clara fe al governallos,
 „ Temor a Dios, justicia a los vassallos.
 „ Y en impulsos perfetos,
 „ Repita con las obras los preceptos.
 Quis quid altius & gloriosius de erudito Viro dici queat,
 non video.

CAPUT IX.

De Honorati in Politicis & Legalibus studiis peritiâ.

Honoratus, uti semper oculos mentis suæ in publici boni emolumentum intentos habebat, ità quoque ea præcipua studia sectabatur, quæ ad finem consequendum media opportuna, futura nosset. Cum igitur in Reipublicæ administratione Jurisprudentiâ nil utilius, nil fructuosius esse cognosceret, summo mentis ardore eam amplexus est; memor istius *Demosthenis* epiphonematis, qui dicere

dicere solebat, Legi obtemperandum esse, eo quod Dei donum & bonum esset prudentissimorum sapientissimorumque hominum decretum; Cum enim ad omne genus hominum ad humanam societatem tuendam Leges & jura pertineant; certè nemo tam insensate mentis erit, qui Legislatores Divino quodam afflatu ad subveniendum rebus publicis caruisse asserat. Cum nulla civitas, nulla Respublica, nullum Regnum, quod Divina fide autoritateque nudatum sit, persistere diù queat; optimè proinde norat perspicacissimus *Honoratus*, nil hac legali scientia excogitari posse ad continentium populum vehementius, ad pestem avertendam salutaris, & ad Reipublicæ statum conservandum securius, & denique ad illum majoribus indies incrementis amplificandum præstantius: Hinc veluti abdito quodam instinctu in Legum scientiam, quam sibi suo tempore tantoperè in Regum animis imbuendis profutura, præsaga quadam mente prænoverat. Quàm verò sollicitè in Regis filio *Carolo II.* erudiendo se impenderit, quàm salutiferis politicæ disciplinæ documentis Regium pectus instruxerit, in sequentibus patebit. Certè *Arias Montanus* paucis verbis ejus in politicis peritiam, in suis poematis scitè sanè describit uti sequitur.

„ El **INSIGNE HONORATO** a cuya mente
 „ Ha concedido generoso el cielo,
 „ Tanto ingenio, virtud, gracia, desuelo,
 „ Quanto fue menester para ser diestro
 „ Del Principe mayor, **MAYOR MAESTRO**
 „ Y quanto basta para que admirada,
 „ No viesse otro exemplar la edad pasada,
 „ Y sienta en su carrera
 „ No hallar Otra igual luz la venidera
 „ A este **INSIGNE VARON** novezes quantas,

„ Con

„ Con fiel cabeça, y incansables plantas,
 „ Desde que aquella estrella precursora
 „ Orrores barre, y horizontes dora
 „ Hasta que esconde el Sol su llma bella
 „ Admirado del Sol, y de la Estrella,
 „ Le vi con alto anelo,
 „ Recostado en la ciencia, en pie al desuelo,
 „ Ceñido del conerso que frequenta
 „ Su oraculo sutil, su musa atenta
 „ Quien navegando del parnaso al puerto,
 „ Tiene por norte el metrico concierto,
 „ Con ingeniosa sal, con fiel corriente
 „ En el encuentra el mar, halla la fuente.
 „ Quien presume luzir Orador sabio
 „ Con razon cuerda, y eloquente labio,
 „ Hiperboles de aplauso en el estiende,
 „ Y en el emplea, lo que del aprende.
 „ Quien de la medicina observa el polo,
 „ Del hombre auxilio, y invencion de *Apolo*,
 „ En el de su ignorancia remediado,
 „ Encuentra al inventor, y el inventado.
 „ Quien sigue en el volumen de las leyes,
 „ Armas de Dios, y nervios de los Reyes,
 „ El rumbo de la fiel Jurisprudencia
 „ Halla en cada voz suya una sentencia.

Quanto
 cum suavi-
 tate doceret.

Y

CA-

Et veterum Artificum certet superare labores
 Hic cessat: non ingenii quicumque probati
 Laude aliqua, nomen pulchrum famamque tuetur.
 Omnibus ille vacat gratus civis et tuetur.
 Officioque fovet docto, & certissima reddit
 Responsa, in quacumque illum quis consulit arte.
 Jamque adeo quisque Divina oracula sacris
 Scripta voluminibus celebrat; legesque frequentat,
 Et montis Divium, Vatumque arcana priorum
 Huc conferre solent quidquid didicere legendo
 Hinc petere abstrusos sensus quicumque latere
 Et fugere humanam mentem ingeniumque videntur.
 Ipse ego saepe domum (fateor) miratus & altum
 Ingenium, doctusque magis meliorque redibam
 Unde tibi tantum mentis DOCTISSIME JANI
 Unde fluens indefesso Tibi pectore torrens
 Dicendi? Unde & tot spatia, & tot tempora rebus
 Discendis, quando & Marti bellisque vacabas?
 Unde recordandi vires, & cuncta locandi
 Ordinibus propriis; ut non confusa ferantur
 Ut prodas, mox quaesitus, non omnia tantum
 Momenta, & methodos omnes quaeque artibus insit
 Materias, sed scriptorum Tibi pagina multa.
 Auctoresque ipsi certo tibi ore citentur,
 Seu Graeco sermone petam, seu forte Latino
 Seu Tusco, sive & Gallo; Nam plurima linguae
 Ore sonas facilis discrimina, quae Tibi magni
 Invidet Ponti Princeps: namque ille disertus
 Bis duodena suis totidem distantia linguis
 Jura dabat populis, quos sub ditione premebat.
 Hoc ego temporibus modo non imitabile nostris

Quod

Sagra Scri-
ptura.Graecae lin-
gua peritia.Mithrida-
tes.

Quod tibi felici donabant Numina sorte.
 Jani non ullis componam versibus unquam
 Haec superos poscenda puto, non arte petendo.
 Quae eadem in epistola quadam ad Honoratum data nervo-
 so stylo describit Antonius Caceres Patiecus.

Honorato Joannio Caroli Principis meri-
 tissimo Magistro, Antonius Caceres Patiecus. S.

Libellum hunc de Pratura Urbana duabus de causis statui tibi
 dicere HONORATISSIME HONORATE. Prima quia cui
 nobilis nisi nobilissimo, studiosus nisi eruditissimo dicarem non occur-
 rebat. Altera quod cum haec à me qualia qualia sint, in usum Rei-
 publicae scribantur, per quem alium nisi per te tradi, & tanquam
 insinuari Carolo Principi possent, quod non inhabile prorsus futu-
 rum arbitrabar, non videbam; ac primum de nobilitate tua non dicam
 quod apertissimum sit, te longa majorum retrò serie generis splendore
 nobilitari, neque de literis & eruditione, quia singularis tua modestia
 nihil minus ferre potest, quam vel modestissime laudari: Graecè & La-
 tine scire te nemo melius potest: In Mathematicis & Astrologia asse-
 queris Tu Reges illos admirabiles & praeclarissimos, Ptolomaeum
 Aegypti, Hispaniae Alphonsum: In philosophia, vel quae regulam
 tradit differendi, vel quae de natura disputat, vel quae versatur in
 vita hominum & moribus, parem habere tu fortasse potes, superiorem
 non potes. Jam verò quantum intersit Republicae, ut is qui sceptrum
 gesturus est, praecepta, quae ad statum, & conformationem Civium
 attinent, vel cum lacte nutrias imbibat, exploratum habemus. Qua
 in re praecipue tibi magis in eo est vel propterea elaborandum, quod opti-
 ma haec Caroli Principis indoles non solum te institutore tranquillam,
 & felicem statum Rebus publicis, sed ipsimet quoque Adolescen-
 ti Regi literarum uberrimos, ac verè Regios, non quales im-
 peritus vulgus amat, sed quales esse debent, proventus polliceatur.

Y 3

Quid,

Literarum
honorum
pretium.

Quid, enim tam verè Regium, quàm literarum non perituris divitiis, non modò privatis hominibus, sed Regibus ipsis antecellere; Quarè perge, ut Cepisti, & in eam curam incumbere, ut præstantissimam istam Alumno tui admirabilemque naturam ita instituas, atque informes, ut is qui dignitate & imperio viris Principibus excellit, disciplinarum cognitione eruditissimis par esse videatur. Sed interm munusculum nostrum (quæso te) eo animo accipias, quo solent accipere tui similes munera quantumvis levia, ab amicis testificandi animum causa, quæ offeruntur Vale.

Antonius
Paticus.

Talento magno à natura in omni genere disciplinarum instruendis Principibus præditum fuisse Honoratum, Alphonsus Oretanus ad Antonium Caserem Patiecum in Libro de Prætura Urbana scite docet, uti sequitur.

Atque utinam ad eam ætatem Philippi Regis vita excurret, ut quas tu introduci cupias gerendæ Reipublicæ rationes, quasque ipse præclare in nobilium Prætorumque virorum ratione potissimum habenda inchoavit in longa Regni administratione constituere, ac explicare possit, easque altioribus radicibus nixas in Carolum filium Principem alteram Hispaniæ spem propagare, qui ab HONORATO JANIO omni virtutum genere, rarissimæque optimarum artium doctrinâ ornatissimo viro maximæque divini plane Regi pueri ingenii erudiendi moderandique facultate, quæ in homine summa est, si unquam in illo fuit, institutus crescit, suavioreque indies mores mirabilioresque sui expectationis excitat.

Andreas
Scotus.

Andreas Scotus Peregrinus in Bibliotheca Hispaniæ quæ de Honorato scribit supra citata hic repetenda duxi.

HONORATUS JUANNES Eques Valentinus præter literas Græcas, & Latinas & eas artes, quibus liberales doctrinæ ac ingenue continentur, Civili etiam prudentia, usque adeò ornatus HONORATUS extitit, ut nescias plusne literæ in hoc homine, an morum compositio, & recta animi moderatio, formæque dignitas,

& admiranda faciundia valuerint: laudatus & hic cum Joanne Gelida, à Vive Ludovico, & Joanne Genecio Sepulveda, extremo lib. 7. Comment. in Politica Aristotelis; & Ferdinando Pinciano in Plinium, ut maximo inquit jure videatur Natura præscia secundum Platonis Cratilum, tantorum ejus meritum HONORATI nomen summo & incomparabili viro indidisse: ejusdemque disciplinæ commissus à Philippo Secundo Hispaniarum Rege Carolus filius Regnorum hæres, quo refractarios ejus mores correpta indole refrenaret. Post Uxamensis est virtutis ergo Præsul renunciatus: scriptaque ejus delitescere adhuc existimantur, nihil enim vivus evulgavit.

CAPUT XI.

De Honorati ad Pastoralem Curam Ecclesiæ Oxumensis assumptione, & de Confirmatione ejus literis Apostolicis.

Tot itaque tantisque Naturæ dotibus instructus Honoratus ad Episcopale Oxumensis Ecclesiæ munus ob ingentem meritum cumulum assumitur. Quæ cum inter præcipuas Hispaniæ Ecclesias non posterior sit, certe dignioris nominis vir, inter tot prestantes ad hujusmodi dignitatis gradum eligi non poterat. Vivebant tunc temporis in Regia Aula in omni scientiarum genere viri consummatissimi, quos inter & primum locum occupabat Honoratus, tanquam virtutum scientiarumque prototypum omnibus propositum, quem vel audire, vel ab eo quidquam discere, quisque se felicem rebatur. Vacabat tum temporis Ecclesia Oxumensis in Castella. Regno post mortem Petri Episcopi dictæ Ecclesiæ Pontificis, cui statim subrogatus fuit, & à Rege denunciatus Honoratus Joannius tum vel maxime, quod dicta Ecclesia Regno

Virtutum
scientiarum
prototypum
Honoratus.Præterea
apertissimus
desertur
Episcopus
Oxumensis.

Regno *Castelle* adnumeraretur, quam occasionem jam dudum operiebatur *Philippus II.* Rex munificentissimus, ut cum hoc dignitate cum exaltare posset, qui omnium erat meritissimus, & cui plurimum præ cæteris omnibus debebat. Quod & in epistola quadam ad eum data efficacissimis verbis demonstrat, quam Capiti * hujus Operis inseruimus. Dedit & aliam epistolam Rex ad *Honoratum*, quâ quantum egerit pro ejus ad *Ecclesiam Oxumensem* promotione, abundè testatur.

P O R E L R E Y

A Honorato Juan Maestro del Serenissimo
Principe Don Carlos su hijo

EL REY.

„*Honorato Juan* Maestro del Serenissimo Principe mi hijo,
„ya terneis entendido lo que por uno de los decretos del concilio de *Trento* se hà ordenado, cerca de los grados, o testimonio de universidad, que las personas proveidas a Iglesias Catedrales han de tener, y segun el aviso, que tenemos de *Roma*, se ha diferido de proponer la Iglesia de *Osma*, a que os tenemos presentado, diziendo, que se ha de satisfacer a este decreto nuevo del Concilio, y a las calidades en el contenidas, y como quiera que en vuestra persona, siendo dodo ello tan notorio, se pudiera bien escuchar otra aprobacion, toda via, porque no puedan por esta causa hazer, embaraço, ni dilacion; y porque Nos tambien queremos, que por nuestra parte no se dexen de cumplir, y executar lo dispuesto en el dicho Concilio; Nos ha parecido, que para satisfacer a todo, se de por esta universidad el testimonio en el dicho decreto referido, pues le podran dardan facilmente,

Rex preponit eidem constitutionem Concilii Tridentini de approbatione professorum.

cilmente, y con tanto fundamento, y razon. Y affiescivimos a la universidad la que va con esta, vos la hareys dar, si os pareciere ser conveniente, y este testimonio se nos imbiara luego, para que se pueda imbiar a *Roma*, y facar, y despachar este negocio: De *Barcelona* a xxi. de Hebre-ro de M. D. LXXIII. años.

Yo el Rey.

FRANCISCO de ERASO.

Ne itaque *Honoratus* ad Pastoralis dignitatis officium elatus, *Carolus* Princeps tanto Magistro privaretur, *Philippus* Rex, pro ea qua filii sui cura tangebatur, instanter cum summo Pontifice egit, ut in solatium & profectum Principis de absentia ab *Ecclesia* sua ad nonnullum tempus dispensationem obtineret, quam & eâ quâ summi Pontifices in rebus magni momenti concedendis sunt, facilitate adeptus est. Verum Literas Apostolicas hinc subiungamus.

Dilecto filio Honorato Joanni electo
Oxomen.

PIUS Papa QUARTUS.

Dilecte fili salutem, & Apostolicam benedictionem; Meritis tue devotionis inducimur, ut specialibus favoribus & gratius prosequamur; cum itaque Nos nuper *Ecclesia Oxomen*: certe tunc expresso modo pastoris solatio destituta de persona tua Nobis & Fratribus Nostris ob tuorum exigentiam meritoriam accepta de eorundem Fratrum consilio Apostolica Auctoritate providerimus, proficiendo te illi in Episcopium & Pastorem, prout in litteris Apostolicis desuper prope diem sub plumbo expediendis latius explicabitur, Nos ad ea, quæ ad tuam commoditatis augmentum, cedere valeant favorabiliter intendentes tuas in hac parte supplicationibus inclinati tibi

Z

ut

ut etiam literis sub plumbo hujusmodi non expeditis à quocumque malueritis Catholico Antistite gratiam & communionem Apostolicæ Sedis habente accitis, & in hoc sibi assistentibus duobus vel tribus Catholicis Antistibus similes gratiam & communionem habentibus munus consecrationis recipere, ac eidem Antistiti: ut munus prædictum recepto prius à te nostro, & Romanæ Ecclesiæ nomine fidelitatis debitæ solito juramento: tibi impendere liberè & licitè valeatis: quibusvis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis nequaquam obstantibus: plenam & liberam auctoritate præfata, tenore præsentium facultatem concedimus pariter & indulgemus. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die sexto Martii M. D. LXIV. Pontificatus nostri anno quinto.

CÆS. GLORIERIUS.

Altera quam dedit paulò ante citatus Pontifex præter Honorati in Episcopali Sede confirmationem quomodo is in commissio sibi pastorali officio gestare se debeat, admonet, & quomodò commissæ suæ fidei oves pascere debeat, exponit.

Dilecto filio Honorato Juanni electo
Oxomen.

PIUS Papa QUARTUS.

Papa Pius
IV.

„Dilecte fili Salutem & Apostolicam benedictionem, cum
„nos nuper Ecclesia Oxomen. quam de jure Patronatus charis-
„simi in Christo filii nostri Philippi Hispaniarum Regis Catho-
„lici, ex privilegio Apostolico cui non est hætenus in aliquo
„derogatum fore dignoscitur, tunc per obitum bonæ memo-
„riæ Petri olim Episcopi Oxomen. extra Romanam Curiam de-
„functi

functi Pastoris solatio deslituta de persona tua Nobis & Fra-
tribus nostris ob tuorum exigentiam meritorum accepta de
eorundem Fratrum consilio, Apostolica auctoritate provi-
derimus, teque quem præfatus Philippus Rex nobis ad id
per literas nominavit & præsentavit, eidem Ecclesiæ in
Episcopum præfecerimus, & Pastorem, curam & admi-
nistrationem ejusdem Ecclesiæ tibi in spiritualibus & tem-
poralibus plenariè committendo. Nos ne Ecclesia ipsa dum
literas Apostolicas super provisione & præfectione prædi-
ctis expediuntur in eisdem spiritualibus & temporalibus ali-
qua detrimenta sustineat provideri, ac commoditatibus
tuis opportunè consulere volentes, tibi quod vigore præ-
sentium, vel alium seu alios, tuo nomine possessionem,
seu quasi regiminis & administrationis dictæ Ecclesiæ, &
illius bonorum apprehendere, ac illius mensæ Episcopalis,
fructus, redditus & proventus exigere liberè & licitè possis
& valeas, in omnibus, & per omnia perindè, ac si super pro-
visione, & præfectione hujusmodi Literæ Apostolicæ præ-
dictæ fuissent, dicta auctoritate tenore præsentium de spe-
ciali gratia indulgemus: Mandantes dilectis filiis, Capitulo
& Vassallis ejusdem Ecclesiæ ac Clero & populo civitatis
& Diæcesis Oxomen. Ut tibi tanquam Patri & Pastori anima-
rum suarum humiliter intendant, & tua salubria monita,
& mandata suscipiant, & efficaciter adimpleant ipsique
vassalli consueta servitia & jura tibi ab eis debita integre
exhibeant; alioquin sententiam, sive pœnam, quam rite
tuleris, seu statueris in rebellas ratam habebimus & facie-
mus auctoritate Domini usque ad satisfactionem condi-
gnam inviolabiliter observari: non obstantibus constitutio-
nibus & ordinationibus Apostolicis, & præsertim scilicet re-
cord. Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri, quæ inci-

Indultum
Apostoli-
cum.

Z 2

pit,

„pit, *Injuncta*: nec non ipsius Ecclesie, & juramento, con-
 „firmatione Apostolica, vel quavis firmitate aliqua roboratis
 „statutis & consuetudinibus contrariis quibusque: volumus
 „autem quod infra sex menses à Datt. presentium computan-
 „dos Literas Apostolicas sub plumbo infra scriptas super pro-
 „visione & præfatione hujusmodi in totum expediri, & jura
 „Camera Apostolicæ, & aliis propterea debita persolvere
 „omnino tenearis, alioquin dictis sex mensibus elapsis pro-
 „visio & præfatio prædicta nulla sint, Ecclesiaque ipsa vacet
 „& vacare censeatur eo ipso. Datt. Romæ apud Sanctum Pe-
 „trium sub annulo Piscatoris die III Martii. M. D. LX IIII.
 „Pontificatus nostri anno quinto.

CÆS. GLORIERIUS.

Sequitur tertia Litera Papæ Pii Quinti, quâ facultatem
Honorato Episcopo Oxomensi concedit assistendi Principi
Carolo Philippi Regis filio, ob causas & rationes à Rege pro-
 positas magni ponderis, ad Magisterium, uti hucusque fe-
 cerat, exercendum, concedit absentiam à sua Ecclesia pro
 determinato tempore sequitur epistola.

Venerabili Fratri Honorato Juanni Epif-
 copo Oxomen.

PIUS Papa QUINTUS.

Venerabilis Frater Salutem & Apostolicam benedictionem. Di-
 lectissimus Filius nobilis vir Carolus Princeps Hispaniarum nobis
 per dilectum Filium nostrum Alexandrum tituli Sancti Joannis
 Ante portam Latinam Presbyterum Cardinalem Cribellum nun-
 cupatione nuper exponi fecit, quod cum tu secus ab ejus pueritia fami-
 liariter versatus diligens, ac fidele & gratum admodum præceptoris
 officium

officium illi multos annos impenderis tuo fideli atque paterno consilio,
 fide & opera, consuetoque colloquio, suis domesticis in rebus frequenter
 non sine magno tui desiderio indigent; Quare præfatus Princeps nobis
 humiliter supplicari fecit, ut huic desiderio rebusque suis in hac parte
 providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur consi-
 derantes, quod licet Episcopus à grege sibi credito abesse non de-
 beat, Conc. tamen Trident. illius absentiam ex justis & rationa-
 bilibus causis usque ad tres menses inuit excusari posse, ac spe-
 rantes, quod tu apud ipsam Principem aliquibus anni mensibus agen-
 do, illique prudentia, fide & paterna eharitate tua, ut hætenus so-
 litus es, assistendo non parum Reipublicæ Christianæ es profuturus, ac
 propterea summa Religione & probitate prædicto Principi hoc à nobis
 obnixè contendenti aliquid favoris impertiendum esse censentes, hujus-
 modi supplicationibus inclinati fraternitati tuæ, ut ad beneplacitum
 nostrum quamdiu prædictæ & alteri etiam Metropolitanæ Ecclesie,
 si te ad aliam transferri contingat, præfueris quando, & quoties ipse
 Carolus Princeps te duxerit accercendum, non aliàs, nec aliter ex-
 tra Civitatem & Diocesim tuam ad illum proficisci, & illi assistere
 usque ad sex menses etiam diversis temporibus annuatim, & non ul-
 tra, dum tamen interea Ecclesia tua debitis non fraudetur obsequiis,
 sed idoneam ibi Vicarium, qui tui absentis vicem suppleat, habeas,
 ac Dominici Adventus, Quadragesimæ, Nativitatis, Resurrectio-
 nis Domini, ac Pentecostes & Corporis Christi diebus ab eadem
 Ecclesia & Diocesi tua non absis: Remanere & commorari libere &
 licitè valeas, nec interea propter absentiam tuam, aliquam privationis
 fructuum Ecclesie tuæ (præterquam gratiæ alternativæ qua volumus
 durante dicta absentia te posse uti, vel gaudere) vel etiam tempora-
 lem vel spiritualem pœnam, vel Ecclesiasticam censuram incurrisse,
 seu dicto Concilio contravenisse, quo quomodo censearis Apostolica au-
 thoritate, tenore presentium concedimus & indulgemus, teque apud
 eum manentem, ad personaliter in eadem Ecclesia, vel Diocesi tua
 residen-

Z 3

residen-

residendum dicto tempore, ut præfertur, non teneri, sicque per quoscunque Judices & commissarios quavis auctoritate fungentes, sublatâ eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate judicari, & definiri debere, ac quidquid secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter attentare contigerit, irritum & inane decernimus, non obstantibus quibusvis Apostolicis, ac in Provincialibus & Synodalibus Consiliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus & ordinationibus, nec non ejusdem Ecclesiæ & aliis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus ceterisque contrariis quibuscumque. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XIII. Martii. M. D. LXVI. Pontificatus nostri anno primo.

Antonius Florellus Lavellinus.

Quantum in hoc suscepto dignitatis officio Honoratum venerabilem suum Magistrum amaverit, quantum veneratus sit, Literæ Caroli Principis discipuli, plenæ intimi in eum affectus testes sat ostendunt. Verùm ut posteritati omnia consentent, eas hoc loco depromendas censui. Primâ literâ Honoratus à Carolo Principe Alcala invitatur, ut ejus conversatione ibidem frui possit. Litera in Hispanico ita sonat.

Ami Maestro el Obispo.

„Mi Maestro, Dios sabe quanto contento me ha dado saber que es venida la hija del Marques de Cortes; porque sea luego vuestra venida; y assi os mando que lo hagays luego, y que me aviseys en viniendo en Alcala luego dello, y estoy bueno; y estoy loco de placer de vuestra venida, lo que seos dezir de posada, passa, que sino huviera dudas en la del Con-

I. Litera
Caroli Prin-
cipis ad
suum Ma-
gistrum.

Condestable, porque viene, o sino al quilado la mitad de la posada del Asculi, el Prior Don Hernando y con que le den la otra mitad de aposento luego, des de luego desembaraçara, ya para vos, y acabo. xxiiii. de Henero. ano M. D. LXV.

Vuestro grandissimo, que harè lo que vos me pidieredes.

YO EL PRINCIPE.

Secunda Litera.

Ami Maestro el Obispo.

Mi Maestro yo recebi vuestra carta en el bosque yo estoy^{II. Litera} bueno, y Dios sabe si me holgarà de ir con la Reyna por vros: hagase me saber como os ha ido en esto, y si ha avido mucha costa; y fui de Alameda a Buytrago, y me parecio muy bien, y non fui en dos dias al bosque, y aora vine en otros dos aqui donde estoy desde el Miercoles hasta oy. Yo estoy^{II} bueno acabo. Del campo a dos de Junio.

Mi mayor amigo que tengo en esta vida, que harè lo que vos me pidieredes.

YO EL PRINCIPE.

Tertia Litera.

Ami Maestro el Obispo.

Mi Maestro yo recebi vuestra carta, y con ella el major^{III. Litera} contento juntamente del mundo; y mira que ostromo la palabra que me aveys de ver a la ida, y venida de Toledo, y sino^{Principis ad suum Magistrum} me

me la cumplis os he de pedir la palabra : y hize lo que vos me encomendastes con el Dotor *Velasco*, y muy encarecidamente, y no lo hize con *Menchaca* porque no estava aqui. Yo estoy bueno, y me voy para partir, porque està mi padre en *Escorial*, y estaremos alli hasta que nos vamos a *Segovia*, acabo, de *Madrid* dia de san Juan.

Mi mayor amigo que tengo en esta vida, que harè lo que vos me pidieredes.

YO EL PRINCIPE.

Tambien he encomendado al Obispo de *Cuenca* a *Don Juan de Velasco* encarguelo muy encarecido.

Litera Regine Lusitanie.

Dedit & Regina *Lusitaniae* Literas affectione cord-intima plenas ad Principem *Carolus* Nepotem suum, quas nemini monstrare præcipit, præterquam *Honorato Joannio*, ob conformitatem desiderii, quo hic & illa in bonum Principis conspirant.

Capitulo de Carta de la Señora Reyna de Portugal al Serenissimo Principe *Don Carlos* su nieto, escrita de su mano.

„Y esto que aqui le escrivo le afirmo que ninguna persona „lo sabe, porque deseo yo que la enmienda se vea que es „de V. Alteza, y que la pague N. Señor, y se la agradezca la „gente &c. Y en pago de este mi trabajo, y amor, y deseo, „que no haya tal Principe en el Mundo, ha de tomarme V. „A. el amor con que lo digo, forçada de la grande obligacion „que tengo de lo hazer, y que quiera que sea con tal fruto, que „no sea de balde este mi trabajo, y pedir a V. A. que ninguna per-

persona sepa de esta mi carta sino fuere solamente el Obispo „su Maestro, porque tengo para mi que somos muy confor- „mes en desear à V. A. lo que mercede: y placera à N. Señor, que „merecerà a su misericordia. Y con esta confiança acabo pidi- „endo à N. Señor todos los dias que le haga un excelente Prin- „cipe, y le dè mucha vida, con que le haga grandes servicios, „y toda la emplee en esso como yo deseo. De *Lisbona* a xx i. „de Hebrero.

RAYNHA.

Subjungam hoc loco aliam Lusitanico idiomate conscriptam à Regina *Lusitaniae* ad Principem *Carolus* suum Nepotem, quâ pariter summum affectum erga Principem demonstrat, & avidè statum ejus nosse desiderat.

A Honorato *Johan Mestre do Principe* de *Castela* meu neto.

Honorato Johan pe lo grande contentamento que tenho „da vinda del Rey de *Castela* meu filho a asses Reynos, è pelo „que sey, que o Principe meu neto teria de over deseo muito „de saber o alvoroso com que o recebeo, e se com elle lo deixa- „ram as terças como espero em nosso Señor que seria: Muito „vos rogo, que per dom *Alvaro de Mello* mo queiras escrivir „muito particularmente com todas as mais novas de sua dispo- „sicam e saude, e de seu contentamento que sabeis; que eu „devo deseiar pe lo muy grande amor, quel he tenho, è „quanto mas compridamente ofezerdes, o isfimarey mais de „vos, è vollo agradecer. Escrita em *Lisboa* à xx i. dias de „Setiembre, de 1559.

Litera Regine Lusitanie ad Principem Carolus.

RAYNHA.

Aa

Sequi-

Sequitur modò epistola, quâ *Honoratus* Episcopus se excusat de impossibilitate Principem visitandi, ob repentinas, quibus quotidiè magis magisque gravabatur, infirmitates, morbisque suis non nihil curandis ab eo facultatem concedi petit, quod dum facit, optimis eum priùs documentis instruit, è quibus zelus & ardens desiderium, quo ut principem Deo devotam vitam agere, exemplo omnes preire exoptat. Verùm quoniam dignissima visa, suis quæ posteritati prosteret, hic eam ad perpetuam rei memoriam inseram.

Señor.

„Ya V. A. terná entendido la poca salud que Dios ha sido
 „servido darme de dos años a esta parte, y tambien la
 „obligacion que tengo de procurarla para mejor servir con
 „ella a V. Alteza : las mercedes que de su mano he recebido,
 „despues que vine à servirle, que a no ser esto assi no la pro-
 „curara quizá tanto ; pero entendiendo como digo la obli-
 „gacion que tengo de servir à V. A. y què faltandome las
 „fuerças, y algun dia la vida, que no se excusaria segun va de
 „mal en peor, no podria llevar este mi deseo à delante, ni
 „satisfacer con el amor, y aficion particular que tengo al ser-
 „vicio de V. A. He tratado de irme algunos dias a parte don-
 „de pue da alcançar salud, y siendo Dios servido darmela,
 „venir con ella assistir en el servicio de V. A. toda mi vida, y
 „morir en el como lo deseo. Suplico a V. A. que pues no me
 „mueve otra cosa, ni pretendo mas de lo que digo, se sirva
 „de tener por bien esta mi ausencia, y darme licentia, que tam-
 „bien su Magestad ha sido servido darmela, movido por las
 „mismas razones. Mi ida es a *Xerabizeio* un lugar del Obispa-
 „do de *Plasencia*, que por ser aquella tierra templada, y qual
 „los Medicos dizen conviene à mi salud, he acordado ir à
 ella,

ella, y no à la mia (aunque lo es tambien) por algunos respec-
 tos: y doyme priessa a salir de aqui, porque estos años en
 fin de Hebrero, o principio de Março me ha apretado mas
 esta mi indisposicion, y traído al ultimo punto, y deseo para
 entonces estar en parte menos fria.

Lo que suplico à V. A. es que se acuerde en esta mi ausen-
 cia, y siempre, de lo que le tengo suplicado muchas vezes,
 que son en suma tres cosas : La primera el amor, y temor di-
 Dios, con lo que a esto està annexo, que es mucha cuenta
 con sus mandamientos, y la execution de ellos no solamente
 interior, pero aun exterior, por el buen exemplo que V. A.
 està obligado à dar à todos ; el oyr Missa, y los divinos Ofi-
 cios con atencion, y devocion ; el respeto à las cosas de la
 Iglesia, y a los ministros de ella, y a las Religiones, sin mo-
 strarse parcial à ninguna de ellas, sino que pues todas son tan
 buenas, y aprovadas V. A. tenga cuenta con ellas indiferen-
 temente, favoreciendo sus cosas y haziendo merced a todas.

Tambien suplico a V. A. se acuerde de tener por muy
 suyas para favorecer siempre las cosas del Santo Ofi-
 cio, y a los Ministros de el, pues aunque esto fue en
 todo tiempo justo, y muy accepto à Dios, en este es muy
 necessario, assi para lo que toca a la honra, y servicio de
 Nuestro Señor, como tambien para lo que conviene al par-
 ticular del estado Real, quietud de estos Reynos, y buen
 gobierno de ellos. La segunda cosa que se sigue, despues de
 lo que toca a Dios, es la obediencia, que V. A. està obligado
 a tener a su padre con serville, y contentalle en todo lo que
 le mandare, y V. A. entendiere que el desea por su bien, y
 provecho propio, pues dexado à parte la obligacion que
 para ello ay, y ser tan expressa, y particularmente mandado
 por Dios, que acordò en solo este mandamiento poner pre-

A a 2

mo

Documenta
 pietatis quæ
 Honoratus
 dabat Prin-
 cipi.

I. Docum.

II. Docum.

„mio temporal de mas del eterno; es este camino llano, y de-
 „recho para facilitar V. A. todas sus cosas, y ser ayudado de
 „Dios en ellas, tomando à su Divina Magestad por norte y
 „guia, y de esta fuerte ternà à la gente de su parte, que natu-
 „ralmente se satisface, y paga de que los hijos reverencien a
 „sus padres, y les sean obedientes, teniendo por cosa muy
 „cierta, como lo es, que todos los otros caminos son peligro-
 „sos, y errados, y que al cabo paran en trabajos visibles sin
 „provecho alguno, porque Dios lo permite assi.

III. Decum.

„La tercera coza es; que V. A. se esfuerce en todo tiempo
 „à tratar con amor, y blandura a sus criados en obras, y en
 „palabras, pues como otras muchas vezes tengo dicho a V. A.
 „es esta una de las cosas que mas lustre suele, y puede dar a
 „los Principes, y que mas se publica en todas partes, y no so-
 „lamente en los Reynos propios, però aun en los agenos, y
 „de que se viene a tomar mas luz, y resolucion de las condi-
 „ciones, y inclinacion de un Principe, pues se ha de presu-
 „mir que qual fuere con estos pocos que trata de ordinario, se-
 „ria con todos si los veniesse a comunicar, y que si trata mal
 „a los que noches, y dias le estan sirviendo, que no holgara
 „de hazer merced a los que apenas alcançan a velle, quanto
 „mas à podelle servir.

„Lo mismo ha de tener V. A. con los criados y ministros
 „de su padre, pues es ordinario sacar por esto, que tan ami-
 „go es el hijo del padre, y que tanto desea contentalle, quanto
 „entienden que quiere bien a los que el padre ama, y honra.

„Lo que digo de los criados, y ministros, entiendo dezir
 „tambien de todos los otros, pues se cria V. A. por padre de
 „todos, despues de los largos, y bien aventurados dias del
 „Rey N. Señor, que los que le vienen a ver y servir los reco-
 „ja V. A. oyendo los con atencion, y si algo le suplicaren, que
 „hable

hable a su padre sin prendarse demasiadamente, les ofrezca
 de tratallo con su Magestad, y suplicalle, que en lo que hu-
 viere lugar les haga merced, y que las palabras que se les di-
 xeren sean pocas, y estas distintas, y claras, sin alargarse
 a mas preguntar, ni necessitarlos a respuestas trabajosas,
 y de que ellos holgaran de poderse escusar. Sobre todo
 suplico a V. A. traiga muy grande cuenta con no lastimar
 a persona alguna, en particular, ni en general, pues como
 muchas vezes tengo dicho a V. A. es este un peligroso ne-
 gocio para los Reyes, y de que mayores inconvenientes se
 podrian seguir quando viniessen por ello a perder el amor
 de sus subditos, y que se han visto desto exemplos estranos:
 pues està claro, que estas cosas de nadie se toman peor, que
 de los Principes, por rason; que naturalmente los hombres
 de sean ser tenidos en mucho de ellos, como todos desean
 medrar, y valer con ellos; y lo otro; porque quanto mas le-
 xos estan los injuriados de poderlos lastimar a ellos con lo
 mesmo, o con otra cosa semejante sienten mas la afrenta.

Para remedio da esto, hallè siempre por muy provechoso
 el non inquirir vidas agenas, ni holgar de saber sus faltas, pues
 es averiguado, que desta curiosidad vienen otros daños,
 porque el que no pregunta, no sabe tantas particularidades,
 y no sabiendolas, no tiene tanto que dezir, ni con que lasti-
 mar. Tambien es ordinario, que el que trata de esto no pue-
 de ser muy secreto, y es causa de muy grandes rebueltas en
 su misma casa, y Reyno, y al cabo es fuerça, que perdiendo
 el credito con las gentes, que no se osen fiar del, ni le digan
 lo, que le conviene saber, que es gran perdida para todos,
 pero para los Principes la mayor que puede ser.

Yo se bien que pudiera escusar todo esto, pues aviendo
 Dios dado a V. A. tan buen entendimiento, y personas en su

A a 3

servicio

Diffimula-
tio subinde
necessaria
est.

Secreti ra-
nas esse de-
bet.

„servicio tales, de quien ordinariamente oye estas, y otras
„cosas, no avia para que representallas aqui a V. A. mayor-
„mente aviendofelas yo mismo acordado diversas vezes;
„però a mi quedara escrupulo de no lo aver hecho en este
„tiempo.

„A V. A. humildemente suplico perdone esta prolixidad,
„y la atribuya al defeo que siempre tuve de serville, y que
„V. A. sea amado de Dios, y de las gentes, y se vaya criando
„para tan grandes efetos, como los tiempos en que Dios fue
„servido de dalle a estos Reynos, la primera vez, y segunda
„piden y han menester; guarde nuestro Señor a V. A. y le
„prosperere como sus criados, y vassallos deseamos. Valladolid
„a 10 de Henero.

Humilde Criado de V. A.

HONORATO JUAN.

Hanc epistolam, quoniam magnam spiritus Zeli que in Principis animi corporisque salute procuranda efficaciam ostendit, utpote virtutum regiarum documentis confertam, in gratiam eorum, qui forsan Hispanicæ Linguae notitiâ carent summam excerptam.

Intellexerit Serenitas Vestra, ni fallor, de mea infirmitate, & exiguae valetudinis statu, quo jam à duobus circiter annis Divina bonitas me exercere dignata fuit; & uti me quàm obligatissimum sentio ad Serenitati Vestrae, eo quo possum, studio inserviendum, ita quoque ad desideratam sanitatem recuperandam remedia quibuscunque modis accelerare contendo, ut pro affectu, quo eam prosequor, voluntati suae, quâ meam praesentiam operamque obnixè desiderat, plene satisfiat; promptus enim sum, ubi salutem pristinam nactus fuero, totam vitam meam ejus servitio impendere; & quemadmodum intime desidero in eo ad ultimum vitae meae terminum perseverare.

severare. Medicorum judicio in Zerahizium, locum Diocesi Placentinae subiectum, tanquam sanitati recuperandae maximè proficuum me conferam. Relicto proposito ob multas rationes, quò minus Valentinae aerae me committerem. In mea itaque absentia tria ^{Documenta} cumprimis à Serenitate Vestra, prout aliis vicibus ipsi inculcavi, ^{Carolo} quàm obnixissimè servanda contendam; quorum primum est, ut ^{Principi ab} cordi suo impressum gerat amorem & honorem Dei, quam Divi- ^{Honorato} norum praeceptorum observationi junctam, non solum quoad interio- ^{relicta.} rem, sed & exteriorem Virtutis normam disponat, ut videlicet vitae ^{1. Docu-} integræ & illibatae exemplo, ad quod praebendum se obligatum esse ^{mentum.} norit, omnibus prae luceat. Nulla dies praetereat, quo non Sacrosanctae Missae Sacrificio ceterisque Divinis officiis cum attentione, & singulari devotionis sensu adsistat. Singulari veneratione Ecclesiam ejusque Ministros uti & Religiosos, sine ulla tamen singularitatis demonstratione, prosequatur; Verùm omnibus indifferenter gratias & favores suos impertiat.

Secundum, quod optarem, est, ut exactum Majestati suae, ^{II. Docu-} sicut filius Patri suo obedientiam praestet, omnem ipsi cultum obsequiumque deserat, atque in omnibus, quae Serenitati vestrae praeeperit, satisficiat; haec enim est voluntas Dei.

Tertium est, ut omni charitate & humanitate, quantum fieri po- ^{III. Docu-} test, subditos suos opere & sermone, quemadmodum alias monui, tra-ctet. Sciatque hanc unicam esse viam ad honorem, reverentiam, estimationemque subditorum non solum in propriis Regnis, sed & in ceteris Regionibus, ex hisce magnae spei operibus actionibusque, quae in animo Serenitatis vestrae elucescent, comparandam, cum cuncti judicio pollentes ex his veluti ex ungue leonem collecturi sint; cum hanc Regiam humanitatem affabilitatemque, quam modo paucis exhibet, suo tempore omnibus Regnorum suorum subditis se praestitutum sperare liceat.

Item suadeo, ut hanc humanitatem non suis tantum subditis, sed

& Regie Majestatis, Parentis sui, Ministris exhibeat; si enim filiali amore, uti filius patrem diligit, eos quos pater diligit, eosdem non poterit non debita reverentia & affabilitate prosequi.

Atque ex hac epistola luculenter apparet, quanta cura & sollicitudine Magister discipulo suo præcepta vitæ & disciplinæ instillare contenderit.

Addam hoc loco epistolam Reginaldi Cardinalis Poli, quæ Honorato congratulatur de honore Pastoralis muneris & Magisterii, quo eum Rex Philippus ad filium in omni literarum virtutumque disciplina instruendum affecit, atque unâ maximi momenti munus admodum eleganter & scitè describit.

Reginaldus Cardinalis Polus Legatus
Honorato Joanni S. D.

Cardinalis
Polus.

Congratulatio de ob-
tento munere
et pastoralis.

Non tu quidem reprehensione dignus es, quod antea nunquam ad me scripseris, sed laude potiùs, quod idoneam scribendi occasionem, cum expectares, eam nunc præclarissimam nactus minimè prætermiseris. Quid enim præclarius quàm Dei populi tanquam gregis certo salutis periculo à Pastoris obedientia abducti, salutaris ad eundem reversio. Quo te nuncio accepto, quod statim Deo gratias agere cæperis, quod gaudium tuum per literas apud eum testari volueris, qui Christi vicarii, Minister Deo & Ecclesiæ, operam suam unâ cum optimis his Principibus navavit, rem egisti plane dignam pietate tua, atque etiam COGNOMINE. Nec enim adscribendum, HONORATUS JOANNES, digniore argumento uti potuit, quàm quo Dei honor, & gratia erga suum populum maximè celebratur. Quare etsi tuæ literæ nunquam mihi non jucundæ futuræ fuerant, tamen hinc te potissimum ad me scribendi initium cæpisse, mihi gratissimum fuit: ut illud etiam libentissimè ex tuis literis cognovi, quod ante

ex

ex aliis acceperam tibi erudiendi Principis pueri munus à Patre Religiosissimo & optimo Rege esse delatum. De quo cum tibi, tum ipsi Principi valde gratulor; tibi, quod talem indolem, qualem tu describis, & omnes prædicant, tanquam uberem, & fecundum agrum sis nactus quem colere, & in quem Regalis doctrinæ semina cum maxima spe fructus jacere possis. Illi, quod eum Doctorem habeat, qui non modò ejus linguam & eloquentiam excolere, sed pectus quoque Regia arte imbuere, & possit, & studeat. Cujus cum primum præceptum sit, ut qui rectè imperare velit, primum discat parere, hoc à te minimè præteriri certo sum, quod quidem & si omni hominum generi ætatiq; commune sit præceptum; tamen nullis id magis, quàm Regiis pueris dare convenit. Quippè cum nulla in re plus Reges in sceptris peccare soleant, quam quod se putant eo cæteris præstare, si minus pareant, idque propius ad Regiam amplitudinem accedere, quem errorem dum tenera eorum ætas instituitur, tanquam tenebras ut doctrinæ lumen discutiat, oportet; atque id ipsis planè persuadendum est, non hoc cæteris præstituros si nemini, aut minus, sed si magis paruerint. Deo primum, tum legibus, parentibus, Magistris: alio tamen genere parendi, atque ii, qui servili ingenio sunt præditi: siquidem quod illi metu, hoc Reges amore sponteque suâ faciunt, hoc enim nullum certius Regiæ indolis signum in puero esse potest: neque ullum præceptorum genus huic ætati magis est necessarium, in quo is quidem quem tu erudiendum suscepisti, eo plus proficere debet, quod hac in re domesticum exemplum, idque maximè illustre Regis Patris sui habet. His ergo Regiæ obedientiæ vocibus, ut semper aures istius Regii pueri personent, ipse pro tua virili parte (quod te facere non dubito) curare debes. Cui si etiam veræ prudentiæ & fortitudinis, quæ Regum maxime propriæ sunt virtutes, præcepta instillaveris, quibus ad veram illarum cognitionem perducatur, jam quidem tuo munere egregiè perfunctus fueris. Quare de re eò magis hæc occasione sum adductus, ut loquerer; quod ut

Bb

scis,

scis, nihil est, quo magis decipiantur homines, quam falsis varium virtutum imaginibus. Iste verò Regius puer, si ejus obedientiæ, de qua dixi, præceptum amplexus, vel hoc solum abs te didicerit, ut falsam prudentiam & fortitudinem à vera distinguere possit: satis quidem ad sustinendam Regium munus erit instructus, sine hoc autem, ut omnia quæ ab omnibus scripta sunt didicisset, ac memoria teneret, omnibusque naturæ donis maximè excelleret, tamen ad Regiam dignitatem tuendam, nunquam satis erit idoneus. Verùm de Regio hoc puero præclara omnia sperare licet: Idque imprimis, ut quemadmodum ipsi est pater, sic eum cæteris exemplo futurum esse earum virtutum, quæ illi Deum simul & hominum studia maximè conciliabunt. Quique ejus imperio ditionique parebunt, beatos efficiant quod imprimis à Deo precandum est. Vale & in erudiendo Regio isto Regiæ indolis puero NOMEN TUUM COGNOMENQUE TIBI PROPONE AC SEQUERE. Dichmondia, quarto Idus Julii 1555.

Addam hoc loco alteram prolixiorum Archiepiscopi Tarraconensis, Joannis Vich, quâ rationem studiorum suorum reddit Honorato.

Joannes Vich Honorato Joanni Principis
nostri Institutore dignissimo S.P.D.

„Diù mecum cogitavi (Vir Ornatissime) an ad te literas darem, nam dum manus operi admoveere vellem, in ambigua animus trahebatur, nec quo se impelleret, assequi certò poteram. Verebar namque, ne meo, hoc est, hominis parum exercitati sermone nullo nitore illustrato, nullisque ornamentis culto, aut styli ruditate, aures tuas optimis quibusque scriptoribus assuetas offenderem. Sicque merito temeritatis summæ, vel audaciæ judicium subirem, quod

Epistola
Joannis
Vich.

quod non his præsiidiis, quibus me ad hoc munus obeundum instructum esse oportebat, illud sponte susceperim. Quæ certè omnia meos conatus vehementer represserunt, ut quo minus hoc officium præstarem hæcenus, retardarunt. Sed postquam animum istum tuum mansuetudinis ac lenitatis plenum communi omnium consensu in memoriam revocarem, quo non solum notos & familiares, verum prorsus ignotos excipere soles, metum hunc excuterè ac timorem expellere non dubitavi. Quod si tandem aliqua ratione molestus, aut audax esse videar, Carmine illo Euripidis, quo in *Andromache* utitur, me tuebor.

Νεότης μὲν ἐπιφέρει τὸ ἔργον ἔνδον πρὸς σὲ.

Sed spero, te pro tua ingenii benignitate, ac in *Valentino* amore æquique bonique hoc officium consulturum, quum hoc solum Consilio à me præstetur, ut in testimonium amoris in te mei sit. Sed ne longius quàm par est: mea progrediantur Oratio, aut in vitium prolixitatis, quod mihi maximè cavendum esse existimo, sensim incidam, tum ne tua, quæ seriò tractas negotia literis meis interpellare videar, tum, & ut in hac parte meis commodis consulam, ne in longo cursu sæpius offendendum sit. Jam tibi, quem unicè amare debeo parentum meorum vestigiis insistens, rationem meorum studiorum, meique Consilii reddere non dubitabo, propterquam optimum esse judicaverim, me in hanc totius Orbis præclarissimam *Salmanicæ* Academiam conferre. Principio cum ab ineunte ætate, ac teneris annis jam me natura ad literarum studia vocaret, etsi difficile ac laboriosum opus offerret, arduamque viam ingrediendam proponeret, *Græcorum* illud memoriâ repetens καλεπὰ τὰ χαλὰ, ac certò sciens, in magnis voluisse sat esse, statui naturæ huic mex,

B b 2

simu.

Novitas
avidem af-
surget sed
piet amor
novi.

Difficile
pulchra.

stimulis quibusdam impellenti, & quod majus est, ad honesta excitanti nullâ ratione resistere, sed potius hujusmodi impulsibus assentiri. Sicque animum continuo ad junxi meum ad utrumque sermonem comparandum, Latinum scilicet & Græcum, quod Cicerone optimo, & loquendi ac sentiendi magistro consulente, quâ potui, diligentiam præstiti. Existimabat enim eloquentiæ parens id quod præstantissimi alii viri senserunt, linguarum peritiam maximum hominibus litterarum amatoribus asserre adjumentum, ut verum, ac liberum de rebus judicium ferre possint, ne alienâ fide vivendum illis sit, hoc est eorum, qui scriptores propriâ ac genuinâ linguâ loquentes in diversum idioma transferre conati sunt. Quorum multi adeo immutati post translationem apparent, ut eosdem esse planè non judicaveris (quod tu in multis expertus es, qui utramque linguam non secus ac maternam nosse) tanta est uniuscujusque idiomatis proprietates, & latens energia. Sed ne ab instituto longius digrediar, pergam, ut capi.

Postquam aliquod tempus in his comparandis consumpsi, varia Latinorum opera, qui carmine & soluta oratione scripserunt, cum Græcis conferendo, ut ex hac diligenti observatione singulorum inducendo proprietatem, variaque loquendi genera possem deprehendere, totum me ad Oratoricæ artis exercitationem transfuli, quæ sola in ornatu Oratoricis, illustrandaque elocutione variis troporum ac figurarum generibus versatur. Efficitque, ut de facundo Oratore illud Hesiodi verè pronuntietur: *γλώπης τοῖ ἴστωρ* & *ἐν ἀνθρώποισιν ἀεισ*. Ad hæc animadvertens Rhetoricam facultatem, simul & Dialecticam, (quas tam affines censuit Aristoteles ad Theophrastum scribens, ut dicat, *ἡ ῥητορικὴ καὶ ἐστὶν ἀντίστροφος τῇ διαλεκτικῇ*, &c.) ministras & comites Phi-

Oratoricæ
facultatis
quam.

Rhetorica
Antistro-
pha Diale-
ctica.

Philosophiæ esse & per se inutiles nisi cum ea jungantur. E cujus mediis spatiis rerum tractandarum materiam petere solent, consueti in Philosophorum dogmata incumbere, quorum studium tantæ jucunditatis esse solet, ut Philosophantium animos, eâ ratione rapiat & ad se trahat, ut nullis aliis rebus intentos esse patiat. Philosophia namque non solum ea quæ sensibus nostris proximè subjecta sunt, aut quæ in mediis terræ visceribus latent, novit, docet, & rimatur, verum quæ longe à nobis absunt, siderum & cælorum celeres motus, difficiles causas, variosque effectus perscrutatur, quo fit, ut jure optimo Hesiodus libro 3. & Poëtarum ac Philosophorum facile Princeps Homerus in *Odyssæa ἀλφειῶς* homines appellet. His denique studiis, quâ potui diligentiam, absolutis ad graviora properandum esse existimavi, hoc est, ad ea, quæ non de his rebus disputant ortui & interitui obnoxii, ac quæ in perpetua mutatione & fluxu versantur, sed ea potissimum tractant, quæ immutabili ratione in eodem statu semper permanent. Quarum cognitio Theologia quod de Deo Opt. Max. fit appellatur; Sacrarumq; literarum studium, quod in solâ felicitate æterna cernitur, positum, ad quam tanquam ultimum finem, actiones hominum docet certò dirigere. Ad hanc tamen facultatem exercendam (ut ingenue fatear) quum primum accessi subjecti claritate & magnitudine, perspecta, ingenium debile & infirmum continuo vehementi timore percussum omnino fuit; adeo, ut anceps dubitationiq; hærens, suspensus animus existeret: Num tutius foret, hæc studia tanquam gravia relinquere, aut eadem deposito metu alacriter suscipere. Quorum alterum ignobilem timidumq; animum manifestò declarabat: quem Euripides maxime reprehendere hæc ratione solitus fuit: *ἀνέρος ἐκ ἀξείων δειλὸν κεκλήσθαι*; alterum verò eundem magis audacem,

Philosophiæ
studium.

Theologia
studium.

Indignum
hominis ma-
nifestum
claudere.

„ & ingenuam representat, quod difficilia tentet, & ardua
 „ aggreddatur. Nam ut *Pindarus* scriptum reliquit: ὀμέγας
 „ ἢ χιθῶν ὀνάλακιν ἔφῶτα λαμβάνει, ex quibus tan-
 „ dem collegi laudabilius multo, & honestius esse, in re præ-
 „ sertim sublimi nullis vigiliis, atque laboribus parcendo
 „ aliquid audere, quam trepidè receptui canere. Ad quod
 „ *Euripides* eleganter adhortatur, & excitat.

Τολμᾶν ἢ χιθῶν ὀνάλακιν ἔφῶτα λαμβάνει, ex quibus tan-
 „ dem collegi laudabilius multo, & honestius esse, in re præ-
 „ sertim sublimi nullis vigiliis, atque laboribus parcendo
 „ aliquid audere, quam trepidè receptui canere. Ad quod
 „ *Euripides* eleganter adhortatur, & excitat.

„ Sic igitur, ut Theologiam mihi compararem, in nostra
 „ Academia Valentina, in qua linguarum cognitio, & om-
 „ nium disciplinarum genera præclarè docentur & florent,
 „ hæcenus versatus sum. Et intra privatos etiam parietes Sa-
 „ cris Bibliis, quæstionibusque scholasticis, quantum in me
 „ fuit, studere nunquam desisti. Nunc verò, dum jam ætas
 „ patitur, & per parentes integrum fuit, postquam *Valentia*
 „ nostræ deploranda incommoda, & ægri tudines miseratione
 „ Divina cessarunt, (nam in illis temporum angustiis eorum
 „ confortium deserere impium planè fore existimabam) nunc,
 „ inquam, statui relictiis patriæ delitiis, quibus nostrorum ho-
 „ minum ingenia, ut tu probè nosti, allici vehementer solent,
 „ & veluti retibus quibusdam illaqueari, cælum mutare, &
 „ sponte in exilium mitti, variis rationibus ad hoc impulsus,
 „ quarum hæc prima continuò sese obtulit, ut major scilicet
 „ ac liberior mihi daretur occasio (quod semper in votis fuit)
 „ inchoata hæc studia mea augendi, quod certè non sine ex-
 „ emplo multorum nostræ tempestatis, & gravissimorum
 „ Philosophorum, factum fuit, qui dum judicarent in patria
 „ familiarique domo vera quiete & tranquillitate frui nulla ra-
 „ tione posse exules ultrò esse decreverint, ut faciliùs Philo-
 „ sophandi

sophandi locus illis concederetur, sic *Aristotelem Stagiras*;
Theophrastum Ephesum; *Statneum Lampfacum*; *Gliconem*
Troadem, ac plerosque alios patriam nataleque solum reli-
 „ quisse legimus. Quid quod permultis exteris nationes adire
 „ utile fuisse, quo res omnes ex animi sententia contingerent,
 „ pari etiam ratione scriptum deprehendimus; ut de *Ulisso*
 „ post naufragium apud *Pheacas*, ignotos homines; de *Themis-
 „ tocle* apud *Persas*; idem ferè de *Dione Siracusano* à *Dionysio*
 „ tyranno patriâ pulso scriptum legimus. Sed horum omnium
 „ aliorumque testimoniis relictiis, quæ tibi satis cognita sunt
 „ finem jam huic meæ epistolæ imponam, ne in Morationem
 „ degenerare videatur, diutiusque te literis his meis nullo ser-
 „ vato ordine compactis detineam. Hæc summa totius ante-
 „ actæ vitæ meæ fuit. QUAM TIBI HISPANORUM OR-
 „ NAMENTO ET VALENTINORUM PATRONO, ut
 „ par est, commemorare placuit. Nunc solum illud restat,
 „ ut meam operam posthac in tui obsequium pollicear, quam
 „ multo jam tempore parentes mei pollicti sunt, idemque *Lu-
 „ dovicus* frater effecit, tibi quantum ex ipsius literis colligere
 „ possum addiditissimus. Qui Reges *Carolus Quintus* vitâ jam
 „ functum, & *Philippum* ejus filium nostris temporibus felicità-
 „ ter imperantem, bello & pace non sine laude secutus est.
 „ De cætero spero te brevi visurum quum primum per tem-
 „ pus & aliquot negotia licebit, quæ solent novos homines
 „ in aliena urbe, novum vitæ & habitationis genus parantes
 „ impedire. Vale.

De estimatione Honorati in actionibus civilibus & Ecclesiasticis.

Philippus Macedonum Rex, ipso die Nativitatis Alexandri, ad Aristotelem, quem jam filii sui Magistrum & Instructorem animo destinaret, scripsisse fertur, magnam felicitatis suae partem non tam se ponere in eo, quod sibi Imperii successor obtigerit, quam quod in Regno suo virum repererit Aristotelem, qui uti sapientiae fama & nominis celebritate jam dudum Orbem replerat, ita beatam suam sortem in filii sui Regis Alexandri Magistrum morumque instructorem cederet; Hujus enim instructione & Magisterio, Alexandri sortem futuram feliciorum, & rerum gerendarum gloriam celebriorem.

Philippi exemplum secutus videtur Philippus II. Hispaniarum Rex felicissimus, qui quanti momenti foret, pro filiorum Regionum instructione sapiens Magister; ex innumeris aliis, quibus tunc temporis clarebat Hispania, HONORATUM JOANNIUM elegit tanquam virum ad hujusmodi munus a natura destinatum; Norat enim sapiens Rex, Reges Antecessores suos semper in hoc unice invigilasse, ut idoneos sibi eligerent in filiorum profectum, morum Instrutores; quorum integrum Catalogum citat Gil Gonzalez de Avila in *Theatro granditatis & Magnificentiae Madridi* pag: 323. Verba ejus cito: *Han tenido los Reyes en gran veneracion a los Maestros, que han enseñado a sus hijos, honorado su vida, y letras con los mayores premios de sus Reynos. Don Rodrigo Ximenez Arçobispo de Toledo fue Maestro de los hijos del Rey Don Fernando el Santo. Don Sancho de Avila Obispo de Avila del Rey*

Don Alonso undecimo. Don Gil Carrillo de Albornoz Cardenal, y Arçobispo de Toledo del Rey Don Pedro el cruel. Don Alvaro Obispo de Cuenca Maestro del Rey Don Enrique el III. Manda el Rey Don Juan el primero en su testamento, sea Oydor de el Consejo de su hijo, è que aya su quitado; y la razon que da es, que ayan, y trabajo en la crianca de el Infante Don Enrique. Don Diego de Anaya Arçobispo de Sevilla Maestro del mismo Rey. Don fray Juan de Morales de el Orden de Santo Domingo Obispo de Jaen Maestro del Rey Don Juan el Segundo. Don Fr. Lopez de Barrientos del orden de Santo Domingo Maestro del Rey Don Henrique quarto Obispo de Cuenca. Don Fr. Diego Deça de el Orden de Santo Domingo Arçobispo de Sevilla, electo de Toledo, Maestro del Principe Don Juan, el Doctor Adriano Maestro del Emperador Don Carlos, Pontifice Romano. Don Juan Martinez Siliceo Maestro del Rey Phelipe II. Cardenal, y Arçobispo de Toledo. DON HONORATO JOAN MAESTRO DEL PRINCIPE DON CARLOS, OBISPO DE OSMÁ. Don Garcia de Loayça Maestro del Rey Phelipe Tercero, Arçobispo de Toledo. Don Galceran Albaner Arçobispo de Granada, Maestro del Rey Don Phelipe Quarto.

Quae confirmat Alvarus Nomez de Vaca, in descriptione fluminis Argentei in fine dedicatorie.

Esto es lo que principalmente aconsejan, y enseñan a V. A. su ayo, y Maestro (con la grande conformidad, que en Christianidad, virtud y amiltad, siempre tuvieron) quando le crian, y instituyen con preceptos de Christianidad, cavalleria, y Filosofia, por que saben que los que administraron sus Reynos con estas tan seguras, firmes, y perpetuas fuerças, de muy angostos los dexaron muy anchos, y de muy sospechosos, muy seguros, y de muy mudables, muy firmes, y de muy varios, muy constantes, y permanentes, y finalmente de Reyes mortales se hizieron immortales.

Eratenim *Honoratus* vir non solum omnium eorum, quæ publicum *Hispaniæ* statum concernebant, notitiâ quam instructissimus, sed & in Consiliis dandis, ingenio adeo promptus & perspicax, ut in consultatione de publicis Regni negotiis, quod propositum fuerat, sinistram successum minimè sortiri posse, crederent, quod ejus Consilio decisum esset. Undè non tantum in sæculari adhuc statu constitutus consulabatur, sed & jam Episcopali dignitate clarus ad Concilia Provincialia Ecclesiarum *Hispaniæ* vocabatur. Quæ clarè patent ex *Historia Pontificali Gonzalis de Mescas*, 2. parte. c. 31. Ubi inter cæteros Concilio Toletano interfuisse refertur *Honoratus Joannius Episcopus Oxomensis*; & fufius prosequitur *Doctor Franciscus de Pifa*, in descriptione Imperialis Civitatis Toletanæ p. 1. l. 5. c. 26. his verbis.

*Honoratus
Consilia Ec-
clesiasticis
interest.*

„En esta de Toledo se congregaron seis Obispos, y un
„Abad, todos de las Iglesias Sufraganeas a la Metropolitana,
„y primada de Toledo: conviene a saber, Don Christoval de
„Royas, y Sandoval Obispo de Cordoua, que presidiò en el,
„como mas antiguo, de los Sufraganeos en ausencia del
„Arçobispo de Toledo; Don Fray Bartolome de Miranda, y
„de Carrança; Don Pedro la Gasca Obispo de Siguenca; Don
„Djego de Govarruvias, y Leyva Obispo de Segovia; Don
„Christoval de Valtodano Obispo de Palencia; Don Fray Ber-
„nardo de Fresneda, Obispo de Cuenca; DON HONORATO
„JUAN, OBISPO DE OSMA, y el Abad de Alcala la
„Real con otros procuradores per parte de el Cabildo de esta
„santa Iglesia, y de otras colegiales, y de el clero de esta
„Diocesi. Assistio en nombre de su Magestad, el Ilustre Don
„Francisco de Toledo hermano del Conde de Oropeza, que fue
„despues Virrey del Piru.

*De illis Vil-
lalpandus.*

Cujus mentionem facit *Doctor Villalpandus* in epistola dedica-

dicatoria Libri de Conciliis Toletanis, his verbis: cum Toleti essem in Concilio Provinciali, ut Honorato Joannio Episcopo Oxumensi morem gererem, cui ego verò propter raras & excellentes virtutes, quibus animum suum mirabiliter excoluerat, tum propter insignem benevolentiam, quâ mecum viveret, est profectus, plurimum debebam.

Interfuisse quoque *Honoratum* inter cæteros magnæ confidentiæ Ministros à Rege missos, ut *Carolus* moriturum disponenterent, de quo *Hieronymus de Quintana* in *Historia antiquitatis illustrium Virorum*, lib. 3. cap. 51. hisce verbis.

Conociose ser mortal el mal, temerosos desto algunos
„Ministros pidiéron a su Magestad le viesse, y echasse su ben-
„dicion antes que muriese, consultose si convenia con su
„Confessor, fray Diego de Chaves, y el Maestro de su Alteza
„HONORATO JOAN ELETO OBISPO DE CAR-
„TAGENA, y respondieron estava el Principe bien dispuc-
„sto para morir, como tan Catolico, y le podria inquietar
„la vista de su padre, y hablarle recibirian mas dolor ambos,
„y aprovecharia muy poco a todos.

Inter eos qui *Carolo* Principi in servitium assignati erant, *Honoratus* merito suo primum locum tenebat, de quo *Alphonsus Ulloa* in *vita Caroli V.* lib. 4. fol. 243.

Et quantunque era grande lo stato e posanza della Regal
„Casa del Principe con tanta compagnia di Baroni & Signo-
„ri, non era di minor consideratione e stima il numero degli
„huomini illustri, che nella sua corte, e servitio vivevano,
„cosi eccellente ogniuno nella sua facultà, quanto al mondo
„si potevano trovare: Non parliamo de militari: conciosia
„che mai Principe non gli cavò del suo Regno piu princi-
„pali e segnalati di quel che erano questi: mà di alcuni cava-
„lieri & persone per il loro ingegno, lettere e sufficienza ce-
„lebrati,

*Alphonsus
Ulloa.*

*Quinam ex
celeberrimis
Viris fuerint
in aula Ba-
gna.*

„lebrati, dequali vogliamo qui farne alcuna mentione. Nella Teologia lo seguiron Don *Pietro di Castro* vescovo di *Salamanca* capellano maggior di sua Altezza. Nella Jurisprudenza & Jus civile il Dottore *Scudero* Consigliero del Imperador, huomo integro e di singolar bontà, prudenza & ingegno, ilquale morì poi a *Igualada* in *Spagna*, l'anno M.D.L. tornando col Principe di *Flandra*. Il Doctor *Michaele Terza* Regente di *Catalogna*, nel supremo Consiglio della Corona di *Aragona*. Il Doctor *Francesco Minciaca* che fu Giudice e Pretor della corte dell' Imperatore, e del Consiglio del Principe; In diversità di lingue e buone lettere HONORATO GIOVANI nobile *Valentino*, &c.

„Fu data à Monsignor *Poggio* Legato del Papa una galea imbarcaronse con lui HONORATO GIOVANI, Don *Gabriel Zapata*, e Don *Lope Zapata*.

„*Didacus Gratianus* in *Historia Thucididis*, quam ex Græca in Castellanam traduxerat, in Dedicatoria facta Serenissimo Principi *Carolo*, eidem de tam in omni virtutum genere excellenti Magistro congratulatur, hisce verbis:

„Y en la Doctrina de las buenas letrastan buena oportunidad en nuestros tiempos qual no pudiera desearse mejor teniendo por Maestro al Obispo de *Osma* HONORATO JOAN varon prudente, y señalado en virtudes, y en ciencia, y doctrina, como saben los que le conocen, y conversan, e yo entre otros de muchos años a esta parte desde aquel tiempo que juntamente estudiamos en la universidad de *Lovaina* en *Flandres*.

Didacus Gratianus gratulatur Principi de eximio suo Magistro Honorato Joannio.

CA-

CAPUT XIII.

Quantum Antiquitatum fuerit peritus HONORATUS.

NOverat *Honoratus*, nihil ad mores componendos fructuosius esse posse, præteritorum seculorum memoriis, undè Antiquitatum veterumque inscriptionibus evolvendis extricandisque totus distentus, ingentem similibus à se detectorum congeriem Literatis demonstrare solebat, quas & deindè variarum eruditionum autoritate ita condiebat, ut ova omnium ab eo penderent; Qua de causa undique ad ipsum hujusmodi antiquitatum fragmenta solvenda tanquam ad oraculum mittebantur. Inventæ fuerunt hujusmodi epigraphæ, suo tempore, non paucæ in *Lusitania*, de quibus nullius alterius, quàm *Honorati* judicium exposcebatur. Et patet ex iis, quæ de eo *Lucius Andreas Rasendus* l. 3. de Antiquitatibus *Lusitaniæ*, tradit. Sed quia res digna est, quæ ab Antiquitatum studiosis consideretur, hinc ea apponenda duxi.

Circa Antiquitatis recondita, consulebatur solus Honoratus.

LUCIUS ANDREAS RESENDINUS
de Antiquitatibus Lusitaniæ lib. 3.

Manent adhuc in Lusitania aliquot monumenta Militum Romanorum, qui in viriatis bello occisi sunt, ut in Territorio Eboriensi, Pomariensi prædio, hoc, cujus ego testis sum oculatus.

L. SIL. SABINUS. BELLO. CONTRA. VIRIATUM. IN. EBOR. PROV. LUSIT. AGRO. MULTITUDINE. TELOR. CONFOSUS. ADC. PLAUT. PRÆT. DELATUS. HUMERIS. MILIT. H. SEP. E. PEC. MEA. M. F. IN. QUO. NEMIN. VELIM. MECUM. NEC. SERV. NEC. LIB. INSE. RI. SI. SECUS. FIET. VELIM. OSSUA. QUORUMCUNQUE. SEPULCHRO. MEO. ERUI. SI. PATRIA. LIBERA. ERIT.

Cc 3

Id

Id est.

Lucius Silo Sabinus, bello contra Viriatum in Eborensi Provincia Lusitaniae agro multitudine telorum confossus, ad Cajum Plautinum Praetorem delatus humeris militum, hic sepultus est, pecunia mea mihi fieri jussi, in quo neminem velim mecum, nec Servum, nec Liberum inferi. Si secus fiat, velim ossa quorumcumque sepulchro meo erui. Si Patria libera erit.

HONORATUS JUANNES Valentinus, Vir, & natalibus & luculenta eruditione nobilis, & hoc, & tria, quae subjiciam à Floriano Campensi accepta, mihi Olysiptone ostendit. Sed ego illi hoc emendatius tradidi. Alterum etiam ibidem simul inventum esse narrabat, quod ego etsi diligenter perquisivi; haec tamen invenire non potui; esse autem ferebat istiusmodi.

Q. LONGINUS. TARTAREO. ABSORT. HIATU. ANTE. TEMPUS. ARM. HOST.

IN. CAMPIS. LUSITANIAE.

M. REGULUS. TRIB. MIL. MAR. SARCOPH. OSSA. CONTEXTIT. VALETE. MILIT. ROMANI.

Hoc est.

Quintus Longinus Tartareo absortus hiatu, ante tempus armorum hostilium, in Campis Lusitaniae. Marcus Regulus Tribunus militum marmoreo Sarcophago ossa contextit. Valet milites Romani.

Et hoc prope Viseum Urbem.

L. AEMIL. E. P. CONFECTUS. VULNERE HOC SUB NIGIDIO. COSS. CONTR. VIRIATUM. LATRONEM. LANCIENS. QUORUM. REMP. TUTARAT. BASIM. CUM. URNA. ET STATUAM IN LOCO PUBLICO EREX. HONORIS. LIBERAL. QUE ERGO.

Hoc

Hoc est.

Lucio Aemilio Lucii filio, confecto vulnere hostili, sub Nigidio Consule contra Viriatum Latronem, Lancienses, quorum Rempub. tutarat, basim cum urna, & statuam in loco publico erexerunt honoris liberalitatisque ergo.

Hoc quoque neque ego vidi, neque C. Nigidium Consulem Viriatio bello fuisse invenio, nisi consulari potestate bellum gessisse dicamus, quem à Viriato oppressum dicit Plinius. Fertur etiam testamentum Galli Favonii, quod retulit Marlianus in Urbis descriptione in Lusitania repertum, quod ab Jacobo Simoneta Pisauriensi Episcopo, & Rotæ Auditore, se accepisse ait, in haec verba.

EGO GALLUS FAVONIUS JUCUNDUS
P. FAVONII F.

Qui bello contra Viriatum occubui, Jucundum & Pudentem filios à me, & Quintia Fabia conjuge mea ortos, & bonorum Jucundi, patris mei, & eorum quae ipse mihi adquisivi, haeres relinquo; hac tamen conditione, ut ab urbe Roma huc veniant, & ossa hinc mea intra quinquennium à Lusitania exportent, & via Latina condant in sepulchro marmoreo jussu meo condito, & meà voluntate. In quo velim neminem mecum, neque Servum, neque Liberum inferi, & velim, ossa quorumcumque sepulchro statim meo eruantur, & Jura Romana serventur, in sepulchris, ritu majorum retinendis voluntate Testatoris. Et si secus fecerint, nisi legitime orientur cause, velim ea omnia, quae filiis meis relinquo, pro reparando templo Dei Silvani, quod sub viminali monte est, attribui. Manesque mei à Pontifice Maximo, & à Flamimibus Dialibus, qui in Capitolio sunt, opem implorent, ad Liberos meorum impietatem ulciscendam. Teneanturque Sacerdotes Dei Silvani me in urbem

urbem referre, & sepulchro meo condere. Volo quoque vernas qui domi meae sunt, omnes à Praetore Urbano liberos cum matribus dimitti, singulisque libram argenti puri, & vestem unam dari. In Lusitania in agro. VIII. Cal. Quintileis bello viriatio.

Testamentum hoc paulò diversius mihi HONORATUS JOANNES Floriani Campensis manu descriptum communicavit hoc modo.

EGO GALLUS FAVONIUS JUCUNDUS

L. F.

QUI BELLO. CONTRA. VIRIATUM. OCCUB. ET PUDENTEM. FILI. EX TEST. HÆR. RELINQUO. ET BONOR. JUCUNDI. PATR. MEI. ET EOR. QUÆ. MIHI. ADQUISIVI. HAC TAMEN. CONDITIONE. UT. AB URBE. ROMA. HUC. VENIANT. ET. OSSA. MEA. INTRA. QUINQUEN. E LUSITAN. EXPORT. VIA. LATINA. CONDANT. SEPULCH. MARM. COND. MEA. VOLUNTATE. SI SECUS. FEC. NISI. LEGITIMÆ. ORIAT. CAUSÆ. VELIM. EA. OMN. QUÆ. FILI. RELINQUO. PRO. TEMPLO. DEI. SILVANI. REPARANDO. ADTRIBUI. MANESQUE. MEI. OPEM. A PONT. MAX. ET FLAMINUM. DIAL. QUI. IN. CAPITOLIO. SUNT. IMPLORENT. AD. IMPIET. CONTRA. FILI. ULCISCENDAM. TENEANTURQUE. SACERD. DEI. SILVANI. ME. IN. URB. REFERRE. ET. SEPULCH. ME. COND. VELIM. QUOQUE. QUOTQUOT. DOMI. MEÆ. VERNÆ. SUNT. LIBEROS. A PRÆTORE. CUM. MATRIBUS. DIMITTI. SINGUL. QUÆ. LIBRAM. ARG. ET VESTEM. DARI. ACT. VI. KALEN. QUINT.... R. GALBA. Q. AUREI. COSS. DECURR. TRANSCUDANI. HOC. TESTAM. ORE. EJUSD. GALLI. FAV. EMISS. LAPIDE. JUSSERE. ADSCULPI.

Erat

Erat Honoratus adeò antiquioris Literatura peritus, ut nihil ferè tam absurdum & abditum, reconditumque in exoticarum rerum significatione lateret, quod non aperiret. Ferebatur tum temporis liber cujusdam Authoris, cui nomen *Ausias March*, qui judicio Aulicorum, omnium eorum, qui Hispanico idiomate conscripti erant Librorum subtilissimus habebatur; is verò, uti exoticis & peregrinis nominibus scatebat, ita quoque à nemine rectè intelligebatur; Solus Honoratus illum Linguà Castellana Aulicis curiosissimis, ex summo, quo libri intelligendi ferebatur, desiderio, non solum explicabat, sed ut curiositati eorum quovis modo satisfaceret, vocabularium composuit, quo peregrina illa ubique passim occurrentia vocabula semigallica, in linguam puriorem transtulit. Ita Gaspar Escolanus in *Historia Valentie. lib. 10. cap. 29.*

El doctissimo Honorato Juan Obispo de Osma, y Maestro del Principe Don Carlos, hijo del Rey Felipe Segundo, el tiempo que tuvo a su cargo la criança, y doctrina del dicho Principe, a horas de entretenimiento leia el libro de *Ausias March* por el mas sutil de los escritos en España, y se preciava de declararle en Castellano a muchos curiosos cortesanos que acudian a oyrle, y porque la aspereza de los vocablos lemo fines incognitos no les azedasse el gusto, hizo un abecedario de ellos, bolviendolos de Lemosin en Castellano.

Exoticarum vocum interpret.

Verborum exoticorum interpret.

D d

CA-

De Morte Honorati Joannii

Post multas variasque infirmitates, quas literariis tot annorum lucubrationibus laborisque incurrerat, de quibus in præcedentibus actum est, tandem finem laborum propinquum sentiens, ut de Ecclesiæ suæ sibi commissæ maturè prospiceret, Epistolam ad Ecclesiæ suæ Oxomensis subditos dedit, quâ quantâ curâ & sollicitudine Ecclesiæ suæ præesset, quantis precibus suas fidei suæ commissas oves ad vitam sanctè beatèque transigendam adhortaretur, quàm Divini amoris affectu succensus nil omiserit, ut Ecclesiam suam, cui non nisi duobus annis præfuerat, moribus Christiano homine dignis instructam relinqueret; quàm devotis interioris mentis affectibus, quanta suæ cum Divina voluntate resignatione, mortem affectarit, ex dicta ejus epistola luculenter apparet: Dignissimum sanè monumentum, in quo veluti in speculo quodam intueantur, quo zelo, & qua sollicitudine ad pastoralis officii administrationem dignè obeundam procedere debeant omnes ii Episcopi, qui ad tam altum & sublimem Dignitatis Ecclesiasticæ gradum evehuntur. Epistola sequitur Latino & eleganti stylo conscripta.

Epi-

Epistola in Catechismo seu Manuali Oxomen. anno 1565.

DON HONORATUS JOAN. OXOMENSIS Episcopus, Regiusque Consiliarius, ac Serenissimi Caroli Hispaniarum Principis Magister, Parochis prædictæ Diocesis salutem & benedictionem.

Nil magis angebat animum nostrum (Eratres Dilecti) post pastorale munus nobis injunctum, quàm amor & cura benè de vobis merendi: prosequimur enim vos magno (ut debemus) affectu, insigni benevolentia. Itaque assidue meditamur, quâ ratione vobis prodesse possimus, vestrisque, & Ecclesiarum commodis consulere; Itaque amor, & studium tantum abest, ut remittatur, ut indies au- ^{sollicitudo} ^{pastoralis.} geatur magis. Quamobrem speramus brevi intelligetis non modò prælatum, sed fratrem, indulgentissimumque patrem affectos fuisse, si modò in vobis ovium mores, obedientiam, & filiorum amorem experti fuerimus: Quamquam enim magno cum mærore onus hoc susceperimus, scientes longè impar humeris nostris: nihilo seriùs tamen non Viribus nostris & industriæ, sed Divino præsidio fidentes, nulli pro vobis labori, non facultatibus, non ipsi vitæ, (si id res postulaverit) parcemus. Ceterùm certiores facti Ecclesias hujus Diocesis laborare Catechismorum, seu Manualium penuriâ, partim ^{Instaurat} ^{Libros Do-} ^{ctrina Chri-} ^{stiana uti-} ^{li.} quod hi libri corrupti, partim quod mendosi, denique alii edacitate temporis consumpti essent. Jussimus, ut summa cura Typis mandarentur, & quidem quantitate, & solus exigui, at verò doctrinâ, & mysteriis referti, præclarique nimirum quod certissime nostræ Religionis bases, ac fundamenta (sine quibus ad Regnum non patet aditus) contineant; Reliquum est, ut qua decet benevolentia, & pietate suscipiatis, legatis sæpius, ut rem tanti momenti promptè, atque expeditè exerceatis. Valetè, & ad Deum Optimum Maximum pro nobis preces fundite.

Dd 2

Ad.

Addam modò aliam Hispanico idiomate conscriptam, veluti ultimæ voluntatis suæ codicillum; in qua quanto animi sensu Deo Sanctisque omnibus se commendet, quanta devotione animique submissione se Sacræ Romanæ Ecclesiæ statutis, & quibuscunque tandem iisdem contrariis repudiandis, supponat; quanto zelo *Carolan* Principem ad ea, quæ à se circa vitam Principis cum honore Dei peragendam didicerat executioni mandanda animarit; quomodo testamentum per eum exequi voluerit, luculenter describitur; & uti illa ad rectitudinem & integritatem hujus magni sanè viri contestandam, magni momenti est, ita quoque ad posteritatis memoriam transcribendam esse existimavi; uti sequitur.

PREAMBULO, Y ALGUNAS CLAUSULAS

del Codicilo de Illustrissimo Señor Don HONORATO JUAN Obispo de Osma, publicado en 30. de Julio. 1566.

„En el nombre de la Santissima Trinidad, Padre, y Hijo, y Espiritu Santo, tres personas, y un Solo Dios Verdadero, que Vive, y Reyna para siempre sin fin, Amen.

„Notorio sea a todos los que esta carta de Codicilo cerrado in scriptis Vieren, como yo Don HONORATO JUAN, por la gracia di Dios, y de la Santa Sede Apostolica, Obispo de Osma, Maestro del Serenissimo Don Carlos Principe de las Españas, estando enfermo en el everpo, con el entendimiento, y juicio natural, qual Dios fue servido de me dar, considerando, que el glorioso San Pedro Principe de los Apostoles, sabiendo que se acercava el dia de su muerte, dixo: *Velox est depositio tabernaculi mei*; y San Pablo Apostol Santissimo, hablando del dia de su muerte, dixo: *Ego enim jam delibor, & tempus meæ resolutionis instat.* y tambien San Martin varon perfectissimo, aviendo juntado sus Discipulos, les dixo, que

que ya estava cerca la resolution de su cuerpo, las quales palabras, y otras de muchos siervos de Dios, considerando muchas vezes, entiendo, que el fin de la vida de cada uno es breve, y que mas propiamente se podria llmar tiempo que huye, que no vida, mayormente en mi, por los señales que el Sapiensissimo Salomon en su *Ecclesiastes cap. 12.* pone, y por las continuas, y muy peligrosas enfermedades, que Dios es servido de darme, y juntamente con esto, teniendo ante mis ojos la santa, y muy necessaria amonestacion, que el Profeta *Esaias* hizo al Rey *Ezequias*, diziendo: *Dispone Domui tue, quia morieris, & non vives.* He entendido que es de grande provecho a los siervos de Dios, tener muy continua memoria de su muerte, la qual no ha de acarrear tristeza, sino placer; por que es puerta para salir de las miserias desta vida, y passar a la vida sin fin, donde està todo el gozo, descanso, y bienaventurança, con tal que proceda antes de su muerte diligente examinacion de su consciencia, limpiandola con verdadera penitencia de sus pecados, y con justa distribucion de los bienes, que Dios por su liberalidad fue servido darle. Por tanto alabando mi anima al Señor hasta la muerte, cuya es la vida passada, de quien proceden los buenos pensamientos, y obras, suplicando a su Divina Magestad por su preciosissima Passion, y por los meritos de la gloriosa, y siempre Virgen Santa Maria su Madre, a la qual yo en toda mi vida he tenido, y tengo especial devocion, y de todos los Santos de la Corte Celestial, especialmente de los Bienaventurados San Pedro, y San Pablo, San Geronymo, San Agustin, Santo Domingo, y San Francisco, y el Angel custodio, perdone mis culpas, y pecados, y me de claridad, y entendimiento, que lo que ordenare en este mi Codicilo, sea en servicio, y honor suyo, creyendo, y confesando, como creo,

Acceptas
infirmities
de manu
Dni.

Mors potens,
per quam
ascenditur
ad Cælum.

Penitentia.

Devotus B.
Virg.

„y confieso todo lo que tiene, cree, y confiesa la Santa Madre Iglesia Romana, en la qual Fe protesto de vivir, y morir, anatematizando, como anatematizo todas, y qualquier heregias, que contra ella se han levantado, y levantan, hago, y ordeno este mi codicilo, y declaro mi ultima voluntad en la manera siguiente.

PRIMERAMENTE, &c.

„Item mando, que mis testamentarios hagan inventario de mis bienes en forma, como son obligados, y despues de acabado, lo embien a su Alteza el Principe nuestro Señor, y le supliquen, que de los bienes que yo dexare se sirva de todos, o de las cosas que a su Alteza mas le agradaren; y aviendo declarado su voluntad, mis testamentarios lo embien adonde su Alteza mandare, pues todo es poco para servir lo mucho que yo devo.

„Item ruego; y encargo a mis testamentarios que luego despues de mi muerte, los que aqui se hallaren, escriban una carta a su Alteza el Principe nuestro Señor, dandole cuenta de lo que yo dexo ordenado, y que luego en aviendo oportunidad vaya lo mas presto que ser pueda el Ilustre Señor Licenciado Don Alonso de Medina Arcediano de Osma nuestro hermano, y testamentario, a visitar a su Alteza, y suplicalle no se desirva del atrevimiento de avelle nombrado por testamentario, que la gran aficion que tune siempre a su Real servicio me ha dado atrevimiento para ello, juntamente con entender que su Alteza sera el todo para que se cumplan mejor las cosas que convienen al descargo de mi conciencia, y alma, y que le suplique, su Alteza añada, y quite todo lo que le pareciere de mi testamento, y este mi Codicilo, que aquello que su Alteza mandare lo doy,

Comendatio testamenti executioni mandavit.

Executor testamenti Capituli Principis.

doy, y quiero que sea tan valido como si estuviere expressado en este mi Codicilo, o en el testamento, y tambien le suplique vea su Alteza un memorial que con este mi Codicilo que dara cerrado, y sellado, para que en lo alli contenido me haga las mercedes que yo confio, conforme a como su Alteza siempre me las ha hecho; y para cumplir las dichas mandas, y todo lo demas contenido en mi testamento, y en my Codicilo, y otras cosas si se ofrecieren a ellas annexas, y concernientes. Dexo, y nombro por mis testamentarios, y Albaceas al Serenissimo Don Carlos Principe de las Españas nuestro Señor con poder plenissimo para que se cumpla, y execute todo lo que su Alteza fuere servido de mandar añadir, quitar, y mudar; segun esta dicho, y para que pueda substituir un procurador, o testamentario, o muchos como su Alteza bien vistole fuere, &c.

Item sobre todo encargo a mis hermanos, y sobrinos que sirvan a Dios, y a su Rey como siempre lo han hecho ellos, y sus passados, como son obligados, y que tengan entre si paz, y amor, y se favorezcan como buenos hermanos, y deudos, tengan especial cuydado de rogar a Dios por mi, que yo quisiera dexar los a todos muy aprovechados, lo qual hiziera si Dios me diera vida.

Desiderat cognationem cultum Divinum Episcopum in Regem fidem.

De el Obispo DON HONORATO JOAN
unico de este nombre Maestro del Principe
Don Carlos.

Por muerte de el Obispo Don Pedro fue eleito para la Silla de Osma DON HONORATO JOAN, turo por patria un lugar del Reyno de Valencia: fue hombre docto, y de gran conocimiento de las Artes Liberales, y de otros mas importantes. Aprendio las
bue.

buenas letras en Flandes, en casa del Maestro Luis Vives, y tuvo por compañero a Tomas Garcia Secretario del Emperador, y de Felipe Segundo eminente hombre en lenguas, y buenas letras de HONORATO JOAN dize Marineo Siculo en sus varones ilustres, que desde moço tuvo opinion de Letrado, por ellas, por su virtud, y prudencia. Phelipe Segundo le escogió entre muchos por Maestro de su hijo el Principe Don Carlos, y si a la eleccion respondiera el fruto que de tan grande dicipulo esperaba, huvieran lucido mucho mas las letras deste Prelado. Diole el Rey el Obispado de Osma de que tomó possession en primero de Mayo. 1564. hallose en el Concilio Toledano que se celebrò al punto, que tuvo fin el Concilio Tridentino, y hizo guardar en su Iglesia muchos de los sacros canones, dio muestras de singular Prelado, y de amar, y estimar mucho a los hombres de letras. Gran parte del estilo de su proceder, y vida dexò escrita Fray Francisco de Guzman en un tratado que dedico a este Obispo de el celibato de los Ministros Santos del Altar, solos dos años governò esta Iglesia, y falleció en 30. de Julio de 1566. diósele a su cuerpo sepultura en su Iglesia Cathedral en la cappilla de el Santo Crucifixo, y una piedra de jaspe dize del.

Aquí está depositado el muy Ilustre, y Reverendissimo Señor DON HONORATO JOAN Obispo de Osma, Maestro del Serenissimo Señor Don Carlos Principe de las Españas, falleció a 30. de Julio 1566. años.

RELICTURO SATIS.

Dicit itaque Ecclesie Oxumensi duos solummodo annos præfuisse; pastoralis curæ onus sibi impositum adüsse 1. die May, circa finem Conci-

Concilii Tridentini, diem vero in eo extremum obiisse 30. Julii anno 1566. Terra mandatum corpus ejus in Ecclesia Cathedrali in sacello S. Crucifixi cum epitaphio in Iaspide inaurato uti sequitur.

HONORATUS JOANNIUS Episcopus Oxumensis, Seren. Domini Caroli Principis Hispaniarum Magister. Obiit 30. July an. 1566.

Quid vero per hæc verba tum sepulchro ejus tum armis gentilitiis adscripta significant paucis explicandum duxi. Verbis hisce, RELICTURO SATIS pius & religiosus vir, nil aliud indicasse videtur, nisi quod post mortem, postque tantam nominis famam, scientias, dignitates, mundique gloriam, (quæ nil aliud sunt quam fumus & modicus vapor) aliud in residuo non se habere, quam bonorum cœlestium nunquam interiturorum spem. Verba hæc ad spiritualem sensum accommodata ex Epistola Plinii ad Maximum desumpsisse videtur: ubi agens de infirmo, inquit. Non amoribus servit, non appetit honores, opes negligit, ut quantumcunque habet ea relicturus satis habet. Quæ & sequentibus versibus sic expono.

Divitias quærant, alii sectentur honores,
Atque alii Cypriæ, suavia blanda Deæ.
Et quam mundus amat, cesset peritura voluptas
Omnia inquantur Vana, perosa Deo
Sola RELICTURO mihi sat sunt munerâ vitæ,
Quam Christus spondet vita salusque suis.

Hieronymus Contreras Chronographus Philippi II. Regis, in Libro de variis subjectis, hujus Viri mortem deplorans, sic loquitur.

E e

Pero

„Pero pasando adelante puse mi vista en otro Obispo, el qual estava vestido de una ropa de seda morada, toda cubierta de *Centellas* de oro, y aunque luego le conoci, toda via mire el escudo que a los pies tenia, el qual era amarillo con unas letras verdes, que assi dezian.

*Esse es HONORATO JOAN,
Que ves lleno de Centellas,
A quien sus virtudes dan
Su renombre todas ellas,
I con el vivas estan
Fue de Don Carlos Maestro,
Gran Principe, y Senor nuestro,
I en Olina, Obispo murio,
De manera que os salto,
Sabios el espejo nuestro.*

„Mirando a *HONORATO JOAN* muchas cosas de no poca consideracion pasaron por mi entendimiento, dando-me la memoria que suele dar el amor, y amistad de aquello que bien le quiso, y mas quando se pierde sin remedio de cobrarlo.

Nihil itaque restat modo, quam ut Monumentum Immortalitatis hic apponamus, quo celeberrimi *Hispanie* scriptores, Elogiis sane insolitis *Honoratum Joannem*, ad perennem Posterorum memoriam, condecoratum voluerunt.

Monu-

Monumentum Immortalitatis
diciorum epitomicum.

Quod

Venerabili Viro HONORATO JOANNIO, *sama*
sapiet atbera nato, Glorie Hispaniae, Grandi Valentissimum
Ornamento, Oxoniensis Ecclesiae Praesuli Religiosissimo
Carolo V. Caesari

Monumentum
Moralium Jo-
ann.

Nec non

Philippo II Regi Catholico

Ludovicus
Vicus.

Unice caro & familiariter Domestico.

Caroli Principis Hispaniarum in morum artiumque cultura
Magistro Sapiensissimo.

Matamoras
Gulian
Invenio
ali supra
tati.

Profapia Nobilissimo, Majestate morum spectabili,
Omni scientiarum genere exculto.
Oratori Incomparabili.
Poetico Oraculo.
Ciceroni Redivivo.

Montana
Gentile
Jalon. Fin-
tano. A-
ria Mon-
tana.

In Moralibus Disciplinis sui ævi Seneca.

Grudite.

In Jurisprudencia Bartolo.

Montano
Grudite.In Linguarum varietate *Mubridati*.Wich. Puz.
Siciliani.
Nicolani.In Astronomicis *Ptolomae* & *Alphonso* suppari.Carcera.
Aria Mon-
tana

Theologo consummatissimo.

Murlet.
Montano
Carcera.Antiquitatum *Promocondo*.

Nicolani.

Arcanorum Naturæ Genio.

Ol. Gon-
ales

Medicinæ Consultissimo.

Nicol. Grud-
ite.

Ee 2

Divi-

Palmer-
on.
Montana

Divinarum Humanarumque rerum notitiâ nulli secundo,
Normæ Sapientiæ, Scientiæ Prodigio,

Fidei, Religionis, Cæterarum Virtutum Prototypo.

Viro Cœlitus lapsô.

In omnibus Maximo & admirabili.

Unanimes Charitum conspiratione

Hispaniæ Scriptores sui temporis celeberrimi

Ad perpetuam tanti viri memoriam

Sparsum.

P.P.

Ne verò tantus Vir nostra commemoratione destituatur,
hic eidem ad posteritatis memoriam sequentia Epitaphia ap-
ponenda duximus.

Epitaphium Dodecadystichon

D. O. M.

ET

Celeberrimo, & suæ ætatis Doctissimo

HONORATO JOANNIO, erectum.

Aoniæ tristes Musa, plorate Sorores

Occidit heu vestri fama decusque chori.

Vivens quo vobis non ullus amicior illo,

Ingenio cuius, non satis Orbis erat.

MAGNUS HONORATUS Decus immortale Virorum,

Conditur hic ævi gloria magna sui.

JANIUS eximius, quo nusquam doctior alter

Ante fuit, nec eo sortè futurus erit.

Occultum

Occultum quicquid claudit Pectus alter & alter

Solus inaccessas pectore clausit opes.

Huic claves Natura suas concesserat uni,

Huic Arcana alias non aduanda viris.

Rhetor erat summus, Cicero rediuidus in Orbe,

Leges ætæternas Regibus ipse dabat.

Quod rarum, eximium veneranda Mathematica prodant,

Horum omnes amplâ mente tenebat opes.

Rettulit, ornauit veterum monumenta Sophorum,

Arte, manu, curis, ore, favore, fide.

Hunc Phœbum tandem mors invidiâ traxit in umbras,

Hoc decus Orbis eheu, quam brevis urna tegit.

Sat tamen est, vixisse bonum, relique tenacem,

Nemo parium vivit, cui bonus vita fuit.

Discite Mortales contemnere grandis Mundi,

Omnia vana, vapor, fumus & umbra, Nihil.

Ee 3

Aliud

Aliud Epitaphium

HONORATO JOANNIO *Præsuli Oxumensi*
erectum.

Siste Viator

Ubi non sistit vita

Ut discas vivendo quod moriendo docuit

HONORATUS JOANNIUS

Antistes Oxumensis.

Qui

Nobili genere ortus

Nobiliore indole ornatus,

Fortunâ in Sapientiæ obsequium evocatâ

Honoribus simul & litteris effloruit.

CAROLO QUINTO Imperatori Carus,

PHILIPPO SECUNDO *Hispaniarum* Monarchæ

Familiaris

Regionum Consiliorum Arbiter.

Doctorem Virorum Miraculum.

Sic pietate, doctrinâ, prudentiâ summus,

Dignus vilus est

Qui CAROLUM Principem *Hispaniarum* institueret,

Ad vitam summo Principe dignam.

Obiit

Expleto suo Nomine

Hoc est, plenus Honore, & Gratiâ,

Relicto Posteris documento.

Honorem virtute, Doctrinâ Gratiâ parari.

Abi jam Viator & imitare.

DOXO-

DOXOLOGIIUM POLYGLOSSUM
SYNCHARMICUM.

Quo

HONORATO JOANNIO

Uti variarum Linguarum peritiâ instructo, ita
Nationes quoque peregrinæ ei de Dono à Deo accepto,
compluria Linguarum apparatus congratulantur.

SYNCHARMA I. LATINUM.

Latina Musa de Regio HONORATI Magi-
sterio congratulantur.

Qui laudum segetem sudis statuitque labori
Mimera, Virtuti fecit honoris iter.

Gloria virtutum merces est digna, nec usquam

Quæ labor evulgat, delituisse juvat

Sic & Athlantiadis post præmia justa laborum

Tot meritis duplex jaëta columna fuit

Dum TU JANE animas grandes virtutibus imples,

Hæc dum Regum pectora amore trahis.

O quantum decus arte paris? Diademate fronti

Regia virtutum culmina quanta paras?

JOANNI hæc postrema TUI sunt signa decoris;

Post quæ non ULTRA PLUS Tibi posse datur.

SYN-

SYNCHARMA II. GRÆCUM.

Novena Musarum cohors Joannio Apollini
suo gratulatur & applaudit.

Σπύδαίε θυγάτηρ δ' ὀσιώταται ἀδύετε μῦσαι
 Αμοίκομαι Ιανί' Ἄνδρ' ἰσόφω ἀειπλέξατε θυρσους
 Σπύδαε ΘΑΛΕΙΑ σεῶν κυθάρων ἀεμοζετε πλῆκτρον
 ΚΛΕΙΟ ἧ δόξαζή σοφίαν μεγαλείο ἀνδρός
 ΚΑΛΛΙΟΠΗ Ιανίε πλῆκτρον καλὰ Σώματ' ὕμνῃ
 ΤΕΡΨΙΚΟΡΗ ἧ ἀγέστα χόρους καλὰ νῦε Ιοάννε
 ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ σοφίαν Ιανίε πολυπλῆκτρον αἶδη
 Μολπάζης ΕΡΑΤΩ ἧ φίλον, σφέτερόν ἧ χορηχόν
 ΕΥΤΕΡΠΗ θυρσὸς δὲ Λύρα λιγερὶζε πολύμνῳ
 ΟΥΡΑΝΙΗ Ιανίε Φηεῖα χαρίσματ' ἀνοίγη
 Ὑμνῶχη Ιανίε ἀεσφέρη ΠΟΛΥΜΝΙΑ δόξας
 Πάσαι ΟΝΟΡΑΤΟΝ χάρειτες θρησκύσατέ Φηέον
 Οἷε σοφῶν ὁ σοφῶν, ἔ γ' ἄξαιρετ' ἀλλοῖς
 Πάσας τὰς γλώσσας ἢ γράμματα πάντα γνώσκων.

SYN-

SYNCHARMA III. HEBRÆUM.

MUSA HEBRÆA

Congratulatur

H O N O R A T O

de eruditionis magnitudine & varietate.

הנוראטום יוחנן איש חכם כל יסף
 האיש אדיר ובעל החכמים פי ישמור
 עד בלי די כי מביע לבו הים נור השמש
 כמו החשך במשלת עמו וכמו ככב
 הרקיע רבים בלי ספר. כן אין שום שיספר
 הכוחות יוחנן. הוא בקי בכל דעת
 דאליאורת ובפלטופיא לבו הוא בת
 כל חזרת הטבע ונפשו מעין כל החכמים
 ומדרש כל פלסופים ובעלי דעת
 אין איש הדברים במשלי החידות
 כמו יוחנן ולא אחר ישורה בו:

FF

SYN-

MAGNUS SAPIENS
GLORIA REGIS.

AL Principe mayor, al soberano,
Que en repetidas glorias goço el suelo,
Al que apostando imperios con el cielo
Se diede entre los fueros de lo humano
Ele splendor *Austriaco* que hu fano
Le admira tanto barbaro desbelo
Rindiendo la zerbiz con desconfuego
Al impulso invencible de su mano
A este *Campion*, en culto riberente
HONORATO JUAN da la gloria
Que fue d' *España* honor, y breve fama
Porque traherla puede solamente
Del sepultado olvido, a la memoria
Para tan grande Principe, tal pluma.

SYN.

Effectus SAPIENTIAE verze

IN

HONORATO JOAN.

Solleva la vertude hormai cadente
Cercar fama & honore più cho tesori
Ornar di vertù L' alma é l' erin d' allori
Haver gelido il senso, é l' alma ardente
Crescere di gloria con l' eta crescente
Frutti produr sulo spontar de fiori
Correre fastosa e prevenir l' onori
Abbassar gl' affetti e, alzar la mente
Non lasciar *CLEIO*, e seguir *Astrea*
Mostrar nuova eloquenza in lingue antiche
Trattar plettro Latino, é Cetra *Achea*
L' otio nemico haver le muse amiche
Et in terra comparis celeste *Idea*
Sono d' *Onorato Juan* opre e fatiche

Ff 2

SYN.

HONORATUS

Arcanorum librorum revelator.

Espagne tu dois beaucoup à la magnificence
 De fameuse Valence dont tu tiens tes beautés
 Et qui t'ont autrefois fait vaincre en raretés.
 Tout le reste du monde aussi bien qu'en puissance
 Ces grands œuvres dont la rare science
 S'élevant jusq'au Ciel, voloit de tous costés
 Ont estés par leurs soins dans tes murs transportés
 Faifant gemir la mer, dessus leur poids immense
 Mais ces oœuvres n'estoient, que des livres muets
 Et toute leur science inutile à jamais
 Aux plus perçants esprits eut demeuré secreete,
 Si le Grand HONORE pour nous la reveler
 Par ses heureux travaux de ce docte interprete
 N'eut trouvé le moyen de le faire parler.

SYN.

HONORATO JOANNIO
MUSÆ*Omni instrumentorum genere congratulantur*

De Sapia restituta.

Mit Saiten/ mit Freuden/ Kunstlieblich erklingen/
 Die janzenden stimmen/ nun ringen und singen/
 Das geigen und pfeiffen/ das schluffende zueiffen/
 Der wirblenden Flöten/
 Das schallen und hallen/ der prallenden Zincken/
 Das steigen und sincken
 Der hohen Cornetten/ bricht löblich hervor/
 Weil Honoratus Joannius bringt sein Weisheit hervor;
 Die künste begünstigt / von hohen Regenten/
 Verjaget/ geplaget/ sich selbst nicht kentem/
 Beginten zu steigen / sie werden ihr eigen/
 Die lagen darnieder;
 Erweisen und preisen / was weiland verborgen/
 Mit seltenen sorgen/
 Und zeigen sich wieder in höchster flor/
 Weil Honoratus Janius bringt sein Weisheit hervor.

Ef 3

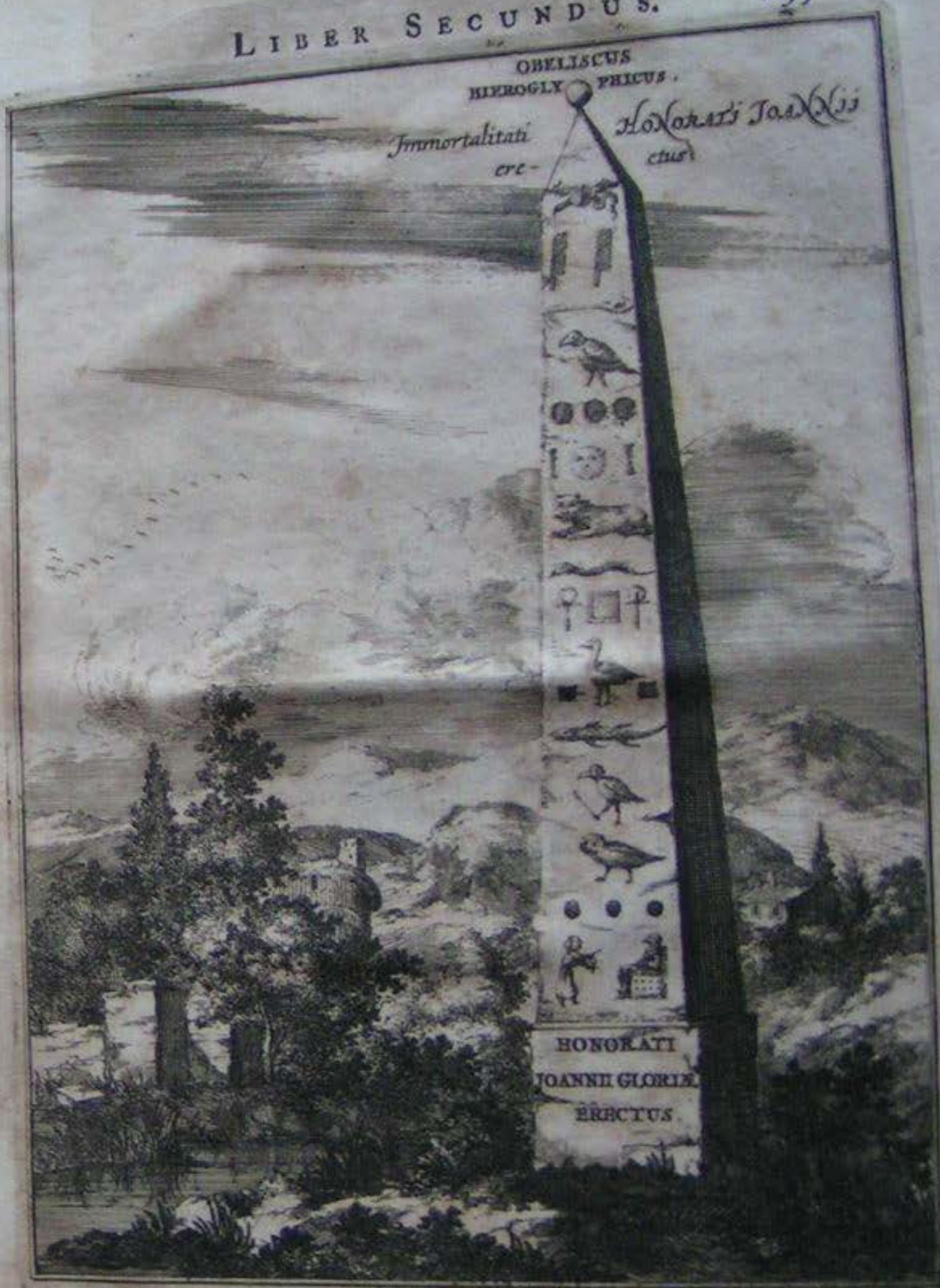
SYN.

234 ARCHETYPUS POLITICI,
SYNCHARMA XII. COPTUM.
HONORATUS JOAN
Sui ævi SALOMON.

Σαλωμων εγενεσθη γεννηκως εως η τε εδολθεν
πιαστρα & η τε ετκωτ ηε πιπρωτος συσπι
πιδιη πισωντ η τεκτικισ εδολθεν πιθηριον &
εγενεσθη εδολθεν πιπρωτη & πεε πικαρπος &
πεε γενπιπενσιγ η τε λιδαυος & μια ηρη στα
σδπιη εγτωνη φτ τωσποσ πετερον σα
λομων ηδεραιναυος ηαια τροχος ε & πιαστ
ροχος πιρευκατ φη φηετερ σταδ & πιπολιτε
ατης & πικωεπτος & πιθεσπεσιος & πιτεφεσικ &
πιαγωνιθετης πιγενητος & πιεελιτος εγτωνη
φτ πιγενος η τε πιλας & εγτωνη πιεει πεε
φισιδωρια & πεε γενφεεσι πεε πιεπιταε πεε
σταποθεσις & εγτωνη φτ πιεει η τε θηριον &
πεε πισταλατ & πεε πιτεφτ & πεε πιλας &
πιαζιου πε πιταλη & ηωσ πιαζιου η τε οβε
λικος η τε εθαπασια &

Salomon Sapienter de Mundi mysteriis, Cœlorum opificio & Natura rerum locutus fertur; Animalium naturas argute penetravit; de Plantis disputavit à Cedro quæ est in Libano usque ad Hyssopum murorum hospitem. Genuinus sui temporis Salomon fuit, Honoratus Joannius, virtute, sapientia, & scientia inclytus. Quis linguas quas possidebat sat explicet? quid in naturalium rerum noticia illum latuit. In Politicis documentis, quot verba, tot leges fundebat. An ne tantus Vir obelisco dignus? certè dignissimus; ad hominis ergo immortalitatem contestandam, obeliscus cœlum feriens erigatur.

OBE-

AMSTELODAMI,
Excudebat *Foannes Fanssonius à Waesberge,*
ANNO 1672.

Cum Privilegiis S. C. Majestatis.

ET

Ordinum Holl. & West-Frisiæ.

Barnabx